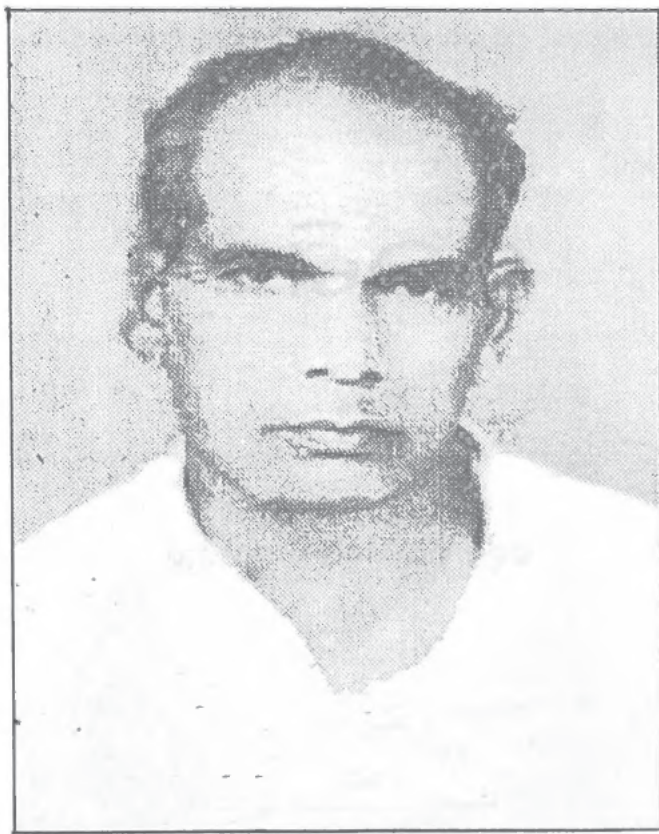

ବୀରଭୂମିର
ମହାନାୟକ

ଗଜାଧର ପାଢକରାୟ

ଆବିର୍ଭାବ ୧୭-୭-୧୯୧୫

ତ୍ରିରୋତାବ : ୩୧-୮-୧୯୯୯

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ସ୍ମୃତି ସଂସଦ

ସ୍ମରଣିକା

ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ପାଦକ
ଡକ୍ଟର ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ରାୟସିଂହ

ସମ୍ପାଦକ
ବିନୋଦ

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ସ୍ମୃତି ସଂସଦ

ଏ-୫୬, ଯୁନିଟ - ୩, ଖାରବେଳ ନଗର, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପୃଷ୍ଠପୋଷକ

ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ	ବିଶ୍ୱଦୃଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ
ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର	ଆଶିଷ ମହାପାତ୍ର
ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀ	ନନ୍ଦକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ
ପ୍ରସନ୍ନ ପାଟ୍ଟଶାଣୀ	ରାମକୃଷ୍ଣ ବେହେରା

ସଭାପତି

ପ୍ରଫେସର ଅବନୀ ବରାଦ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସଭାପତି

ଶିବାଜୀ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଉପସଭାପତି

ବ୍ରଜ ପାଇକରାୟ ରାମକୃଷ୍ଣ ପଣ୍ଡା

ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ

ପ୍ରଦୋଷ ପଟ୍ଟନାୟକ

ସଂରଠନ ସଂପାଦକ

ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ମିଶ୍ର

ସହସଂପାଦକ

ବିନୋଦ

ସମ୍ପାଦକୀୟ

ମଣିଷ ଇତିହାସ ବୃଦ୍ଧି କରେ । ଐତିହାସିକ ମଣିଷକୁ ବୃଦ୍ଧି କରେ ଜନତା-ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନ । ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଥିବା ସଂଗ୍ରାମୀ ଚେତନାକୁ ନିର୍ଯାତିତ ମଣିଷଙ୍କ ମନରେ ଗାନ୍ତବ୍ୟ କରାଇବା ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ ନିରବସ ରାତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଓ ବ୍ୟାଗବରଣ କରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସାଧାରଣ ମଣିଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ଦେବତୃତ୍ତ୍ଵ ଆସନ ଓ ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବ୍ୟାଗୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଥିଲେ ସେହିପରି ତଣେ ସଂଗ୍ରାମୀ ମଣିଷ ।

ତାଙ୍କର ପିତା ପ୍ରସାଦ ରାଜାବ ପାଇକରାୟଙ୍କ ପରିବାର ଥିଲା ସ୍ଵଳ୍ପ । କିନ୍ତୁ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ବେଳେ ସାମାନ୍ୟ ଏକ ପଇସା ଖଟଣା ବୃଦ୍ଧି ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେ ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ସଂଗ୍ରାମୀ ପିତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିବା ଗଂଗାଧର ୧୯୩୨ ମସିହାରୁ ପାଠ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ।

୧୯୩୪ ବେଳକୁ କଂଗ୍ରେସରେ ଥିବା ପ୍ରଗତିପରମାନେ କଂଗ୍ରେସ-ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଗଠନ କରି ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ସେଥିରେ ପାଇକରାୟଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ଚାନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ପଥରେ ଜନଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଆଗେଇ ନେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାର କଂଗ୍ରେସ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନେତୃତ୍ଵରେ ଥାନ୍ତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ । ପ୍ରାୟତଃ ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ସହଯୋଗୀ ସହକର୍ମୀ ରାତେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ରହି ଆସିଥିଲେ ।

ସେ ଲୋକଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଉଥିଲେ । ସାହାଯ୍ୟର ହସ୍ତ ପ୍ରସାରିତ କରୁଥିଲେ । ବଡ଼ି, ମରୁଡ଼ି, ପରପୋଡ଼ି ଗ୍ରସ୍ତ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ସେ ସଂଗେ ସଂଗେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚୁଥିଲେ । ମଠ ଧାନ, ଜୋଠ ହେଉ, ଲଙ୍ଗଳ ଯା'ର ଜମି ତାର ଧୂନି ଦେଇ ସଂଗଠିତ କୃଷକ, ମତଦୁର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିବାରୁ ସେ ଉତ୍କଳ ରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସଭାର ୧୯୬୦ରୁ ୯୬ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଭାପତି ଥିଲେ ।

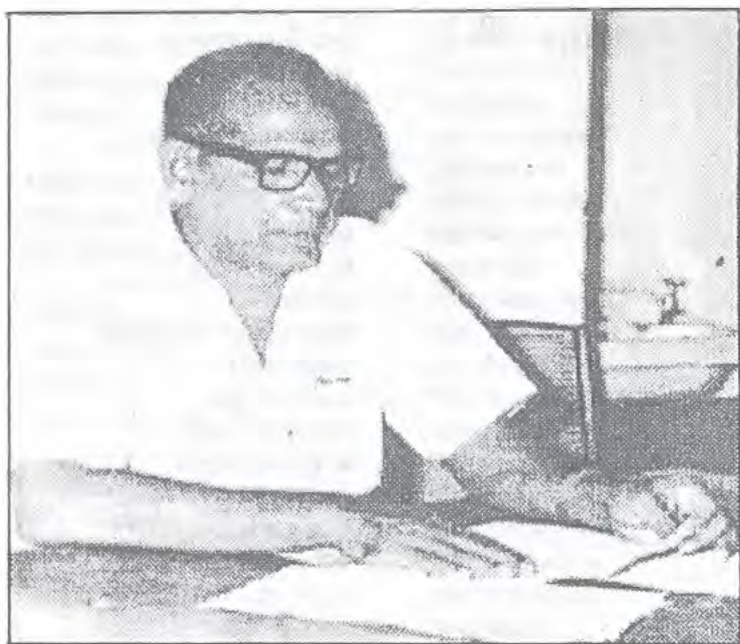
ସ୍ଵାଧୀନତା ପରେ ସୁବିଧାଭୋଗୀ ଶ୍ରେଣୀଙ୍କ ହାତରେ ଶାସନ ଭାର ପଡ଼ିବାରୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ବେଳର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୁରଣ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତେଣୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନେତୃତ୍ଵରେ ଚାଷୀ ମୁଲିଆ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ଯେଉଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଢ଼ି ଉଠିଲା, ତାହାର ନେତୃତ୍ଵରେ ଥିବା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବେଆଇନ କରାଗଲା । ୧୯୪୮ରୁ ୫୦ ମସିହା ଯାଏଁ ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ଆନ୍ଦୋଳନ ପରି ତାଙ୍କନା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଧରି ଦେବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପୁରସ୍କାର ଘୋଷଣା ସତ୍ତ୍ୱେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅନୁଷ୍ଠ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଲାଭ କରିଥିବାରୁ ଲୋକେ ତାହା କରାଇ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦୀର୍ଘ କର୍ମମୟ ଜୀବନର ଅବସାନର ବର୍ଷେ ଗତ ହୋଇଗଲା । ସେହି ମହାନ ସଂଗ୍ରାମୀ ଭୂମିଷ୍ଠ ହୋଇଥିଲେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାର ସାନପଦର ଗ୍ରାମରେ ୧୯୧୫ ମସିହା ଜୁଲାଇ ୧୨ ତାରିଖରେ ।

ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଜନମାନସରେ ଚାନ୍ଦ୍ର ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଅମର କରି ରଖିବ । ସେହି ସଂଗ୍ରାମୀ ମହାନାୟକଙ୍କର ବର୍ଷ ପୂର୍ତ୍ତି ଉପଲକ୍ଷେ ସ୍ମରଣିକାର ସଶ୍ରବ ଶ୍ରଦ୍ଧାଜ୍ଞତି ।

ଡକ୍ଟର କମ୍ପାନାରାୟଣ ରାୟଚିନ୍ଦ

ଯେଉଁମାନେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନିବେଦନ କରିଛନ୍ତି

ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି	ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ନାୟକ
ଶିରିଜାଭୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ	ପ୍ରମୋଦିନୀ ପାଞ୍ଜବରାୟ
ରଘୁନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ	ଶିବାଜୀ ପଟ୍ଟନାୟକ
ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦାସ	ଋଣାଧର ବାରିକ
ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର	ବସନ୍ତ କୁମାର ପାଞ୍ଜବରାୟ
ସୋମନାଥ ପାତ୍ର	ଆଶିଷ ମହାପାତ୍ର
ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ	ବିଶ୍ଵପ୍ରିୟା ରାୟ ବୃନ୍ଦାମଣି
ନନ୍ଦକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ	ବୃଷାଭ ଶତପଥୀ
ବିଶ୍ଵନାଥ ସାହୁ	ରଘୁନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ
ଅବନୀ କୁମାର ବରାଳ	କୁନ୍ଦନରାମ
ଋଣାଧର ରାଉତ	ଗୋକୁଳମୋହନ ରାୟବୃନ୍ଦାମଣି
ବ୍ରଜ ପାଞ୍ଜବରାୟ	ଆରତୀ(ପିଙ୍କି)
ଡା. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବାହିନୀପତି	ଭାସ୍କର ଚନ୍ଦ୍ର ଦୁର୍ଗା
ଏସୁଷମା ପାଣିଗ୍ରାହୀ	ଚପନ କୁମାର ଜେନା
ଏନ୍.ନାରାୟଣ ରେଡି	ଡଃ ପ୍ରସନ୍ନ ପାଟ୍ଟଶାଣୀ
ରାଜକିଶୋର ରାଜ	ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ସୁକୁର୍ମି
ଡଃ କାଳୀପ୍ରସାଦ ମଙ୍ଗରାଜ	ବିଧି ରଥ
ଧନେଶ୍ଵର ମହାନ୍ତି	ନବକିଶୋର ରାଉତରାୟ
ପ୍ରଦୋଷ ପଟ୍ଟନାୟକ	ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ଦାସ
ବନଜତା ଜେନା	ସୁମିତ୍ରା ଛୋଟରାୟ
ଶ୍ରୀଧର ଦାସ (କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍)	ସାତାରାମ ପଣ୍ଡା
ବାମନ ଚରଣ ମିଶ୍ର	ଅରୁଣା ଦାସ
ଅଧ୍ୟାପକ ଉତ୍ତବାନ ଜେନା	ବଳରାମ ମିଶ୍ର
ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ପରିଡ଼ା	ତ୍ରିଲୋକ୍ୟନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ
ପ୍ରହାଦ ପ୍ରସାଦ ସ୍ଵାଇଁ	ବିକ୍ରମ କେଶରୀ ବର୍ମା
ଗୁରୁ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ	ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଖୁଣ୍ଟିଆ
ଜି.ବି.ଗୁମାନସିଂହ	ବିନୋଦ

ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ ଅଫିସ୍ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ଗଂଗାଧର ପାଢକରାୟଙ୍କ ଉତ୍କଳିତ ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନ

• ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି

ଭିଣତ ଚଉରାଶି ବର୍ଷରେ ଗାଳିଗଲେ ସେ ।

ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାର ପାଢକପୁଅ ଗଂଗାଧର ପାଢକରାୟ । ପୂର୍ବକାଳର ରାଜବଢ଼େ ଉପାଧ୍ୟାୟା ପାଢକରାୟ, ପଦାତିକରାୟ, ରଣସିଂହ, ରାୟସିଂହ, ପାଢଗାସିଂହ, ଛୋଟରାୟ, ଚମ୍ପତିରାୟ, ଗୁମାନସିଂହ, ଗଡ଼ନାୟକମାନେ ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ରାଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଦେଶରେ ଥିବା ବା ବାହାରୁ ଆସିଥିବା ଅନ୍ୟ ରାଜାଙ୍କ ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କ ତରବାରୀ ଧରି ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲେ । ସେପରି ବୀରର ଅଂଚଳର ସମ୍ରାଟ ଅଶୋକ ହୁଅନ୍ତୁ, ଅବା ମରହଟ୍ଟା ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ହୁଅନ୍ତୁ । ମାତ୍ର କାଳ ବଦଳିଗଲା- ଏହି ପାଢକପୁଅମାନେ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଦେଶୀ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପାଢକ ବିଦ୍ରୋହ କଲେ । ଏଣିକି ଦୁଇଶହ ବର୍ଷ ବ୍ୟାପୀ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ଉପରୁ କବଳରୁ ଦେଶର ମୁକ୍ତି ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅଭିଯାନ ଚାଲିଲା, ସେଥିରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଇନ୍ଦ୍ର ବିଜିନ ଜନଗୋଷ୍ଠୀର ଲୋକଙ୍କ ସଂଗରେ ସାମିଲ ହେଲେ ପାଢକପୁଅମାନେ । ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟର ରାଜାଙ୍କ ଗାଦୀକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଲାଗି ସେହି ପାଢକପୁଅ ମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକ ଆଗୁଆ, ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ସଂଘମାନେ ସମୟ ଚକ୍ରର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଖାଲି ନିଜ୍ଜଳ ସ୍ୱାଧୀନତା ନୁହେଁ ବ୍ରିଟିଶ ସମ୍ରାଟ ଶାସନ ସଂଗକୁ ଖାଲିଦୂରା ଯୋଷା ରାଜା-ମହାରାଜା, ଜମିଦାର, ସର୍ବଭାକାର, ମଠ ମହନ୍ତ, ସେମାନେ ପାଡିଥିବା ଶୋଷଣ, ଅତ୍ୟାଚାର, ଲୁଣ୍ଠନ, ବେଠି ବେପାରି ପ୍ରଭୃତି ଯାବତୀୟ ସାମନ୍ତଶାସୀ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିରୋଧୀ ଗଣା ଆନ୍ଦୋଳନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ଆବର୍ଣ୍ଣ ଭିତରକୁ ଗାଣି ହୋଇଆସିଲେ ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ଗଂଗାଧର ପାଢକରାୟ ଏହି ସଂଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟତମ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ, ସୈନିକ, ଯୋଦ୍ଧା, ନେତାର ଆସନକୁ ଉନ୍ନାତ ହୋଇଥିଲେ । ଜୀବନର ବହୁବିଧ ଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ସୂତ୍ରଧର ହେବାର ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ତାହାହିଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନକାଳରେ ଓଡ଼ିଶାର ସାମାଜିକ-ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ତାଙ୍କୁ ଖ୍ୟାତିସଂପନ୍ନ କରିଥିଲା ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ତୃତୀୟ ଦଶକ ଓ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶକ ସମୟ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାର କେତେକ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନର ଉତ୍ସାହୀ ସଂଗକୁ ଖ୍ୟାତିସଂପନ୍ନ ବିଦ୍ରୋ କର୍ମୀ ଓ ନେତା, ଜମିଦାରୀ, ମହାଜନୀ, ରାଜରାଜୁତା ଉଦ୍ଧେତ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ଜୁମିହାନ, ଗରିବ, ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଚାଷୀ, ଆଦିବାସୀ, କାଳ କାଳ ଧରି ପ୍ରବହୁତ ପଛୁଆବର୍ଗର

ଚାଷୀ ମୂଲିଆଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଗ୍ରଣୀ ହୋଇ ବାହାରିଲେ । ସେମାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଚାଷୀ ଓ ଗଡ଼ଜାତ ପ୍ରଜାକୁଳ, ଶ୍ରମିକ, ଖତିଷିଆମାନଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସାମିଲ କଲେ । ୧୯୩୫ରୁ ଏହି ପ୍ରକାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆନ୍ଦୋଳନର ଆରମ୍ଭ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ନିମାପଡ଼ା, କାକଟପୁର, ଚନ୍ଦକା, ଜଟଣୀ, ବୋଇଗଡ଼, ବେଗୁନିଆ, ଜଳିଆ ପ୍ରଭୃତି ମୋଗଲବନ୍ଦୀ (ଖାସ୍ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନାଧୀନ) ସାଂଗକୁ ଆଖପାଖ ଗଡ଼ଜାତ ରଣପୁର, ଖଣ୍ଡପଡ଼ା, ଦଣ୍ଡପଲ୍ଲା, ନୟାଗଡ଼, ଅଂତର ଚାଷୀକୁଳ ପ୍ରଜା-ପାରିକ, ଆଦିବାସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ନୂତନ ଆନ୍ଦୋଳନର ଜୁଆର ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । ଏହାର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ରହିଥିଲେ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ମୋହନ ଦାସ, ଗତିକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱାଇଁ, ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟ ଚୂଡ଼ାମଣି ପ୍ରଭୃତି ନାମକରା କଂଗ୍ରେସ ନେତା ।

ଏହି ନେତା ଓ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସଂଗରେ ମିଶିଗଲେ ଅନେକ ପାଇକପୁଅ- ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ, ପରଶୁରାମ ପଦାତିକ ରାୟ, ଏମି-ରଘୁନାଥ ସିଂହସାମନ୍ତ, ବାସୁଦେବ ଦୋରା ଏମିତି ଅନେକ । ଗଂଗାଧର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଠାରୁ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର, କୁଦନ ରାମ ଅଧିକାରୀ ମହାନ୍ତି ପ୍ରଭୃତି ହୋଇଗଲେ ପରସ୍ପର ସାଥୀ । ଆଉ ସବୁ ମୋହନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ମଣିଷଙ୍କ ସାଥୀ ମଧ୍ୟ । ଏଇଠୁ ହୁଏ ଆମ ପାଇକରାୟଙ୍କ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ଉତ୍ତରଣ । ବୋଇଗଡ଼, ବେଗୁନିଆଠାରୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ବାଣପୁର, ଟାଙ୍ଗି, ପ୍ରଥମେ ଗଂଗାଧର ଓ ତାଙ୍କ ସାଥୀମାନଙ୍କ କର୍ମଭୂମି ରଣଭୂମି ହେଲା । ତେଣେ ଏମାନଙ୍କ ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରଧାନ, ହରିହର ଦାସ, ରାଜ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନେତା, ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ସାଧୁଚରଣ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିବାହିତ ଗଂଗାମର ଗତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ମୁଣ୍ଡାଦାରା ପ୍ରଥା, ଜମିଦାରୀ ପ୍ରଥା ବିରୋଧି ଉଦ୍ଧତ ଆନ୍ଦୋଳନ । ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଏହି ଏତିହାସିକ ସଂଗ୍ରାମ କାଳରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚାଷୀ ଗାଁରେ ନିଜ ସାଙ୍ଗ ସାଥୀମାନଙ୍କୁ ଧରି ଏପରି ସଂଗଠନମାନ ଗାଁ ଗାଁରେ ଗଢ଼ିବାରେ ଅଗ୍ରଣୀ ହେଲେ । ଚାଷୀକୁ ଜମି, ଜଳ, ଭୂମିହୀନ ଆଦିବାସୀ, ପଶୁଆଦର୍ଶକୁ ଜମି, ମରୁତିଜନିତ କ୍ଷୟକ୍ଷତିର ପୂରଣ, ଗୃହସ୍ଥାନକୁ ପରତିହ ପ୍ରଭୃତି ଛୋଟବଡ଼ ସକଳ ସମସ୍ୟା ଲାଗି ସଂଗ୍ରାମରେ ଅଗ୍ରଭାଗରେ ରହିଲେ ଯେ ସେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ବିସ୍ମୃତ ଅଂତରରେ ଚାଷୀକୁଳ ଜନତାର ମୁଖପାତ୍ର ରୂପେ ଗଣ୍ୟ ହେଲେ ।

ଏହାରି ସ୍ୱାକୃତି ରୂପେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ କୃଷକସତ୍ତା ପ୍ରାଦେଶିକ ସଂଗଠନର ଚୁଙ୍ଗ ନେତା ସାଧୁଚରଣ ମହାନ୍ତି ଓ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଅତଳ ହେବାଯାଏ ସତ୍ତାପତି ପଦରେ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟର ପରିସର ବଢ଼ିଗଲା ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାର ଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଯାଏ । ସେହି ପ୍ରାଦେଶିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ସବୁ ଅଂତର, ସବୁ ଜିଲ୍ଲାର ଚାଷୀମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଆନ୍ଦୋଳନ, ସେଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ଲାଗି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ରହି ତାଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱ ନେବାକୁ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷରେ ଚାଷୀମାନେ ନେତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ନେତା ରୂପେ ମାନ୍ୟତା ଦେଉଥିଲେ ।

ଆସିଗଲା ଭୂମିହୀନଙ୍କୁ ଗୃହସ୍ଥାନକୁ ପରତିହ, ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଜମି ବ୍ୟବନ ଆନ୍ଦୋଳନ, ମହାଜନ ଓ ବେପାରୀ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଅନାୟାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ମହକୁଦା ମାଲ ଉଦ୍ଧାର ଆନ୍ଦୋଳନ । ସେହି ସଂଗ୍ରାମର

ନେତୃତ୍ୱ ଦେବା ବେଳେ ବୋଇଗତର ପିତୃକୁଳିଠାରୁ ସହର ସାଗର ଗୁଆଁ ଯାଏ ସର୍ବଭାରତୀୟ ପ୍ରଖ୍ୟାତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସାଂସଦ ରୂପେଶ ଗୁପ୍ତ, ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ସଂଗରେ ଧରି ହଜାର ହଜାର ଚାଷୀଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ପଦଯାତ୍ରା କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ପୁଣି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସର୍ବଭାରତୀୟ ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ ଓ ଭାରତରେ ଭୂମି ଦଖଲ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ରାଜେନ୍ଦ୍ର ରାଓଙ୍କ ବୋଇଗତ-ବେଗୁନିଆ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଚାଷୀ ସମାବେଶରେ କଂ ପାଇକରାୟଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ଦାୟା ଭୂମିକା କଥା । ମନେ ପଡ଼େ, ମହକୁଦା ମାଲ ଉଦ୍ଧାର କରି ଲୋକିଲାକୁ ଆହାର ଦେବା ଅଭିଯାନରେ ଅଗ୍ରଣୀ ହୋଇ ଶତ ଶତ ସାଥୀଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରି ଇଡ଼ିଲାବେଳେ ମହାଜନ ବେପାରୀଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ତାଙ୍କୁ କାଟି ମାରିଦେବା ଲାଗି ଗଙ୍ଗାମାଟି ପାଖ ଭାମପଡ଼ାରେ ଉଦ୍ୟମ ।

ପୁଣି ମନେପଡ଼େ ୧୯୮୭ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮ରେ ଗଜମାଣିଡ଼଼଼୍ରେ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଉତ୍ସବରେ ସମାଜର ସଂପାଦକ ସର୍ବବିଦିତ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ସଂଗେ ଗଲାବେଳେ ଉଭୟଙ୍କ ଉପରେ ଚାଷୀଙ୍କର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କ ବୋମା ଆକ୍ରମଣ । ଦେହସାରା ବୋମାର ଚୁକ୍ତା ଉର୍ତ୍ତି । କୁବନେଶ୍ୱର ହାସପାତାଳରେ ମଣ୍ଡାପନ ଅବସ୍ଥା ।

ସେହି ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ଥିଲା ଚାଷୀ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପର୍କରେ ସହଜାତ ଉପଲବ୍ଧି ଅନୁଭବ । ବ୍ରିଟିଶ ଅମଳରେ ବର୍ମା ମଧ୍ୟ ବ୍ରିଟିଶ ପରାଧୀନ । ସେହି ଦେଶର ଉରାବଣ ନଦୀ ତଟରେ ବୁରୁଣ୍ଡୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ ଗଂଜାମ ଚାଷୀ ଦେଶାନ୍ତର ହୋଇ ଚାଷରେ ଲାଗି ବଂଚୁଥିଲେ ଲକ୍ଷାଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ । ଆମ ଦେଶ ଭଳି ସେ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ହଜାର ହଜାର ଓଡ଼ିଆ ଚାଷୀ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ସର୍ବସ୍ୱାମୀ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ସେହି ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଅଭିଯାନ କରିବା ଲାଗି ବର୍ମା ଫେରାନ୍ତା ସଂଘ ଗଢ଼ି ସେମାନଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ନେତୃତ୍ୱ ନେଲେ । ପୁଣି ଏହି ଅଂଚଳ ଓ ଗଂଜାମର ଚାଷୀ ପୁଅ ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାସମର କାଳରେ ସୁରକ୍ଷା ବୋକ୍ସଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ବାହିନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଅନେକ ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲେ । ଅସଂଖ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଦେଶକୁ ବାହୁଡ଼ିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କ ଅଭିଯାନ ବଂଚିବାର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ସଂଗଠନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାଇକରାୟଙ୍କ ଭୂମିକା କୁଲିବାର ନୁହଁ ।

କଳାହାଣ୍ଡି-କୋରାପୁଟ, ବୌଦ୍ଧ ପୁଲବାଣୀର ମରୁଡ଼ି, ଦୁର୍ଭିକ୍ଷଗ୍ରସ୍ତ ଚାଷୀଙ୍କ ସମସ୍ୟା, ହାରାକୁଦ ରୁଡ଼ି ଅଂଚଳର ସର୍ବହରା ଚାଷୀଙ୍କ ସମସ୍ୟା, ବନ୍ଧବାଦ ସମସ୍ୟା, ଡେକାନାଲର କୁବନ ଭଳି ଓଡ଼ିଶାର ସର୍ବବୃହତ୍ ଗାଁରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଘରପୋତି ବିପ୍ଳବ; ଚିଲିକାର ଲକ୍ଷାଧିକ ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଓ ସଂଗ୍ରାମ କୌଣସିବି ଚାଷୀ ସଂବନ୍ଧିତ ସମସ୍ୟା ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଓହରି ଯାଉନଥିଲା । ସେଠାରେ ପହଂଚିବା, ରିଲିଫ ଦ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ସରକାର ଉପରେ ତାପ ପକେଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଆଗଭର ହେଉଥିଲେ ।

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାର୍ଥୀ ରୂପେ ତାରି ଚାରିଥର ବେଗୁନିଆ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଚାଷୀମାନେ ଆଦିବାସୀ ଗରିବ ଲୋକମାନେ ଶାସକ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଅର୍ଥବଳ, ବାହୁବଳ, ଅପପ୍ରଚାରକୁ ବୁଝି ଜ୍ଞାନ କରି ତାଙ୍କୁ ବିଧାନସଭାକୁ ପଠାଉଥିଲେ । ବିଧାନସଭାରେ ସେ ଦୀର୍ଘକାଳ ହୋଇଗଲେ ଚାଷୀ

ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷାର ପ୍ରଧାନ ମୁଖପାତ୍ର । ବିଭିନ୍ନ ବିରୋଧୀ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ, ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ମୀ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରାଜ୍ୟପାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମ୍ମାନର ପାତ୍ର ହୋଇପାରିଥିଲେ ।

ଅନ୍ଧ ପାଠୁଆ, ବାରବୁଲା ଚାଷୀ ନେତା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଗଂଗାଧର ରାଜ୍ୟରେ ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ନେତାର ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଥିଲେ । ରଣପୁରରେ ବେଙ୍ଗଲରେତ ହତ୍ୟା ଓ ଉଣପୁରରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଦମନ ଫକରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଶର ଶାଆଁକ ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ଛାତି ଟାଙ୍ଗି, ବୋଲଗଡ଼, ବେଗୁନିଆରେ ଆଶ୍ରୟ ନେବା ବେଳେ କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ରଘୁ ଦିବାକରଙ୍କୁ ପାଣି କଥା ମନେପଡ଼େ, ସେତେବେଳେ ପୁରୀ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ଚାଷୀ ନେତା, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଭୂମିକା କଥା ମନେ ପଡ଼େ । ଖଣ୍ଡପଡ଼ା, ନୟାଗଡ଼, ଦଶପଲ୍ଲାର ରାଜାଶାସନ ହଜାଇବା ଲାଗି ଐତିହାସିକ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନବେଳେ ବୋଲଗଡ଼, ବେଗୁନିଆ ଅଂଚଳରେ ରାଜା ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିବା ହିଜାଉତମାନଙ୍କୁ ଏ ଅଂଚଳର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଓ ପାଇକରାୟଙ୍କର ଯେଉଁ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ଥିଲା, ତାହା ମନେ ପଡ଼େ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ବର୍ଷ ପରେ । ଖଟିଖିଆଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ଲାଗି ଲଢ଼ି ଭୁବନେଶ୍ୱର ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀ ହେବା କଥା ଡାକର ଏ ସମସ୍ତ କୃତି କୃତିତ୍ୱ ତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାର ଏକ ଅଗ୍ରଣୀ ଜନନେତାର ଆସନରେ ଆସନ କରିଥିଲା । ତାଙ୍କ ଏକାଦଶୀହରେ ପିତୃକୁଳରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଜନସଭାରେ ଜନସମାଗମ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ବିରୋଧୀ ଅବା ସପକ୍ଷବାଦୀ ଜନନେତା, ସମାଜସେବୀ ଓ ହଜାର ହଜାର ଶ୍ରଦ୍ଧାଳୁଙ୍କ ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତିପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନିବେଦନ ଭୁଲିବାର ନୁହଁ ଦିନ ମାଲୁ ରାତି ୧୦ଯାଏ ସକାଳ ଚାଲିଥାଏ । ଦଳକୁ ଦଳ ପଟୁଆରରେ ଆସୁଥାନ୍ତି- ବନ୍ତାମାନେ ବିନାଶ୍ରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜଣାଉଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାମ ମନେ ପଡୁନାହିଁ । ତେବେ ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଇକରାୟଙ୍କ ପାରିତ ନୁହଁନ୍ତି ତାଙ୍କ ମତାଦର୍ଶର ସମର୍ଥକ ନୁହଁ । ଅଥଚ ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତିରକ୍ଷା ଲାଗି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ସେ ଜମି ଓ ଅର୍ଥ ଦେବାର ଘୋଷଣା କଲେ । ଏହାହିଁ ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଧୁ ଓ ଅବହୁକ ନିର୍ବିଶେଷରେ ତାଙ୍କ ଲୋକପ୍ରିୟତାର ନିଦର୍ଶକ ।

ଆଉ ଏକ ଲକ୍ଷଣାୟ ଅବଦାନ ତାଙ୍କର । ସେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବା ଆଦର୍ଶ ଓ ସଂଗ୍ରାମର ବୋହେ ଜରର ପାତି ଉପରେ ଲଦିବା ବେଳେ ସେ ତାଙ୍କର ପୁଅ ଓ ବୋହୂଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସେହି ବୋହେ ବୋହିବାରେ ସାମିଲ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକୀରେ ସ୍ମୃତିଚାରଣ କଲା ବେଳେ ସେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଥିବା ଏକ ଅଧୁରା କାମର ପୂରଣ କରିବାକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ସମ୍ପତ୍ତି ହେବ ।

ବୋଲଗଡ଼-ବେଗୁନିଆର ଚାଷୀ-ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନର ଆରମ୍ଭ ଯୁଗରେ ବୋଲଗଡ଼ଠାରେ ନିର୍ମିତ ସଂଗ୍ରାମୀ ଭବନ ଲକ୍ଷ୍ୟ ତାଙ୍କପର । ସଂଗ୍ରାମୀଭୂତ କର୍ମୀମାନଙ୍କର ପ୍ରାଣ କେନ୍ଦ୍ର । ସେହି ଭବନର ପୁନରୁଦ୍ଧାର ତାହାର ବିଧିବିଧାନଗତ ମାଲିକାନାସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ତାଙ୍କୁ ଏକ ସଂଗ୍ରାମର ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ପରିଣତ କରିବା । ସେହି ଭବନରେ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ, ଅଧିକାରୀ ମହାନ୍ତି ଆଉ ପ୍ରମୁଖ ସଂଗ୍ରାମୀ ଯିଏ ଗଲେଣି ବା ଏବେ ଜୀବିତ ରହିଛନ୍ତି, ଦିନେ ନା ଦିନେ ଯିବେ ସେମାନଙ୍କ ସ୍ମୃତିପଦଙ୍କ ରଖି ଆଶାମା ବଂଶଧରଙ୍କୁ ଅତୀତ ପରମ୍ପରାକୁ ଅବଗତ କରାଇବା ଯଥାର୍ଥ ହେବ । □

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ- ଏକ ଲୁହବୋଳା ସ୍ମୃତିଚାରଣ

• ଗିରିଜାଭୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

ନନାୟେଷୁ !

ଆପଣଙ୍କ ଯିବାର ଗୋଟାଏ ବର୍ଷ ହୋଇଯାଇଛି- କିନ୍ତୁ ସ୍ମୃତି ତାହା ମାନିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ମନେ ହେଉଛି ଯେପରି ଆପଣ ଅଛନ୍ତି ତଥାପି ଆମରି ଭିତରେ । ମନରେ ଶୁଦ୍ଧି ଉଠୁଛି ଆପଣଙ୍କର ସ୍ଵାଗତ ସମ୍ପାଷଣ, ଆପଣଙ୍କର ସେହି ହସ ହସ ମୁହଁ ! ଆଜି ବି ବିଧାନସଭାରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର କରିବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହେଲେ, କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସମସ୍ୟା ନେଇ କାହାକୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରିବା ଉଠିଲେ ଆପଣଙ୍କର ନାମ ପ୍ରଥମେ ମନେ ପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ପରକ୍ଷରେ ମନରେ ଚାଉଁ କରି ଲାଗେ । ଆରେ ସେ ତ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ୟା ମୋର ନୁହେଁ କେବଳ, ଏହା ଅନେକଙ୍କର । ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କର ଭିତରୁ ଅନେକଙ୍କର ଆପଣଙ୍କ ପାଇଁ ସହିତ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସମ୍ପର୍କ ନଥିବ ବା ଆଦୌ ବି ନଥିବ । ଦକ୍ଷିଣତ ଗୋଷ୍ଠୀ ସାମା ରେଖା ଟପି ଆପଣ ସେଇ ସ୍ତରକୁ ପହଂଚି ଯାଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁଠି ଯାହାର ଦରକାର ହେଲା, ସେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ପହଂଚି ଯାଇଥିଲେ । ନାହିଁ ତ କରିନାହାନ୍ତି ଆପଣ କାହାକୁ ? ବିଧାନସଭାର ସଦସ୍ୟ ଆପଣ । ଦଳ ଆପଣଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରିଥିଲା ପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବା ପାଇଁ । ବୋଲଗଡ଼-ବେଗୁନିଆ ଲୋକେ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟ ଦେଇଥିଲେ କିନ୍ତୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲା ପରେ ଆପଣ ହେଲେ ସାରା ଓଡ଼ିଶାର ! ଏଇ ପ୍ରକାର ମନୋଜୀବ ବା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ କମି କମି ଯାଇଛି । ଆଉ ସେଇ ଯୋଗୁଁ ଆପଣ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ମୋର ମନେ ପଡୁଛି । ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜରେ ନୂଆବିଭାଗ ସବୁ ଖୋଲିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଅଧ୍ୟାପିକା ନଥାନ୍ତି । ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ । ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ ଯେ, ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଅଭାବରୁ ପଦବୀ ପୂରଣ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ସେଦିନ ଅନୁପସ୍ଥିତ ଥିଲେ । ଆଉ ଏଭଳି ଉତ୍ତର ପରେ ପରେ ଆପଣଙ୍କର ସ୍ଵାଧୀକାର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରସ୍ତାବ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ବିଧାନସଭାରେ ସତ୍ୟ କରିନାହାନ୍ତି ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଚାଷ୍ଟାଳ୍ୟ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ମୁଁ ସେଥିରୁ ଲାଭବାନ ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ସେଦିନ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଘରେ ଏକ ପାରିବାରିକ ବ୍ୟୁତ୍ପାତ ପରେ ଆପଣଙ୍କୁ ବିଜୁ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ - ଏ ଖବର ତମେ ପାଇଲ କେଉଁଠୁ ? ଆପଣଙ୍କର ସେଇ ତିସ୍ ଆମିଷ୍ଟ ହସ ଏବଂ

ଉତ୍ତର- ଆପଣଙ୍କ ପରୁ !

ମୋର ମନେ ପଡୁଛି ଏବେକି । ଆପଣ ଖବର ଜାଗଜାରେ ଏକ ବିରାଟ ନିବନ୍ଧ । ଜଣେ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ.ର ମାସିକ ଆୟ ଓ ବ୍ୟୟ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଉନ୍ନତ ହସ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କୁ ବଧେଇ । ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟମାନଙ୍କର ଦରମା ଓ ଭରା ବଢ଼ିଥିଲା ସେଇ ଲେଖାଟିର ପ୍ରକାଶ ପକରେ । ସମୟ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଛି । ବିଧାନସଭା ସଭ୍ୟ ପଦବୀରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସଦୁପଯୋଗ କେତେଜଣ କରିଛନ୍ତି ?

ଭତିହାସ ସେ କଥା କହିବ ଏବଂ ସେଇଯୋଗୁଁ ଆପଣ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ମୋର ମନେ ପଡୁଛି । ଯେଉଁଦିନ ରାଧାନାଥ ବାବୁ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ବୋମାମାଡ଼ ହେଲା । ମୋର ଯିବାର କଥା ସାଙ୍ଗରେ । ଆପଣ ବହୁତ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଖଇଚୁଟା ତାତି ଚିହ୍ନରେ ଦେଖି ଆପଣ ହିଁ ଫେରାଇ ଦେଇଥିଲେ ମୋତେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ମୁଁ ଦେଖୁଥିଲି ଆପଣଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ।

ଯାହାହେଉ ତମେ ଯାଇନ ରକ୍ଷା ହୋଇଛି । ଆମେ ସବୁ ବୁଢ଼ା ହେଲୁଣି କିନ୍ତୁ ତମେ ସବୁ ଟୋକା ଲୋକ । ବିନା କାରଣରେ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବରା ହୁଅନ୍ତ କାହିଁକି ?

ଆପଣ ସେଇଯୋଗୁଁ ମନେ ପଡ଼ନ୍ତି ।

ଆପଣଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପରିଚୟ ହେଲା କେବେଟି ? ମୋର ମନେ ପଡୁନି । ତେବେ ଖଳରପୁରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା କେଉଁ ଏକ ଚାଷୀ ସମ୍ମିଳନୀରୁ ବୋଲି ଟିକିଏ ଟିକିଏ ମନେ ପଡୁଛି ।

ତା’ପରେ କେତେ ସମ୍ମିଳନୀ, କେତେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା, କେତେ ନିର୍ବାଚନ ଝଡ଼ । ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ନିବିଡ଼ ହୋଇଛି, ସହଯୋଗୀତ୍ୱ ଗାତ ହୋଇଛି । ଜୀବନର ରାଜପଥରେ ଦେଖା ହୋଇଛି ବାର ବାର । ଆପଣ ହଠାତ୍ ଇମିତି ଚାଲିଗଲେ କେମିତି ? ଆଜିବି ତ

‘କାକଟପୁର ଅପନ୍ତରା ପାବୁ

କଳା କନିସରି ଶାର,

ଆଣିଛି ତୋ ସାଥୁ କଣ୍ଠା ମୁକୁଟ,

ଗନ୍ଧରେ ତହିଁ ପାଗ’ର ସମୟ

ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ ।

ଆଉ ଆପଣ ଚାଲିଗଲେ କିମିତି ?

ତେବେ ଆପଣଙ୍କର ସମୟରେ ‘ମାଇଁ’ ବା ‘ଅମୋସ୍ ଅସ୍ତ୍ର’ର କାରବାର ଇମିତି ତୋର ହୋଇନଥିଲା । ଆପଣ ଏଥିରେ ଲଢ଼ିପାରନ୍ତେ ନାହିଁ ବୋଧହୁଏ । କାରଣ ଗୋଟିଏ

ନୁହେଁ, କୋଟିଏ ଟଙ୍କା । ଏକ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ପାଇଁ ଆପଣ କ'ଣ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିପାରନ୍ତେ ?
ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ଘଟିଛି । ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଦେଖା ଦେଇଛି ଦେଶରେ । ନୀତି
ନୁହେଁ ବାହୁ, ଆଦର୍ଶ ନୁହେଁ ଅର୍ଥର ଚୟ ଚୟକାର ବର୍ତ୍ତମାନ । ଆପଣ କ'ଣ ସମ୍ଭାଳିପାରନ୍ତେ
ଏଇ ପରିସ୍ଥିତିରେ ?

ବୁଦ୍ଧବେନଶ୍ୱରକୁ ଘର କରି ନେଇଥିଲେ ଆପଣ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବୁଦ୍ଧବେନଶ୍ୱରରେ କ'ଣ ସବୁ
ଘଟୁଛି । ଦିନ ବିପଦରେ, ରାହାଢ଼ାନି, ଡକାୟତି, ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳି, ଖଣ୍ଡାବୁ ବୁଜାଲି । କେହି
ଧରା ପଡ଼ୁନାହାନ୍ତି । କିମିତି ପଡ଼ିବେ ? ଆପଣ ଓ ରାଧାନାଥ ବାବୁ ଉପରେ ସେ ଦିନ
ବୋମାମାଡ଼ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ସାରା ଦେଶରେ ଚା'ଚଲ୍ୟ ଖେଳିଯାଇଥିଲା । ଇମିତି କ'ଣ
ହୁଏ ? ଏହା କ'ଣ ସତ୍ୟତା ? ମତଭେଦ ଥିବ ବୋଲି କ'ଣ ବୋମାମାଡ଼ ହେବ ? କିନ୍ତୁ
ବର୍ତ୍ତମାନ ତ କଥା କଥାକେ ଛୁରୀ, ବୋମା, ବୁଜାଲି, ଗୁଳି ।

ଆପଣ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତଣି । ତେଣୁ ଆଜିର ରାଜନୀତିରେ ଆପଣ
ନିଜକୁ କେତେ ଖାପଖୁଆଇ ଚାଲିପାରିଆନ୍ତେ, ମୋର ସନ୍ଦେହ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣ ଥିଲେ
ଖୁବ୍ ଆତଙ୍କଞ୍ଚେବଳ, ତା' ବି ମୁଁ ମାନୁଛି ।

ଆପଣଙ୍କ ସହିତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି, କୃଷକ ସଭାରେ କାମ କରିଛି । କାମ କରିଛି
ଭାରତ- ସୋଭିଏତ ମୈତ୍ରୀସଂସଦ, ଶାନ୍ତିସଂଘ ପ୍ରଭୃତିରେ । ଆପଣ ଯେତେବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କର
ଗ୍ରହଣୀୟ ତା' ଦେଖୁଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣ କ'ଣ ସହ୍ୟ କରିପାରିଆନ୍ତେ ଛତ୍ରପୁର ନିର୍ବାଚନ
ମଣ୍ଡଳୀରେ ତିନି ଟଙ୍କା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ରାଜ୍ୟ କାଉନସିଲ ସଭ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା
ଏବଂ ଅମାନତ ବାଚ୍ୟାସ୍ତି ।

ସମୟ ବଦଳିଯାଇଛି । ନୀତି, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ସବୁ ବଦଳିଯାଇଛି । ଆପଣଙ୍କର ବୟସ
ହୋଇଥିଲା, ମାନସିକ ବେଦନା, ଅସ୍ଥିରତା ବଢ଼ିଥିଲା, ତେଣୁ ଆପଣ ଚାଲିଗଲେ, ଆମକୁ
ଛାଡ଼ି ।

ଆଉ ଆମେ ହେବୁଛୁ ଆପଣଙ୍କୁ ମଦ୍ୟର ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକୀରେ । ଆପଣଙ୍କୁ ସଲ୍ଲୀମ-
ଲୀଲ୍ ସଲ୍ଲୀମ୍ । □

ଆପଣଙ୍କର

ଶିରିଡ଼ା ନୂଷଣ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଲୀଲ୍ ସଲୀମ : ଗଙ୍ଗାଧର

• ରଘୁନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଗବାନଙ୍କ ସୃଷ୍ଟିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀ- ମଣିଷ, ପଶୁ, ପକ୍ଷୀ, ବୃକ୍ଷଲତା, କୀଟପତଙ୍ଗ ଇତ୍ୟାଦି ସମସ୍ତ ଜୀବଙ୍କ ପାଇଁ ଯାହା ସତ୍ୟ, ସେହି ଜନ୍ମ ଓ ମୃତ୍ୟୁର ବ୍ୟବଧାନ ଭାବେ ହିଁ ଜୀବନ । ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜୀବଧାରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମଣିଷ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ସବୁ ମଣିଷର ଆକୃତି ପ୍ରକୃତି ପ୍ରାୟ ଏକା ରକମ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଅନ୍ୟଠାରୁ ରୂପରେ ଗୁଣରେ । ନୁହଁଦେୟା, ଆଚାର ବିଚାର ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭିନ୍ନ । ଏହି ମଣିଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନିଜକୁ ଦେବ ଜିନ୍ଦା ଦାନବ କରିପାରିବ । ଉନ୍ନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ତିନି ଦଶନ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରେ ଯେଉଁମାନେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ପରାଧୀନ ଭାରତର ଦୁଃଖଦ ପରିସ୍ଥିତି ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଥିଲେ । ଦେଶକୁ ସ୍ୱାଧୀନ କରିବା ପାଇଁ ଏବଂ ସାମନ୍ତବାଦୀ ଶାସନର ବିଳୋପ ପାଇଁ ଶୁଖିକିତ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସ୍ୱଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହଯୋଗରେ କଂଗ୍ରେସ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲୁ ରଖିଥିଲା । ସେମିତି ଗୋଟିଏ ସମୟରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ଗଂଗାଧର ପାଞ୍ଜକରାୟକ ଜନ୍ମ ।

ସେହି ସମୟରେ ବିଷ୍ଣୁର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିଲା । ଭୋଗ ବିଳାସକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଣି ଅନେକ ଯୁବକ ଇଂରାଜୀ ପାଠ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟ ହେଲେ । ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରି ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ, ତାଙ୍କରି ପଂଚସଖା ଏବଂ ଜତିପୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଦେଶର ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିଲେ । ଗଂଗାଧର ପାଞ୍ଜକରାୟ ସେମାନଙ୍କ ନୀତି ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ କଂଗ୍ରେସର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟକୁ ଲମ୍ପ ଦେଇଥିଲେ । ରାଜା, ଜମିଦାର ଓ ଭୂସ୍ୱାମୀ ମାନଙ୍କ ଶୋଷଣ ଓ କୁଣ୍ଠନ ବିରୋଧରେ ସେ କୃଷକ ଓ କୃଷିଜୀବୀ ମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରି ତା'ର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ବହୁବାର ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଧୀର, ଓ ନମ୍ର ପ୍ରକୃତିର ବ୍ୟକ୍ତି ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଧର୍ମନୀରେ ପ୍ରବାହିତ ଉଷ୍ମ ରକ୍ତ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଅହିଂସା ଆନ୍ଦୋଳନ, ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ବହୁ ସମୟ ଧରି ବାନ୍ଧି ରଖିପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ନରମ ପକ୍ଷୀ ନହୋଇ ଚରମ ପକ୍ଷୀ ଥିଲେ ଏବଂ ସମୟ କ୍ରମେ ସେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଛାଡି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନୀତିକୁ ଆବୋରି ନେଲେ ।

ତାଙ୍କରି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ସାଂଗକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ସେତେବେଳେ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ଚାଲିଥିବା ଦୁ-ମଧ୍ୟ ସତ୍ୱାଧିକାରର ବିଳୋପ ଏବଂ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ହାତରକ୍ଷା ପରିଶ୍ରମ ପାଇଁ ନ୍ୟାୟ ପ୍ରାପ୍ୟ ପ୍ରଦାନ । ଅନ୍ୟର ଶ୍ରମରେ ଭୂସ୍ୱାମୀମାନେ ପରେ ବସି ଉପଭୋଗ

କରିବା ନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଘରେ ବସି ଉପଭୋଗ କରିବେ ଏହି ନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ସେ କୃଷକ ଓ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରି ବା “ଲଞ୍ଜନ ଯାଇ, ଜମି ଚା’ର” ନାରୀ ଉଠାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଫଳରେ ଅବିଭକ୍ତ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର କେତେକ ଅଂଚଳରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସଂଗଠନ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିଲା ଏବଂ ତାହା ମଜବୁତ ସଂଗଠନମାନ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସେ ଲଗାତର ୪ ଥର ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୬୧ ମସିହାରେ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଓ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଆସିଥିଲୁ । ବିଧାନସଭାର ନବନିର୍ମିତ ଦ୍ଵିତଳ କୋଠାର ଏକ ନମ୍ବର ଘରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଡକ ଉପର ହୋଇ ରହିଥିଲୁ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମତବାଦ ଓ ଓଡ଼ିଶାର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତାଙ୍କ ସହ ଛାତ୍ର ଜୀବନରୁ ମୋର କିଛିଟା ପରିଚୟ ଥିଲା । ଯଦିଓ ମୁଁ କେବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନଥିଲି । ତେଣୁ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ସହ ବହୁ ବିଷୟରେ ବହୁ ସମୟ ଧରି ଆଲୋଚନା କରିବାର ସୁଯୋଗ ମୋତେ ମିଳୁଥିଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦଳର ବିଧାୟକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଭିତରେ ମତାନ୍ତର କିମ୍ବା ମନାନ୍ତର ରହୁନଥିଲା, କାରଣ ତାଙ୍କ ଭଳି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ମତବାଦର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲି । ମୋ ମତରେ ସେ ଜଣେ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ।

ଭାରତ ସହ ବର୍ମା ଏବଂ ସିଂହଳ ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସମୟରେ ସ୍ଵାଧୀନତା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଭାରତରୁ ଯାଇ ବର୍ମା ଦେଶରେ ବହୁ ଭାରତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ମା ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବା ପରେ ସେଠାକାର ନୂତନ ସରକାର ଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତ ଭାରତକୁ ପଠାଇଦେଲେ । ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ଓଡ଼ିଆମାନେ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଫେରି ଦୟନୀୟ ଜୀବନଯାପନ କରୁଥାନ୍ତି । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ଓଡ଼ିଆ ସଂଘ ଗଢ଼ି ସେମାନଙ୍କୁ ସରକାରୀ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅଭିଆନ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିଥିଲେ । ସେହିଭଳି ନେତାଜୀ ସୁବାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ବର୍ମାରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ଏବଂ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରେରିତ ଭାରତୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ସ୍ଵାଧୀନତା ପାଇଁ ନୂତନ ଚେତନା ଜାଗ୍ରତ କରି ଆଜ୍ଞାତ ହିନ୍ଦ ଫୌଜ ଗଠନ କରି ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଯୁଦ୍ଧ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେବା ପରେ ଆଜ୍ଞାତ ହିନ୍ଦ ବାହିନୀର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିଗଲା ଏବଂ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ଓଡ଼ିଶାର ସେହି ସମସ୍ତ ଆଜ୍ଞାତ ହିନ୍ଦ ଫୌଜୀମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ରିତ କରି ସଂଗଠନ ମାଧ୍ୟମରେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଭରା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରିଥିଲେ । ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଓଡ଼ିଶାର ଗରିବ, ଖଟିଆ ତାହା ମଜୁରିଆଙ୍କ ସକାଶେ ଯାହାସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଯାଇଛନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋହନତୀ ଜନତାର ହିତେଶୀ ବହୁ ହିସାବରେ ଯେ ବଂଚି ରହିବେ ଏହା ନିଃସନ୍ଦେହ । ବହୁଙ୍କୁ ପ୍ରଣତି ଭରା ଲାଲ ସଲାମ ଜଣାଇ ରହୁଛି । □

ପୂର୍ବତନ ମନ୍ତ୍ରୀ, ଓଡ଼ିଶା, ଜୟପୁର

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଜଣେ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ

• ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦାସ

ଗତ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଜୀବନର ଆରମ୍ଭରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନୀରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଜଣେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଥିଲେ । ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ, ଭାଗତାଷ୍ଟୀ ସଂଗ୍ରାମ, ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ, ଆଜ୍ଞାଦ ହିନ୍ଦି ଫୌଜଙ୍କ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ, ସମାଜରେ ଘଟୁଥିବା ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ସର୍ବୋପରି ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଦୁର୍ନୀତି ତଥା ଅନ୍ୟାୟ ନିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରି ବହୁବାର କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ବଢ଼ି, ମରୁଡ଼ି, ବନ୍ୟା, ବାତ୍ୟା ଓ ଅଗ୍ନିବାହ ଉଚ୍ଚି ଦାରୁଣ ବିପତ୍ତିବେଳେ ସେ ବିଭିନ୍ନ ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ସମସ୍ୟାକୁ ନିରାକରଣ କରିବା ପାଇଁ ନିରନ୍ତର ଚେଷ୍ଟା ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକ ବିରଳ ଘଟଣା । ପାଇକରାୟ ଏକ ଦରଦୀ, ଅମାୟିକ ତଥା ବ୍ୟୁ ବସ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ । ତାଙ୍କ ସହ ବିଭିନ୍ନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୁଁ ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ସଂପୃକ୍ତ ହୋଇଛି । ସେଥିରେ ମୋର ଯେଉଁ ଉପଲବ୍ଧି ହୋଇଛି, ସେ ଜଣେ ସରଳ ଓ ଦୃଢ଼ମାନା ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ନିଜ ଆଦର୍ଶରେ ଅବିଚଳ ଥାଇ ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ନିଜର ସଂଗ୍ରାମୀ ଭୂମିକାରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଉଥିଲେ । ସତରେ ସେ କେତେ ନିର୍ଭୀକ ?

କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଆଦର୍ଶକୁ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ କରିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ବାର ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି ତଥା ଦୃଢ଼ସଂକଳ୍ପ ତାଙ୍କୁ କର୍ମଭୂମିରେ ଆଗେଇ ନେଇଥିଲା । ଜାତିବିହୀନ ଓ ଶ୍ରେଣୀ ବିହୀନ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଉତ୍ଥାନ ପାଇଁ ସେ ବନ୍ଧ ପରିକର ଥିଲେ । ମାନ୍ଦୁବାଦ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ଅବହେଳିତ ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଉଦ୍‌ଧୂଆନ ପାଇଁ ଅବିଚଳ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଆସିଥିଲେ । ସ୍ବର୍ଗତଃ ପାଇକରାୟ ୪ଥର ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ସାମୂହିକ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । ବିଧାୟକ ଜୀବନରେ ସେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ବିଧାନସଭାର ନେତା ଥିଲେ । ସରଳ ଜୀବନ ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତା ତାଙ୍କ ଜୀବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥିଲା । ଏକ ସପନ ରାଜନୀତିକ ଜୀବନରେ ଦୁର୍ବାର ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବେଳେ ପରିଣତ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଓଡ଼ିଶା ରାଜନୀତିରେ ଜଣେ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଅମର ଆତ୍ମା ଉଦ୍‌ବେଶ୍ୟରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜଣାଉଛି । □

ପୂର୍ବେନ ବାବେନି, ଓଡ଼ିଶା

ବିପ୍ଳବୀ ସେବକ ଗଙ୍ଗାଧର

• ମନୋରମା ମହାପାତ୍ର

ବାଣ ବାମପକ୍ଷୀ ନେତା, ସମାଜବାଦରେ ବିଶ୍ୱାସୀ, ନିର୍ଭୀକ, ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ଜନସେବକ ବିପ୍ଳବୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ମହାପ୍ରୟାଣ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଏକ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । କେବଳ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସାନପଦରରେ ନୁହେଁ, ଖୋରଧା ଅଂଚଳରେ ତାଙ୍କର ଲୋକପ୍ରିୟତା ଥିଲା ଅସାମାନ୍ୟ । ଜନଜୀବନ ସହିତ ସେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟିକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ବରିଷ୍ଠ ପ୍ରବକ୍ତା, ସ୍ୱର୍ଗତ ଉଗ୍ରବୀରୀ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଏହି ଅଂଚଳ ସହ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ଗଢ଼ି ତୋଳିଥିଲେ । ପ୍ରବାଣ ନେତା ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏବଂ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଉଭୟେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ପରିପୁଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ।

ତାଙ୍କ ଡାକରାରେ ବହୁବାର ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଜୟନ୍ତୀ ଅବସରରେ ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ମୋଡେ ମିଳିଥିଲା । ସେ ଯେ ଜଣେ ଯଥାର୍ଥ ଜନନେତା ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜନତାର ଅତି ଅଚରନ୍ତ ତାହା ଏହି ବଳିଷ୍ଠ ସଂଗଠକ, ଅଗ୍ରଜ ନେତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଥିଲି । ଖୋରଧାରେ ରହଣିକାଳରେ ୧୯୫୮ରୁ ୧୯୬୩ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମାଜସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ଅକପଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ।

ସେ ଥିଲେ ଆମ ପରିବାରର ଏକାନ୍ତ ଆତ୍ମୀୟ-‘ସମାଜ’ ସମାଦକ ଡକ୍ଟର ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କର ଘନିଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ । ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିବା ସେଭଳି ବଳିଷ୍ଠ ନେତା ଆଉ ନାହାନ୍ତି କହିଲେ ଚଳେ । ଗୋଟିଏ ଯୁଗର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା । କେତେବର୍ଷ ହେଲା ସେ ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଇତିହାସରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ।

ସେ କାଳର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ସମର୍ଥକଙ୍କ ନିଷ୍ଠା ଆକିର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନାହିଁ । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ମହାପ୍ରୟାଣ ପରେ ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତି, କୃତି ଓ ରାଜନୈତିକ ସେବାକୁ ଆଲୋଚନା କଲାବେଳେ କ’ଣ ଆମେ ହରାଇଛୁ ଓ କେତେବର୍ଷ ସମ୍ପଦ ହରାଇଛୁ ତାହା ଏବର ଯୁବନେତାମାନେ ଅନୁଭବ କରି ଶ୍ରଦ୍ଧାପୂର୍ବ ପ୍ରଶ୍ନାମ ଅର୍ପଣ କରିବେ ଓ ଆପଣାକୁ ସୁଧାରିବାରେ ମତ ବଳାଇବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ ଶେଷ ଶଯ୍ୟାରେ ଦେଖିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ମୋଡେ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କୁ ସୁଖ ପାଉଥିବା ଓ ଦମ୍ଭ ଦେଉଥିବା ବଡ଼ ମଣିଷଟି, ଟାଳିଗଲେ । ତାଙ୍କଠାରୁ ବହୁକଥା ଶିଖିଛୁ ଓ ଶିଖିବାର ଥିଲା । ସେହି ଅମର ଆତ୍ମାପ୍ରତି ଉକ୍ତିପୂର୍ବ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ନିଜ ପକ୍ଷରୁ ଓ ‘ସମାଜ’ ପକ୍ଷରୁ । □

ସଂପାଦିକା

ସମାଜ, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଉତ୍ତମ, କଟକ

ଦୁଃଖ ଜଣାଇବୁ କାହାକୁ ?

• ସୋମନାଥ ପାତ୍ର

ହାଙ୍କ ସହିତ ମନ ଖୋଲା ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା, ମନ ଦୁଃଖ କୁହାଯାଉଥିଲା, ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନର କଥାକୁ ଯେଉଁଠି ସହିତ ଶୁଣୁଥିଲେ । ମନର ବେଦନାକୁ ବୁଝି ଯେଉଁଠି, ଯାହା; ଦମ୍ଭ ଦେଉଥିଲେ, ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଆଗରର ହୋଇ ବାହାରି ପଡୁଥିଲେ ସେହି ହୃଦୟବାନ, ଦୁଃଖୀ, ଦରିଦ୍ରର ବହୁ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଆଜି ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଏ ମନ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ଖୋଜୁଛି ଆଉ ତାଙ୍କର ଦେଖା ପାଉନାହିଁ । ତାହୁଁ ତାହୁଁ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ବିତିଗଲାଣି । ଗଙ୍ଗାଧର ଉଦନର ସେହି କୋଠରୀଟି ଶୂନ୍ୟ ପଡିଛି । ଗୋଟିଏ ଫଟୋଟି ତଳା ହୋଇଛି । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଧାରଧାର ହୋଇ ଆଖିରୁ ଲୋତକ ଝରି ପଡୁଛି । ତାକୁ କଥା କହିଲେ ଯେ ଢବାବ ଦେଉନାହିଁ । ମନର ଦୁଃଖ ମନରେ ମାରି ଫେରି ଆସିବାକୁ ହେଉଛି । ମନ ତାକୁଛି ଦୁଃଖ ଜଣାଇବି କାହାକୁ ? ମୁଁ ଏକା ନୁହେଁ, ଏହିପରି ପ୍ରତିଦିନ ବହୁ ଲୋକ ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରି କହୁଛନ୍ତି ଦୁଃଖ ଜଣାଇବୁ କାହାକୁ ?

ଅତୀତର ସ୍ମୃତି ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଯାଉଛି । ହୃଦୟ ବେଦନାରେ ଭରିଯାଉଛି । ଯିଏ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡିଛି ସିଏ କିଛିନା କିଛି ଫଳ ପାଇଛି । ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ନିରାଶା ହୋଇ କେହି ଫେରି ନାହିଁ, ଯିଏ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡିଛି ସିଏ କିଛି ନା କିଛି ଫଳ ପାଇଛି । ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ନିରାଶା ହୋଇ କେହି ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ବହୁ ଗରିବ, ଅତ୍ୟାଚାରିତ, ଶୋଷିତ, ଅସହାୟ ନିର୍ଯ୍ୟାତା ଲୋକଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଆଶା ଭାରସାର କ୍ଷେତ୍ର । ଓଡିଶାର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳ ଚାଷୀ, ଶ୍ରମିକ, କ୍ଷେତ ମୂଲିଆ, ହରିଜନ, ଆଦିବାସୀ, ଶିକ୍ଷକ, କର୍ମଚାରୀ, ବୁଣାକାର, ସ୍ୱର୍ଣକାର, କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଲୋକେ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଛୁଟି ଆସିଲେ ? ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ସ୍ନେହଭରା ହୃଦୟରେ ପଡୁଥିଲେ କୁଆଡେ ଆସିଲା ? ତୁମର ସବୁ ଭଲ ତ ? ତୁମ ଅଞ୍ଚଳର ଅବସ୍ଥା କଣ ? ମୋତେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ? ମନର କଥା ଜାଣିଲା ପରେ ପ୍ରତିକାର ବତାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ସେ ଥିଲେ ଏକାଧାରରେ ଜଣେ ସ୍ୱଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଦକ୍ଷ ଓ ଅଭିଜ୍ଞ ବିଧାୟକ, ବିପ୍ଳବୀ ଚାଷୀ ନେତା, ମାର୍କ୍ସବାଦର ଅନୁଗାମୀ ସଜ୍ଜା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ, ଶାନ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଗ୍ରଦୂତ, ବିଭିନ୍ନ ଗଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା, ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଏକ ଅଭିଧାନ ଓ

ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କର ସାଥୀ, ସଖା, ବନ୍ଧୁ ନେତା । ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ବୋଇଲେ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀଠାରୁ ସରକାରୀ ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଜଣାଶୁଣା ଓ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ଶୁଣିଲେ ଅଧିକାର କର୍ମଚାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଦେଉଥିଲେ । କାହିଁକି ? ଉଦରେ ? ନା । ଉଦ୍ଭିରେ । ଗଙ୍ଗାଧରବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ । ସେଇଥିରୁ ଜଣାଯାଉଥିଲା ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ବି ସେ କେତେ ପ୍ରିୟ ଓ ସମ୍ମାନିତ ଥିଲେ ।

ଏଭଳି ଜଣେ ମହାନୁ ଦେଶପ୍ରେମୀ । ତ୍ୟାଗୀ, କର୍ମନିଷ୍ଠ, ନିଷ୍ଠାବାନ, ହୃଦୟବାନ୍, ଅଭିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଏକତ୍ର କର୍ମ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଗର୍ବିତ । ୧୯୪୬ ମସିହାଠାରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ । ଦୀର୍ଘ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀରୁ ଋଷ୍ଟ ସମୟ ଧରି ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ମିଶି କର୍ମ କରିବାର ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତି ରହିଛି ଗୋଟି ଗୋଟି ତାକୁ ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାହା ଏକ ରାମାୟଣ ବା ମହାଭାରତ ଭଳି ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବ । କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ମରଣିକାଟିରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର ବୈପ୍ଳବିକ ଜୀବନକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଜୀବନୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ଉଚିତ । ସ୍ମରଣିକା ପ୍ରକାଶନ କମିଟିର ଅନୁରୋଧ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଜଣାଇ, ସ୍ମରଣିକାର କଳେବରକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ କେତୋଟି ଘଟଣାବଳୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଉଛି ।

୧୯୪୮ରୁ ୧୯୫୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତାମାନେ ଅଶ୍ବର ସ୍ତ୍ରୀଭଣ୍ଡ ବା ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିଥିବା ବେଳେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଥିଲେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା କମିଟିର ସମ୍ପାଦକ । ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମଗୋପନରେ ରହି ପାର୍ଟି ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଧରାପତି ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ଗୋକୁଳଦା (ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟ ଚୂଡ଼ାମଣି) ଆତ୍ମଗୋପନରେ ରହି ଅସୁସ୍ଥତାବଶତଃ ସମ୍ପାଦକ ପଦରୁ ଅବ୍ୟାହତ ନେଲେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଆତ୍ମଗୋପନରେ ରହିଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ବହୁ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ନିଜର ଦାୟିତ୍ବ ତୁଲାଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଲୋକ ଦ୍ବାରା ମିଳିଲା । ଚିଠିର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଥିଲା - ଯେଉଁମାନେ ପୁଲିସର କବଳରୁ ଗୁପ୍ତରେ ରହି ନ ପାରିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାର୍ଟିରୁ ବଢ଼ିଷାର କରାଯିବ । ସେହି ଚିଠିଟି ପାଠ କରି ମୁଁ ଗତିବାବୁ, ଓ ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ନାୟକ ଆତ୍ମଗୋପନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । ୧୯୫୦ ବେଳକୁ ଆମେ ଧରାପତି ଜେଲରୁ କିନ୍ତୁ ୧୯୫୨ରେ ପାର୍ଟି ଆଇନ ସଙ୍ଗତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଧରା ନ ପଡ଼ି ନାନା କଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଟିର ନିଷ୍ଠିତକୁ ମାନି ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିପାରିଥିଲେ । ପାର୍ଟିର ନିଷ୍ଠିତ ପ୍ରତି କି ଗଭୀର ଆନୁରୋଧ ତାହାହିଁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଜଣାପଡ଼ିଥିଲା । ସେ ନିଜେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିବା ସହିତ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ନିରାପଦରେ ରହିବାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଚୟନା, ସାନପଦର ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ କରାଇ ସେମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ

ଦୁଃଖ ଜଣାଇବୁ କାହାକୁ ?

• ସୋମନାଥ ପାତ୍ର

ହାକ ସହିତ ମନ ଖୋଲା ଆଲୋଚନା ହେଉଥିଲା, ମନ ଦୁଃଖ କୁହାଯାଉଥିଲା, ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନର କଥାକୁ ଯେଉଁଠି ସହିତ ଶୁଣୁଥିଲେ । ମନର ବେଦନାକୁ ବୁଝି ଯେଉଁଠି, ଯାହା, ଦମ ଦେଉଥିଲେ, ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ, ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଆଗରୁ ହୋଇ ବାହାରି ପଡୁଥିଲେ ସେହି ହୃଦୟବାନ, ଦୁଃଖୀ, ଦରିଦ୍ରର ବନ୍ଧୁ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଆଜି ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ଏ ମନ ତାକୁ ଯେତେ ଖୋଜୁଛି ଆଉ ତାଙ୍କର ଦେଖା ପାଉନାହିଁ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ବିତିଗଲାଣି । ଗଙ୍ଗାଧର ଭବନର ସେହି କୋଠରୀଟି ଶୂନ୍ୟ ପଡିଛି । ଗୋଟିଏ ଫଟୋଟିରୁ ତଜା ହୋଇଛି । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଧାରଧାର ହୋଇ ଆଖୁରୁ ଲୋତକ ଝରି ପଡୁଛି । ତାକୁ କଥା କହିଲେ ଯେ ଜବାବ ଦେଉନାହିଁ । ମନର ଦୁଃଖ ମନରେ ମାରି ଫେରି ଆସିବାକୁ ହେଉଛି । ମନ ଭାବୁଛି ଦୁଃଖ ଜଣାଇବି କାହାକୁ ? ମୁଁ ଏକା ନୁହେଁ, ଏହିପରି ପ୍ରତିଦିନ ବହୁ ଲୋକ ନିରାଶ ହୋଇ ଫେରି କହୁଛନ୍ତି ଦୁଃଖ ଜଣାଇବୁ କାହାକୁ ?

ଅତୀତର ସ୍ମୃତି ଆଖି ଆଗରେ ନାଚିଯାଉଛି । ହୃଦୟ ବେଦନାରେ ଭରିଯାଉଛି । ଯିଏ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡିଛି ସିଏ କିଛିନା କିଛି ଫଳ ପାଉଛି । ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ନିରାଶା ହୋଇ କେହି ଫେରି ନାହିଁ, ଯିଏ ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡିଛି ସିଏ କିଛି ନା କିଛି ଫଳ ପାଉଛି । ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ନିରାଶା ହୋଇ କେହି ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ବହୁ ଗରିବ, ଅତ୍ୟାଚାରିତ, ଶୋଷିତ, ଅସହାୟ ନିର୍ଯ୍ୟାସିତ ଲୋକଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଆଶା ଭାରସାର କ୍ଷେତ୍ର । ଓଡ଼ିଶାର ସବୁ ଅଞ୍ଚଳ ଚାଷୀ, ଶ୍ରମିକ, କ୍ଷେତ ମୂଲିଆ, ଦରିଦ୍ର, ଆଦିବାସୀ, ଶିକ୍ଷକ, କର୍ମଚାରୀ, ବୁଝାକାର, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର, କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗର ଲୋକେ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଓ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଛୁଟି ଆସିଲେ ? ଦେଖିଲା ମାତ୍ରେ ସ୍ନେହଭରା ହୃଦୟରେ ପଡୁଥିଲେ କୁଆଡେ ଆସିଲା ? ତୁମର ସବୁ ଭଲ ତ ? ତୁମ ଅଞ୍ଚଳର ଅବସ୍ଥା କଣ ? ମୋତେ କଣ କରିବାକୁ ହେବ ? ମନର କଥା ଜାଣିଲା ପରେ ପ୍ରତିକାର ବତାଇ ଦେଉଥିଲେ ।

ସେ ଥିଲେ ଏକାଧାରରେ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଦକ୍ଷ ଓ ଅଭିଜ୍ଞ ବିଧାୟକ, ବିପ୍ଳବୀ ଚାଷୀ ନେତା, ମାର୍କ୍ସବାଦର ଅନୁଗାମୀ ସତ୍ତା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ, ଶାନ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଗ୍ରଦୂତ, ବିଭିନ୍ନ ଗଣ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା, ବହୁ ଅଭିଜ୍ଞତାର ଏକ ଅଭିଧାନ ଓ

ଦୁଃଖୀ ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କର ସାଥୀ, ସଖା, ବନ୍ଧୁ ନେତା । ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ବୋଇଲେ ଓଡ଼ିଶାର ପୁରପଲ୍ଲୀଠାରୁ ସରକାରୀ ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଜଣାଶୁଣା ଓ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମ ଶୁଣିଲେ ଅଧିକାର କର୍ମଚାରୀ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଦେଉଥିଲେ । କାହିଁକି ? ଉତ୍ତରରେ ? ନା । ଉକ୍ତିରେ । ଗଙ୍ଗାଧରବାବୁଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ । ସେଇଥିରୁ ଜଣାଯାଉଥିଲା ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ବି ସେ କେତେ ପ୍ରିୟ ଓ ସମ୍ମାନିତ ଥିଲେ ।

ଏଭଳି ଜଣେ ମହାନୁ ଦେଶପ୍ରେମୀ । ତ୍ୟାଗୀ, କର୍ମନିଷ୍ଠ, ନିଷ୍ଠାବାନ, ହୃଦୟବାନ୍, ଅଗ୍ନିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ଏକତ୍ର କର୍ମ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିବାରୁ ମୁଁ ଗର୍ବିତ । ୧୯୪୬ ମସିହାଠାରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ । ଦୀର୍ଘ ଅର୍ଦ୍ଧଶତାବ୍ଦୀରୁ ଗର୍ବ ସମୟ ଧରି ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକତ୍ର ମିଶି କର୍ମ କରିବାର ଯେଉଁ ଅନୁଭୂତି ରହିଛି ଗୋଟି ଗୋଟି ତାକୁ ପ୍ରକାଶ କଲେ ତାହା ଏକ ରାମାୟଣ ବା ମହାଭାରତ ଭଳି ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବ । କ୍ଷୁଦ୍ର ସ୍ମରଣିକାଟିରେ ଏହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତାଙ୍କର ବୈପ୍ଳବିକ ଜୀବନକୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ଜୀବନୀ ପ୍ରକାଶ ପାଇବା ଉଚିତ । ସ୍ମରଣିକା ପ୍ରକାଶନ କମିଟିର ଅନୁରୋଧ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଜଣାଇ, ସ୍ମରଣିକାର କଲେକ୍ଟରକୁ ବିଚାରକୁ ନେଇ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ କେତୋଟି ଘଟଣାବଳୀ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଯାଉଛି ।

୧୯୪୮ରୁ ୧୯୫୨ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତାମାନେ ଅଶ୍ବର ଗ୍ରାଉଣ୍ଡ ବା ଆମ୍ବଗୋପନ କରି ରହିଥିବା ବେଳେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଥିଲେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା କମିଟିର ସମ୍ପାଦକ । ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଆମ୍ବଗୋପନରେ ରହି ପାର୍ଟି ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଧରାପତି ବନ୍ଦୀ ହେଲେ । ଗୋକୁଳଦା (ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟ ଚୂଡ଼ାମଣି) ଆମ୍ବଗୋପନରେ ରହି ଅସୁସ୍ଥତାବଶତଃ ସମ୍ପାଦକ ପଦରୁ ଅବସାହତ ନେଲେ । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଆମ୍ବଗୋପନରେ ରହିଥିବା ନେତାମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ ରଖି କାର୍ଯ୍ୟ ଚଳାଇବା ବହୁ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ନିଜର ଦାୟିତ୍ବ ତୁଲାଇଥିଲେ । ସେହି ସମୟରେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଲୋକ ଦ୍ବାରା ମିଳିଲା । ଚିଠିର ବିଷୟ ବସ୍ତୁ ଥିଲା - ଯେଉଁମାନେ ପୁଲିସର କବଳରୁ ଗୁପ୍ତରେ ରହି ନ ପାରିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ପାର୍ଟିରୁ ବହିଷ୍କାର କରାଯିବ । ସେହି ଚିଠିଟି ପାଠ କରି ମୁଁ ଗତିବାବୁ, ଓ ଇନ୍ଦ୍ରମଣି ନାୟକ ଆମ୍ବଗୋପନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଲୁ । ୧୯୫୦ ବେଳକୁ ଆମେ ଧରାପତି ଜେଲରୁ କିନ୍ତୁ ୧୯୫୨ରେ ପାର୍ଟି ଆଇନ ସଙ୍ଗତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଧରା ନ ପଡ଼ି ନାନା କଷ୍ଟ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଟିର ନିଷ୍ଠିତକୁ ମାନି ଆମ୍ବଗୋପନ କରି ରହିପାରିଥିଲେ । ପାର୍ଟିର ନିଷ୍ଠିତ ପ୍ରତି କି ଗଭୀର ଆନୁଗତ୍ୟ ତାହାହିଁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଜଣାପଡ଼ିଥିଲା । ସେ ନିଜେ ଆମ୍ବଗୋପନ କରି ରହିବା ସହିତ ରାଜ୍ୟର ଅନ୍ୟ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଆମ୍ବଗୋପନ କରି ନିରାପଦରେ ରହିବାର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଚୟନ, ସାଧନପଦର ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରେ କରାଇ ସେମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ

ନେଉଥିଲେ । ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିଥିବା ସମୟରେ ସେ ବହୁବାର ତକାୟତ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ଜାଲୁ ଆଦି ହିଂସ୍ର ଜନ୍ତୁ, ବିଷଧର ସର୍ପମାନଙ୍କ କବଳରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସାହସର ସହିତ ସମସ୍ତ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିଲେ । କି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର !

୧୯୫୨ ମସିହାରେ ପାର୍ଟି ଉପରୁ କଟକଣା ଉଠିଯିବାରୁ ସେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କଲେ । ବହୁଲୋକ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କର ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ିଯାଇଥିଲା, ସେ ୧୯୫୨ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଟିକଟରେ ବୋଲଗଡ଼-ବେଗୁନିଆ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ବହୁ ଭୋଟ ପାଇ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ପର୍ଶୁରାମ ପଦାତିକରାୟ, ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ର, ବାଙ୍କନିଧି ସୁବ୍ରହ୍ମ, ରାଜନ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ, ରାଜକିଶୋର ବ୍ରଜବଳ, ଅରାଧ୍ୟ ସାହୁ, ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ।

କ୍ରମେ ସମଗ୍ର ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳ ସହିତ, ନୟାଗଡ଼, ଦଶପଲ୍ଲୀ ଅଂଚଳରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ନୟାଗଡ଼ରେ ବାସୁଦେବ ଦୋରା, ରଣପୁରରେ ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ର, ଚନ୍ଦକାରେ ଦାମ ମିଶ୍ର, ଅନନ୍ତ ଡେଞ୍ଜ, ଉପେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସ, ନିରଞ୍ଜନ ଜଗଦେବ, ବ୍ରଜ ମହାନ୍ତି, ପରେନ୍ଦ୍ର ଦେବେନ୍ଦ୍ର ସାମନ୍ତରାୟ, ଉଲ୍ଲାସ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ, ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ କୁନ୍ଦନରାମ, ଆନନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ରଘୁନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, କଣ୍ଡୁରି ବଳିଆରସିଂହ, ଦିଗମ୍ବର ହରିଚନ୍ଦନ, ନିମେଶ ବିଶ୍ୱାଳ, ଦୁର୍ଗାଚରଣ ଧନ ପ୍ରଭୃତି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଜଣେ ଜଣେ ସେନାପତି ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ । ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟ ଚୂଡ଼ାମଣି ଓ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଏମାନଙ୍କର ନେତା ଭାବେ ସମଗ୍ର ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ନୟାଗଡ଼, ଦଶପଲ୍ଲୀ, ଚନ୍ଦକା, ଟାଙ୍ଗି, ରଣପୁର ଅଂଚଳରେ ଲଗାତର ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଲେ । ଏହିମାନଙ୍କ ଯୋଗୁଁ ଏହି ଅଂଚଳଟି ବାସ୍ତବରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର ରୂପେ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ।

୧୯୪୬ରେ ସ୍ୱର୍ଗତ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଚଳାଯାଇଥିବା ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ସହଯୋଗୀ ଯୋଦ୍ଧା ଥିଲେ ସ୍ୱର୍ଗତ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ । ଏପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସହିତ ଏଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଓଡ଼ିଶାର ଚାଷୀ ନେତା ଭାବେ ଚାରିଆଡ଼େ ପରିଚିତ ଓ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ଏହି ଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ପାଇଥିଲି ଓ ତାଙ୍କ ଦୃଢ଼ ମନୋବଳ, ନେତୃତ୍ୱକୁ ଜାଣି ପାରିଥିଲେ ।

୧୯୪୭ ମସିହାରେ କଟକରେ ରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସମ୍ମିଳନୀ କରାଗଲା । ଏହି ସମୟରେ ଗଂଜାମ ଜିଲ୍ଲାର ଶହ ଶହ ଚାଷୀ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ଆସିଲା ବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଠାରେ ରହିବା, ଖାଦ୍ୟପେୟ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ

ଏଗଜାଧର ପାଇକରାୟ କରାଇଥିଲେ । ନିଜେ ପାଇକରାୟ ଶହ ଶହ ଟାଣାକୁ ସଂଗ୍ରହେ ଧରି ଏହି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେଦିନର ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଡାକ ନେତୃତ୍ୱର ଛବି ଆଜି ମଧ୍ୟ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚି ଯାଉଛି । ଏହି ସମୟରେ ହଜାର ହଜାର ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ଓ ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ ଫୌଜର ଫେରନ୍ତା ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ଧରି ସେମାନଙ୍କ ଅଭିଯାନ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସରକାରୀ ଭରା ପାଇବାର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର ଏକ ସଂଗଠନ ଗଠନ କରି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଥିଲେ । ‘ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ସଂଘ’ ଓ ‘ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ ଫୌଜ ସଂଘ’ର ସେ ସଭାପତି ଥିଲେ ।

୧୯୫୩ ମସିହାରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ଏଖରଜାତ ମାହାଲରେ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯାଇ ଖଜଣା ବୃଦ୍ଧି କରାଗଲା । ଏହି ଖଜଣା ବୃଦ୍ଧି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଏପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗୋଟିଏ କମିଟି ଗଠିତ ହେଲା । ଏଗଜାଧର ପାଇକରାୟ ସେହି କମିଟିର ଜଣେ ସକ୍ରିୟ ସଭ୍ୟ ଥିଲେ ।

୧୯୭୦ ମସିହାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ କୃଷକ ସଭାର ଆହ୍ୱାନରେ ରଜା, ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ଜମି ଦଖଲ ପାଇଁ ଆହ୍ୱାନ ଦିଆଗଲା । ଏହି ଆହ୍ୱାନକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଓଡ଼ିଶାରେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ରଜାଙ୍କ ଜମି ଦଖଲ ପାଇଁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନିଆଗଲା । ଏପାଇକରାୟ ଏହି ଜମିଦଖଲ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହେଲେ । ମୁଁ ସେହି ସମୟରେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଂପାଦକ ଥିଲି । ଆମେ ଉଭୟ ସାଥୀ ହୋଇ ଆନ୍ଦୋଳନ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଗଲୁ । ଯିବା ସମୟରେ ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ନଦୀ ପଡ଼ିଲା । ସକାଳ ବେଳା ବର୍ଷା ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ ନଦୀରେ ବହୁ ପାଣି ଓ ପ୍ରବଳ ପ୍ରୋତ । ନଦୀରେ ପଥର ଖଣ୍ଡମାନ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ତଜା ନଥାଏ । ଛାତିଏ ପାଣିରେ ପଶି ନଦୀ ପାର ହୋଇ ଯିବାକୁ ହେବ । ଗୋଡ଼ ଚଳ ମଚଳ । ଗୋଡ଼ ଖସିଗଲେ ଜୀବନ ଉପରେ ବିପଦ । ସଂଧ୍ୟା ହୋଇଗଲାଣି । ଅନ୍ଧାର ରାତି ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ରାତି ପାହିଲେ ଜମି ଦଖଲ ହେବ । କୌଣସି ମତେ ଯିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରସ୍ତୁତି ଚଳାଇବାକୁ ହେବ । ଏପାଇକରାୟ ସାହସ ଦେଲେ । ଜଣେ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ନଦୀ ପାର ହେଲୁ, ରାତାରାତି ଯାଇ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ପୂର୍ବରୁ ସାଥୀ ପର୍ଶୁରାମ ପଦାତିକରାୟ ଓ ବାସୁଦେବ ଦୋରା ଯାଇଥାନ୍ତି । ତା ପୂର୍ବଦିନ ଜମି ଦଖଲ କରାଗଲା । ଶହ ଶହ ଟାଣା ଯାଇ ରଜାର ଜମିରେ ହଳ ବୁଲାଇ ଚାଷ କଲେ । ଜମି ଟାଣା ଦଖଲ କଲେ ବୋଲି ଜମି ଉପରେ ନାଲି ପତାକାକୁ ପୋତି ଦିଆଗଲା । ପୁଲିସ ଆସି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗିରଫ କଲେ । ସେଦିନ ଦେଖୁଛି ଡାକର କି ସାହସ, ବିପଦକୁ ଗୟ ନଥାଏ । ପାର୍ଟିର ନିଷ୍ପତ୍ତି ପ୍ରତି କେତେ ସମ୍ମାନ ଓ ଗଭୀର ନିଷ୍ଠା ।

ନିଜର ଲୋକପ୍ରିୟତା ଯୋଗୁଁ ଥରେ ନୁହେଁ ଗାରିଥର ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ

ହୋଇ ଜଣେ ଅଭିଜ୍ଞ, ଦକ୍ଷ ବିଧାୟକ ଭାବେ ସବୁରି ମହଲରେ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରିପାରିଥିଲେ । ବିରୋଧୀ ଦଳର ବହୁ ବିଧାୟକ, ନେତା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ ଓ ଆଲୋଚନା ପାଇଁ ଆସୁଥିବାର ମୁଁ ଦେଖିଛି ।

ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଯୋଗୁଁ ସେ ନିଜର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ, ଅତି ଆପଣାର ଆତ୍ମୀୟମାନଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳରେ 'ଆଂଗ୍ରେଆ' ସଂପ୍ରଦାୟମାନେ ଏହି ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କ ନିକଟରୁ ଦୂରେଇ ଗଲେ । ଆଉ ସମର୍ଥନ ଦେଲେ ନାହିଁ । ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ୍ୟ ଏପାଇକରାୟ ନିଜର ଆଦର୍ଶ ଓ ନୀତିରେ ଅଟଳ ରହିଲେ । କୌଣସି ପଦପଦବୀ ଓ ମମତା ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ କରି ନଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସେ ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ନେତା ଥିଲେ । ୧୯୨୦ରେ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ପରଠାରୁ ସେ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବେ ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସଭାର ସଭାପତି ଥିଲେ ।

୧୯୨୩ ମସିହାରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଆଇନ ଯୋଗୁଁ ବହୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ନିଜର ଧନ୍ୟା ହରାଇ ବେକାର ହୋଇଗଲେ । ସେମାନେ ବଂଚି ରହିବା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ଏହି ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାରମାନେ ଏଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ, ସହଯୋଗ ଲୋଡ଼ିଲେ । ଆନନ୍ଦରେ ସେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହେଲେ । ନିଜେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଜଣେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ସଂଘର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ଭାବେ ମନେ କରି ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଓ ପରାମର୍ଶ ଦେଇ ଚଳାଇଲେ । ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ବହୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ପରିବାରର ପିଲାମାନେ ଆଇ.ଟି.ଆର. ଟ୍ରେନିଂ ପାଇ କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତିର ସୁବିଧା ପାଇଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାର ସାର୍ବପିକେଟ ହାସଲ କଲେ ଓ ରଣ ପାଇଲେ ।

କାଳଚପୁରରେ ସାଥୀ କୃପାସିନ୍ଧୁ ବେହେରାଙ୍କୁ ଅଯଥାରେ ଗୋଟିଏ ଚୋରି କେଶ୍ୱରେ ଜଡ଼ିତ କରାଯାଇ ପୁଲିସ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମାମ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଦିଆଗଲା । ତାଙ୍କ ଜୀବନ ଉପରେ ବିପଦ ଦେଖାଦେଲା, ଏଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର କର୍ଷଗୋଚର ହେବା ପରେ ସେ ବିଧାନସଭାର ଅନ୍ୟ ବିଧାୟକମାନଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇଲେ ଓ ଆଶୁ ପ୍ରତିକାର ଲାଗି ବିଚାରୀୟ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଜଣାଇଲେ । ନିଜେ ଅନ୍ୟ ବିଧାୟକମାନଙ୍କ ସହ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରକୁ ଆସି ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରି ସରକାରୀ କଳ ଉପରେ ଏପରି ପ୍ରଭାବ ପକାଇଲେ ଯେ, ସଂପୃକ୍ତ ପୁଲିସ ଅଫିସରଙ୍କର ସଂଗେ ସଂଗେ ବଦଳି ହେଲା ଓ ସାଥୀ କୃପାସିନ୍ଧୁ ବେହେରା ଚୋରି ଅଭିଯୋଗରୁ ମୁକ୍ତ ହେଲେ ।

ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ବହୁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଏପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ସହଯୋଗକାରୀ । ବହୁଦିନ ଧରି ସେ ପରିଚାଳନା କମିଟିର ସଦସ୍ୟ ରହିଥିଲେ । ଗଡ଼ମାଣିତ୍ରୀ କଲେଜର ସେ ଥିଲେ ମୁଖ୍ୟ

ଉଦ୍ୟେଷ୍ଟା । ଏକ ବିବାଦୀୟ ପରିସ୍ଥିତି ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଉପରକୁ ଏହି କଲେଜ ନେଇ ଏକ ବିପଦ ଛୁଟି ଆସିଥିଲା । ୪୭ତମ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ସହ ଏକତ୍ର କଲେଜର ଏକ ଉପବ ପେରୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ହୋଇଥିଲା । ଉଭୟେ କ୍ଷତ, ବିକ୍ଷତ ହୋଇଥିଲେ, ମାସାଧିକ କାଳ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରହି ଚିକିତ୍ସିତ ହୋଇଥିଲେ ।

୧୯୭୮ ମସିହାରେ ଦରଦାମ ବୃଦ୍ଧି ବିରୋଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ଓ ଭୂସଂସ୍କାର ବୃତ୍ତାନ୍ତିତ କରି ଦାବି ଜଣାଇ ରାଜଧାନୀ ଦୁବନେଶ୍ୱରରେ ପାର୍ଟି ତରଫରୁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆନ୍ଦୋଳନ କରାଗଲା । ଭଗ୍ନସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ବୟସାଧିକ୍ୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଉପାହାର ସହିତ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ସାଂଗରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ଓ ଗିରଫ ହୋଇଥିଲେ ।

ଶେଷ ସାକ୍ଷାତ । ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ବେଳେ ଶେଷ ଥର ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ମୋ ଗ୍ରାମର କେତେକ ବନ୍ଧୁ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ ହୋଇଥିଲା । ଚିହ୍ନିବାର ଶକ୍ତି ନଥିଲା ଓ ସ୍ମରଣ ଶକ୍ତିମଧ୍ୟ ହରାଇ ବସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶୁଣିବା ପରେ ଆନନ୍ଦରେ ହସି ଦେଇ କହିଲେ ମୋତେ କୁଆଡ଼େ ଯିବାକୁ ହେବ ? କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ ? କେଉଁଠିକି ଯିବି କୁହ ? ପୁନଶ୍ଚ ସଂଗେ ସଂଗେ ଗାତ ଗାଇ ଶୁଣାଇଲେ-

କି ହେବ ଏ ସ୍ୱରାଜ ଘେନି ଯଦି ମୋର ନ ପୁରେ ପେଟ...

କିଛି ସମୟ ନୀରବ ରହିବା ପରେ ପୁଣି ଗାଇ ଶୁଣାଇଲେ-

କହ କେଉଁ ଜାତି ପାଇଛି ମୁକତି, କରି ହାରି, ହୁରି, ଗୁହାରି...

ଶୟନେ, ସ୍ୱପନେ, ଜାଗ୍ରତେ ସର୍ବଦା ଦେଶ ଚିନ୍ତା, ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଚିନ୍ତା, ତାହା ହିଁ ପ୍ରତିଫଳିତ ଓ ହେଉଥିଲା ଶେଷ ଜୀବନର ଅଜ୍ଞାନ ସମୟରେ ।

ତାହାହିଁ ଥିଲା ଶେଷ ଦେଖା । ଦୁଃଖ ମନରେ ସମସ୍ତେ ପରିଆସିଲୁ ବତୀ କେଉଁଦିନ ଲିଭିଯିବ । ଅନ୍ଧାର ହୋଇଯିବ, ଏଇ ସନ୍ଦେହରେ ରହିଗଲା । ଶେଷରେ ସେ ଚାଲି ଗଲେ ।

ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟରେ ଏତିକି ଆନନ୍ଦ ଯେ ତାଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ର ଓ ପୁତ୍ରବଧୂମାନେ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶ, ଚିନ୍ତା, ନୀତିର ଅନୁଗାମୀ ଅଟନ୍ତି ।

ସେ ଚିର ଅମର । ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ।

ସର୍ବେ ଚଳିବେ କାଳ ବନେ, ଯଶ ରହିବ ମହାତନେ

ତାଙ୍କର ଯଶ ଚିର ଦିନ ପାଇଁ ରହିଛି, ରହିବ,

ସେ ଦିନା ଯାଇଛି ତା କାର୍ତ୍ତି ରହିଛି

ଯାଇ ନାହିଁ ତାହା ମରି

ସେ ଅମର କାର୍ତ୍ତି ରଖୁଥିବ ସ୍ମୃତି

କେତେ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି । □

ଶତ ସଂଗ୍ରାମର ନାୟକ ଗଙ୍ଗାଧର

• ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ

ଓ

ଢ଼ିଶାରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧ ଆନ୍ଦୋଳନର କେନ୍ଦ୍ର, ବୋଲଗଡ଼ରେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧ ସଂଗ୍ରାମ ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ମାଟି, ପାଣି, ପବନ, ଗାଁ-ଗଣ୍ଡା ଏକ ଅପୂର୍ବ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତୀକରେ ପ୍ରତୀବିତ । ବୋଲଗଡ଼ର ସେହି ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିଲା ସାନପଦର । ଏହି ଗ୍ରାମର ଉଚ୍ଚ ଚରଣ ଦାସ ମଥୁରାମଙ୍ଗଳ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହି ଗ୍ରାମର ବହୁ ବୀର ପାଇକ ବିଦ୍ରୋହରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଚରମ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ । ଏହି ପୁଷ୍ପଭୂମିରୁ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ଏକ ସଂଗ୍ରାମ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଯାହା ଭିତରେ ଥିଲା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଓଡ଼ିଆତ୍ବର ବୀରତ୍ବର ଲକ୍ଷଣ । ପ୍ରାକ୍ ସ୍ବାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ରଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ଏହି ଅଂଚଳ ଓ ଏଇ ଗ୍ରାମ ପ୍ରତୀବିତ ହୋଇଥିଲା । ଗଂଗାଧର ବାବୁ, ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ରଙ୍କର ଜଣେ ଘନିଷ୍ଠ ସହକର୍ମୀ ଭାବେ ବାଲ୍ୟଜୀବନରେ ଦେଶ ସେବା ପାଇଁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ସ୍ବର୍ଗତ ପାଇକରାୟ ନିଜେ କୃଷକ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ହେତୁ କୃଷକ ମାନଙ୍କର ସେ ସମୟର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଓ ଶୋଷଣର ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କରି ସମଗ୍ର ଜୀବନ ସେହି କୃଷକ ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସେ ଚପ୍ଲର ଥିଲେ । ତତ୍ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେତେବେଳେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ସମୟରେ କୃଷକ ସମାଜର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସେତେବେଳେ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟଚୁଡ଼ାମଣି ଓ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଯେଉଁମାନେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ଏବଂ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ୬୦ ଓ ୭୦ ଦଶକରେ ଯେଉଁମାନେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁରୋଭାଗରେ ଥିଲେ ସେ ତା'ଭିତରୁ ଅନ୍ୟତମ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ପ୍ରାଣନାଥ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, କୃଷକମାନଙ୍କ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଓ ଏ ଅଂଚଳରେ ବ୍ୟାପକ ଚକ୍ରବେତନ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ସେ ଜୀବନ ସାରା ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ଗରିବ ଭୂମିହୀନ ଚାଷୀ ଓ କ୍ଷେତମୂଲିଆଙ୍କ ସମସ୍ୟା ସଂପର୍କରେ ସେ ଗଭୀର ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନ ସହିତ ସେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିଦେଇଥିଲେ । ଗଙ୍ଗାଧରବାବୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଭିତ୍ତିକୁ ସେ ଅଂଚଳରେ ଦୃଢ଼

କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀ ଯୋଗୁଁ ୧୯୫୧ ନିର୍ବାଚନରେ ବହୁ ଭୋଟରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରି ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ସେତିକି ବେଳେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ସ୍ଥାନୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ଗଢ଼ି ଡୋଳିବା ପାଇଁ ଏକ ଆର୍ତ୍ତମୁଖ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଛାତ୍ର ସଂଘରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଡାକ୍ତରୀ ନେଉଥିଲି । ଶ୍ରମିକ ସଂଘରେ କାମ ନକରି ଗଙ୍ଗାଧରବାବୁଙ୍କ ପରି ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ନେବା ପାଇଁ ପାର୍ଟି ମୋତେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଜମିଦାରୀ ଉଚ୍ଛେଦ, ଭାଗଚାଷୀଙ୍କର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ, ଖଜଣା ଛାଡ଼ି ଏବଂ ଚାଷୀଙ୍କୁ ଋଣ ଦେବା ପାଇଁ ସମବାୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ଥିଲା ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟ । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ଏହି ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଯେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ତାହା ମୋ ପାଇଁ ଓ ସମଗ୍ର ପାର୍ଟି ପାଇଁ ଶିକ୍ଷଣୀୟ ଥିଲା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସ୍ଥାନୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ସାରା ଜୀବନ ଏହି ସମସ୍ତ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ବିଶେଷ କରି ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ଏଖାରାଜାତ ମାଲରେ ଚାଷୀଙ୍କୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ଦେବା ପାଇଁ ଓ ସର୍ବରାଜାରୀ ବିରୋଧରେ ତାଙ୍କର ଲଗାତର ସଂଗ୍ରାମ ଶେଷରେ ଜୟଯୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏଖାରାଜାତମାଲରେ ଚାଷୀ ମାନେ ଜମିର ଅଧିକାର ପାଇବା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେଉଁ ଶୋଷଣ ହେଉଥିଲା ସେହି ଶୋଷଣ ବନ୍ଦ ହେଲା ଏବଂ ପୁରୀର ପଣ୍ଡାମାନେ ଯେଉଁମାନେ ଏହାଦ୍ୱାରା କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ସେମାନେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ କଳା ପାହାଡ଼ ଆଖ୍ୟା ଦେଉଥିଲେ । ପରେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ସଭାପତି ହିସାବରେ ପୂର୍ବପୁରୀମାନଙ୍କ ବିରୋଧ ପରେ ଗଙ୍ଗାଧରବାବୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ଏବଂ ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ଲଗାତର ୪ ଥର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବିଧାନସଭାରେ ସେ କୃଷକମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ଉପରେ ସବୁ ବେଳେ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ ଏବଂ ତାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ବାହାରେ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତୃତ୍ୱ ନେଉଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ସଭାର ସଭାପତି ହିସାବରେ କୃଷକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ, ପ୍ରଚେଷ୍ଟ ଏବଂ ସଫଳତା ଚିରଦିନ ଅମ୍ଳାନ ରହିବ । ସେ ସବୁବେଳେ କୃଷକମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟାକୁ ଦେଖି ଓ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆଣୁଥିଲେ । ବଡ଼ ମରୁଡ଼ି ହେଲେ ନିଜେ ଗିଲିଫ ସଂଗ୍ରହ କରି ଗିଲିଫ ବଂଚନକୁ ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ କାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ସମାଜ ଜଣେ ପ୍ରବାଣ, ଉତ୍ସର୍ଗାକୃତ ନେତାଙ୍କୁ ହରାଇଲା ଏବଂ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ତା'ର ଜଣେ ଦକ୍ଷ ସେନାପତି ଓ ସଂଗଠକ ତଥା ଉତ୍ସର୍ଗାକୃତ ନେତାଙ୍କୁ ହରାଇଲା । ତାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରାବ୍ଧବାର୍ଷିକୀରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁଁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଆଶା କରୁଛି ଆମର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାଢ଼ି ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀକୁ ଅନୁସରଣ କରି ଆଜି ଦେଶରେ ଦେଖା ଦେଇଥିବା ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରିବେ । □

ପୂର୍ବତନ ସାଂସଦ, ଜଗତସିଂହପୁର

ସଂଗ୍ରାମୀ ସାଥୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ : ବିନମ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି

• ନନ୍ଦକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ

୧୯୯୯ ଅଗଷ୍ଟ ମାସର ଶେଷ ସଂଖ୍ୟାରେ ସାଥୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଓ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ପକ୍ଷରେ ଏକ ଦାକୁଣ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ଓ ଅଜଳନୀୟ ଅଭାବ । ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଆଜି ହ୍ରାସଜ୍ୱଳିତ ଓ ଅଭିଭୂତ । ସେ ଥିଲେ ଏକ ଅନମନୀୟ ଯୋଦ୍ଧା, ଚାଷୀ ପ୍ରାଣ, ଆଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମୀ, ବରିଷ୍ଠ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଏବଂ ସୁନାମଧନ୍ୟ ବିଧାୟକ । ଏ ଶତାବ୍ଦୀର ଆଦ୍ୟ କାଳରେ ସାମନ୍ତବାଦୀ ଅଧୁଷିତ ଅନଗ୍ରସର ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଜିକୁ ନ’ ଦଶକ ତଳେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ମାଟିରେ ଜାତୀୟତାରେ ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧ ପାଇକ କ୍ରମରେ ଜନ୍ମିତ ଗଂଗାଧର ମାତ୍ର ୧୫ ବର୍ଷରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଝାସ ଦେଇ ଦେଶପ୍ରେମର ଜ୍ୱାଳି ରଖିଗଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁ କେତେକ ବରପୁତ୍ର ମହାତ୍ମାନ ହୋଇଛନ୍ତି ଓ ଓଡ଼ିଶା ଭୂମିକୁ ମହିମାନ୍ବିତ କରିଛନ୍ତି, ସେହି ବୀର ସାଥୀ ଭଗବତୀ, ପ୍ରାଣନାଥ, ଗୁରୁଚରଣ, ଗୋକୁଳ ମୋହନ ଆଦର୍ଶ ଓ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଘର ପରିତ୍ୟାଗ କରି ଆଗେଇ ଯାଇଥିଲେ ସେ ଦେଶ ସେବା କରିବାକୁ । ବ୍ରିଟିଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମର ରଣାଙ୍ଗନରେ ଅବହେଳିତ, ପତିତ କୃଷକମାନଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ସମଦୁଃଖୀ ହୋଇ ୩୦ ଦଶକରେ ଗଢ଼ିଉଠୁଥିବା କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିଥିଲେ । ସେହି କାଳରୁ ଦୀର୍ଘ ଦଶନ୍ଧି ଧରି ଅବିଚଳିତ ଭାବେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯେଉଁ ବୀର ଭଗୀରଥ ପ୍ରାଣନାଥ, ସାଧୁଚରଣ, ମୋହନ ଦାସ, ଗତିକୃଷକ ସଂଗେ ଅଙ୍ଗାକୃତ ହୋଇଥିଲେ, ତାଙ୍କ ସହ ଏକ ସହକର୍ମୀ ଭାବେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରା ହୋଇଥିଲେ ।

କୃଷକ ସଭା ଗଠନ ଓ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏକ ରଥା ଭାବେ କର୍ମଚଂଚକ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୩୪ରୁ ୩୭ ବର୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଶାର ନବଉଦ୍‌ଘୋଷର କାଳରେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ, ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳ ଗଠନ ଓ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକ ନୂତନ ପର୍ବରେ, ଗଡ଼ଜାତ ରାଜାମାନଙ୍କର ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ଉପରେ ନାହିଁ ନଥିବା ଶୋଷଣ ଓ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ୩୮ ମସିହାରେ ରଣପୁର, ଖଣ୍ଡପଡ଼ା, ନୟାଗଡ଼ରେ ଯେଉଁ ବିରାଟ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା ସେଥିରେ ସେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

୧୯୩୯ରେ ରଣପୁରରେ ଅତ୍ୟୁତ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ବର୍ଷର ବଜେଲଗେଟର ଜୁର

ଆକ୍ରମଣ ପକ୍ଷରେ ଯେଉଁ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ଘଟିଲା, ପରିଣତିରେ ରାଜା ଓ ବ୍ରିଟିଶ ବାହିନୀ ପକ୍ଷରୁ ଯେଉଁ ଅକଥନୀୟ ପାଶବିକ ଅତ୍ୟାଚାର ଚାଲିଲା ଏବଂ ନିପିଡ଼ାତ ଜନଗଣ ରଣପୁର ଛାଡ଼ି ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ପାଇଁ ପଡ଼ୋଶୀ ଅଂଚଳରେ (ପୁରାତନ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା) ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ । ଆଜିକୁ ୬୦ ବର୍ଷ ତଳର ଚିତ୍ର ଯେ ଦେଖିଛନ୍ତି ଓ ନିରାଇଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେହି କହିପାରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣନାଥ, ଗଙ୍ଗାଧର, ପର୍ଶୁରାମ ପ୍ରମୁଖ କିଭଳି ଦିନ ଦିନ ଧରି ଖାଇବାକୁ ଦେଇଛନ୍ତି, ଆଶ୍ରୟ ଦେଇଛନ୍ତି, ସୁରକ୍ଷା ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ସର୍ବୋପରି କେନ୍ଦ୍ର ଲଢ଼ିଛନ୍ତି ଓ ଲୋକମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅନମନୀୟ ଭାବେ ଦୟାୟମାନ ହୋଇଛନ୍ତି, ସେ ଇତିହାସ ଆଜି ଜିହ୍ୱଦନ୍ତୀ । ଗଡ଼ଜାତ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନର ‘ସେ ଥିଲେ ପ୍ରାଣବନ୍ଧ ଦରଦା ସାଥୀ ।’

ଗଙ୍ଗାଧର ଥିଲେ ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ କର୍ମବୀର, ପଂଚସଖାଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ଦେଶପ୍ରେମୀ । ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯେଉଁ ମହାନ ଦେଶପ୍ରେମୀମାନେ ଗୋପବନ୍ଧୁ, ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ ରଖିଯାଇଛନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଧର ଥିଲେ ତାଙ୍କର ଅନୁରକ୍ତ, ଅନୁଗାମୀ ଦେଶପ୍ରେମୀ । ସର୍ବାଧିକ ଶିକ୍ଷାୟତନ ଗଢ଼ିବାରେ ଭାଗୀଦାର ହୋଇଛନ୍ତି । ଭେଷଜ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଓ ଆୟୁର୍ବେଦୀୟ ହାସପାତାଳ ଗଢ଼ିଛନ୍ତି ଓ ଗଢ଼ିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ସେ ଆଜି ସର୍ବାଧିକ ପ୍ଲୁରଣୀୟ । ତାଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ୨୦ ବର୍ଷ କାଳ ବିଧାନସଭାର ବିଧାୟକ ଭାବେ ସର୍ବାଧିକ ପ୍ଲୁରଣୀୟ । ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ବିକାଶ ପାଇଁ, ଶତ୍ରୁତ୍ରା ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ, ଆଇନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାରେ, ସେଥିପାଇଁ ଲଢ଼ାଇ କରିବାରେ ତାଙ୍କର ସୁନାମ ଓ ଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ସେ ପ୍ଲୁରଣୀୟ । ସେ ପ୍ଲୁରଣୀୟ ସମାଜସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ବନ୍ୟା, ବାତ୍ୟା, ମରୁଡ଼ି, ଘରପୋତିଜନିତ ସମସ୍ୟାରେ, ତାଙ୍କର ଆକ୍ରମ ମନ ଦେଖିସେବା ଆଡ଼କୁ ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ନେଉଥିଲା । କଳାହାଣ୍ଡି, ବଲାଙ୍ଗୀରର ଦୂରାବସ୍ଥାରେ, ଭୁବନ ଘରପୋତି, ସିକୋ ଆଦି ବହୁ ଘରପୋତି ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଭିଳିତ ସହାୟତା କରିଥିଲେ ।

ଭାରତ-ସୋଭିଏଟ୍ ମିେତ୍ରୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସେ ଥିଲେ ଅଗ୍ରସୂରୀ । ମିେତ୍ରୀ, ଶାନ୍ତି ଓ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ବିରୋଧୀ ସଂଗ୍ରାମରେ ସେ ଥିଲେ ଅଗ୍ରଣୀ ।

ରାଜଧାନୀ ନିର୍ମାଣରେ ତାଙ୍କର ଭୂମିକା ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । ପାର୍ଟିର କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଭଗବତୀ ଭବନ ନିର୍ମାଣରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଅବଦାନ ଭୂମିକାର ନୁହେଁ । ବିଗତ ୬ ଦଶନ୍ଧି ବ୍ୟାପୀ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଅନୁଗତ ସଭ୍ୟ ଭାବେ, ମହାନ ସମାଜବାଦ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ସୈନିକ ଭାବେ ଓ ମାର୍କ୍ସବାଦର ଧୂଳିଧାରୀ ହିସାବରେ ସେ ସର୍ବଥା ନମନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ପ୍ରତିଭାର ଅଧିକାରୀ ରହିଆସିଛନ୍ତି ଏକ ସୁଗପୁରୁଷ ଭାବରେ । ଆଜି ସେ ନାହାଁନ୍ତି । ସ୍ମୃତିର ସାଥୀ ପାଇଁଟି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଅମର । ତାଙ୍କୁ ଆମର ବକ୍ତୃ ଲାଭ ସଲାମ ଓ ବିନମ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

□

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଭିଆଇଆଇ-୮, ଯୁନିଟ୍-୬, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ନନା ଚାଲିଗଲେ

• ବିଶ୍ୱନାଥ ସାହୁ

ଥୁ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ତିରୋଧାନ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଏକ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଆମ ଦେଶରେ ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଯାଇଛି । ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାହିଁ ନଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାଂଗକୁ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ଗତ ୧୯୯୯ ଅକ୍ଟୋବର ମାସରେ ମହାପ୍ରଳୟଙ୍କରା ବାତ୍ୟା ଓ ଖଣ୍ଡପ୍ରଳୟ ଫଳରେ ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ତଳିତଳାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ଲକ୍ଷ-ଲକ୍ଷ ଘର ଧରାଶାୟୀ ହୋଇଯାଇଛି । ଅସୁମାରୀ ପଶୁପକ୍ଷୀ ମରିପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଧୂଃସପ୍ରାପ୍ତ ବୃକ୍ଷରାଶିର ହିସାବ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ରାଜ୍ୟର କେତେକ ଜିଲ୍ଲାରେ ମରୁଡ଼ି ଯୋଗୁ କୃଷକ ଶ୍ରେଣୀ ତଳିତଳାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ସମୟରେ ନନାଙ୍କର ଚିର ବିଦାୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପ୍ରପାତିତ ଓଡ଼ିଶାବାସୀଙ୍କ ମନରେ ଦାରୁଣ ଆଘାତ ଦେଇଛି ।

ଗଂଗାଧର ବାବୁକୁ ପାଟି ମଧ୍ୟରେ ଡାକର ପୁରାତନ ସହ କର୍ମୀମାନେ ‘ନନା’ ବୋଲି ସଂବୋଧନ କରି ଡାକୁଥିଲେ । ସେ ସେଇ ନାମରେ ବେଶ୍ ଜଣାଶୁଣା । ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରସ୍ତା, ଉତ୍କଳରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସଭାର ସଭାପତି ତଥା ଅଖିଳ ଭାରତ କୃଷକସଭାର ଆଜୀବନ ସଭ୍ୟ ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ରାଜ୍ୟର ଯେଉଁଠି ବଢ଼ି, ମରୁଡ଼ି, ଘରପୋତି ଆଦି ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁର୍ବିପାକ ପଡ଼ିଲା ସେଠାରେ ସେ ଉପକ୍ଷିତ ରହୁଥିଲେ ।

ଦେଶରୁ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦର ବିଲୋପ ପରେ ନିଷ୍ପେଷିତ କୃଷକମାନଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ୧୯୩୬ ସାଲରେ ଅଖିଳ ଭାରତ କୃଷକ ସଭାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସ୍ୱାମୀ ସହଜାନନ୍ଦ ସରସ୍ୱତୀ, ମୋହନଲାଲ ଗୌତମ, ପ୍ରଫେସର ଏନ୍. ଡି. ରଞ୍ଜା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ କୃଷକ ସଭା ସଂଗଠିତ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବିଧିବଦ୍ଧ କୃଷକ ସଂଗଠନ “ଉତ୍କଳ ରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସଭା” ସଂଗଠିତ ହେଲା । ସେଥିରେ ଯେଉଁମାନେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ନେଇଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଅନ୍ୟତମ । ଏଣୁ ସେ ଦେଶର ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ନେବା ସଂଗେ ସଂଗେ ନିଷ୍ପେଷିତ କୃଷକମାନଙ୍କ ଦାବି ହାସଲ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶ୍ରେଣୀ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବା ଲାଗି ବ୍ରତୀ ହେଲେ । ସେଇ ଦିନରୁ ସେ ଜୀବନସାରା କୃଷକ ସଭା ସହ ନିବିଡ଼ ଭାବେ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ଥିଲେ । ରାଜ୍ୟରେ ରାଜା, ମହାରାଜା ଓ ଜମିଦାରମାନଙ୍କ ଶୋଷଣ, ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ବେଠି, ଜେଟି ପ୍ରଥାର

ପ୍ରଚଳନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏବଂ ଜମି, ଗଛ, ମାଛ ଆଦିରେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ସବୁ ସାମ୍ୟତା ପାଇଁ ଯେଉଁ ସାମନ୍ତବାଦ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିଲା ସେଥିରେ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ନେଇଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦକୁ ଭାରତଭୂଇଁରୁ ହଟାଇବା ସହ ସାମନ୍ତବାଦୀ ଓ ପୁଂଜିବାଦୀ ଶୋଷଣୀ ଛୋପ କରି ଏକ ସୁଖ-ସମୃଦ୍ଧି ଶାନ୍ତୀ ସମାଜ ବା ସମାଜବାଦୀ ସମାଜ ଗଠନ ପାଇଁ ସେ ବ୍ରତୀ ହେଲେ- ଏଣୁ ସେ ଜୀବନରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ରଣପୁର ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳର ଦେବାରା ଆନ୍ଦୋଳନ, ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଜାସବୁ ଅଧିକାର ସାମ୍ୟତା ଲାଗି ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳର ମାହାଲ ଚାଷୀଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ ପ୍ରଭୃତିରେ ସେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ୧୯୪୫ ସାଲରେ ଗଂଜାମ ଜିଲ୍ଲାରେ ବର୍ବର ମୁସ୍ତାଦାରୀ ପ୍ରଥାର ବିଚ୍ଛୋପ ଲାଗି ଯେଉଁ ବିରାଟ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ଏଇ ଅବସରରେ ଆଷା ନଦୀବାଲିରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବିରାଟ କୃଷକ ସମାବେଶରେ ସେ ଯୋଗ ଦେଇ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ।

ଆଜି ଦେଶରୁ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଯାଇଛି । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ ୫୨ ବର୍ଷ କାଳ ଅତିବାହିତ ହୋଇଗଲାଣି । କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଦୀର୍ଘ ୪୮ ବର୍ଷ କାଳ ଶାସନ ରାଜିରେ ରହିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତୀୟ ଜନତାପାର୍ଟି ନେତୃତ୍ୱରେ ୨୪ଟି ଆଂଚଳିକ ଦଳ ଏକାଠି ହୋଇ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଶାସନଭାର ଦଖଲ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ବିଜୁ ଜନତା ଦଳ ଓ ଭାରତୀୟ ଜନତାପାର୍ଟି ମିଶି ମିଳିତ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏମାନେ କୃଷକ ଶ୍ରେଣୀର ରୋଚିଏ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରିନାହାନ୍ତି । କୃଷକ ଶ୍ରେଣୀ ଯେଉଁ ଡିମାଣ୍ଡରେ ଥିଲେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେଇ ଡିମାଣ୍ଡରେ । ଏଇ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଦେଶର ଅଗଣିତ କୃଷକ ଓ କୃଷି ଶ୍ରମଜୀବୀ ଯେଉଁମାନେ କି ସମାଜର ଶତକଡ଼ା ୭୨ ଭାଗ ସେମାନଙ୍କ ମୌଳିକ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ପରାବ୍ରୁଷ । ଭୂମି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଦାବି ଦେଶର ଏକ ଜାତୀୟ ଦାବି ହିସାବରେ ସର୍ବସମ୍ମତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିଲାଗି ଏ ସରକାରଙ୍କ ନିନ୍ଦା ନାହିଁ । ଭାଜପା ପରିଚାଳିତ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କୃଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଚାଷୀମାରଣ ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରିଛି ସେଥିରେ ଗରିବ-ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଚାଷୀମାନେ ନାହିଁ ନଥିବା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଡୋରୁଛନ୍ତି । କୃଷି ଉତ୍ପାଦ ଜିନିଷର ମୂଲ୍ୟହ୍ରାସ ହେଉଥିବା ବେଳେ କୃଷି ଉତ୍ପାଦ ପାଇଁ ବ୍ୟୟ (ଲଗୁତି) ଭାର ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁଁ କୃଷକଶ୍ରେଣୀ ତଳିତଳାନ୍ତି ହେଉଛନ୍ତି । ଆମ ଦେଶର ଶାସକବର୍ଗ ‘ଗାଟ’ ଚୁକ୍ତିରେ ସାମିଲ ହେବା ଫଳରେ ଏବଂ ଦେଶରେ ଉଦାରବାଦର ଅର୍ଥନୀତି ପ୍ରଚଳନ କରିବା ଏବଂ ବିଶ୍ୱବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ସହ ଯୋଡ଼ି ହେବା ଫଳରେ ଦେଶର କୃଷକ ବହୁ ଜାତିକ ପୁଂଜିପତି ସହ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରିବା ଲାଗି ସକ୍ଷମ ହୋଇପାରୁନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶ୍ୱର ଧନୀ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ଆମଦାନୀ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ଶତକଡ଼ା ୧୦୦ରୁ ୩୦୦ ଡାହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶୁଳ୍କ ଲାଗୁ କରୁଥିବା ବେଳେ କେନ୍ଦ୍ରର ବାଜପେୟୀ ସରକାର ବିଦେଶରୁ ଆମଦାନୀ କୃଷିଜାତ

ଜିନିଷ ପାଇଁ କୌଣସି କଟକଣା ରଖିନାହାନ୍ତି ଏବଂ ଆମ ଦେଶର ଦ୍ଵାର ବିଦେଶୀ ଶୋଷଣ ପାଇଁ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ଏପରିକି ଆମ ଦେଶରେ ସବୁଜ ବିପ୍ଳବ ଦ୍ଵାରା କୃଷି ଉତ୍ପାଦିତ ଜିନିଷର ଅତିବୃଦ୍ଧି ଘଟୁଥିବା ଓ ଦେଶ ସ୍ଵାବଲମ୍ବନଶୀଳ ହେଉଥିବା ବେଳେ ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଆମର ଦେଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆମଦାନୀ ପରିମାଣ କଟକଣା ଉଠାଇ ଅବାଧ ବାଣିଜ୍ୟ ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କରିଛି । ଫଳତଃ ଧାନ, ଗହମ, ଆଖୁ, କପା, ସୋୟାବିନ, ଚିନାବାଦାମ, ସୂର୍ଯ୍ୟମୁଖୀ ଆଦି ଶସ୍ୟର ସରକାରୀ ଧାର୍ଯ୍ୟ ଦର କୃଷକ ପାଇନାହିଁ ଏବଂ ବିଦେଶରୁ ଆମଦାନୀ ହେଉଥିବା କୃଷି ସାମଗ୍ରୀ ଉପରୁ ଶୁଳ୍କ ଛାଡ଼ ବା କମ୍ କରିଦେବା ଯୋଗୁଁ ଆମ ଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦିତ କୃଷି ଜିନିଷ ବହୁଳ ପରିମାଣରେ ବିକ୍ରି ନ ହୋଇ ରହିତ ରହୁଛି ।

ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ମରୁତି, ବନ୍ୟା, ବାତ୍ୟା ଆଦି ପ୍ରାକୃତିକ ବିପତ୍ତି କୃଷକ ଶ୍ରେଣୀକୁ ନାହିଁ ନଥିବା ଦୁଃଖ ଆଣି ଦେଉଛି । ବର୍ଷସାରା ପରିଶ୍ରମ କରି କୃଷକ ଯାହା ଉତ୍ପାଦନ କରୁଛି ତାହା ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଫଳରେ ଧୂଳିସାତ ହୋଇଯାଉଛି । କୃଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ କୃଷିବାମାନ ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇନାହିଁ । କୃଷି ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣ କୃଷି ଗଣ ଦିଆ ନଯିବା ଫଳରେ କୃଷକମାନେ ମହାଜନ, ସାହୁକାର, ଡିଲର, ଔଷଧ ଦୋକାନୀ ଯେଉଁମାନେ ଚକ୍ରବୃଦ୍ଧି ହାରରେ ଶତକଡ଼ା ୩୬ରୁ ୪୮ ଭାଗ ସୁଧ ଆଦାୟ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବନ୍ଧା ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । କୃଷକମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିବା ସ୍ଵଳ୍ପ ସର୍ବସୈତିକୁ ବିଶ୍ଵବ୍ୟାଙ୍କ ଓ ମୁଦ୍ରାପାଣ୍ଠିର ତାତ୍ତ୍ଵନାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କାଟି ଦେବା ଯୋଗୁଁ ଯୁରିଆ, ସାର ଔଷଧ ଆଦିର ଦର ବଢ଼ିଗଲା । ଆମେରିକାର ବହୁରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ କଂପାନୀ କାରଗିଲ ଓ ମନସାଣ୍ଡୋ କଂପାନୀ ଦ୍ଵାରା ଆମ ଦେଶର କୃଷିକୁ ସଂକ୍ରୁଚିତ କରି ନିଜ ନିଜ ବଜାର ସଂପ୍ରସାରଣ କରି ନବ ଉନରମୁଖ ଦେଶମାନଙ୍କର ବଜାର ଦଖଲ କରିବା ପାଇଁ ବିଶ୍ଵ ବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନରେ ସ୍ଵାର୍ଥନ୍ଦ୍ରେଷୀ ନିୟମ-କାନୁନ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଆମେରିକାର ବିଭିନ୍ନ ବହୁଜାତିକ କଂପାନୀମାନେ ଆମ ଦେଶର କୃଷକ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଆର୍ଥିକ ନିରାପତ୍ତାକୁ ଧ୍ଵଂସ କରିଦେବା ଲାଭି ବିଶ୍ଵବ୍ୟାଙ୍କ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମୁଦ୍ରାପାଣ୍ଠି ଓ ବିଶ୍ଵବାଣିଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ଜରିଆରେ ବାଜପେୟୀ ସରକାରକୁ କବଳିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଏବଂ ନୂଆ ନୂଆ ପେଟେଣ୍ଟ ଆରମ୍ଭକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ବିଦେଶରୁ ଶସ୍ୟ ଆମଦାନୀ ଉପରେ ଥିବା ସମସ୍ତ କଟକଣାକୁ ବାତିଲ କିମ୍ବ କୋହଳ କରିବା ସହ କୃଷି ବାବଦରେ ଦିଆଯାଉଥିବା ସମସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ପରିହାର କରିଦେବା ପାଇଁ ଯୋଜନା କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଦେଶର ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ସାଥୀ ଗଂଗାଧରଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି କେତେ ଯେ ଆବଶ୍ୟକତା ତାହା କୃଷକ ଶ୍ରେଣୀ ଓ କୃଷକ ସଭା ହୃଦବୋଧ କରୁଛି ।

□

ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ

ଉତ୍କଳ ରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସଭା, ବଡ଼କୁଶସିନୀ, ଗଂଜାମ

ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ

• ଅଷ୍ଟମୀ କୁମାର ବରାଳ

ଶ୍ରୀମ୍ ଗର୍ଭାଙ୍କର 'ଜୀବନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ' ବା 'ମାର୍ଲ୍ ଯୁନିଭରସିଟି' ପିଲାଦିନେ ପଢ଼ିଥିଲା । କାରଣ ସେସବୁ ବହି ଆମର କି ସେତେବେଳର ଚରଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କର କୋସଂ ବହି ଭଳି ଥିଲା । ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ବହି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କର ଗଣବେଶ୍ୱର ଭଳି ଥିଲା । ଯାହାକୁ ମୁଁ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୁବାଦ କରିଛି 'ଇସ୍ତାଦ୍' ଗୋଲି । ବହିଟି ନିକୋଲାସ ଅଷ୍ଟୋରସ୍କର 'ହାଓ ଦି ଷ୍ଟିଲ୍ ପ୍ଲାନ, ଟେମ୍ପରଟ' ବା କୁହାଟା କିପରି ଇସ୍ତାଦ୍ରେ ପରିଣତ ହେଲା । ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ଜୀବନ ନିଜାଣିଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଚିକିତ୍ସିତ ଅଧ୍ୟୟନ ନକଲେ ଏ ପୁସ୍ତକ ଦୁଇଟିର, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କର ଜୀବନର ସାଥୀକତା ବୁଝିହେବ ନାହିଁ- ଜାଣିହେବ ନାହିଁ । ସେ ଏ ବହି ଦୁଇଟିରୁ କୌଣସିଟି ହୁଏତ ପଢ଼ି ନଥିବେ । କାରଣ ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଅଗଣିତ ମଣିଷଙ୍କର ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ର ଓ ସତରେ ସେ କୁହା ଭିତରୁ ପିଟା ଖାଉ ଖାଇ ଇସ୍ତାଦ୍ରେ ପରିଣତ ହୋଇଥିଲେ । ରଣପୁର, ନୟାଗଡ଼ର ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମନ୍ତବାଦୀ-ରାଜତନ୍ତ୍ର ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ହେଉ, ଅବା ଭାଗବାନ୍ଧାର ଜମି ଜଂଗଲ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉ, କିମ୍ବା ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳରେ ଏ ଖଢାକାତ ମାହାଲ ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉ ସବୁଥିରେ ଗଂଗାଧର ଆଗୁଆ ଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ଜଟଣୀ, ବୋଲଗଡ଼-ବେଗୁନିଆ, ନୟାଗଡ଼, ନିରାକାରପୁର, ଟାଙ୍ଗୀ, ଚନ୍ଦକା, ବାଂଜା, ତୁଳସୀପୁର, ଦଶପଲ୍ଲୀ, ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରସାଦ ଆଦି ବିସ୍ତୃତ ଅଂଚଳ ତାଙ୍କର ନିତିଦିନିଆ ଚରାବୁଇଁ ଥିଲା । ପରେ ପରେ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାଦେଶିକ ନେତୃତ୍ୱ ତଥା କୃଷକ ସଭାର ରାଜ୍ୟ ସଭାପତି ହେବା ପରେ ତାହା ସାରା ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରଦେଶକୁ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଗଲା ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ଅନୁଜ୍ଞା, ସାଥୀ, ସହୋଦର ପୁଣି ସମଯୋଦ୍ଧା-ହୋଇ ସମଗ୍ର ଖୋର୍ଦ୍ଧା/ପୁରୀ ଭୂଖଣ୍ଡକୁ ଉଠାଇଥିଲେ-ପକାଇଥିଲେ ।

୧୯୬୯ରେ ଶିକ୍ଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଭିତରୁ ଶିକ୍ଷକ ମହାସଂଘର ଜନ୍ମ । ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବନମାଳୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି । ମାଧ୍ୟମିକ, ନିମ୍ନ ମାଧ୍ୟମିକ ଓ ଉଚ୍ଚବିଦ୍ୟାଳୟର ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘର ମିଳିତ ଶିକ୍ଷକ କ୍ରିୟାନୁଷ୍ଠାନ ସମିତିକୁ, ସେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଚିଠି ଦିଅନ୍ତି ଓ ଆମେ ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେଉ । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ବିଧାନସଭାର ଜିରୋ ଆସ୍ତ୍ରାରେ ସବୁଦିନ ପ୍ରାୟ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଚିଠି ଓ ମୋ ଉତ୍ତର ବିଧାନସଭାରେ ମତ ଦିଅନ୍ତି । ଫଳରେ

ଏହା ବିଧାନସଭାରେ ରେକର୍ଡ୍ ତ ହୋଇଯାଏ- ସେଥିପ୍ରତି ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ବା ବାଚସ୍ପତି ଯେଉଁ ମନ୍ତବ୍ୟ ଉତ୍ତର ବା ଚିତ୍ରଣ ଦେଇଥାନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ରେକର୍ଡ୍ ହୋଇଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷକ ସଂଗଠନ ମାନବର ମତାମତ ସରକାରକୁ ବିଧାନସଭା ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ଜଣାଇବାର ଏହାଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ଉପାୟ ପୂର୍ବରୁ ଓ ପରେ ମୋତେ ଗୋଟର ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ଗବେଷକ ବିଧାନସଭା ପ୍ରୋସିଡ଼ିଂ ଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିଲେ ସେତେବେଳର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଥା ଜାଣିପାରିବ । ଆମ ସଂଗଠନର ନିଜସ୍ବ ଘର ନଥାଏ । ସ୍ବର୍ଗତଃ ବିନାୟକ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବଖରା ନେଇ ସେହିଠାରେ ଅଫିସ କରିଥାଉ । ଶ୍ରମ ସମ୍ମିଳନୀ କରିବାକୁ ବିଭା ନଥାଏ । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଷେଟ୍ ଗେଟ୍ ହାଉସର ଲାଉଜର ସାମାନ୍ୟ ସ୍ବାବ୍ଦ ଓ ତା ବରାଦ ଦିଅନ୍ତି । ସେହି ଲାଉଜରେ ପ୍ରେସ୍ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇଯାଏ । ବିଧାନସଭା ଭିତରକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କର ବିଧାୟକତ୍ବ କାଳଯାକ ମୋତେ କେବେହେଲେ ପାସ୍ ଦରକାର ହୋଇନାହିଁ ।

ମୋର ସ୍ମରଣ ଅଛି, ଡକ୍ଟର ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ବିଧାନସଭା ଗୃହରେ ଦିନେ ଘୋଷଣା କରି କହିଥିଲେ, ବିଧାନସଭାର ସବୁଠାରୁ ଉଗ୍ରଭାବ ଓ ସବୁଠାରୁ ଏଡ଼େକ୍ସିଟ୍, କାମିକା ବିଧାୟକ ହେଉଛନ୍ତି, ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ । ବଙ୍ଗେଟରେ କଟମୋସନ ଆଣିବାକୁ , କଲ୍ ଆଟେନ୍ସନ୍ କି ଆଟକର୍ଣ୍ଣମେଣ୍ଟ ଆଣିବାକୁ, ବିଧାନସଭାର ନିୟମ କାନୁନ ସବୁ ତାଙ୍କ ଅଭିସ୍ମତା ଭିତରୁ ସେ ଶିଖିଥିଲେ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପର ପାଢ଼ିର ବିଧାୟକ ମାନଙ୍କୁ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପାର୍ଲୀମେଣ୍ଟାରୀ ଅଫିସରେ (ସେତେବେଳେ ଥିଲା) ବା କାହା କ୍ଲାଟରରେ ଏକାଠି କରାଇ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ !

ସାନପଦର ଗାଁରେ, ଅତୀତରେ ଅନ୍ୟମାନେ ବିଲ୍ କୁ ହଳ କରିବାକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ବିଲ୍ ହଳ କରି ଦେଉଥିଲେ । ବିହନ ବୁଣିବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କର ବିଲରେ ବିହନ ପକାଇ ଆସୁଥିଲେ- କିଂବା ତଳି ନେଇ ରୋଇ ଦେଉଥିଲେ । କେ'ଟୁଆ ପକେଇ ଦେଇ ଆସୁଥିଲେ । ଧାନକାଟି ତାଙ୍କ ବାରିରେ ଖଇ ଗଦା କରି ଆସୁଥିଲେ । ଏପରିକି ବେଙ୍ଗଳା ପକାଇ ଧାନ ବସ୍ତା ବସ୍ତା କରି ରଖି ଦେଉଥିଲେ । ମୋର ଧାରଣା ଜଣେ ଜନନେତାର ଏହାଠାରୁ ବଳି ସମ୍ମାନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଉ କି'ଣ ଆଉପାରେ । ସେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭାଜନ ଆଉ ପରପାଢ଼ିର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ହୁଏତ ପାଇବେ ନାହିଁ ।

ବାଙ୍କୀ ପଟରେ ମଧ୍ୟ ବେଗୁନିଆ-ବୋଲଗଡ଼ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଅଂଶ ରହିଛି । ଭୂମିହୀନ ସହରମାନେ ଜମି ଦଖଲ କରି ଗୋଟିଏ ଗାଁ ବସାଇଛନ୍ତି ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ । ଗାଁର ନାଁ ଦେଉଛନ୍ତି ଗଂଗାଧରପୁର । ମୁଁ ସେଠାକୁ ବହୁଥର ଯାଇଛି ଅତୀତରେ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଏବେ ଗଂଗାଧରପୁରର କି ହାଲ୍ କେଜାଣି ?

ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ଶୁଣିଲେ ହସିବେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜଲେଜ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ

ପାଟିର ପ୍ରାଦେଶିକ କମିଟିରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ ଓ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଉଭୟଙ୍କୁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ବ୍ୟଥାରେ ପି.ଇ.ସି. ନାରାଜ ହେଲା । ଦୁଇ ଦୁଇଜଣ ପିଇସିର ସଭ୍ୟ ଗୋଟିଏ କଲେଜ କରିବାରେ ନିଯୋଜିତ ହେଲେ । ବହୁ ବାଧା ବାଧାକଟାରେ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ପ୍ରଧାନ ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ଦାୟିତ୍ୱ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କର । ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଲେଜର ଏକ୍ସଟରନାଲ ଆପେୟାର୍ସ ମିନିଷ୍ଟର ଭଳି ଥିଲେ । ବୁବନେଶ୍ୱର-କଟକ ଆଦି ଅଫିସ, ଦସ୍ତର, ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଯାହା ଦରକାର ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ ଭେଟ କରିଦେଲେ ହେଲା । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଉଭୟ ସାଂଗ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଶେଷରେ ଶ୍ରୀମୁଖ ପବିତ୍ର ଦାଣ୍ଡ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲା ବେଳେ କଲେଜର ଗଭର୍ଣ୍ଣ ବଡ଼ିକୁ ଡାଂଗି ଦିଆଗଲା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି । ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ ଆଉ କଲେଜ ଗଭର୍ଣ୍ଣ ବଡ଼ିରେ ରଖାଗଲା ନାହିଁ । ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ଆଦର୍ଶକୁ ଡିଜ ଡିଜ କରି ହତ୍ୟା କରୁଥିବା କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏବେ ପ୍ରାଣନାଥ ଭକ୍ତ ପାଇଟିବ୍ସ ଓ ଜୟନ୍ତୀ ସମାରୋହମାନ କରୁଛନ୍ତି । ସେହିମାନେ ହିଁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଲେଜ (ପରେ ପ୍ରାଣନାଥ କଲେଜରୁ) କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ଅତୀତ ବିରୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କରି ଶେଷ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କୁ ଗଭର୍ଣ୍ଣ ବଡ଼ିରୁ କାଢି ଦେଇଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ମୋ ଘରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଓ ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ ଆସି ବସୁଥିଲେ । କଲେଜଠାରୁ ଉାଗଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ନିର୍ବାଚନ ସବୁକଥା ଆଲୋଚନା ହୁଏ । ମୁକ୍ତି, ତା’ ପିର ତୃତୀତଳା, ପାଟିଲା ଅମୃତଭଣ୍ଡା, ବେଳେବେଳେ ଗାତ ତରଫାରୀ ଖିଆଯାଏ ।

ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଲେଜ ଗଲେ ବେକୁନିଆ ଗଲା ଆସିଲା ବେଳେ ପଲଟଣ ପୋଖରୀ ଉପରେ ମୋ ଘରକୁ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଯାଆନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ଯାହା ଯାହା ଲେଖାଲେଖି ଦରକାର ତାହା ବରାଦ ଦେଇ ଲେଖାଇ ନେଇଯାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅନେକ ସଭାକୁ ମୁଁ ଓ ରାଜୁବାବୁ (ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ) ଅତିଥି ଭାବରେ, ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଭାବରେ ଯାଇଛୁ । ଯୋଗ ଦେଇଛୁ, ଚାଷଣ ମଧ୍ୟ ଦେଇଛୁ । ମୃତ୍ୟୁ ପୂର୍ବରୁ ସାଥୀ ପାଇକରାୟଙ୍କର ବିଦ୍ୱରଣ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ଶରତ, ବସନ୍ତ, ଶ୍ରୀଜାନ୍ତ ହେଉଛାକୁ ଟିଫିପାଉ ନଥିଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଭାବରେ କିନ୍ତୁ ମନେ ରଖୁଥିଲେ ଗୋଟିଏ ଗାତ ‘କହ କହ କେଉଁ ଜାତି ପାଇଛି ମୁକ୍ତି, କରି ହୀରାଗୁହାରୀ’ । ପାଟି ଅଫିସ ବୀରଭୂମରେ ମୋତେ ଲୋକନାଥ ଗାଇଙ୍କୁ ବି ଟିଫିନପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଅର ଅର କଷ୍ଟରେ ଗାଉଥିଲେ “କହ କେଉଁ ଜାତି ପାଇଛି ମୁକ୍ତି...” ଜନଗଣଙ୍କର ଅନମାନୀୟ ଯୋଦ୍ଧା । ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ତାହା ହିଁ ଶେଷ ବାଣୀ ପାଟି ପାଇଁ, ସାଥୀ ସଂସ୍ଥାଦଳମାନଙ୍କୁ, ଗୁହୀରୀ ନୁହେଁ... ଲଢ଼େଇଙ୍କର ବଂଚିବା ପାଇଁ, ଆଗେଇବା ପାଇଁ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ହେଉ, ନବ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ହେଉ, ଉଦାରାଜରଣ/ଜଗତାକରଣ ହେଉ ତା’ପାଖର ଥରି ଗୁହୀରୀରେ ମୁକ୍ତି ମିଳିବ ନାହିଁ । ଲଢ଼େଇ, ସଂଗ୍ରାମରେ ହିଁ ମୁକ୍ତି । ସଂଗ୍ରାମର ବିଜୟ ଅବଶ୍ୟାମୀବା । □

ଦରଦୀ ଗଙ୍ଗାଧର

• ଗଙ୍ଗାଧର ରାଉତ

ବୁଲୋକ ଢଳୁ ହୁଅନ୍ତି ଓ ମରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଏ ଢଳୁ ଓ ମରଣ ମଧ୍ୟର ଯେତିକି ସମୟ ପା'ନ୍ତି, ସେଥିରେ ସମାଜରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ପୁରୁଣା କାଳିଆ ନୀତି ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବୈଷମ୍ୟ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ କରିଥାଏ । ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକ ସମାଜର ଏହି ବିଧି ବିଧାନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରନ୍ତି ଓ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସନ୍ତି । ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏହି କୁଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ନିତାନ୍ତ ପ୍ରୟୋଜନ ହୁଏ । ଯେଉଁ ରାସ୍ତାରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ବୈଷମ୍ୟ, ସେ ରାସ୍ତାରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ରାଜନୈତିକ ଶକ୍ତି, ପ୍ରଶାସକ, ଚିନ୍ତାମାୟକ, ସାହିତ୍ୟିକ, ବୃଦ୍ଧିଜୀବୀ, ଶିକ୍ଷକ, ଛାତ୍ର ବା ଶ୍ରମିକ କେହି ହେଲେ ନିରାପଦରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରନ୍ତି ନାହିଁ ବା ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି ନିଜକୁ ଭାବନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହି ବୈଷମ୍ୟକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାର ଅଙ୍ଗାକାରବଦ୍ଧତାର ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଥିଲେ ବେଗୁନିଆ ବୁଦ୍ଧ ସାନପଦର ଗ୍ରାମର ବିପ୍ଳବୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ।

ଅବହେଳିତ ନିଷେଷିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ଦରମୀ ମନ ନେଇ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରି ବିପ୍ଳବର ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ ଓ ସଂଗ୍ରାମରେ ଝାସ ଦେଇଥିଲେ ଗଂଗାଧର ବାବୁ । ବିପ୍ଳବ ଝଣ୍ଡା ଧରି ଜୀବନକୁ ପାଣି ଛତାଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ ଓ ପରେ ପରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣରୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ସାମ୍ୟବାଦରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଲାଲଝଣ୍ଡା ଧରି ସଂଗ୍ରାମ ପଥରେ ଆଗେଇ ଯାଇଥିଲେ । କେବେହେଲେ ଥରେ ପଛକୁ ଫେରି ଚାହିଁନାହାନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଯେଉଁତ୍ୟାଗ ଆଜୀବନ ସେ କରିଗଲେ, ତାହା ଆମ ପାଖରେ ଆଦର୍ଶ ହୋଇରହିଛି ଓ ରହିଥିବ ମଧ୍ୟ ।

ଯେତେବେଳେ ଦେଶର ବା ସମାଜର ଡାକରା ଆସିଛି ଗଂଗାଧର ବାବୁ ପଛେଇ ଯାଇନାହାନ୍ତି । ବେତେଲଗେର୍ ହତ୍ୟା ଘଟଣାରେ ରଣପୁରର ହଜାର ହଜାର ଜନସାଧାରଣ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନର ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଘରଦ୍ୱାର ଛାଡ଼ି ପକାଇ ଆସନ୍ତି ମୋରଲବନ୍ଦୀ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳକୁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଅଭିଧାନ କରିବା, ଖାଇବା ପିଇବାକୁ ଦେବା ଓ ନ୍ୟାୟାନୟରେ ସୁବିଚାର ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିଥିଲେ ରଣପୁରର

ପଡ଼ୋଶୀ ଅଂଚଳର ଏହି ସାମ୍ପଦର ଗ୍ରାମର ଯୁବକ ଗଂଗାଧର । ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ବଂଧୁ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟଚୂଡ଼ାମଣି, ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ଦୀନବନ୍ଧୁ ସାହୁ, ରାଧାନାଥ ରଥ ପ୍ରଭୃତି ସମାଜସେବୀଙ୍କ ସହିତ ମଣି କିପରି ରଣପୁରବାସୀଙ୍କ ଦୁଃଖ ଲାଘବ ହେବ, ସେ ବିଷୟରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥିଲେ । ରାଜତନ୍ତ୍ର ଓ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ କିପରି ଆନ୍ଦୋଳନ ଜୋରଦାର ହେବ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ ।

ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଭାର ନେଇ ସେ ବହୁବାର କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେଲା ୧୯୪୭ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ତାରିଖରେ । କିନ୍ତୁ ଜନସାଧାରଣ ରାଜନୈତିକ ସ୍ଵାଧୀନତା ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କର ଦୁଃଖ ଲାଘବ ହେଲା ନାହିଁ । ରାଜା ଜମିଦାର କବଳରୁ ଚାଷୀ ମୂଲିଆ ରକ୍ଷା ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣ ଶେଷ ହେଲା ନାହିଁ । ଗରିବ, ଚାଷୀ, ମୂଲିଆ, ହରିଜନ, ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ଦରଦୀ ହୃଦୟ ନେଇ ଗଂଗାଧର ବାବୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସହଯୋଗୀ ବଂଧୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳରେ ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଢ଼ି ଡୋଳିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନ ଜୋରଦାର ହେଲା । ସାରା ଭାରତରେ ପ୍ରଥମ କରି ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ତଥା ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ ଓଡ଼ିଶାରେ ଭାରତୀୟ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ।

ସ୍ଵାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ବେଶି ହୋଇନଥିଲା । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଏକମାତ୍ର ହାଇସ୍କୁଲ ଥାଏ ଓ ଅନ୍ଧ କେତୋଟି ମାଈନର ସ୍କୁଲ ଥାଏ । କଲେଜ ଆଦୌ ନଥାଏ । ସାଧାରଣ ଲୋକେ କିପରି ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପାଇବେ ତା'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ପଡିବ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଅଂଚଳରେ ଯୁବକମାନେ ଦାଦନ ଶ୍ରମିକ ନ ହୋଇ ପାଠ ପଢ଼ି ରୋଜଗାର କରି ନିଜ ପରିବାର ପୋଷଣ କରି ପାରିବେ କିପରି ସେଥିପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଚାହା ସଂଗ୍ରହ କରି ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ନିର୍ମାଣ କରିବାର ଚିନ୍ତା କରାଗଲା । ସେ ତାଙ୍କର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା ଓ ପର୍ଯ୍ୟାଲୋଚନା କଲେ ଶେଷରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ଏକ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ । ସେହି କମିଟିରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ମଧ୍ୟ ମୁଖ୍ୟ ସଭ୍ୟ ଭାବରେ ରହିଲେ । ସେହି କମିଟିରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡି ଗିକ୍ଷା ସଂଗ୍ରହ କରି ଏକ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବ । ସ୍ଵାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେତେ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ତାହା ରାଜା, ଜମିଦାର ଓ କେତେକ ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସହଯୋଗରେ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ଗରିବଙ୍କ ପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଣ୍ଡି ଗିକ୍ଷା ସଂଗ୍ରହ କରି ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ବନ୍ଧୁ ଓ ଅନ୍ୟ କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ମିଶି କଲେଜ

ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିବା ଏକ ଅଭିନବ ପଦ୍ଧତି । ତାହା ଫଳବତୀ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଏହା ସାରା ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ଏକ ନୂତନ ଦିଗ୍ ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ୧୯୪୮-୫୮ ମଧ୍ୟରେ ଓଡ଼ିଶାରେ କୌଣସି ସାଧାରଣ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇନଥିଲା । ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ପ୍ରଥମ କରି ସାଧାରଣ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା ।

କେବଳ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲିବାରେ ତାଙ୍କର ଅବଦାନ ନଥିଲା ବରଂ ଶିକ୍ଷା ଓ ଶିକ୍ଷାୟତନରେ ମାନବୃତ୍ତି କରିବାରେ ସେ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ବେସରକାରୀ କଲେଜ ଓ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କରେ ପରିଚାଳନା କମିଟି ଶିକ୍ଷକ ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଅନ୍ଧ ଦରମା ଦେଇ ଶୋଷଣ କରୁଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକ ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଏପରି ଶୋଷଣରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଶିକ୍ଷକ ମହାସଂଘ ୧୯୬୯ ମସିହାରୁ ଲଗାତାର ଭାବରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କଲା । ବହୁ ଶିକ୍ଷକ, କର୍ମଚାରୀ କାରାବରଣ କଲେ । ରାତି ଅଧରେ ସରକାରୀ ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ଅନଶ୍ଚନକାରୀ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ କରି କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କଲେ ୧୯୬୯ ମସିହା ଗୁରୁ ଦିବସ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୫ ତାରିଖରେ । ଯାହାଫଳରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଅଧିକ ତୀବ୍ରତର ହେଲା । ଶିକ୍ଷକ ଓ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଦରଦାବୀ ଚଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ତାଙ୍କର ସମାଜବାଦୀ ବଂଧୁମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଗେଇ ଆସିଲେ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଆଗେଇ ନେବାକୁ ବିଧାନସଭାର ବାହାର ଓ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ । ଶେଷରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତତ୍କାଳୀନ ସରକାର ଓଡ଼ିଶାରେ ପ୍ରଥମ କରି ଏକ ଶିକ୍ଷା ଆଇନ ଆଣିଲେ ବେସରକାରୀ କଲେଜ ଓ ସ୍କୁଲମାନଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଏହିପରି ବହୁ ଯୁଗାନ୍ତକାରୀ ଆଇନ ତିଆରି କରିବାରେ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ରହିଛି ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସରେ । ଅନ୍ୟର ଦୁଃଖରେ ଦରଦା ହେବାକୁ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ପରି ଆମ ସମାଜରେ ବହୁତ ଜମ୍ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଛାତ୍ର, ଶିକ୍ଷକ, ଶ୍ରମିକ, କର୍ମଚାରୀ, ଚାଷୀ, ମୂଲିଆ ଯେତେବେଳେ ନ୍ୟାୟୀ ଦାବି ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଛନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଅତ୍ୟାଚାରର ପ୍ରତିରୋଧ ଓ ପ୍ରତିବାଦ ପାଇଁ ଦରଦା ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଅଛନ୍ତି ଓ ସାଲିସ୍ ବିହାନ ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ଆଗେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର କର୍ମ ଓ ଆଦର୍ଶ ଭବିଷ୍ୟତର ବଂଶଧରମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣୀତ କରୁ ଏକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ । □

ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଏକ ସ୍ମୃତିଚାରଣ

• ବ୍ରଜ ପାଇକରାୟ

ଅ

ନନ୍ଦ ସୀମାହୀନ ଆକାଶ ଆଉ ସୀମାହୀନ ଦରିଆ ସାମୁାରେ ମଣିଷ କେତେ କ୍ଷୁଦ୍ର
ସତେ ! ହେଲେ ବିରାଟ ତା'ର ଆଶା, ବିଶ୍ୱାସ ତା'ର ଆକାଂକ୍ଷା । ଅସରଳି ସମୟର
ରତିପଥ ରୋକି ଦେବାକୁ, ଇତିହାସର ଧାରା ବଦଳାଇ ଦେବାକୁ ସେ ଚେଷ୍ଟା
କରେ । ସମୟ ଏବଂ ମଣିଷର ଏକ ସଂଘର୍ଷ ଭିତରେ ପରାଜୟ ଆସେ, ଗୁଳି ଆସେ,
ହେଲେ ସଂଗ୍ରାମୀ ତାକୁ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରିନିଏନା । ବିଜୟୀ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସଂଗ୍ରାମ
କରି ଚାଲିଥାଏ । ଏଇଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି ଇତିହାସରେ ନିଜର ପଦଚିହ୍ନ ରଖି ଦେବା ପାଇଁ ସମର୍ଥ
ହୋଇଥାନ୍ତି । ସାଧାରଣ ତେଲ, ଲୁଣ ସଂସାରର ମଣିଷ ଆଉ ସମାଜର ସୁଖ ସୁବିଧା ପାଇଁ
ସଂଗ୍ରାମରତ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଏଇଠି । ଜଣେ ଇତିହାସର ପାଠକ ଏବଂ ଆଉ
ଜଣେ ଖୋଦ୍ ଇତିହାସର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା । ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟ ପାଇଁ ଏବଂ ଏକ ଶୋଷଣମୁକ୍ତ
ସମାଜ ଗଠନ ନିମିତ୍ତ ସଂଗ୍ରାମ କରି ସାଧାରଣ ମୋହନଟି ଜନତାର ସମସ୍ୟାକୁ ଶାସକମାନଙ୍କ
ସାମୁାରେ ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରି ଯେଉଁ କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ଜୀବନକାଳ
ମଧ୍ୟରେ ଇତିହାସର ଚରିତ୍ର ବନିଯାଉଛନ୍ତି ସେଇଭଳି ଏକ ବର୍ଣ୍ଣିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ
ଥିଲେ ସ୍ମରଣ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ।

ସଂଗ୍ରାମୀ ପାଇକରାୟ ୧୯୧୫ ମସିହା ଜୁଲାଇ ମାସ ୧୨ ତାରିଖରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା
ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ ସାନପଦର ଗ୍ରାମରେ ଏକ ସମ୍ପ୍ରାନ୍ତ ଖଣ୍ଡାୟତ ପରିବାରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ
କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କ ନାମ ଥିଲା ରାଜୀବ ପାଇକରାୟ । ଗଙ୍ଗାଧର ତାଙ୍କ ଆଦ୍ୟ
ଯୋଦ୍ଧାରେ ରାଷ୍ଟ୍ରଜୀବ ଆହ୍ୱାନରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷାରେ ଡୋରି ବାନ୍ଧି ଆଇନ
ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ନିଜର ଦକ୍ଷତା ବଳରେ ୧୯୩୪ ମସିହାରେ
ସେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସଂପାଦକ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ବ୍ରିଟିଶ୍
ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ସେ ୧୯୩୬ ମସିହାରେ
ବିହାରସ୍ଥିତ ପାଟନା କ୍ୟାମ୍ପ ଜେଲ୍‌ରେ ଏକ ବର୍ଷ କାରାବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ
କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନୀତି ଓ ଆଦର୍ଶରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ୧୯୩୭ ମସିହାରେ ସେ ଉକ୍ତ ପାର୍ଟିରେ
ଯୋଗଦାନ କରିଥିଲେ ।

୧୯୩୭-୩୮ ମସିହା ବେଳକୁ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଗଡ଼ଜାତ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଡେଇଁ ଉଠୁଥାଏ । ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଂଗାଧର ନିଶ୍ଚିତରେ ବସି ପାରିନଥିଲେ । ସେ ଝଣ୍ଡପଡ଼ା, ନୟାଗଡ଼ ଏବଂ ରଣପୁର ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ଓଡ଼ିଆପ୍ରାନ୍ତ ଭାବରେ ଗଢ଼ିତ ଥିଲେ । ରଣପୁର ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରମୁଖ ନେତା ଶହୀଦ ଦିବାକର ପରିତାକ ସହ ତାଙ୍କ ପନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ ରଣପୁର ଗଡ଼ଜାତର ତତ୍କାଳୀନ ରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ସିଂହଦେଓ ନରେନ୍ଦ୍ର ବ୍ରଜଧର ମହାପାତ୍ର ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଗଂଗାଧରଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବା ପାଇଁ ଧମକ ଦେଇଥିଲେ । ହେଲେ ଗଂଗାଧର ସେ ସବୁକୁ ଖାତିର ନକରି ରାତ୍ରିର ଘନ ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ବିପ୍ଳବୀ ଦିବାକରଙ୍କ ଗ୍ରାମ ଗଡ଼ବାଣିକିଲକୁ ଆସି ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ସମ୍ପର୍କରେ ଦିବାକରଙ୍କ ସହ ମନ୍ତ୍ରଣା କରି ପ୍ରକୃତ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଖାସ୍‌ମାହାଲ ଅଂଚଳକୁ ଫେରି ଯାଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ଗଡ଼ଜାତ ସମୁଦ୍ରର ତତ୍କାଳୀନ ପଲିଟିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ ମେଜର ବେଜେଲଗେଟ୍ ହତ୍ୟା ମାମଲାରେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଂଗାଧରଙ୍କୁ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

୧୯୫୨ ମସିହାରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଂଗାଧର ଉକ୍ତ ନିର୍ବାଚନରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ବେଗୁନିଆଁ-ବୋଲଗଡ଼ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବିଧାୟକ ଭାବେ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସେ ୧୯୬୧, ୧୯୬୭ ଏବଂ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ବେଗୁନିଆଁ-ବୋଲଗଡ଼ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ବିଧାୟକ ଭାବେ ନିର୍ବାଚିତ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବିଧାନସଭାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିଧାୟକ ଦଳର ନେତା ଓ ପବ୍ଲିକ୍ ଆକାଉଣ୍ଟସ୍ କମିଟିର ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ଭାବେ ଦକ୍ଷତାର ସହ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇଥିଲେ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ନିଜ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଛଡ଼ା ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଚଳର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅଭାବ, ଅସୁବିଧା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବିଧାନସଭାରେ ବଳିଷ୍ଠ ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରି ପ୍ରତିକାର କରୁଥିବାରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ସର୍ବମାନ୍ୟ ନେତା ଭାବେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଲାଗି ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଲେଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସ୍ୱର୍ଗତ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସହ ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗ କରି ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ସେ ଦେଉଳି କଲେଜ, ସାନପଦର କଲେଜ ଏବଂ ଗଣମାଣତାରାମାଚଣ୍ଡୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଚାଳନା କମିଟିର ସଭାପତି ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗତ ପାଇକରାୟଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ଓ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଯୋଗୁଁ ଦୁର୍ବଚନଶ୍ୱେଦିତ ଟେକ୍‌ସ୍‌ବୁକ୍ ପ୍ରେସ୍ ହାଇସ୍କୁଲ ଏବଂ ସାନପଦର ସିକୋ, ପିଟକୁଳି ଓ ମାଣିକାଗୋଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦି ସ୍ଥାନରେ ହାଇସ୍କୁଲ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାର କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ବିଶେଷ ଭାବେ ସେ ସଂପୃକ୍ତ ଥିଲେ ଏବଂ ୧୯୭୦ ମସିହାଠାରୁ ୧୯୯୬ ମସିହା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍କଳ ରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସଭାର ସଭାପତି ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇଥିଲେ । ଏତଦ୍ବ୍ୟତୀତ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓଡ଼ିଶା ଗଢ୍ୟ ଶାଖାର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ସଦସ୍ୟ, ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ପ୍ରୌଢ଼ ଓଡ଼ିଶା ଶାଖାର ସଭାପତି, ରାଜ୍ୟ ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ସଂଘ ସଭାପତି ଏବଂ ଭାରତ-ସୋଭିଏତ ମୈତ୍ରୀ ସଂଘର ସଭାପତି ଭାବେ ଦାୟିତ୍ବ ନିର୍ବାହ କରିଥିଲେ ।

ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଂଗାଧର ଏକାଧାରରେ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, କୃଷକ ନେତା, ଦକ୍ଷ ବିଧାୟକ ଏବଂ ଅମାୟିକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ନୀତି ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ସୈନିକ ଭାବେ ପାଳନ କରି ଆସିଥିଲେ । ୧୯୮୬ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସ ୧୮ ତାରିଖରେ ଗଡ଼ମାଣିଆର କଲେଜର ଏକ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇ ସ୍ବର୍ଗତ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ସହ ଦୁର୍ବଳଶ୍ଚର ଫେରୁଥିବା ବେଳେ ସଂଗ୍ରାମୀ ପାଇକରାୟ ତାଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ବିରୋଧୀ ଗୋଷ୍ଠୀ ପକ୍ଷରୁ ବୋମାମାଡ଼ର ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁ ସହ ସଂଗ୍ରାମ କରି ଜିତି ଯାଇଥିଲେ । ହେଲେ ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୩୧ ତାରିଖ ୧୯୯୯ ମସିହାରେ ମହାକାଳ ତାଙ୍କୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମରଜଗତରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଲା । ବିଶିଷ୍ଟ ଇଂରେଜ ଚିନ୍ତାନାୟକ ବେଞ୍ଜାମିନ୍ ଫ୍ରାଙ୍କଲିନ୍ଙ୍କ ମତରେ ସାଧାରଣ ମଣିଷଟିଏ ତା'ର କାଳଜୟୀ ଲେଖା ମାଧ୍ୟମରେ ଅଥବା ସମାଜ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଅମର ହୋଇଯାଏ । ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ତାଙ୍କର ସମାଜସେବା ମାଧ୍ୟମରେ ଅମର ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି ।

ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗଙ୍ଗାଧର

• ଡା. ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ବାହିନୀପତି

ମ

ଯେତେବେଳେ ଛୋଟ ଥିଲି- ଗାଁ ସ୍କୁଲରେ ପଢୁଥିଲି ଏବଂ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଦୃଷ୍ଟି ଆସୁଥିଲା, ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ସମୟ ସମୟରେ ଦେଖେ ଜଣେ ଧୋତି, ହାତ୍ ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧା ଲୋକ, ସାଙ୍ଗରେ ଅଳ୍ପ ଜେତେକ ସହଯୋଗୀଙ୍କ ସହ ଚାଲି ଚାଲି ‘ସଅର ସାହି’ (ଅଛୁଆଁ କାମିକା ଆଦିବାସୀ ସାହି)କୁ ଯାଆନ୍ତି । ଆମ ସାହି ଦାଣ୍ଡରେ ଗଲା ବେଳେ ତାଙ୍କ ସହ ବହୁତ ଜମ୍ ଲୋକ କଥା ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଗଲା ପରେ ସମସ୍ତେ କଥା ହୁଅନ୍ତି- ଇଏ ଗଙ୍ଗାଧର ପାରକରାୟ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା, ସଅରମାନଙ୍କୁ ମେଳି କରୁଛନ୍ତି, ଧନୀ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ । ଜେତେବେଳେ ଉଲ୍ଲେଖସନ ହେଲେ, ଲାଲ୍ ପତାକା ଧରି ସେହିପରି ଅଳ୍ପ ଲୋକ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଯାଆନ୍ତି- ଏବଂ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟ ଦେବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରନ୍ତି । ସମୟେ ସମୟେ ଲୋକେ କଥା ହୁଅନ୍ତି- ଅମୃତ ମହାପାତ୍ର ପୁଅ, ସମୃଦ୍ଧ ରାୟ ପୁଅ ତାଙ୍କ ସାଥୀରେ ବୁଲୁଛି- ଆରେ ସେଇଟା କ’ଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ତା ବାପାର ଚାରିବାଟି ଜମି, କି ତା ବାପାର ଦେଢ଼ ବାଟି ଜମି ଉତ୍ୟାଦି । ସେତେବେଳେ ମୋ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ପନ୍ନା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ କଅଣ ? ମୋତେ ମୋର ସାଙ୍ଗମାନେ କହୁଥିଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଗୁଆ, ବଦ୍ ମାୟ, ଯିଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମତେଇ ଧାନ କାଟି ନେଇଯାଏ ।

ତା’ପରେ ବଡ଼ ହେଲି । ପିତୁକୁଳି ମି.ଇ. ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଲି, ସେ ସ୍କୁଲର ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଗଂଗାଧର ବାବୁ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ମୋ ଡକ୍ ଲାସ୍‌ରେ ପଢୁଥାଏ । ଇଲେକ୍‌ସନରେ ସେ ହାରିଯାଇଥାଆନ୍ତି ବୋଧେ । ୧୯୫୬-୫୭ ମସିହା କଥା । କେବେ ମ୍ୟାନେଜିଂ କମିଟି ମିଟିଞ୍ଗ୍ ବସିଲେ, ସମସ୍ତେ କୁହାକୁହି ହୁଅନ୍ତି ଆଜି ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଆସିବେ । ଅନ୍ୟମାନେ କୁହନ୍ତି- ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି- ପୁଣି ଦଳେ କହନ୍ତି- ଆରେ ପୋଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ କଅଣ ଧରିପାରିବ ? ଅମୃତ ଗାଁ ସଅର ସାହିରେ ସେଥିଲେ- ପୋଲିସ୍ ଗଲା ଖବର ପାଇ - ତାଙ୍କୁ ଭୁଆଁ ହୁଲେଇ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ପୁଣି କିଏ କହିଲେ ସେ ଜଙ୍ଗଲରେ ନୁହଁଛନ୍ତି - ସେ ଯେକୌଣସି ମତେ ମିଟିଂକୁ ଆସିଯିବେ । ପୋଲିସ୍ କିଛି କରିପାରିବନି- କି ଜାଣିପାରିବନି । ମନରେ ଛୋଟୁହଳ ଜାଗେ । କିଏ ସେ ମଣିଷ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଏବଂ ମୁଁ ଏବଂ ମୋର ଅନ୍ୟ ସାଥୀମାନେ ନୁହଁ ରହୁ- ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ । ଏବେ ତାଙ୍କର ସେଇ ପୁରୁଣା ଏମ୍.ଇ.ସ୍କୁଲ କଲେଜରେ ପରିଣତ । ସେଠି ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତିରକ୍ଷା ହେବା ଉଚିତ୍ ।

ତା’ପରେ ହାଗୁସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ିଲି । ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଗାର ମୋର ଶିକ୍ଷକ । ଗାଁକୁ

ଆସିଲେ ଶୁଣେ ଅମୃତ ଗାଁରେ ଚାଷୀ ମୂଲିଆ ଗଣ୍ଡଗୋଳ ସେଥିରେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ହାତ ଅଛି । କେଉଁଠି ଘର ପୋତିଥିଲେ, କି କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଲେ ସେ ଯାଆନ୍ତି । ତେବେ ମନରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ଛାପ- କମ୍ପ୍ୟୁନିଷ୍ଟ- ଗୁଣ୍ଡା, ବଦମାସ୍, ଖରାପ ଲୋକଙ୍କ ସାଥୀ ।

କ୍ରମେ ବୟସ ବଢ଼ିଲା । ତାଙ୍କର ହେଲି, ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ସଂଗେ ବେଗୁନିଆ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଏବଂ ଅନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଦେଖାହୁଏ । ସେ ମୋତେ ଭଲ ଭାବେ ଜାଣନ୍ତି । ସବୁବେଳେ ଭଲମନ୍ଦ ପଚାରନ୍ତି । ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା କୁହନ୍ତି । ଅତି ସରଳ, ନରମ, ଦରଦା ମଣିଷ । ବିଧାନସଭାରେ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟରେ ଯୁକ୍ତିତର୍କରେ ସେ ଆଗୁଆ । ଏକ ଲଜୁଆ ପ୍ରକୃତ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି । ଏକ ବିପ୍ଳବୀ, ପାୟାର ବ୍ରାହ୍ମ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଓଡ଼ିଶାରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ବେଗୁନିଆ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଅଦ୍ଭିତୀୟ ନେତା, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ସାଂସଦ, ନିଷ୍ପେଷିତ ଗରିବ ଲୋକର ସାଥୀ- ଭଲମନ୍ଦ-ସୁଖ-ଦୁଃଖର । ସେ ଥିଲେ ବେଗୁନିଆ-ବୋଇଗଡ଼ର ସ୍ୱାଧିନୀନର ପ୍ରତୀକ-ବିପ୍ଳବର ନାୟକ, ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ନେତା, ଭାଇବନ୍ଧୁ ସବୁକିଛି । ବୋଧହୁଏ ବେଗୁନିଆ ଆନାର ବ୍ରିଟିଶ ପୋଲିସ୍‌ର ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଏବଂ ରଣପୁର ରାଜାଙ୍କ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର - ଯାହାର ପରିଣତି ହେଲା- ବଜେଲ୍ ଗେଟ୍ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ- ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀରୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ବିପ୍ଳବୀ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ସେ ୪ ଥର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଜଣେ ପ୍ରବୀଣ, ଲଜୁଆ ବିଧାୟକ ଭାବେ ବେଶ୍ ଜଣାଶୁଣା । ତାଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣିଲେ ଅଫିସରମାନେ କମ୍ପୁଥିଲେ । କେଉଁଠି ଅନ୍ୟାୟ ହୋଇଥିଲେ ସେ ସହିପାରନ୍ତିନି ଏବଂ ତାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼ନ୍ତି । ହେଲେ ବିଶେଷତ୍ୱ- ଏତେ ବଡ଼ ସଂଗ୍ରାମୀ, ବିପ୍ଳବୀ, ନିଆଁହୁକା ନେତା- ଅଥଚ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଏତେ ନରମ, ଉଦ୍ର ଏବଂ ଜୀବନଯାପନ ଏତେ ସରଳ ?

କ୍ରମେ ବୟସାଧିକ୍ୟ ରୋଗ ଯଥା ମଧୁମେହ ଏବଂ ସ୍ନାୟୁଗତ ରୋଗରେ ସେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଲେ, ମୁଁ ବହୁଥର ଚିକିତ୍ସା କରିଛି- ଭଲ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଖାମାକୁ ଘରକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଖାମାରେ ମନ୍ତ୍ରୀର ଅବଦାନ ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିଲି । ଭଲ ଭାବେ ମୁଣ୍ଡ କାମ କରୁନଥାଏ- କିନ୍ତୁ ଚିକିତ୍ସା ଭଲ ହେଲେ ସେ ଗାଈଥିଲେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଗୀତି ‘କେତେଦିନ ଆଉ ଦାସତ୍ୱ ସହିବି’ । ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଜଣେ ବିପ୍ଳବୀ ଦରଦା ଏବଂ ନରମ ସୁଚାରୁ ମଣିଷ ଥିଲେ । ସାମ୍ୟ ଭାବଧାରାର ପ୍ରତୀକ ଥିଲେ ଏବଂ ଦରିଦ୍ର, ଖଟିଖୁଆ, ମଜୁରିଆ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟୁ ଥିଲେ । ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ନିଜ ଲୋକମାନଙ୍କର ଦାବି ଉପସ୍ଥାପନ କରୁଥିଲେ । କିଏ ଗୋଟ ଦେଉ ବା ନ ଦେଉ- ତା’ ପ୍ରତି ବିଦ୍ରୋଷ ନଥିଲେ ଏବଂ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନମ୍ର, ଉଦ୍ର, ଦରଦା ଏବଂ ବହୁ ଗମ୍ଭୀର ଚିନ୍ତା ଓ କାର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରତୀକ ଥିଲେ- ଯାହା ଆଜି ସ୍ମରଣୀୟ । □

ଗରିବର ସଖା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ

• ୪ ସୁଷମା ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ହେରା ଦେଖିବାକୁ ଛଅଫୁଟ ଲମ୍ବା, ଦେହ ହାତ ସବନ । ସ୍ବର ଗମ୍ଭୀର, ବେଶ
ପୋଷାକ ସାଧାରଣ ଚାଷୀ ପରି । ଏଇ ହେଲେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ । ଉୟ
କ'ଣ ଜୀବନରେ ଜାଣିନାହାନ୍ତି । ଆଖି ଆଗରେ ବିପଦକୁ ଦେଖି ମୁକାବିଲା କଲା
ପରି ବ୍ୟକ୍ତି । ଗଣପୁର ପ୍ରଜାମେଳି ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି, କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
ସବୁଥିରେ ଆଗୁଆ । ଗରିବ, ମୂଲିଆ ଚାଷୀର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ତାଙ୍କର ନେତା । ଗଡ଼ଜାତ ରାଜାଙ୍କର
ଅଖଣ୍ଡ ରାଜତ୍ବ ସମୟରେ, କେହି ଯେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ମୁକାବିଲା କରିବାକୁ,
ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସ୍ବର ଉତ୍ତୋଳନ କରିବାକୁ ସାହସ କରୁନଥିଲେ, ଗଙ୍ଗାଧର
ପାଇକରାୟଙ୍କର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ରାଜତନ୍ତ୍ରକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଇଥିଲା । ଗଣପୁରର ପ୍ରବଳ
ପ୍ରତାପୀ ମହାରାଜା ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ପରି ନେତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିତ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଥିଲେ ।

ରାଜତନ୍ତ୍ର ଓ ପୁଂଜିବାଦର ପତନ, ପ୍ରଜା ଓ ସାଧାରଣ ଗରିବ ଖତିଖିଆର ଦାବି
ହାସଲ କରି ସମାଜବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ଗଡ଼ଜାତ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଦୂରାନ୍ୱିତ କରିବାରେ
ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ । ସ୍ବାଧୀନତାର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ମେ ପ୍ରାୟ
ବୁଦ୍ଧନେଶ୍ବରରେ ରହୁଥିଲେ । ପାର୍ଟି ଅଫିସ ସହିତ ଅପୂର୍ବ ସମ୍ପର୍କ ଓ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ
କାମ କରିବାରେ ବ୍ରତୀ ଥିଲେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ । ସେ ବର୍ଷ ଭଗବତୀ ଭବନ ତିଆରି
ସରିଥାଏ । ଉଦଘାଟନ କରିବେ ବିଖ୍ୟାତ ସାମ୍ୟବାଦୀ ନେତା ରାଜେଶ୍ବର ରାଓ ।
ବୁଦ୍ଧନେଶ୍ବରରେ ପାର୍ଟିର ସର୍ବୋଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଗଣଙ୍କର ଆଗମନ ଓ ବିରାଟ ସଭାର ଆୟୋଜନ
ହୋଇସାରିଥାଏ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଅତିଥି କିଏ ହେବେ, କିଏ ଯିବ ତାଙ୍କୁ ସାବର ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି
ସାଥୀରେ ଆଣିବ ?

ବିଚାର ପଡ଼ିଲା । ଶେଷରେ ବଜ୍ରରାମୀର ସ୍ବରରେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଗତ କଲେ ଗଙ୍ଗାଧର
ପାଇକରାୟ, ଯେ ଏଥିପାଇଁ ବିଶେଷ ଆମନ୍ତ୍ରିତ ଅତିଥି ହେବେ ସରସ୍ବତୀ ପାଣିଗ୍ରାହୀ-
ସାଥୀ ଭଗବତୀଙ୍କର ସହଧର୍ମିଣୀ । ଆଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ ଓ ଦୁଃଖ ସହ ଲଢ଼େଇ କରିଥିବା
ମହିଳା ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ବାମୀଧନ୍ୟା ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ସେଇ ସରସ୍ବତୀ ଦେବୀ । ତାଙ୍କର ଶେଷ ଅବସ୍ଥା

ରୋଗଶଯ୍ୟାରେ । ତାଙ୍କୁ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଆଣିବା ଏବଂ ଛାଡ଼ିବା ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ପାଇଁ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଆଗେଇ ଆସିଥିଲେ । ମନରେ ଯେମିତି ଦୃଢ଼ ଶକ୍ତି ଶରୀରରେ ମଧ୍ୟ ଅତୁର ହେବା । ସେଇ ବ୍ୟକ୍ତି ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଭଗବତୀ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ପୁରୀ, ରାମଚଣ୍ଡି ସାହିରେ । ସରସ୍ୱତୀ ଦେବୀ ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରେ ଥାଇ ଯିବା ପାଇଁ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ ବି ପରିସ୍ଥିତି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନିଜର ଅସମର୍ଥତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ହେଲେ ଏସବୁ କିଛି କାମ ଦେଲା ନି । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କର ଦୃଢ଼ ନିଷ୍ଠି ଓ କଥାରେ ସରସ୍ୱତୀ ଦେବୀ ତୁପ୍ତ ରହିଲେ ଓ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ । ସତେ ଅବା ଭଗୀରଥ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଗଙ୍ଗାଙ୍କୁ ଅବତରଣ କରାଇ ଆଣିଲେ ।

ସେ ସତୀରେ ସେଦିନ ଯେଉଁମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ, କେହି ହେଲେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲି ନଥିବେ । ଏପରି ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀ ଓ ମର୍ମସ୍ପର୍ଶୀ ଭାଷଣ ଓ ଅତିଥିତଥା ଉପସ୍ଥିତ ଜନତାଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରିଥିବା ପରିବେଶ । ଏହା କେବଳ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା, ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଯୋଗୁଁ । ସେଦିନର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ ଆଜି ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ । ସେଇ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧୋତ୍ସବରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ନ ଜଣାଇ ରହିପାରୁନି । □

(ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ୩୬୨୦୦୦ରେ ଲେଖାଟି ଲେଖିବା ପରେ ପରେ ସୁଷମା ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମଧ୍ୟ ଚିରଦିନ ଲାଗି ବିଦାୟ ନେଇଯାଇଥିଲେ, ତା'ର ଠିକ୍ ଚିନି ଦିନ ପରେ ଅର୍ଥାତ ୬୬୨୦୦୦ରେ)

ସେ ଥିଲେ ଏକ ଭିନ୍ନ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ବିଶ୍ୱାସୀ

• ଏନ୍. ନାରାୟଣ ରେଡି

ମ୍ରେଡ଼ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଓଡ଼ିଶାରେ ଗୋଟିଏ ପରିଚିତ ନାମ । ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଜଣେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବା କୃଷକନେତା ହିସାବରେ ସେ ସର୍ବତ୍ର ସମ୍ମାନ ପାଇଥିଲେ ।

୧୯୭୮ରେ କୃଷକ ସଭାର ଗଂଜାମ ଜିଲ୍ଲା ସମ୍ମିଳନୀ ନରେନ୍ଦ୍ରପୁରଠାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ କୃଷକନେତା ସାଥ୍ ପଶୁରାମ ପଦାତିକ ରାୟ ଏବଂ ସାଥ୍ ବାସୁଦେବ ଦୋରା ଆସି ଯୋଗ ଦେଲେ । ମୋ ସହ କିଛି ଯୁବସାଥୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବକ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିଲୁ । ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ଆସିବେ ଏଣୁ ରହିବା ଏବଂ ଖାଇବା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଯେପରି ଅସୁବିଧା ନ ହେବ ସେଥିପ୍ରତି ଆୟୋଜକମାନେ ବିଶେଷ କରି ସାଥୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ସାହୁ ସଚ୍ଚପ୍ରକାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଦୁଇ ସହ ଯୋଦ୍ଧା କୃଷକସଭା ସମ୍ମିଳନୀକୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସହ ରହିଲେ, ସେହି ଖାଦ୍ୟ ହିଁ ଖାଇଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଲୁଙ୍ଗି ଏବଂ ତଉଲିଆ ପିନ୍ଧି ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଆଲୋଚନା କଲା ବେଳେ କେହି ତାହା ଦେଖି ଅନୁମାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଯେ ସେ କେଉଁଠାରୁ ଆସିଛନ୍ତି କି ସେ ଜଣେ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି । ସାଥିକର ସତେଜ ଜୀବନ, ଅମାୟିକ ବ୍ୟବହାର ଯେ କୌଣସି ଲୋକକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରୁଥିଲା । ସେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ସହ ମିଶିପାରୁଥିଲେ । ସାଧାରଣ ଲୋକଟି ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଲୋକ ବୋଲି ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲା । ଯାହାରି ଫଳରେ ସେ ରାଜ୍ୟରେ ବିରାଟ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ବୁଣାକାର ସଂଘ, ଉତ୍କଳ ମସ୍ୟଜୀବୀ ସଂଘ, କଳାକାର ସଂଘ ଇତ୍ୟାଦି ଶତାଧିକ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥିଲେ ।

ଗଂଗାଧର ବାବୁ ନିଜକୁ କେବେ ମାର୍କ୍ସବାଦ ଓ ଲେନିନବାଦରେ ପଣ୍ଡିତ ବୋଲି ଦାବି କରିନାହାନ୍ତି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଉପରେ ତାଙ୍କର ଅତଳ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା । ଆଜିକାଲି ଆମେ ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକ ତାଙ୍କ ପରି ଶୃଙ୍ଖଳିତ । ସେ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସମୟ ବିତାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଏବଂ ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ କୋଟି

କୋଟି ଚାଷୀ, ମୂଲିଆ ଦରିଦ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅର୍ଥନୈତିକ ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରି । ସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ଅନମନୀୟ ଯୋଦ୍ଧା । ବହୁ ସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରେ ଜେଲ୍ ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ବହୁବାର ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଗୁଣ୍ଡେସି କରିନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟରୁ ପଥରୁଷ୍ଟ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ରାଜନୀତିରେ ଟଙ୍କା ଆଗରେ ନତମସ୍ତକ ହେବା, ଶାସନକକର ଜୁଲମକୁ ଡରି ସଜ୍ଜାସୁତରା କରିବା ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଦଳରେ ଦେଖାଯାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କର ଏଠାରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଥିଲା । କ୍ଷମତା ରାଜନୀତିରେ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ପରେ ସ୍ତ୍ରୀ, ବାପାଙ୍କ ପରେ ପୁଅ ରାଜନୀତିର ବଳୟ ମଧ୍ୟକୁ ପଶି ଆସିବା ସହଜ କିନ୍ତୁ ଚାଷୀ, ମୂଲିଆ, ମହିଳା ମାନଙ୍କ ଦାବି ନେଇ ସଂଗ୍ରାମରେ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିବା ଯେଉଁ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସେହି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ ପାଇଁ କେବେ କିଏ ନିଜ ପୁଅ, ବୋଉ, ତଥା ସମସ୍ତ ପରିବାରକୁ ନିଜ ଜାତି ଓ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣୀତ କରି ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ବାର୍ଥ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମରେ ସାମିଲ କରିବା ନଜିର ଦେଖୁଛନ୍ତି ? ଏହା ହିଁ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଓ ଆଜିକାର ରାଜନେତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଫରକ ।

ସମୟର ରଥଚକ୍ରରେ ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାରି ଯିବା କିନ୍ତୁ ଯିଏ ନିଜ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ସମାଜର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ କିଛି ତ୍ୟାଗ କରି ଯାଉଛି ସେହି ପ୍ରକୃତ ମଣିଷ ।

ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ସାଥୁ ରାମକୃଷ୍ଣସ୍ତ ପତି, ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ରାମଚନ୍ଦ୍ର ରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ମହାପାତ୍ର, ସଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ମୋହନ ଦାସ, ପ୍ରସନ୍ନ ପଣ୍ଡା, ଦୁର୍ଗାଚରଣ ମହାନ୍ତି, ପ୍ରବୀର ପାଲିତ୍, ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଗୋଟାଏ ପାଢ଼ି ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି କେବଳ ପାରମ୍ପରିକ ରୀତିରେ ଦେଇ ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସରିଗଲା ବୋଲି ଭାବିଲେ ହେବ ନାହିଁ । ସେହି ପ୍ରୟାତ୍ନ ସାଥୀଙ୍କ ସ୍ବପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବା ପାଇଁ ସେହି ନୀତି, ଆଦର୍ଶରେ ହଜାର, ହଜାର ନର, ନାରୀଙ୍କୁ ସାମିଲ କରି ସଂଗ୍ରାମକୁ ଆଗେଇ ନେଲେ ଯାଇ ଆମେ ତାଙ୍କର ଦାୟାଦ ଓ ବାଲି ଦାବି କରିପାରିବା ଏବଂ ତାହାହିଁ ହେବ ସେହି ସାଆମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ । ୮

(୧୯୫୨୦୦୦ ବ୍ରହ୍ମପୁର, ନାରାଗାରେ ଥିବା ବେନେ ଶ୍ରୀ ରେଡି ଏହିଲେଖାଟି ଲେଖିଥିଲେ)

ଚମାଝଣି, ଗଂଜାମ

ନିର୍ଦ୍ଦୀକ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ

• ରାଜକିଶୋର ରାଜ

ବନ ମାନେ କର୍ମ, କର୍ମମାନେ ହିଁ ଜୀବନ । କେହି କେହି ଜୀବନକୁ ସଂଗ୍ରାମଶୀଳ ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ବଂଚିବା ଆଉ ବଢ଼ିବା ପାଇଁ ଏ ସଂସାରରେ ଚିରନ୍ତନ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଛି । ବିଶିଷ୍ଟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ତଥା ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଏହିପରି ଜଣେ ଆଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମୀ ଥିଲେ ।

ଦୁର୍ବଳ ଉପରେ ସବକର ଅତ୍ୟାଚାର ତାଙ୍କ ଜୀବନକୁ ଦୁର୍ବିସୟ କରୁଥିଲା । ବୁଦ୍ଧିଷ୍ଟିରୁ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ତାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣକୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କରୁଥିଲା । ଅସହାୟର କରୁଣ ଚିତ୍କାର ତାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁରେ ଲୋତକ ଭରି ଦେଉଥିଲା । ଉଚ୍ଚନୀଚ ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁ ଚେତଭାବ ତାଙ୍କ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ବିଚଳିତ କରୁଥିଲା । ଶ୍ରେଣୀବିହୀନ ସମାଜ ଚଢ଼ିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ଉଦ୍‌ଘାହ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିଲା । ଉତ୍କଳମଣି ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ସଇକବି ଭୀମଭୋଇଙ୍କ ଦୁଃଖୀଜନ ପ୍ରତି ଥିବା ମମତା ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଗତିଧାରାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇଥିଲା । ଯାହା ଫଳରେ ସେ ନିଜର କାମନାକୁ ସୀମିତ ରଖି ସୁଖ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟକୁ ତୁଷ୍ଟେପ ନକରି ନିଃସ୍ୱ ଜନତାର ସେବାକୁ ନିଜ ଜୀବନର ବ୍ରତ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଲେ । ତେଲକୁଣର ଏ ନିତିବିନିଆ ସଂସାରରେ ଖଟିଖୁଆ ଦିନ ମଜୁରିଆର ପେଟ ଟାଣିବାର ଅସହ୍ୟ କ୍ଷଣରେ ପ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ସେମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର କର୍ଣ୍ଣଧାର ସ୍ୱର୍ଗତ ଭଗବତୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତ ହୋଇ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ୧୯୩୨ରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେଇ ୧୯୩୬ରେ ଏକବର୍ଷ କାଳ ପାଟନା ଜେଲ୍‌ରେ ରହିଥିଲେ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ସେ ବେଗୁନିଆ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ୧୯୫୨, ୧୯୬୧, ୧୯୬୬ ଓ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ୪ଥର ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ବିୟୋଗ ପରେ ସେ ଉତ୍କଳ ରାଜ୍ୟ କୃଷକ ସଭାର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ ‘ନୀଳଶ୍ଳେଷ’ର ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ପରମ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ, ଶୁଭେଚ୍ଛୁ, ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ଓ ପରାମର୍ଶଦାତା । ତାଙ୍କ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ‘ନୀଳଶ୍ଳେଷ’ର ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରାଜ୍ୟ କୃଷକ

ଭବନରେ ହୋଇଥିଲା । କୃଷିପ୍ରଧାନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଭାରତରେ କୃଷିର ବିକାଶ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ଅନବଦ୍ୟ ଅବଦାନ ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । କୃଷକର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ, ବିହନ, ସାର ଓ ଆଧୁନିକ ଯନ୍ତ୍ରପାତି ଯୋଗାଣ ସାଂଗକୁ କୃଷିଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ଉପଯୁକ୍ତ ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦିଗରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ତୁଲାଉଥିଲେ । ଜୀବନରେ ସେ କେବେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ତରିଯାଇ ନାହାନ୍ତି କି ହାରିଯାଇ ନାହାନ୍ତି । ସେ ହେଉଛନ୍ତି ନିର୍ଜୀବ ନିର୍ଭୟ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ । ୧୯୮୬ରେ କିଛି ବର୍ଷ ତଳେ ବର୍ଷାଯାନ ସାମ୍ବାଦିକ ସମାଜ ସମ୍ପାଦକ ସ୍ୱର୍ଗତ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ସହିତ ସେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲା ଗଡ଼ମାଣିତ୍ରୀକୁ ଯାଇ ଫେରିବା ବାଟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବୋମା ଆକ୍ରମଣର ଜୟନ୍ତୀ ଶିକାର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ରାଧାନାଥ ବାବୁ, ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ଓ ଗାତିଚାଳକ ବିପିନ ଭାଇ ବଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲେ । ତଥାପି ତାଙ୍କର କ୍ଷୋଭ ନାହିଁ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବି ନାହିଁ । ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଢଙ୍ଗରେ କହିଲେ ଜନଜୀବନରେ ରହିଲେ ଏପରି ଘଟେ । ଏଥିରେ ଉୟତାତ ନହୋଇ ବରଂ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିଲେ ।

ବର୍ମାଫେରନ୍ତା ଲୋକମାନଙ୍କର ପୁନର୍ବସତି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଜୀବନର ଉପଯୁକ୍ତ ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଆଜାଭୁ ହିନ୍ଦୁପୌତ୍ର ସଂଗଠନରେ ସେ ସଂଯୁକ୍ତ ଥିଲେ । ୧୯୪୨ରେ ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମଧ୍ୟ ସେ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ, ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ଆନ୍ଦୋଳନ ତଥା ଖାସମାହାଲ ଆନ୍ଦୋଳନ ଇତ୍ୟାଦିର ସେ ସଫଳ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଜମିଦାରୀ, ସାମନ୍ତବାଦୀ ପ୍ରଥା ବିରୋଧରେ କଠୋର ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାର ସାନପଦର ଗ୍ରାମରେ ସେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରି ନିଜର ପ୍ରତିଭା ଓ ଦକ୍ଷତା ବଳରେ ବଣମଲ୍ଲାର ବାସ୍ନା ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ପ୍ରବାହିତ କରିଥିଲେ । ସେ ଏକାଧାରରେ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଅସାମ ଦେଶପ୍ରେମୀ, ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ନେତା, ବଳିଷ୍ଠ ସମାଜସେବୀ, ଯଶସ୍ୱୀ ଜନନାୟକ, ଯଥାର୍ଥ ଦିଗଦ୍ରଷ୍ଟା ଏବଂ ସର୍ବୋପରି ମାନବବାଦୀ ମହାନୁଭବ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ।

୧୯୯୯ ଅଗଷ୍ଟର ଶେଷ ଦିବସରେ ଏହି ଦେଶପ୍ରେମୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କ ମହାପ୍ରୟାଣ ଘଟିଲା । ତାଙ୍କର ପଞ୍ଚମହାଭୂତର ମରଣରୀର ପଂଚ ମହାଭୂତରେ ମିଶିଗଲା ସିନା, ହେଲେ ତାଙ୍କର କୃତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କର ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତିକୁ ଚିରକାଳ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରୁଥିବ ଏଥିରେ ଡିନେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ସେ ଥିଲେ କର୍ମବୀର । ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି କେବେହେଲେ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଇତିହାସ ଲେଖାଯାଇ ନପାରେ । ଖଟିଖୁଆ ମେହେନତକାରୀ ଜନତାର ନେତା, କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁରୋଧା, ବଳିଷ୍ଠ ବିଧାୟକ ଓ ଦରଦୀ ବନ୍ଧୁ ଭାବେ ତାଙ୍କର ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତି ଚିର ଦିନ ପାଇଁ ରହିବ ।

ସଭାପତି 'ନୀଳଶୈଳ', ଗଜେନ୍ଦ୍ର ଭବନ, ଝାଞ୍ଜିରୀ ମଙ୍ଗଳା, ଜଟକ

ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ

• ଡଃ କାଳୀପ୍ରସାଦ ମଙ୍ଗରାଜ

ତା'ର ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ଏବଂ ପରେ ପରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟବାଦୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ଫିରିଙ୍ଗି ସରକାରର କୋପଦୃଷ୍ଟି ଓଡ଼ିଶାର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାତବାସ କରାଇଥାଏ । ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ସାନପଦର ଘର ସେତେବେଳେ ପରଫୁଲ୍ଲାନାଗ୍ରସ୍ଥ ସଂଗ୍ରାମୀ ନେତାମାନଙ୍କର ମନ୍ତ୍ରଣାସ୍ଥଳ ଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ଗାଁରେ ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ପୋଲିସ ଛାଉଣି ପଡ଼ିଥାଏ ଓ ଗାଁ ଉପରେ ସି.ଆର.ଡି. ପୁଲିସର ତାଙ୍କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଥାଏ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ହଳିଆ ମୂଲିଆ ବେଶରେ କିନ୍ତା ମାରପିମାନଙ୍କ ମେନରେ ସ୍ତ୍ରୀ ବୋହୂ ବେଶରେ ଚଳପ୍ରଚଳ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହି ଗାଁ ଓ ଏହାର ଆଖପାଖ ଅଂଚଳମାନଙ୍କରେ ଏମାନଙ୍କର ଏତେ ଆଦର ଓ ପ୍ରତାପ ଥାଏ ଯେ, କୌଣସି ଅଟଣା ଲୋକ ଯଦି କାହାକୁ ପଚାରୁଥିଲେ ‘ଅମକଙ୍କୁ ଦେଖିଛ କି ?’ ଆବାଳବୃଦ୍ଧବନିତା ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ, ‘ସେ କଟକ ଯାଇଛନ୍ତି ।’ ଦିନ ନାହିଁ ରାତି ନାହିଁ, ଏମାନଙ୍କୁ ଧରିବା ନାଁରେ ପୋଲିସ ଦଳ ଘର ଘର ଗାଁ ଗାଁ ଘେରାଇ କରି ଖାନତାଲସ କରୁଥିଲେ । ରାମୁଛା ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧି, ଲୁଙ୍ଗିତେ ଠେକା ବାନ୍ଧି ଓ ଠେଙ୍ଗାଟାଏ ହାତରେ ଧରି ଏମାନେ ରାତି ଅଧରେ ହେଉ କିନ୍ତା ଝଟ ବର୍ଷା ହେଉ, ଏ ଗାଁରୁ ସେ ଗାଁକୁ ଯିବା ଆସିବା କରୁଥିଲେ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ଜନସଚେତନତା ଜାଗ୍ରତ କରୁଥିଲେ । ଅନେକ ସମୟରେ ଭୟଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଜନ୍ତୁ ଏମାନଙ୍କୁ ଆହତ କରିବାର ଖବର ଆମେ ଶୁଣିଛୁ । ଭୋକ ଉପାସ, ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଓ ଲାଞ୍ଜନା ନିର୍ଯାତନା ଏମାନଙ୍କୁ କେବେହେଲେ ଲକ୍ଷ୍ୟବୃତ୍ତ କରିନଥିବାର ଜାଣିଛୁ । ଏମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ କାରାବରଣ କରି ଓ ବ୍ରିଟିଶମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟ କରି ମଧ୍ୟ କାରାବାସ ପରେ ପୁନର୍ବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲରେ ଲାଗିପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖିଛୁ ।

ଗତ ୧୯୯୯ ଅଗଷ୍ଟ ୩୧ ତାରିଖରେ ବେଗୁନିଆ-ବୋଲଗଡର ସେଇ ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କର ନେତା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ଓଡ଼ିଶା ତା'ର ଅନ୍ୟତମ ସାର୍ଥକ ପୁତ୍ରକୁ ହରାଇଛି । ତତ୍କାଳୀନ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା ତଥା ବର୍ତ୍ତମାନର ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାର ସାନପଦର ଗ୍ରାମରେ ରାଜୀବ ପାଇକରାୟଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଚତୁର୍ଥପୁତ୍ର । ଦୁଇସା ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସିବା ପରି ଛାତ୍ର ଅବସ୍ଥାରୁ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସେ ଝାସ ଦେଇଥିଲେ । ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର

ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିପ୍ଳବର ଆହ୍ୱାନ ଦେଇ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ପରେ ଗରବତୀଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ସେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଦେଶ ମାତୃକାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତ ସାମ୍ୟବାଦ ପ୍ରଚାର, କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ଦଳିତ ତଥା ଅବହେଳିତଙ୍କର ସେବା ଓ ଉତ୍ଥାନ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ବ୍ରତ ଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ପ୍ରଥମ ନିର୍ବାଚନ ୧୯୫୨, ୧୯୬୧, ୧୯୬୭ ଏବଂ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ (ଏହିପରି ଚାରିଥର) ସେ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ନେତା ହିସାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂପାଦନ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନରେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ, ତାଙ୍କ (ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ) ପରେ, ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରି ୧୯୭୦ ମସିହାରୁ ବହୁବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ‘ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ସଭା’ର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ବିଧାନସଭାରେ ପ୍ରବୀଣ ନେତା ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର, ନିଶାମଣି ଖୁଣ୍ଟିଆ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାକର ସୂପକାରଙ୍କ ସହ ମିଶି ସେ ଗଠନମୂଳକ ଆଲୋଚନା ଓ ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ହସ ହସ ମୁହଁରେ ଲୋକଙ୍କ ସହ ମିଶି, ସେମାନଙ୍କର ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ଦୂରୀକାରୀ, ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ୱ ଥିଲା । ବଡ଼ି, ମରୁଡି, ଘରପୋତି ବା ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ବିପରି ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥାନରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଥିଲା । ତାଙ୍କର, ସଫଳତାରେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ଅନେନେ ତାଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରି ମଧ୍ୟ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଶରଣାପନ୍ନ ହୋଇଛନ୍ତି । ୧୯୮୭ ମସିହାରେ ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଡଃ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ସହ ଗତମାଣତିରିଠାରୁ ଫେରିବା ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀମାନେ ବୋମାମାତ କରାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିରେ ସେ ଗୁରୁତର ଡାକରେ ଆହତ ହୋଇଥିଲେ । ନିଜ ଘର କିମ୍ବା ପିଲାମାନଙ୍କ ଖବର ପାଇଁ ସେ କେବେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟସ୍ତ କିମ୍ବା ଚିନ୍ତିତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ କେବେହେଲେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିନାହାନ୍ତି । ପଚାରିଲେ କହନ୍ତି, “ପ୍ରତି ପରିବାର ମୋର ଘର । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ମୋ ନିଜର । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ମୋ ଦେଖିବାରେ ପ୍ରତିଟି ପରିବାର ନିଜକୁ ନିରାପଦ ମଣିନାହାନ୍ତି, ମୁଁ ବିଶ୍ରାମ ନେବି କିପରି ?” ଜନସେବା ପାଇଁ ଏପରି ଅକାଟ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ପରେ ପଚାରିବା ଲୋକର ଆଉ କିଛି କହିବାକୁ ନଥାଏ । ତାଙ୍କର ନୀତି ଥିଲା ‘ସାମ୍ୟବାଦ’, ଆଦର୍ଶ ଥିଲା ସରଳତା ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠା, ଧର୍ମ ଥିଲା ମାନବଧର୍ମ ଏବଂ ବାଣୀ ଥିଲା ‘ଯାହା କହୁଛି ତାହା କର’ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ଏହାସବୁ ଅବିଶ୍ୱାସୀମାନେ ହେଲେ ହେଁ ଏହା ଡ଼କ୍‌କାନୀ ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କର ଚୀରନାଦର୍ଶ ଥିଲା, ଖ୍ୟାତିର ଶେଷ ସୀମାରେ ପହଂଚି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆତ୍ମହରା ହେଉ ନଥିଲେ । ଏହା ହିଁ ଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ବିଶେଷତ୍ୱ । □

ଓଡ଼ିଶା ଦୈବୀ ଦୁର୍ବପାକର ସାଥୀ

• ଧନେଶ୍ୱର ମହାନ୍ତି

ଶିଷ୍ଟ ଜନା ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିବା ଦୁର୍ଗ ଉତ୍କଳର ଅନ୍ୟ ନାମ ଓଡ଼ିଶା । ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ଶ୍ୟାମଳ ନିର୍ଦ୍ଦୀତ ବନାନୀ, ଉତୁଙ୍ଗ ପାହାଚ ପର୍ବତ ସବୁଜ ଧାନ କ୍ଷେତରେ ଏହା ଦୁର୍ଗ ଉରି ରହିଥିଲେ ହେଁ ବଢ଼ି-ମରୁଡ଼ି-ବାତ୍ୟା ପ୍ରଭୃତି ଦୈବୀଦୁର୍ବପାକ ଏହାର ଚିର ସହଚର । କେଉଁ ବର୍ଷ ନଈବଢ଼ି ଏହାର ସମଗ୍ର ଉପକୂଳକୁ ଉପାସ ଦିଏତ ଆଉ କେଉଁ ବର୍ଷ ମରୁଡ଼ି ତାହା ଜରାଳ ଛାୟାବିସ୍ତାର କରି ଖାଦ୍ୟ ଓ ଜଳାଭାବର ଉକ୍ତ ଅଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରେ ଏସବୁ ବ୍ୟତୀତ ବେଳେବେଳେ ଜରାଳ ବାତ୍ୟା ନିଜର ରୁଦ୍ରମୂର୍ତ୍ତି ଧରଣ କରି ଏହି ଦୁର୍ଗକୁ ଖଣ୍ଡପ୍ରଳୟ ତାଣ୍ଡବ ଆଣିଦିଏ । ଏହି ଦୁର୍ବପାକ ସବୁରେ ନିମାତିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ବନ୍ଧୁରୂପେ ଠିଆ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାଥୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଅନ୍ୟତମ ।

ଆଗରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳରେ ବଢ଼ି ଦେଖାଯାଉଥିଲା । ଏହି ଅଂଚଳରେ ବନ୍ୟା ଦୁର୍ଗତମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅତୀତରେ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ତୁଟା ଚାଉଳ ବାଣିଜ୍ୟ ସହ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ଉଦ୍‌ଯାବହ ବଢ଼ି ଦେଖାଦିଏ ୧୯୫୫ ମସିହାରେ ହାରାକୁଦ ବନ୍ଧ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ମୂଳଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା ବନ୍ୟା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ- ଏହି ବନ୍ଧ ନିର୍ମାଣ ପରେ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବନ୍ୟାର ପ୍ରକୋପ କମିଯାଇଛି । ତଥାପି ୧୯୮୦ ଏବଂ ୮୨ ମସିହାରେ ଉଦ୍‌ଯାବହ ବଢ଼ି ଦେଖାଦେଇଛି । ସମଗ୍ର ଉପକୂଳ ଅଂଚଳରେ ବନ୍ୟାର ପ୍ଲାବନରେ ଉତୁଟୁ ହୋଇଛି । ଏହିପରି ଜାତୀୟ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନରେ ସାଥୀ ପାଇକରାୟ ନିରଂଜନ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ସଂଗରେ ଧରି ଖୋର୍ଦ୍ଧାରୁ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଇ ପିପିଲି ଓ ନିମାପଡାର ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥାନ ରେଞ୍ଚ ପାଖ ଗାଁରେ ପହଂଚିଲେ । ସେଠାରେ ରାତି ବିତାଇ ପରଦିନ ସକାଳେ ନିମାପଡା ଅଭିମୁଖେ ଯାତ୍ରା କରିଥିଲେ । ଦହିଜଂଘ ଓ ମଣିଜଂଘ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାସ୍ତା ଉପରେ ଦୁଇ ଫୁଟରୁ ଚାରି ଫାଂଚ ଫୁଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଣି । ଫଳରେ ଗାଡ଼ିମଟର ପ୍ରଭୃତି ଯାନବାହନ ଚଳାଚଳ ବନ୍ଦ । ପାଣିକୁ ମାପି ଓ ତା'ର ତୋତ କବଳରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ହାତରେ ଥିଲା ବାଉଁଶ ବାଟି । ଏହି ବାଟି ସାହାଯ୍ୟରେ ରାସ୍ତା ଅତିକ୍ରମ କରି ବନ୍ଧୁ ନିରଂଜନଙ୍କ ସହ ସେ ପହଂଚିଲେ ନିମାପଡାରେ । ନିମାପଡାରେ ତାଙ୍କର କମ୍ପ୍ୟୁଟିଂ କର୍ମୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାନ୍ତି ଏବଂ ଡେପୁଟି କଲେକ୍ଟର ରଘୁନାଥ ସୁନ୍ଦରାଙ୍କ ଭେଟ ହେଲା । ଡେପୁଟି କଲେକ୍ଟର ଅନୁରୋଧ କ୍ରମେ ତାଙ୍କ ବସାରେ ରହିଲେ ଏବଂ କିପରି ସାହାଯ୍ୟ ବନ୍ଧନ କରାଯିବ, ସେ ସମ୍ପର୍କରେ

ମଧ୍ୟ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ଜଗନ୍ନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ସଂଗରେ ଧରି ବନ୍ୟା ପ୍ରପାତିତ ‘ଡେଣୁଥ’ ଅଂଚଳକୁ ଯାଇ ଲୁଗାପଟା ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବସାୟ କରିଥିଲେ । ବନ୍ୟାସହ ହରଜା ପ୍ରାୟ ସଂଯୁକ୍ତ ଥାଏ । ଯେଉଁଠାରେ ବଢ଼ିହୁଏ ପରେ ପରେ ସେହି ଅଂଚଳରେ ହରଜାର ପ୍ରକୋପ ବିଶେଷ ପରିମାଣରେ ଦେଖାଯାଏ । ପିଇବା ପାଣିର ଅଭାବକୁ ଦୃଷ୍ଟିତ ଜଳ ସେବନ ହିଁ ହରଜାବ୍ୟାପ୍ତିର ମୂଳ କାରଣ । ପାଇକରାୟ ସୁନ୍ଦରାଙ୍କ ବନ୍ୟାରେ ଗିଲିଫ୍ ସାମଗ୍ରୀ ବ୍ୟବସାୟ ଆଲୋଚନା କରୁଥିବା ବେଳେ ଥାନା ବାରଣ୍ଡାରେ ଦୁଇଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ହରଜା ଦ୍ଵାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ‘ଡେଣୁଥ’ ପ୍ରଭୃତି ଅଂଚଳରେ ମଧ୍ୟ ହରଜାର ପ୍ରକୋପ ଦେଖାଯାଇଥିଲା । ଏହିସବୁ ଅଂଚଳରେ ବୁଲି କିପରି ହରଜାର ନିରାକରଣ କରାଯିବ, ସେ ମାମୁଁଙ୍କର ବିହିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ ।

ବନ୍ୟା ପରି ବାତ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ଦେଖାଦେଇ ଓଡ଼ିଶାର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମେରୁଦଣ୍ଡକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଇଥାଏ । ୧୯୬୭ ଏବଂ ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ଦୁଇଥର ଉତ୍ତାପହ ବାତ୍ୟା ଫଳରେ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଜମ୍ବୁ, ଏରସମା, ମାର୍ଗାଘାଇ, ପାରାଦ୍ଵୀପ ପ୍ରଭୃତି ଅଂଚଳରେ ବହୁ ଧନଜୀବନ ହାନୀ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୬୭ ମସିହା ବାତ୍ୟା ବେବର କଥା । ସେତେବେଳେ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ସିଂହଦେଓଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରିମଣ୍ଡଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥାଏ । ସମଗ୍ର ପାରାଦ୍ଵୀପ ଅଂଚଳ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଧ୍ଵସ୍ତବିଧୁକ୍ତ । ଏରସମା ଅଂଚଳ ଶହ ଶହ ପାନବରଜ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନଷ୍ଟ । ଏସବୁ ଅଂଚଳରେ ବାତ୍ୟା ଏପରି ଉତ୍ତକର ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଇଲେକ୍ଟ୍ରିକ ଖୁଣ୍ଟ ଧନୁ ରୂପେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକି ଯାଇଥିଲା । ଏହିସବୁ ଅଂଚଳରେ ବାତ୍ୟାରେ ଉତ୍ତାପହ ପ୍ରକୋପ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ; ପାରିକ୍ରମ, ବଉଦ, ଚାନ୍ଦବାଲି ପ୍ରଭୃତି ଅଂଚଳରେ ବାତ୍ୟାର ପ୍ରତାପ କମ୍ ଅନୁଭୂତ ହୋଇନଥିଲା । ଏହି ଉତ୍ତାପହ ବାତ୍ୟା ଉପତ୍ୟକା ଅଂଚଳରେ ପାଇକରାୟ କିଛି ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରି ଲୁଗାପଟା, କମଳ, ଚଦର ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟବସାୟ କରିଥିଲେ । ମଣିଜୟୀ ଡାକ ବଜାରରେ ଅବସ୍ଥାନ କରୁଥିବା ଗିଲିଫ୍ ଦାୟିତ୍ଵ ବହନକାରୀ ଏ.ଡି.ଏମ୍. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସ୍ଵାଇଁଙ୍କ ସହ ସେ ବାରମ୍ବାର ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ଖଣ୍ଡପଡ଼ା ଅନ୍ତର୍ଗତ କୃଷିଲୋ ପାଖରେ ପ୍ରଭୁଦ ନାମକ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥାଏ । ବହୁ ଘରଦ୍ଵାର ମଧ୍ୟ ଡାଗିଥାଏ । ସାଥୀ ପାଇକରାୟ ଏସବୁ ଅଂଚଳ ନିଜେ ବୁଲି ଦେଖିସାରିବା ପରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ ।

କଥାରେ ଅଛି, “ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ାଠାରୁ ସଂପର୍କ ନାହିଁ କି ଘରପୋତିଠାରୁ ବିପରି ନାହିଁ ।” ଘରଟିଏ ପୋତିଗଲେ ଗୃହସ୍ଥର ସମସ୍ତ ଆସବାବପତ୍ର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଖରାଦିନରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଅଂଚଳରେ ଘରପୋତି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ନୟାଗଡ଼, ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ବାକି ପ୍ରଭୃତି ସବ୍‌ଡିଭିଜନର, ମଝିଆ ଖଣ୍ଡ, ଦର୍ପନାରାୟଣପୁର

(ଦଶପଲ୍ଲୀ ଅବର୍ଗତ), ଏରୋପତା (ଖଣ୍ଡପତା ଅବର୍ଗତ) ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମରେ ଯେତେବେଳେ ଘରପୋତି ହୋଇଛି । ସେତେବେଳେ ପାଇକରାୟ ପରମ ବନ୍ଧୁ ପରି ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା ହୋଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁଦିନ ସାନପଦର ଗ୍ରାମଟି ପୋତିଗଲା, ସେଥିରେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଘରଟି ମଧ୍ୟ ଜଳିଗଲା । ମାତ୍ର ଅଠଚାଳିଶ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ଦଶପଲ୍ଲୀର ମଝିଆ-ଖଣ୍ଡ ଗାଁ ପୋତିଗଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ନିଜର ଦୁଃଖକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପାଶୋରି ଦେଇ ମଝିଆ ଖଣ୍ଡରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଲୁଗା ଚଦର ପ୍ରଭୃତି ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲେ । ଏହିପରି ସାହାଯ୍ୟରେ ଆଉ ଏକ ଉଦାହରଣ ହେଉଛି ‘ଭୁବନ’ ଗ୍ରାମପୋତିରେ ସାହାଯ୍ୟ ଦାନ । ଡ଼େଙ୍କାନାଳ ଜିଲ୍ଲାର ଏହି ଗ୍ରାମଟି ଓଡ଼ିଶାର ବୃହତ୍ତମ ଗ୍ରାମ ତଥା ଭାରତବର୍ଷର କେତେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ଏକଦା ଏହି ଗ୍ରାମରେ ଘରପୋତି ଯାଇ ୨୭୦୦ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଗୃହ ତଥା ସର୍ବସ୍ୱ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ତେଜ ଟଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଶୋଚନୀୟ ଭାବେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିଲେ । ପାଇକରାୟ ଏହି ବିପନ୍ନ ଅଂଚଳ ପରିଦର୍ଶନ କରି ରାଜଧାନୀକୁ ଫେରିଆସି କୈଳାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର (ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଅତିରିକ୍ତ ଅର୍ଥ ସଚିବ) ଅକ୍ଷୟ ପ୍ରଧାନ, ଧନେଶ୍ୱର ମହାନ୍ତି (ଆତତୋକେଟ) ହରିହର ରାଉତ, ବିଶ୍ୱନାଥ ରାଉତ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ସହଯୋଗ ଓ ସହାୟତାରେ ସେମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ହଜାର ଟଙ୍କାର ହର୍ଲିକ୍ସ, ଲୁଗାପଟା, ଚଦର ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି ସଂଗ୍ରହ କରି ଉପତୁଟ ଅଂଚଳରେ ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲେ । ଏତିକିରେ ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇନଥିଲା । ଘରପୋତିରେ ବିପନ୍ନ ହୋଇଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଗୃହକୁ ଯାଇ ସେ ସାହୁକାରୀ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ସୁବିଧା ଅସୁବିଧା ଦୃଷ୍ଟିବାବେଳେ ସତକ୍ଷତି ଜଣ କଲେଜ ଛାତ୍ର କରିଥିଲେ ଯେ, “ସେମାନଙ୍କ ପାଠରେ ଡୋରିବନ୍ଧା ହେଲା ।” କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ବହିପତ୍ର ଘରପୋତିରେ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇଯାଇଛି । ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ ସେମାନଙ୍କୁ ସାହୁକାରୀ ଦେଇ ‘ସମାଜ ସମ୍ପାଦକ’, ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଦୁର୍ଗତଙ୍କ ଦୁର୍ଗତି ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତ କରାଇ ସାହାଯ୍ୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ବହୁବାର ଭୁବନକୁ ଯାଇ ଲୋକମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ଦୂର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟି ।

ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟଙ୍କ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି ଗିଲିଫ୍ ତଥା ଦୁର୍ଗତମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଅବଗତ କରାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସାଂଗରେ ନେଇ ଘଟଣାସ୍ଥଳକୁ ଯିବା ଏବଂ ସାହାଯ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା । ସାନପଦର ଘରପୋତି ବେଳେ ତତ୍କାଳୀନ ରାଜ୍ୟପାଳ ବି.ଡି.ଜିରିଙ୍କୁ ସଂଗରେ ନେଇ ସେ ଉପତୁଟ ଅଂଚଳକୁ ଯାଇଥିଲେ । ୧୯୬୭ ମସିହା ବାତ୍ୟାବେଳେ ତତ୍କାଳୀନ ଗିଲିଫ୍ କମିଶନର ମାଥ୍ୟୁସ୍ ସାହେବଙ୍କୁ ବାତ୍ୟାଂଚଳ ପରିଦର୍ଶନ କରାଇଥିଲେ । ସରକାରୀ ପକ୍ଷରୁ ଚୁଡ଼ା ଟାଉନ ଆଦି ଗିଲିଫ୍ ବଣ୍ଟନ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ସରକାରଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ରାଜଧାନୀରେ ଗଠିତ ଗିଲିଫ୍ କମିଟିର ସଭାପତି ଥିଲେ ଏତକ୍ତର

ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଏବଂ ଉପସଭାପତି ଥିଲେ ତତ୍କର ସଭାକ୍ଷିପ ମିଶ୍ର । ରାଜକିଶୋର ସାହୁ କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ଥାଇ ଉକ୍ତ କମିଟି ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର ଲୁଗା କମଳ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଖାଦ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ କରି ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲା । ଦୁବନ ଗ୍ରାମପୋତି ବେଳେ ସେ ପଦ୍ମଭୂଷଣ ତତ୍କର ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କୁ ଲୋକଙ୍କ ଅସହାୟ ଅବସ୍ଥା ଜଣାଇଥିଲେ । ରାଧାନାଥ ବାବୁ ଦୟା ପରବର୍ତ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଶହେ ଟଙ୍କା କରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ନୟାଗଡ଼ର ଚିପୁରା, ବାଉଁଶିଆପଡା ପ୍ରଭୃତି ଦକ୍ଷିଣ ଗ୍ରାମର ଡେର ଜଣ ଶିଶୁ ବୟସ୍କ ଲୋକ ଗାସିୟାର ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିବା ବେଳେ ତା ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କୁ ସେହି ଅଂଚଳକୁ ନେଇଥିଲେ । ତା ରଥ ତତ୍ତ୍ୱକ୍ଷଣାତ୍ ଗୋଟିଏ ବ୍ରକ୍ସରେ ଛୁଟା ଚାଉଳ ନେଇ ପଣ୍ଡୁସରଠାରେ ପହଂଚିଥିଲେ । ସେଠାରେ ତାହା ଦକ୍ଷିଣୋଚ୍ଚି ଗ୍ରାମରେ ବଣ୍ଟନ କରାଯାଇଥିଲା । ଯାତାୟତର ସୁବିଧା ନଥିଲେ ପାଦରେ ଚାଲିଚାଲି ଯିବା ପାଇଁ ପଣ୍ଡାଦ୍ୱପଦ ହେବା ତାଙ୍କ ପ୍ରବୃତ୍ତି ନଥିଲା । ଏପାଇକରାୟ ଗଣିଆଠାରୁ ଦୁଇମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମକୁ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ସହ ଚାଲି ଚାଲିଯାଇ ଉଣିଆଁ ଅଂଚଳରେ ତା ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପାଇକରାୟଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ୨୮ଟି ଗ୍ରାମରେ ଛୁଟା, ଚାଉଳ ବଣ୍ଟନ ହୋଇଥିଲା । ସେହିଭଳି ଗିରିଫ କମିଟିର କୋଷାଧ୍ୟକ୍ଷ ରାଜକିଶୋର ସାହୁଙ୍କୁ ସଂଗରେ ଧରି ମଝିଆ ଖଣ୍ଡ ପାଖରେ ଥିବା ତିନି ଚାରିଗୋଟି ଶବର ସାହିରେ ଏବଂ ବାଉଁଶିଆ ପଡା ପ୍ରଭୃତି ଅଂଚଳରେ ଦୁର୍ଗତ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଲୁଗାପଟା ବଣ୍ଟନ କରିଥିଲେ ।

ସାଥୀ ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ ପ୍ରାୟ ଷୋହଳ ସତର ବର୍ଷ ବୟସରୁ ସମାଜସେବା ସହ ସଂପୃକ୍ତ । ସେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଯୋଗ ଦେଇ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ ପରେ ଦୁର୍ଗତଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରିବା ତାଙ୍କର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଗୁଣ । ପ୍ରାକୃତିକ ଦୁର୍ବିପାକ ବେଳେ ବେସରକାରୀ ପକ୍ଷ ପହଂଚିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ଦୁର୍ଗତ ଅଂଚଳରେ ପହଂଚିଥାନ୍ତି । ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଗତ ପ୍ରମାଣ ପତ୍ରର ବିଶେଷ ଅଧିକାରୀ ନ ହେଲେ ହେଁ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସେ ପ୍ରକୃତ ପୂଜାରୀ । ସମସ୍ତ ଉତ୍କଳ ହିଁ ତାଙ୍କର କର୍ମଭୂମି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ସେ କୃଷକ ସଂଗଠନ, ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫୌଜ, ଭାରତ ସୋଭିଏତ୍ ଶାନ୍ତି ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ସଂପୃକ୍ତ । ପରିଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ସେ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ନୁହନ୍ତି ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ । □

ଆତନ୍ତୋକେଟ, ନୁବନେଶ୍ୱର

କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ

• ପ୍ରବୋଧ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ୧୯୩୨ ମସିହା ପରେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ କର୍ମୀ ‘ପାଟନା କ୍ୟାମ୍ପ’ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହୋଇଆସିଲେ । ୧୯୩୪ ମସିହାରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ଜବିଷ୍ୟତ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧା ପାଇଁ ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ସମସ୍ତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଏକତ୍ର ହେଲେ । କି କି କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧା ନେବେ ତାହା ସ୍ଥିର ହେଲା । କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ୟା ସଙ୍କୁଳ ଥିଲା । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ରୋଟିଏ ଗୁରୁତର ସମସ୍ୟାର ଦାୟିତ୍ୱ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଉପରେ ଦିଆଗଲା । ତାହା ହେଉଛି ସମଗ୍ର ଡିଭିଜନରେ ରହିଥିବା ଆୟତୋଟା ପ୍ରଭୃତି ଯେପରି ଦୁମିହୀନ ହରିଜନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଦିଆଯିବ । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରଥମ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ହୋଇଥିଲା ବେଗୁନିଆ ଆମ୍ବର ବଡବେରଣା, ଗୋବିନ୍ଦପୁର, ମାଣିବନ୍ଧ, କୋପଦା ପ୍ରଭୃତି ୨୦ ରୋଟି ଗ୍ରାମ । ଏହାକୁ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ନକହି ରଣକ୍ଷେତ୍ର କହିଲେ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେବ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ନ୍ୟାୟସଂଗତ ସଂଗ୍ରାମ ଥିଲା । ଆଦିବାସୀ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇକରାୟଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏଥିରେ ପାଇକରାୟଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟ ଚୂଡାମଣି ପ୍ରଭୃତି ବିଶିଷ୍ଟ ନେତାମାନେ ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ସମଗ୍ର ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ବ୍ୟାପକ ରୂପ ନେଇଥିଲା । ଶେଷରେ ଆଦିବାସୀ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ବିଜୟ ହେଲା । ଏହାର ପ୍ରତୀକ୍ଷରେ ପରେ ପରେ ସମଗ୍ର ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ କୃଷକ ଶ୍ରମିକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଢି ଉଠିଲା ।

ପରେ ୧୯୩୬ ମସିହାରେ ପୁରୀଠାରେ ରାଜ୍ୟର କୃଷକ ସମ୍ମିଳନୀ ହୋଇ ରାଜ୍ୟ ସଂଗଠନ ଗଢାଗଲା । ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରୁ ଜମିଦାରୀ ପ୍ରଥାକୁ ଲୋପ ଏବଂ ମଠଧନକୁ କୋଠ କରିବା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । ‘ଲଜ୍ଜା ଯାର, ଜମି ତାର’ ନୀତିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆରୋପିତ ହେଲା । ଏହାପରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧାଠାରେ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ପହିଲାରେ ଚାଷୀ ଦିବସ ପାଳନ କରାଗଲା । ଏହି ଚାଷୀଦିବସ ଉତ୍ସବରେ ସମଗ୍ର ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ଦଶ ହଜାର ଚାଷୀ ମୂଲିଆ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ପୂର୍ବ ଦିଗରୁ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଉପେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ, ଏକ୍ସକମୋଡନ ମହାନ୍ତି, ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଷଡଙ୍ଗୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଚନ୍ଦକା, ଜଟଣୀ ଅଂଚଳରୁ ଦୁଇ ହଜାର ଓ ଦକ୍ଷିଣରୁ ଉନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଭୀରବତ ସେଠାକ

ନେତୃତ୍ୱରେ ଚାରି ହଜାର, ପଶିମ ଦିଗରୁ କୃଷକନେତା ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପଶ୍ଚିମାଂଶ ପଦାତିକ ରାୟ ପ୍ରତ୍ନତିକ ସହଯୋଗିତାରେ ଏବଂ ଉତ୍ତର ଦିଗରୁ ହନୁମାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ବହୁଲୋକ ଆସିଥିଲେ । ଅନ୍ୟର୍ଥନା କମିଟିର ସଭାପତି ଥିଲେ ସ୍ୱର୍ଗାୟ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ସମ୍ପାଦକ ଥିଲେ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ । ସଭାରେ ସମସ୍ତ ଅଂଚଳ ପାଇଁ ଲଢ଼ନ ଯାଗ, ଭୂମି ତାର, ମଠଧନ, କୋଠ ହେଉ ତାଷାକୁ ଜମିରେ ଜଳସେଚନର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ବୋଲି ଦାବି କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତାବ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ତତ୍କାଳୀନ ସରକାରଙ୍କୁ ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଦାବିପତ୍ର ଦିଆଯାଇଥିଲା । ଠିକ୍ ପରେ ପରେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଖଣ୍ଡପଡ଼ା, ନୟାଗଡ଼, ରଣପୁର ପ୍ରଭୃତି ଷ୍ଟେସନାଲକରେ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଲା । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତକୁ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ବ୍ୟାପିବାରେ ଲାଗିଲା । କେବଳ ଓଡ଼ିଶାରେ ନୁହେଁ ସାରା ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଏପରି ଭାବରେ ବ୍ୟାପିଲା ଯେ, ସରକାର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିକୁ ବେଆରନ କଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଶ୍ରମିକ ସଂଘ ୧୯୪୯ରେ ସାରା ଭାରତରେ ରେଲୱେ ଧର୍ମଘଟର ତାକରା ଦେଲେ । ଧର୍ମଘଟର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିନ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟାପକ ଗିରଫଦାରୀ ଚାଲିଲା । ସ୍ୱର୍ଗାୟ ପ୍ରାଣନାଥ ନାୟକ ଗିରଫ ହୋଇ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ସେ ୪୦ ଦିନ ଅନଶନ କରି ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତବର୍ଷରେ ନିଜର ତ୍ୟାଗ ସାହସ ଓ ବୀରତ୍ୱର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ତିନିବର୍ଷ କାଳ ସମଗ୍ର ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ଆତ୍ମରୋପନ କରି ଆନ୍ଦୋଳନ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ ହେଁ ପୋଲିସ ଗିରଫ କରି ପାରିନଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମରେ କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଏକ ଆନା ବସାଇଥିଲେ । ସେ ଧରାଇ ଦେବ ତାଙ୍କୁ ୬ ହଜାର ଟଙ୍କା ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯିବ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ଘର ଓ ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅନେକଙ୍କ ଘର ବ୍ୟରାୟାର ଖାନତଲାସ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ଗ୍ରାମର ଜଣେ ଜମିଦାରଙ୍କର ଦେହଶହ ଏକର ଜମିକୁ ଦିନବେଳେ ଗ୍ରାମର ବିପ୍ଳବୀ ଗଣମାନେ ଦିନବେଳେ ଧାନକାଟି ନେଉଥିଲା ବେଳେ ପୋଲିସ ତରଫରୁ ବହୁ ବାଧା ଦିଆଯାଇଥିଲା ।

ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ରାସୋଳ, ବାୟାପଲ୍ଲା, ଚମ୍ପାଇଲ, ପିଚୁକୁଳିର ଗଣମାନେ ସହଯୋଗ କରିଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଆଂଶିକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଦୂସଂସ୍କାର ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ସମଗ୍ର ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ପାଂଚ ହଜାରରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଭାଗତାଷା ଜମିର ରୟତି ସବୁ ପାଇଇଛି ।

ଖୋର୍ଦ୍ଧାଜୁଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଏକାନ୍ତ ଅଜ୍ଞାତା ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ତାଙ୍କ ବ୍ୟତିରେକେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜୁଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସ୍ଥିତି ନାହିଁ । ସବ୍‌ଡିଭିଜନରେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ଜୁଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସାରା ରାଜ୍ୟ ତଥା ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦେଇଛି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । □

ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଯେପରି ଜାଣିଛି

• ବନଲତା ଜେନା

ତାଙ୍କୁ କେବେ ପ୍ରଥମେ ଦେଖିଥିଲି ସେକଥା ପଚାରିଲେ । ମୁଁ ତା'ର ସଠିକ୍ ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । କାରଣ ଅତି ପିଲାଦିନରୁ ହିଁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଛି । ଆମ ଗାଁ ସେଣ୍ଟଡାଲା ଅବିଭକ୍ତ ବାଲେଶ୍ଵର ଜିଲ୍ଲାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଦୁର୍ଗ ରୂପେ ଖ୍ୟାତି । ଆମ ଗାଁକୁ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ରାମକୃଷ୍ଣ ପତି, ଏଦୁର୍ଗାଚରଣ ମହାନ୍ତି, ସଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି ଓ ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ନେତା ଯାଇଛନ୍ତି । ଆମ ଗାଁକୁ ଗଲେ ଆମ ଘର ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ରହଣୀସ୍ଥଳ । ଏଣୁ ଅତି ପିଲା ବୟସରୁ ସେମାନଙ୍କର ନିକଟ ସମ୍ପର୍କରେ ମୁଁ ଆସିଛି । ସେହି କ୍ରମରେ ସ୍ଵର୍ଗତ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ମଧ୍ୟ ଆମ ଗାଁ ଓ ଆମ ଘରକୁ ବହୁବାର ଯାଇଛନ୍ତି । ଏଣୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଥମେ କେବେ ଦେଖିଲି ମନେ ପକାଇ କହିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋ ନିକଟରେ ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଥିଲା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର । ଜଣେ ହେଉଛନ୍ତି ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟଜଣକ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ । ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ ମତେ ଝିଅର ସ୍ନେହ ଦେଇଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଝିଅ ବୋଲି ସଂବୋଧନ କରିନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କର ମାଆ ହୋଇ ରହିଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ହିଁ ଝିଅ ବୋଲି ଡାକିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ କେହି ଏପରିକି ମୋର ବାବା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଝିଅ ବୋଲି ସଂବୋଧନ କରିନାହାନ୍ତି । ସିଏ ମୋତେ ତାକୁଥିଲେ ବୁଢ଼ା । କିନ୍ତୁ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଓ ଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ କି ମୋତେ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେ ହିଁ ଝିଅ ବୋଲି ଡାକିଛନ୍ତି । ମୋ ନାଁ ଧରି କେବେବି ଡାକିନାହାନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ମଧୁ୍ୟ ପରେ ବି ତାଙ୍କ ପରିବାର ଭିତରେ ମୋର ସେ ସ୍ଥାନ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରହିଛି ।

୧୯୭୧ ମସିହା ହେବ ବୋଧହୁଏ । କୌଣସି ଏକ ରାଜନୈତିକ ଘଟଣାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ସେଣ୍ଟଡାଲାର ଆଠଶେଷ ଗାଁ (ଗୋଟିଏ ଗାଁ ଭଳି ପାଖାପାଖି ଅବସ୍ଥିତ) ଉପରେ ଚାନ୍ଦିଆଏ ପୋଲିସର ନଗ୍ନ ଆକ୍ରମଣ । ଗାଁଘରୁ ପୁରୁଷ ଶୂନ୍ୟ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେକ ଡେଇଁରେ ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ ପକାତକ । ଏହି ପୁରୁଷ ଶୂନ୍ୟ ପରିବେଶରେ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ କବ୍‌ଜରେ ଓ ନାରୀ ଦେହରେ ବାଜେ ବଂଧୁକର ଗୋବ । ଭାତହାଣ୍ଡି ଉପରେ ଭାରି ବୁରୁର ଆବାଜ ଓ ଅଶ୍ରୁବ୍ୟ ଶବ୍ଦ । ଏଇଥିରୁ ପରିଚ୍ଛିଟି କ'ଣ ଥିବ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଥିବେ । ଛିର ହେଲା ବନ୍ତରେ ପ୍ରତିବାଦ ଘରା ହେବ । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲି ଏଇସବୁକୁ ଆସିବେ

ବିଧାନସଭାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଦଳପତି ଗଂଗାଧର ପାଞ୍ଜକରାୟ । ସେତେବେଳେକାର
 ସ୍ଥାନୀୟ ନେତା ପାର୍ଟିର ରାଜ୍ୟ ପରିଷଦ ସଭ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗତ ଗଂଗାଧର ବିଶ୍ୱାସ କହିଲେ
 ବିଧାନସଭା ଚାଲିଛି । “ ସେ ବିଧାୟକ ଦଳର ନେତା । ଆସିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ ।”
 ମାତ୍ର ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥାଏ ତାଙ୍କୁ ଅଣାଯାଇ ପାରିବ ଓ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ । ମୋ ସାନ ଭା
 ଇ ଦିବାକର କଲେଜରେ ପଢୁଥାଏ । ଗଂଗାଧର ପାଞ୍ଜକରାୟ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପିଲାଟି ଦିନରୁ
 ଜାଣିଥିବାରୁ ଓ ସେତେବେଳେ ସେ ଛାତ୍ର ସଂସଦର ସଂପାଦକ ଥିବାରୁ ତା’ ହାତରେ ଚିଠି
 ଲେଖି ପଠାଇଲି ବୁବନେଶ୍ୱର । ସମସ୍ତ ଘଟଣା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ଲେଖିଲି ଆସନ୍ତାକାଲି ସଭା ।
 ଆପଣଙ୍କୁ ଆସିବା ପାଇଁ ହେବ । ଦିବାକର ଯାଇ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. କଲୋନୀରେ ଥିବା ତାଙ୍କ
 କ୍ୱାର୍ଟରରେ ଘେରିଲା । ତା’ ପର ଦିନ ବିଧାନସଭାରେ ଅନେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ଆଲୋଚନା
 ହେବାର ଥାଏ । ମାତ୍ର ଚିଠି ପଢ଼ି ସେ କହିଲେ, ମୁଁ କାଲି ବନ୍ଦ ଯିବି । ଅନ୍ୟମାନେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ
 ହେଲେ ଓ ବିରୋଧ ମଧ୍ୟ କଲେ । କହିଲେ କାଲି ଆପଣଙ୍କର ବିଧାନସଭାରେ ରହିବା ଉଚିତ୍ ।
 ଶାନ୍ତ ସ୍ୱଭାବର ପାଞ୍ଜକରାୟ କୁଆଡ଼େ ଉଭେଜିତ ହୋଇ କହିଲେ- କଣ ଉଚିତ୍ ଓ ଅନୁଚିତ୍
 ତାହା ମୁଁ ଜାଣେ । ପ୍ରଥମେ ମୁଁ ଜଣେ ମଣିଷ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ, ତୃତୀୟରେ ଯାଇ
 ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. । ବନ୍ଦ ଅଂଚଳରେ ପୋଲିସର ନାଗକାୟ ଲାଲା ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ଜଣେ
 କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ହିସାବରେ ମୋର ସେଠାକୁ ଯିବା ହେଉଛି ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବିଧାନସଭାରେ
 କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଅନ୍ୟ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. ମାନେ ଅଛନ୍ତି ।” ସତକୁ
 ସତ ତା’ ପରଦିନ ସଭାର ଯଥେଷ୍ଟ ପୂର୍ବରୁ ସେ ଆସି ସେକ୍ସତାରାରେ ପହଂଚିଲେ । ମୋ
 ସାଂଗରେ ଘର ଘର ବୁଲି ଦେଖିଲେ- କାହାର କବାଟ ଡାଓିଛି, କାହାର ଚୁଲୁରେ ବସିଥିବା
 ଗାତହାଣ୍ଡି ଚାଉଳ ନ ଫୁଟୁଣୁ ବୁନା ହୋଇଛି । କେଉଁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକ ଦେହରେ ବଂଧୁକର ଗୋବ
 ବାଜିଛି ଓ କେତେଜଣ ଆହତ ହୋଇଛନ୍ତି । ସଭାରେ ଏ ବିଷୟ କହିବା ବେଳେ ତାଙ୍କ
 ଆଖିରୁ ଲୁହ ବହିଯାଉଥାଏ । କହିଲେ- କାଲି ବିଧାନସଭାରେ ଏକଥା ଉଠାଇବି । ଉଠାଇଲେ
 କି ନାହିଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଉଠାଇଥିବେ ନିଶ୍ଚୟ । କାରଣ ସେ ବୁବନେଶ୍ୱରରେ ପହଂଚିଲା
 ପରେ ଆମେ ଗାଁରୁ ପୋଲିସ୍ ଛାଉଣୀ ଉଠିଗଲା । ସେଦିନ ବନ୍ଦ ସଭାରେ ଉପସିତ ଥିବା
 ହଜାରରୁ ଗଣ୍ଠି ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ । ପୋଲିସ୍ ଉପରେ
 କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ନହେଲେ ମୁଁ ବିଧାନସଭାରେ ଧାରଣା ଦେବି । ସେଇ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ସେ ରକ୍ଷା
 କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଧାରଣା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପୋଲିସ୍ ଅତ୍ୟାଚାରର ମୁଖ୍ୟ
 ପୁରୋଧା ଉଦ୍‌ବଳ ଚନ୍ଦ୍ରକାନନ ଡି.ଏସ୍.ପି.ଙ୍କୁ ତଦନ୍ତ ପରେ ତଳ ପାହିଆକୁ ଖସାଇ ବଦଳି
 କରାଯାଇଥିଲା । ଆଜି ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ମୁଁ ଉଦ୍‌ବିପ୍ରତ ପ୍ରଣାମ ଜଣାଉଛି । □

ବାସୁଦେବପୁର, ଇନ୍ଦ୍ରକ

ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ ଫୌଜର ବିପଦ ବେଳର ବନ୍ଧୁ ପାଇକରାୟ

• ଶ୍ରୀଧର ଦାସ (କ୍ୟାପଟେନ୍)

୧୯୪୪ ମସିହାର ଶେଷ ଭାଗରେ ମୁଁ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ସୈନ୍ୟବାହିନୀରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ୬ ମାସ ଟ୍ରେନିଂ ପାଇଲି । ଆତ୍ମମାନକୁ ବ୍ରିଟିଶ ସୈନ୍ୟ ବାହିନୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ଏହି ଇଡ଼େଲରେ ଆମ ଭାରତବର୍ଷର କେତେକ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ଯୋଦ୍ଧା ପ୍ରାଣ ଦେଇଥିଲେ । ୧୯୪୫ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ମାସରେ ଆତ୍ମମାନକୁ ଗିରଫ କରି ରେଳୁନ ସେଣ୍ଟ୍ରାଲ ଜେଲକୁ ଅଣାଗଲା । ମୁଁ ଏକ ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ ଫୌଜରେ କ୍ୟାପଟେନ୍ ଥିଲି । ଆମକୁ ଜେଲ ଭିତରେ ରଖାଗଲା । ପ୍ରଥମ ଅବସ୍ଥାରେ ଖାଦ୍ୟପେୟ ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣରେ ଦେଇ ନଥିଲେ ।

ଜେଲ ଭିତରେ ୧୪ ହଜାର ବନ୍ଦୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୫ ଶହରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଓଡ଼ିଆ ଥିଲେ । ଦିଲ୍ଲୀ ଲାଇକିଲ୍ଲାର ମୋକଦ୍ଦମାରେ ରାୟ ଯୋଗୁଁ ଆଜାଦ ହିନ୍ଦ ସୈନିକ ନିର୍ଦୋଷ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେବାରୁ ଆତ୍ମମାନକୁ ଜେଲରୁ ଖଲାସ କରି ଦିଆଗଲା । ଆମେ ତା'ପରେ ୧୯୪୬ ମସିହା ମଧ୍ୟ ଭାଗରେ ଓଡ଼ିଶାର ଜଳୁମାଟିକୁ ଫେରି ଆସିଲୁ । ମାତ୍ର ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ସି.ଆଇ.ଡି.ମାନେ ମୋର ଘରକୁ ବାରମ୍ବାର ଯାଇ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାରେ ବେଳେବେଳେ ରହୁଥିଲେ । କେବଳ ମୋ ପରିବାର ନୁହେଁ, ବହୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପରିବାର ଏ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି । ୧୦/୧୨ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର ଆଇ.ଏନ୍.ଏ.ମାନେ ନାନା ଚିନ୍ତା ଓ ଭାବନାରେ କାଳ କଟାଇଛନ୍ତି । ସଂଘ ନାହିଁ, ମେଣ୍ଟ ନାହିଁ । କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ- ବିଚାର କରିବାର ସୁଯୋଗ ନାହିଁ । ମୋ ସହିତ ଅନ୍ୟତମ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ଯୋଦ୍ଧା ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ସହ ନାନା ଯୋଜନା ଓ ଚିନ୍ତାଧରି ପହଞ୍ଚିଲୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ଗଂଗାଧର ପାରିକରାୟ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ.ଙ୍କ ପାଖରେ । ଆମ ଅତୀତର ସମସ୍ତ ଇତିହାସ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଆମର ଯୋଜନା ତାଙ୍କ ଆଗରେ ରଖିଲୁ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଆଉ କେତେକ ନେତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଥିଲୁ । କେହି ସାହସ ଦମ୍ଭ ଦେଇନଥିଲେ । ପାଇକରାୟ ଆମକୁ ବନ୍ଦ ଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଂଘବନ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଜନା ହେଲେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ମୁଁ ଓ ମୋର ବନ୍ଧୁ ପ୍ରଭୃତି ନିରାକାର ପୁରଠାରେ ୧୯୬୦ ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୩ ତାରିଖରେ ପ୍ରଥମ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ସମ୍ମିଳନୀ କରିଥିଲୁ । ସେଠାକୁ ପାଇକରାୟ ଯାଇଥିଲେ । ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଆଲୋଚନା ପରେ ଏକ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ

ସଂଘ ଗଠନ କରାଗଲା । ବାରମ୍ବାର ସମ୍ମିଳନୀ କରିଥିଲୁ- ରବିନ୍ଦ୍ର ମଣ୍ଡପ ଓ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ । ବହୁ ସମ୍ମିଳନୀ ଅର୍ଥାତ୍ ୪୦ ଗୋଟି ସମ୍ମିଳନୀ ଓ ସଭା ହୋଇଯାଇଛି । ଆଇଏନ୍ଏସ ସଂଘ ଦାବି କଲା ସମସ୍ତ ଆଇ.ଏନ୍.ଏମାନଙ୍କୁ ସଂଗ୍ରାମୀ ପେନସନ୍ ଦିଆଯାଉ । ସେତେବେଳକୁ ଋାଜ୍ୟ ସଂଘର ସଭ୍ୟ ସଂଖ୍ୟା ୭୦୦ ଥିଲେ । କଟକ, ଗଂଜାମ, କୋରାପୁଟ, ପୁରୀ, ପୁଲଘାଣୀ ପ୍ରଭୃତି ଜିଲ୍ଲାରୁ ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ଆସି ସଭ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ପାଇକରାୟଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଆର୍.ଏନ୍.ସିଂହଦେଓ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲାବେଳେ ୧୧୨ ଜଣ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ସେକ୍ରେଟାରୀଏଟ୍ ସାମନାରେ ପେନସନ୍ ଦାବି କରି ଅନଶ୍ଚନ ଆରମ୍ଭ କଲୁ । ଅନଶ୍ଚନ ୧୨ ଦିନ କଲା ପରେ ଆମର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଯୋଷା ବିହାରୀ ସାମନ୍ତରାୟ ଅଚେତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ପରେ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ଅବସ୍ଥାରେ ଆମେ କେତେଦିନ ବସି ରହିବୁ ଅନଶ୍ଚନ କ୍ୟାମ୍ପରେ ପାଇକରାୟଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା ଚାଲିଲା । ବିପ୍ଳବୀ ପାଇକରାୟ ଆମର ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ଯୋଷାମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ବୈପ୍ଳବିକ ବକ୍ତୃତା ଦେଲେ ସେଥିରେ ଆମେ ହତାଶ ନହୋଇ ଅନଶ୍ଚନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାହସର ସହିତ ଆଗେଇ ଚାଲିଲୁ । ଯଦିଓ ସେତେବେଳକୁ ଆୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୭/୮ ଜଣ ଅଚେତ ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ସମୟରେ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଆର୍.ଏନ୍.ସିଂହଦେଓ ଆମର ପ୍ରିୟନେତା ପାଇକରାୟଙ୍କୁ ଡାକି ସେକ୍ରେଟାରୀଏଟ୍ରେ ଦୀର୍ଘ ସମୟ ଆଲୋଚନା କରିବା ପରେ ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ସେକ୍ରେଟାରୀଙ୍କୁ ଡାକି ୧୫ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ପେନସନ୍ ମିଳିବା ପାଇଁ ଅନଶ୍ଚନ କ୍ୟାମ୍ପରେ ଘୋଷଣା କଲେ । ଆୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ଦେଖାଦେଲା । ସରକାର ଦେଇ ପାଇକରାୟ ଅନଶ୍ଚନ ଉଠାଇ କରାଇଥିଲେ । ପାଇକରାୟଙ୍କ ଘରେ ୩ଦିନ ବିଶ୍ରାମ ନେଇ ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସମସ୍ତେ ୩ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ରାମ ନେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା ଅନଶ୍ଚନ ପରେ ଚାଲିବ କିମ୍ବା ବନ୍ଦରେ ଯିବା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ଅନଶ୍ଚନ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର କେତେକ ନେତା ଆସି କହୁଥାଆନ୍ତି, “ଉତ୍ତୁନା ଧାନ କେବେ ଗଜା ହୋଇଥିଲା କି ? ଅଥବା କାହିଁକି ଜୀବନ ନଷ୍ଟ କରୁଛ । ଏପରି କି ଆମରି କେତେକ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ସଂଗ୍ରାମୀ, ଏଭଳି ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।”

ଏହି ସବୁକୁ ବେଆଡ଼ିର ଓ ତୁଚ୍ଛ କରି ଆୟମାନେ ଆୟମାନଙ୍କର ସେହି ପ୍ରିୟତମ ନେତାଙ୍କର ଦମ୍ଭ ଓ ସାହସ ଯୋଗୁଁ ଅନଶ୍ଚନ ଚଳାଇ ଆସିଥିଲୁ । ଆଜି ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ- ୧୨୨ ଜଣଙ୍କୁ ନିଜ ଘରେ ରଖି ଖାଦ୍ୟପେୟର ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୁଝିବା ସଂଗ୍ରେ ସଂଗ୍ରେ ଘରକୁ ଫେରିବା ପାଇଁ କେତେଜଣଙ୍କୁ ପରସାପତ୍ର ଦେବାରକି ବ୍ୟକ୍ତି ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେ ବା ଅଛନ୍ତି ? ଏହି ପେନସନ୍ ଘୋଷଣା ପରେ ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଶାରେ ବହଳ ପଡ଼ିଗଲା । ୧୨୨ ଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୧୨୦ ଜଣଙ୍କୁ ପେନସନ୍ ମିଳିଲା । ଏଥିପାଇଁ ବିଜୟ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ସଭା

ନିରାକାରପୁରଠାରେ ୫୦୦ ଜଣ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ.ଙ୍କ ସମାବେଶରେ ହୋଇଥିଲା । ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟକୁ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଛ୍ଵସିତ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦିଆଯାଇଥିଲା, ତାହା ଭତିହାସରେ ବିରଳ । ପାଇକରାୟଙ୍କ ପ୍ରେରଣା ସାହସ, ସଂଗଠନ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶା ଆତ୍ମାଦ ହିନ୍ଦୁଫୌଜର ୫୦୦ ଜଣ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ପେନସନ ପାଇପାରିଛନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ଅନେକ ସଂଘ ଏପରିକି ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସଂଘ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇଛି । ଆତ୍ମାଦ ହିନ୍ଦୁ ଫୌଜ ସଂଘକୁ ଦୀର୍ଘ ୩୧ ବର୍ଷ ଧରି ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ଆସିଥିଲେ । ବିରୋଧୀମାନଙ୍କର ଶତଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ସଂଘ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇନଥିଲା ।

୧୯୪୪-୪୫ ମସିହାରେ ବର୍ମାସଂଘ ଋଡ଼ି କର୍ମୀ ଫେରନ୍ତାମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦାବି ଚଳାଇ ଆସିଥିଲେ । ୧୯୬୦ ମସିହାରେ ବର୍ମା ସରକାର ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଯେ, ଯେଉଁମାନେ ବର୍ମା ଦେଶର ନାଗରିକତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ସେମାନେ ରହନ୍ତୁ; ନଚେତ୍ ନିଜ ଦେଶକୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତୁ । ସେହି ଅନୁସାରେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ୪ ହଜାର ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ଆସିଲେ । ରାଜ୍ୟ ସଂଘର ସଭାପତି ଭାବରେ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ସେମାନଙ୍କର ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ୮ ହଜାରରୁ ୧୨ ହଜାରଟଙ୍କା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ଅଶେଷ ତ୍ୟାଗ, ଶ୍ରମ ଓ ନେତୃତ୍ୱକୁ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଭୁଲିପାରିବେ ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ବଡ଼ି, ବାତ୍ୟା, ମରୁଡି, ଘରପୋତିବେଳେ ଯେ ତାଙ୍କର ଦ୍ଵାରସ୍ଥ ହେଉଥିଲେ, ସେ ଅତ୍ସାରିତି ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆଗେଇ ଆସୁଥିଲେ । ଆମ ସମାଜର ସେ ଜଣେ ଅସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ।

□

ରାଜସୁନାଖଳାର ସ୍ମୃତି

• ବାମନ ଚରଣ ମିଶ୍ର

୧୪୯ ମସିହା । ରାଜସୁନାଖଳାରେ ମୌଳିକ ତାଲିମ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପିତ ହେଲା । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର, ପଣ୍ଡିତ କୃପାସିନ୍ଧୁ, ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ହରିହର ମିଶ୍ର ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମୀ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ଏହାର ମୂଳରେ ଥାଏ । ମୁଁ, ବାଉଁଶର ତ୍ରିପାଠୀ ଓ ରାଜନ ପରିଡ଼ା ଏଠାକୁ ଶିକ୍ଷକ ଭାବରେ ପ୍ରଥମେ ଆସିଲୁ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ପଣ୍ଡିତେ ଆସିଲେ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହସି ହସି କହିଲେ, “ବାମନ, ତୁମକଥା ମୁଁ ବହୁତ ଶୁଣିଛି । ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ଏକ ଆଦର୍ଶନ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ହେବ । ତୁମେ ଲାଗିପଡ଼ ।” ମୁଁ କହିଲି, ଆଜ୍ଞା ଏ ଟାଙ୍ଗରା, ପଥୁରିଆ ଜାଗାରେ କ’ଣ ହେବ ଯେ, ମୁଁ କରିବି ?” ଆଚାର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ, ‘ଏଇଠି ଶିକ୍ଷାର ପରାକ୍ରମ ପରୀକ୍ଷା କରାଯିବ ।’ କିଛି ଦିନ ସେମାନେ ରହି ଚାଲିଗଲେ । ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟିକୁ ସାରା ଭାରତରେ ଆଦର୍ଶ ଅନୁଷ୍ଠାନ ରୂପେ ଗଢ଼ିବାରେ ଛାତ୍ରମାନେ, ଗୁରୁଜୀମାନେ ଓ ବିଶେଷ କରି ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବହୁତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । କୃଷ୍ଣବାବୁ, ରଣପୁର ଗଜମାତା, ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ, ପତିତପାବନ ହୋତା, ଜନାର୍ଦ୍ଦନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବ୍ୟକ୍ତିଧି ପରିଡ଼ା, କୃପାସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର, ବଳଭଦ୍ର ସାହୁ, ବୈଦ୍ୟନାଥ ପାଣି ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହଯୋଗରେ ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନଟି ଖୁବ୍ ସୁନାମ ଅର୍ଜ୍ଜିଥିଲା ।

କୃଷ୍ଣବାବୁ ମତେ ବହୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ ଦାନ କରି ରଖି କରିଥିଲେ । ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ସପନ ଅଂଚଳର ମୂଳଦୁଆ ତାଙ୍କରି ସହଯୋଗରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସଖା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ପରି ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ରଣପୁର ରାଜମାତା ମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଆନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସନ୍ତି , ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ବୁଝନ୍ତି । ବହୁ ସମୟରେ ଅଭାବ ଦୂର କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ରାଜବାଟୀର ସବୁଠୁ ଦାମିକା ଘଣ୍ଟା, ଓଜନ ଯନ୍ତ୍ର ଆଦି ପିଲାମାନଙ୍କ ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

କୃଷ୍ଣବାବୁଙ୍କ ସହଯୋଗ, ରଣପୁର ରାଜମାତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଓ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେତୁ ଭାରତର ବୈଦିକ ଏଡୁକେଶନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜସୁନାଖଳାକୁ ଏକ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଅନୁଷ୍ଠାନ ରୂପେ ଗଢ଼ି ଉଠିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥିଲା ।

ବୋଲଗଡ଼, ବେଗୁନିଆ, ରାଜସୁନାଖଳା, ରଣପୁର ଓ ଖୋର୍ଦ୍ଧାରେ ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ ମୁକୁଟ ବିହୀନ ରାଜା ରୂପେ ଦେଖିଥିଲି । ତାଙ୍କର ଅମାୟିକ ବ୍ୟବହାର,

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠା, ଅତୁଳନୀୟ ତ୍ୟାଗ ମନୋଭାବ, ବିଚିତ୍ର ମିଳାମିଶ୍ର ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ
 ଏକ ନିଷ୍ଠାନିକ ଚନ୍ଦ୍ରପରି ପ୍ରତିଭାତ କରୁଥିଲା । ଧନିଆ ଶବର, ମଦନା ଚଷା, ପୁରଜାନ
 ଖାଁ, ଜୋସେଫ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ସେ ଦୁଃଖୀ, ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ
 ସେବା ତାଙ୍କର ସର୍ବୋତ୍ତମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା । ଜାତି-ବର୍ଣ୍ଣ-ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଆବାନ
 ବୃଦ୍ଧବନିତାଙ୍କ ସେବାରେ ସେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲେ । ସେ ତଥାପି ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାର
 ଏକ ପ୍ରଧାନ ସମାଲୋଚକ ଥିଲେ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ତାଙ୍କ ସହ ମୋର ବନ୍ଧୁତା ଅନେକଙ୍କୁ
 ବିଦ୍ଵିତ କରୁଥିଲା । ମତେ ଅନେକ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ- ଏତ ବିଚିତ୍ର ମିଳନ ।
 ମୋର ମନେ ହେଉଛି, ମୁଁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲି ଯେ, ଗଂଗାଧର ବାବୁ କାମରେ ବେସିକ୍ ଆଉ
 କଥାରେ ନନ୍-ବେସିକ୍ । ସେ ପଚାରିଥିଲେ- କିପରି ? ମୁଁ କହିଥିଲି- କିଓ ଯେଉଁଠି ବଡ଼ି,
 ପୋତି, ମରୁତି, ବାତି ସେଠାରେ ସେ ପଢ଼ିଲା ନାହିଁ ସେବକ । ଜାତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ସେ
 ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରେ ଖାଆନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର ସେବା କରନ୍ତି । କର୍ତ୍ତବ୍ୟନିଷ୍ଠାକୁ ସେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସ୍ଥାନ
 ଦିଅନ୍ତି । ପୂଜ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରଜୀବ ସେ ନେତା ମାନନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଗଠନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କର
 ଅଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି । ଏଥିରେ ତାଙ୍କ ମୋ ଭିତରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଲା କେଉଁଠି ? ସେ ଉଚ୍ଚ
 ଶିକ୍ଷିତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋ ଉତ୍ତରରେ ତୁପ୍ତ ରହିଗଲେ । ରାଜସୁନାଖନା ଗାଁଟି ଓଡ଼ିଶାର
 ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଜନବସତି ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟତମ । ଏହି ଗାଁରେ ବିଭିନ୍ନ ସଂପ୍ରଦାୟର ଲୋକବାସ
 କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବୁଝାକାରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ନ୍ୟୁନ ନୁହେଁ । କେତୋଟି ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣାରୁ
 ଅପରିଣାମପର୍ଯ୍ୟାୟ ମୁଷିମେୟ ଯୁବକଙ୍କ ଉତ୍ତ୍ର ସ୍ବଭାବ ହେତୁ ତତ୍କାଳୀନ ସ୍ଥାନୀୟ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ
 ସହ ବୁଝାକାରମାନଙ୍କର ମନୋମାଳିନ୍ୟ ହେଲା । କ୍ରମେ ତାହା ଉତ୍ତ୍ର ଅବସ୍ଥାକୁ ଆସିଗଲା ।
 ସେହି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପ୍ରରୋଚନାରେ ଅନ୍ୟଜାତିର ବହୁ ଲୋକ ବୁଝାକାରମାନଙ୍କ ଉପରେ
 ଉତ୍ୟକ୍ତ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ବାସନ୍ଦ କରାଗଲା ସେମାନଙ୍କ ରାଜଗୋରୁକୁ ଗଭୀର
 ଜରିଲେନି । ଧୋବା ଲୁଗା କାଟିଲେନି । ଉଷାରା ଖୁଅର କଲେନି । ଏହିପରି ବାସନ୍ଦ କାମ
 ଉତ୍ତରରେ ହେଲା ସେତେବେଳେ, ଦୁଃଖୀ, ପରିତ୍ୟକ୍ତ, ନିର୍ଯ୍ୟାତିତାଙ୍କ ବହୁ ଆଥାନ୍ତି ଏକମାତ୍ର
 ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ । ସେ ସବୁକଥାକୁ ସାହା ଡରସା । କଥା ତାଙ୍କ କାନକୁ ଗଲା । ସେ
 ମତେ କହିଲେ, ଏ ଲୋକଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିବାକୁ । ସେହି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ମୋର ଅତି
 ଘନିଷ୍ଠ । ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲି । ସେ ଏତେ ରାଗି ଯାଇଥିଲେ ଯେ, ମତେ କହିଲେ- ଆପଣ ସେ
 କଥାରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ଚିକିଏ ରାଗୀ ଓ ଏକ ଜିଦିଆ । ଘରକୁ ନ ଫେରି
 ବୁଝାକାର ବସ୍ତିକୁ ଚାଲିଲି । ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇଲି । ନିଜ କାମ ନିଜେ କରିବାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରଜୀ
 କହିଛନ୍ତି ପାନି କରି ରାଜି ତରାଅ । ପାଖ ଗାଁରୁ ବାଳକାଟି ଆସ । ନିଜ ହାତରେ ଲୁଗାପଟା
 ସଫା କର ।

ଲୋକେ ମୋ କଥା ମାନିଲେ । ସେମାନେ ବସ୍ତି ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାର ସଂକଳ୍ପ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ହଠାତ୍ ମୁଁ ଡକ୍ଟରାନୀ ଓଡ଼ିଆର ଘରୋଇ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠୁ ଏକ ଅନୁରୋଧ ପତ୍ର ପାଇଲି । ପରେ ବୁଝିଲି ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ସୁପାରିଶରେ ମୁଁ ଏ ପତ୍ର ପାଇଥିଲି । ଗୋଟିଏ ମସ୍ତକତ ସତା ହେଲା । ସେମାନଙ୍କ ଅନିଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ୱେ ବୁଣାକାର ଯୁବକ ମୋ ଅନୁରୋଧରେ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ କୃଷ୍ଣ ବାବୁକୁଷ୍ମା ମାଗିଲେ । ଭାବିଲି ଏଇଠି କଥାଟା ସରିଗଲା, ମାତ୍ର ମୋ ବିରୋଧରେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲା । ମୋର ଏଥିରେ ମାନସିକ ଅଶାନ୍ତି ବିନା ଅନ୍ୟ କିଛି ହେଲାନି । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଆଖପାଖ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ମୋ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରିବାକୁ କହିଥାଆନ୍ତି ।

ଆମ ତାଲିମ କେନ୍ଦ୍ର ତ ଗୋଟାଏ ବହୁମୁଖୀ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର । ଏଠାରେ ଆନ୍ତି ନିଆଁ ଲିଭାନ୍ତି ଦଳ, ମତା ପୋତା ଦଳ, ଧାନ କଟାନ୍ତି ଦଳ ଇତ୍ୟାଦି । ସୁନାଖଳାରେ ଅଧିକ ଚାଷଭୂମି ମାତ୍ର ଶ୍ରମିକ ସଂଖ୍ୟା କମ୍ । ଧାନ ଏକ ସମୟରେ ପାଟିଯାଏ । ଠିକ୍ ସମୟରେ କଟା ନହେଲେ ଯେତେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । ତେଣୁ ଆମେ ଯାଇ ଧାନକାଟି ଦେଉଥାଏ ।

ପୁନଶ୍ଚ ଆମର ସହଯୋଗ ସମିତି ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ସ୍କୋର ଥାଏ । ବର୍ଷା ଓ ଶୀତ ଦିନରେ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନତ ଚକି ପକାଇ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଚାରା ବାଣ୍ଟିଥାଉ । ଗାଁ ପୋଖରୀରେ ନୂତନ ଯାଆଁକ ଛାତିବା ଆଦି କାମ ଆମ ଉପାହ ଓ ସହଯୋଗରେ ହେଉଥାଏ । ଗଂଗାଧର ବାବୁ କହନ୍ତି, ବାମନ ବାବୁ, ମୋ କାମର ଲାପବ ହେଲା । ଭାର ଚାଷୀକୁ ମୁଁ ନୀତି ନିୟମ ବୁଝାଇ ଦେବାରୁ ସେମାନେ ରଣପୁର ରାଜମାତାଙ୍କ କଥା ନମାନି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଭାର ଚାଷ ଉତ୍ପନ୍ନ ଶସ୍ୟର ଭାର ତାଙ୍କଯୋଗେ ଜମି ମାଲିକଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଲେ । ଏଥିରେ ମୋ ଉପରେ ଜମି ମାଲିକମାନେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେଲେ । ମୋର ଅନିଷ୍ଟ ପାଞ୍ଚଲେ । ଏପରି ଫଟିନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ସାହୁକା ଓ ପରାମର୍ଶ ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ ।

ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଭାବଧାରା, ବିଚାର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ବହୁଭାଗ ଗାନ୍ଧିବାଦ ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହେଲାପରି ମୋର ମନେ ହୁଏ । ସେ ସର୍ବଦା ଲୋକସେବାକୁ ପରମ ଧର୍ମ ବୋଲି ବିବେଚନା କରିଥାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ ସେହି ରିକ୍ତ ହସ୍ତରେ ବା ଚିକ୍ଷ ମନରେ ଫେରିବାର ମୁଁ ଦେଖୁନି । ବିଧାନସଭାରେ ରାଜନୈତିକ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାକୁ ଏତାଇ ସବୁ ଦଳର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ମୁଁ ଦେଖୁଛି ତାଙ୍କ ବସାକୁ ସବୁ ଦଳର ଲୋକ ଆସନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ ସବୁ ଦଳ ଲୋକ ନିକଟକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେ ଅଜାତଶତ୍ରୁ । □

ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ : ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ

• ଅଧ୍ୟାପକ ଭଗବାନ ଜେନା

ପ୍ରଣା ପାଢ଼ିର ଯେଉଁ କେତେକ ସଂଗ୍ରାମୀ ନେତୃମଣ୍ଡଳୀ ଓଡ଼ିଶାର ଦକ୍ଷିଣ ନିଷ୍ଠେଷିତ ଜନଗଣଙ୍କର ସେବାରେ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ଅନ୍ୟତମ । ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ମହଲରେ କୃଷକ ନେତା ବୋଲି କହନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ କେବଳ କୃଷକ ନେତା ନଥିଲେ । ପରିଣତ ବୟସରେ ମଧ୍ୟ ସେ ତୃଆ କଲେଜ ଅଧ୍ୟାପକ ଏବଂ ସଂଗୀତ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ି ସେମାନଙ୍କ ନେତୃତ୍ବ ନେଉଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ମହାନ ଶିକ୍ଷକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ବୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ବା ସେଥିରେ ସହାୟକ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଅନ୍ୟତମ । ବିଧାନସଭା ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ସେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ଦାବିକୁ ଜୋରଦାର ଉପସ୍ଥାପିତ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଡାକରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ଜଣେ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ଥରେ ଅଭିଯୋଗ କରିଥିଲେ ଯେ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାରେ ତତ୍ପର ପକାଇ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ସେ କେବେ କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଦାନ ଆଶା କରୁନଥିଲେ । ଏପରି ଜଣେ ସଂଗ୍ରାମୀ ନେତା ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ବାଲିଯିବାର ବର୍ଷେ ହେଲାଣି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ହସହସ ଆତ୍ମୀୟତାଭରା ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦିଶିଯାଉଛି ।

ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ବିଯୋଗର କିଛିଦିନ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ କହିଲେ ଠିକ୍ ହେବନି, ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ସେତେବେଳକୁ ତାଙ୍କର ମଣିଷ ଚିହ୍ନିବା ଶକ୍ତି ହ୍ରାସ ପାଇରାଣି । ଛୋଟପିଲାଙ୍କ ପରି ଅସ୍ପଷ୍ଟ କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ପୁଅ ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲେ- ବାବା, ଭଗବାନ ବାବୁ ଆସିଛନ୍ତି । କଥାପଦକ ଶୁଣି କେମିତି କେମିତି ମନେ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ବସନ୍ତ ବାବୁ କହିଲେ- ପ୍ରଫେସର ଭଗବାନ ଜେନା.... ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ସ୍ମୃତିର ଆଲୋକରେଖା ପୁଟିଉଠିଲା । କହିଲେ- ହଁ ହଁ ପ୍ରଫେସର ଭଗବାନ ବାବୁଙ୍କୁ ଜାଣିନି ? ସତରେ ସେ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ଲଗାଇ ତାଙ୍କନ୍ତି । ବୋଧେ ତାଙ୍କୁ ଅନ୍ୟକୁ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ଭଲ ଲାଗେ । ବସନ୍ତ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ପୁରୁଣା ଦିଲ୍ କୃଷକସଭା ଗୀତ ଗାଇବାକୁ କହିଲେ । ସେ ତର ତର ହୋଇ ଗୀତ ଗାଉଗଲେ । ବାସ୍ତବିକ ଜୀବନର ଅନେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ

କୃଷକ ସଂଗଠନରେ ଓଡ଼ିଆପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଅତିବାହିତ ହୋଇଛି । ତେଣୁ ବିପ୍ଳୁତି ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଗୀତ ସ୍ବସ୍ଥ ପାଟିକୁ ଆସି ଯାଇଥାଏ । କେତେଥର ସେ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ ଢେଙ୍କ ଯାଇଥିବେ, ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିବେ । ତେଣୁ ସେସବୁ ଜୀବନର ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଂଗ ହୋଇଯାଇଥିଲା ।

ମୁଁ ୧୯୬୯ରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଲେଜକୁ ଆସିଲି । ସେତେବେଳେ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ଗଂଗାଧର ବାବୁ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସାଥୀ । ଗୋକୁଳ ମୋହନ ରାୟ ବୁଡ଼ାମଣି, କାକଟପୁରର ଗତିକୃଷ୍ଣ ସ୍ବାଇଁ ଏବଂ ପର୍ଶୁରାମ ପଦାତିକ ରାୟ, ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ନେତା ଥିଲେ । ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ବିୟୋଗ ପରେ କିଛି ଲୋକ କଲେଜକୁ ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁଙ୍କ ନାମରେ ନାମିତ କରିବାକୁ ବିରୋଧ କରୁଥିଲେ । ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ତାହା ସମ୍ଭବପର ହୋଇଥିଲା । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ତତ୍କାଳୀନ ଅବିଭକ୍ତ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଗାଏଁ ଗାଏଁ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇ ଢେଙ୍କ ବରଣ କରିଥିଲେ ଏବଂ ପରେ ଅନେକଥର ବୋଲାଇତ ବେଗୁନିଆକୁ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି, ଶିକ୍ଷକ ମହାସଂଘର ନେତୃତ୍ବ ମୁଖ୍ୟତଃ ଖୋର୍ଦ୍ଧା କଲେଜରୁ ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ସଂଗଠନର ବିରୋଧୀ ଲୋକେ ଭାବୁଥିଲେ, କଲେଜରେ ନେତାମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଆଳରେ ଧରି ରଖିଲେ ସଂଗଠନ ବ୍ୟାହତ ହେବ । ତେଣୁ ନାନା ଅଭିଗୀତ ଆଣୁଥିଲେ । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ପରିଚାଳନା ସମିତିରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ସେ ସବୁର ମୁକାବିଲା କରି ନେତାମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ସେ ଅଧ୍ୟାପକ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ସାମୂହିକ ସ୍ବାର୍ଥପାଇଁ ସର୍ବଦା ଚପ୍ପର ଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକ ମହାସଂଘ ୧୯୬୯ରୁ ଲଗାତର ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ଆସିଥିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନ କାଳରେ ସେ ପ୍ରାତଃ ଭ୍ରମଣରୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ଭୁବନେଶ୍ବର ମହାସଂଘ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ ଆସି ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଥିଲେ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ବିପଦ ବିଷୟରେ ସତର୍କ କରି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଣାଶୁଣା ଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଗଭୀର ସମ୍ମାନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ନେତୃମଣ୍ଡଳୀଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କର ପରିଚୟ ଥିଲା । ତେଣୁ ସେ ଶିକ୍ଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟତଃ ଶିକ୍ଷକ ମହାସଂଘର ଦାବିପତ୍ରରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହାକୁ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାଶୀଳ ସମସ୍ତବାଦୀ ମନୋବୁଦ୍ଧିର ଲୋଡ଼ାକେ ସମାଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହା ଜଣାଶୁଣା କଥା ଯେ ଶାସକଦଳମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ାଣିଆ ହେବାରେ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ କେହି ବାରଣ କରୁନଥିଲେ । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ତାଙ୍କ ନିଜସ୍ବ ବାଟରେ

ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାରର ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିଲେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସେ ବିଧାୟକ ଥିବା ବେଳେ ମତେ ତାଙ୍କ ସହ ଏକ ରାଜନୈତିକ ଦଳୀୟ ସଭାକୁ ନେଇଯାଉଥିଲେ । ବୋଲଗଡ଼ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଆରିକମା ଗ୍ରାମରେ ସେ ସଭା ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ସବୁରା ମସିହା ପରର କଥା । ସେ ସଭାରେ ମତେ ଦି'ପଦ କହିବାକୁ ଆହ୍ୱାନ କଲେ । ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ଶିକ୍ଷକମାନେ ନିଜେ ଉପଭୋଗ କରନ୍ତୁ ଏହା ସେ ଚାହୁଁଥିଲେ ।

ଆଉ ଥରେ ତାଙ୍କ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର କୌଣସି ଏକ ଗ୍ରାମରେ ଅଗ୍ନିଦାହ ଫଳରେ ବିପ୍ଳବ କ୍ଷତି ଘଟିଥିଲା । ସେ ସେହି ଗ୍ରାମକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ । ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ପେଟ୍ରୋଲ ପମ୍ପ ନିକଟରେ ଦଳେ ସମର୍ଥକ ତାକୁ ଯିବାକୁ ବାରଣ କରୁଥିଲେ କାରଣ - ସେ ଗାଁଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ନିର୍ବାଚନରେ ଗୋଟ ଦେଇନଥିଲେ । କଲେଜରୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ମୋ ସହ ତାଙ୍କର ଦେଖାହେଲା । ସେ ମତେ ଡାକିଲେ ଏବଂ ସବୁକଥା କହି ମୋ ମତ ଜାଣିବାକୁ ଚାହଁଲେ । ମୁଁ କହିଲି- ଗଂଗାଧର ବାବୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ବିଧାୟକ, କେବଳ ସମର୍ଥକମାନଙ୍କର ନୁହଁନ୍ତି । ବିପଦବେଳେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ୍ । ସେ ଅନ୍ୟ ଜଣକ ମୁହଁରୁ ଶୁଣି ନିଜର ଇଚ୍ଛାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ମୋ ବକ୍ତବ୍ୟ ଉପରେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଯିବାକୁ କହିଲେ । ଏପରି କୌଣସି ସେ ଜନସେବା ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିଲେ । ଆଜିକାଲି ଦଳୀୟ ସ୍ୱାର୍ଥ ନୁହେଁ, ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱାର୍ଥରେ ଅନେକ ବିଧାୟକ ବ୍ୟସ୍ତ । ଜନସେବା କ୍ରମେ ଗୌଣ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ଗୋଟିଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ସେ ଅନେକ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ସେ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନରେ ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶର କିୟଦଂଶ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କଲେ ତାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ମୃତିରକ୍ଷା ହୋଇପାରିବ । ତାଙ୍କର ଅମାୟିକ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଆନ୍ତରିକତା ଖୁବ୍ କମ୍ ନେତାକଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । □

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଉପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ପ୍ରଭାବ

• ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁମାର ପରିଡ଼ା

ଯି ହେଉଛି ମେଲେରିଆ ଓ କଳା ଜ୍ୱରଠାରୁ ବଳି ମାରାତ୍ମକ ବେମାରୀ ।

ରୋଗ ସିନା ଶରୀରକୁ ହତ୍ୟା କରେ, ଉଦ୍ଧ ନିଧନ କରେ ଆତ୍ମାକୁ । - ଗାନ୍ଧିଜୀ
ଯନ୍ତ୍ର ଇଥିଆ, ଡିସେମ୍ବର ୨୨, ୧୯୨୭ ମସିହା ସଂଖ୍ୟା ।

ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ତାଙ୍କର ୨ୟ ଓଡ଼ିଶା ଗସ୍ତ ବେଳେ ୧୯୨୭ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ୯ ତାରିଖ ରୂପବାର ଦିନ ଖଦୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରଚାର, ପ୍ରସାର ସହିତ ଓଡ଼ିଶାର ରାଜତମାନଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବୁଝିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ, ଗଙ୍ଗାଧର ଗସ୍ତ ଶେଷରେ, ବାଣପୁର ଦେଇ ବୋଲଗଡ଼ଠାରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲେ । ସେତେବେଳକୁ 'ଅଶୁକ ଭାରତ ଚରଣା' ସଂଘ'ର ଏକ ଶାଖା ବୋଲଗଡ଼ଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇସାରିଥିଲା । ବୋଲଗଡ଼, ଦିପ୍ତିରି, ଚମ୍ପାଇନୋ, ସାନପଦର, ହଳଦିପଦା, ଗୋତିଆଳୀ ଏବଂ କାଉଁରୀପାଟଣା ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଖଦୀ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲାଯାଇ ବୋଲଗଡ଼ ଏବଂ ନିକଟସ୍ଥ ନୟାଗଡ଼ ଓ ରାଣପୁର ପ୍ରଭୃତି ତତ୍କାଳୀନ ଗଡ଼ଜାତ ଅଂଚଳରେ ସୂତାକଟା ନୁହାବୁଣା ପ୍ରଭୃତି ଖଦୀକାର୍ଯ୍ୟ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଚାଲୁଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ବୋଲଗଡ଼ ତାଙ୍କ ବଜ୍ରକାରେ ସେହି ଗସ୍ତବେଳେ, ଡିସେମ୍ବର ୯ ତାରିଖଠାରୁ ୧୧ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୩ ଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ସେ ଖଦୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ସହ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭା ପରେ, ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବୋଲଗଡ଼ ଅଂଚଳରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଏକେଣ୍ଟ ଭାବେ ଅଧିକାଂଶ ସର୍ବଭାକାରମାନେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଧନୀ ଏବଂ ସମାଜରେ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଲୋକ ହୋଇଥିବାରୁ, ସେମାନଙ୍କ ଭୟରେ ସାଧାରଣ ଲୋକ ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ସଭାକୁ ଆସିବାକୁ ତ ରୁଥିଲେ । ରାଜତମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ବୁଝିବାକୁ ଗାନ୍ଧୀ ଚାହୁଁଥିଲେ ମଧ୍ୟ, ଭୟରେ କେହି ତାଙ୍କୁ କିଛି କହୁନଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଦିନ ସଭାରେ ବିଶେଷ ଜନସମାଗମ ହେଲାନାହିଁ । ଭୟ ନ କରି ନିର୍ଭୟ ହେବାକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ସର୍ବସାଧାରଣଙ୍କୁ ବୁଝାଇବାରେ, ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦିନ ସଭାରେ ଅଧିକ ଲୋକ ଯୋଗ ଦେଇଥିବା ବିଷୟ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମକାବନାର ଅନ୍ୟତମ ଲେଖକ ତେନ୍ଦୁଲକର ପ୍ରକାଶ କରିଅଛନ୍ତି । ନିଜେ ମହାତ୍ମାଜୀ ବୋଲଗଡ଼ଠାରେ ତାଙ୍କର ରହଣି କାଳର ଅନୁଭୂତି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯନ୍ତ୍ର ଇଥିଆ ପତ୍ରିକାରେ ଯାହା ଲେଖିଥିଲେ, ତା'ର ଅବିଚଳ ଅଂଶ, ଏଥିରେ ପ୍ରଥମରୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଅଛି ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ ବୋଇଗତ ଆସିଲା ବେଳେ ଏଗଜାଧର ପାଇକରାୟ ୧୩ ବର୍ଷ ବୟସର ।
 ସେ ତତ୍କାଳୀନ ବୋଲଗତ ମାଇନର ସ୍କୁଲର ଛାତ୍ର ଥିଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ପିତା ଏରାଜୀବ
 ପାଇକରାୟଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାର କଥା ଜୀବଦକ୍ଷାରେ
 ଆଲୋଚନା ବେଳେ ନେତାଙ୍କୁ କହିଥିଲେ । ଗଜାଧର ବାବୁଙ୍କ ପିତା ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା
 ଏବଂ ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଗ୍ରାମୀ ଥିଲେ । ପିତାଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଗଜାଧର ବାବୁଙ୍କ ଉପରେ ପିଲା ଦିନରୁ
 ପଡିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ବୋଲଗତକୁ ବରମ୍ଭାର ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର,
 ଗୋଦାବରୀଶଙ୍କ ଆଗମନ, ଖଦୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ଜାତୀୟ
 କଂଗ୍ରେସର ବର୍ଗା ଏବଂ ଏଥିରେ ରାଜୀବ ପାଇକରାୟ ସକ୍ରିୟ ସହଯୋଗ ଦେବା ସଂଗେ ସଂଗେ
 ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ସାମିଲ ହୋଇଥିଲେ । ପାଠପଢ଼ା ସାଙ୍ଗକୁ ଯୁବକ ଗଜାଧର ଛାତ୍ରଜୀବନରୁ
 ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ସାମିଲ ହେବାରୁ, ବ୍ରିଟିଶ ସରକାରଙ୍କ ଖପରେ, ସେ ବୋଲଗତ
 ମାଇନର ସ୍କୁଲରୁ ବହିଷ୍କାର ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଗପା ସରକାରଙ୍କ ସହ ନାହିଁ ପୁନର୍ବାର
 ବେଞ୍ଚୁନିଆ ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ତାଙ୍କ ନାମ ଲେଖାଉଥିଲେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ୧୯୩୨
 ମସିହା ଜାନୁଆରୀ ୨୬ ତାରିଖ ଦିନ ସାନପଦରଠାରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ପଡ଼ାଜା ଉଦ୍‌ଘୋଷଣ
 କରି, ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱରାଜ ଶପଥ ପାଠ କରି ଗିରଫ ହେବା, ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣ
 କରିବା ଏବଂ ପରେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ ଏ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ
 ନେତୃତ୍ୱରେ ରାଜ୍ୟରେ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସକ୍ରିୟ କରିଥିଲେ । ଆଦିବାସୀ ସାହିନୀନଙ୍କ ଉପରେ
 ପୋଲିସ୍ ଚଢ଼ାଉ କଲାଦେଲେ, ଆଦିବାସୀ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ ପାଇକରାୟକୁ ସ୍ତ୍ରୀ ବେଶ କରାଇ
 ଗାଧୋଇ ଝାଡ଼ା ଯିବା ଆକରେ ପୁଲିସ୍ ଆଖିରେ ଦିବା ଲୋକରେ ଧୁକି ଦେଇ ବହୁବାର ରକ୍ଷା
 କରିଥିଲେ । ବେଳେବେଳେ ଆଦିବାସୀ ମହିଳାମାନେ ପୋଲିସ୍ ବାହିନୀକୁ କଟୁରା ଧରି ଆକ୍ରମଣ
 କରିବାକୁ ଗୋଡ଼ାଉଥିଲେ । ଏହାର ଫଳସ୍ୱରୂପ ୧୯୫୨ ମସିହାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଦେଶର ପ୍ରଥମ
 ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ, ସେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳ ବିଧାୟକ ଭାବରେ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ
 ହୋଇଥିଲେ । ଏପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସହ ପାଇକରାୟ, ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭାରେ ଗଭିର
 ଟାଣା ମୁଲିଆ ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଅଜାଣ୍ଟା ଯୁକ୍ତି ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ, ତା' ଫଳରେ
 ଭାଗବତୀଆ ଭାବନ ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥିଲା । ଗଭିର ଟାଣାମାନେ ଧନୀ ଜମି ମାଲିକଙ୍କଠାରୁ ତାଙ୍କର
 ନ୍ୟାୟୀ ଦାବି ହାସଲ କରିଥିଲେ । ଜୀବନର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ
 ସାମିଲ ହେବା ସହ ନିର୍ଭୀକ ଥିଲେ ଏବଂ ଉତ୍କଳ କୃଷକସଭାର ୨୦ ବର୍ଷ ଧରି ସଭାପତି ଥିଲେ ।
 ବୋଲଗତଠାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ନିର୍ଭୀକ ହେବାକୁ ଯେଉଁ ମହାନ ଉପଦେଶ ଦେଇଥିଲେ,
 ତାହା ଗଜାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କୁ ଅସୀମ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଉତ୍କଳ ଜୀବନରେ
 ଜଣେ ନିର୍ଭୀକ ସଂଗ୍ରାମୀ ଭାବରେ ସମାଜରେ ଦକ୍ଷାଯମାନ କରି ରାଜ୍ୟର ଗଭିର ଖତିବ୍ଦୀଆ
 ଟାଣା ମୁଲିଆର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷାର ଦ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା ଭାବରେ ପରିଣତ କରିଥିଲା । □

ବୋଲଗତ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା

କାବ୍ୟର ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ି

• ପ୍ରହ୍ଲାଦ ପ୍ରସାଦ ସ୍ୱାଇଁ

ଇ ଧରାପୃଷ୍ଠରେ ବିଭିନ୍ନ ରଂଗର ଫୁଲ ଫୁଟିଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଫୁଲର ବାସ୍ନା କେବେହେଲେ ସମାନ ହୁଏନାହିଁ । ସେହିଭଳି ଅନେକ ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ ମାନଙ୍କର ତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକ ପଢ଼ିବାକୁ ମିଳେ । ହେଲେ ମାର୍ଚ୍ଚ୍ଟବାଦ ତତ୍ତ୍ୱ ଭଳି ତତ୍ତ୍ୱ ପୃଥିବୀରେ ବିରଳ । ଯେଉଁ ତତ୍ତ୍ୱରେ କି ଅବିରତ ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ମଣିଷ ସମାଜକୁ ଡାକରା ଦିଆଯାଇଛି । ଶ୍ରେଣୀହୀନ, ଶୋଷଣହୀନ ସମାଜକୁ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ । ତେବେ ମଧ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମର ଶେଷ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତି ସହିତ ମଣିଷର ସଂଗ୍ରାମକୁ ଚଳାଇ ରଖିବାକୁ ତତ୍ତ୍ୱରେ ଆହ୍ୱାନ ଦିଆଯାଇଅଛି । ସେଇ ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଆଧାର କରି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ଲଗାତର ଭାବେ ମେହନତି ମଣିଷ ତା'ର ସଂଗ୍ରାମକୁ ଚଳାଇ ଆସୁଅଛି । ଏଇ ସଂଗ୍ରାମର ଅନ୍ତଭାଗରେ ରହିଛନ୍ତି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ।

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଯେପରି ବାରମ୍ବାର ଦାବାଗୁଁରେ ଦହନ ହୋଇ ତେଜକୁ ଦିପ୍ତାମନ୍ତ କରିଦିଏ, ସେହିଭଳି ଅନେକ ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ଦେଇ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ମଣିଷ ସମାଜକୁ ଶୋଷଣମୁକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହୋଇ ଶୋଷକ ଶ୍ରେଣୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇ ଯାଉଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଅଛି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମତବାଦର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିଲେ ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ସାଥୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଠକରାୟ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ଅକଳନୀୟ ତ୍ୟାଗକୁ କଳନା କରିବାକୁ କବି ଓ ଲେଖକମାନଙ୍କର ଲେଖନୀଗୁଡ଼ିକ ଚଳଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଥିଲା । ଯଥା-ସ୍ୱର୍ଗତଃ କବି ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ର, ସେ ତାଙ୍କ କବିତାରେ ଲେଖି ଥିଲେ-

“କେଶ ଫୁରୁଫୁରୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଖୁରା
ନ ମାନି ବରଷା ନ ମାନି ଖରା,
ବିଡି ଫୁଲି ଫୁଲି ଚାଲନ୍ତି ବାଟ
ଜାଣିବ ସେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟଙ୍କ ଚାଟ ।”

ଏହିଭଳି ଅନେକ କବି ଓ ଲେଖକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କର ତ୍ୟାଗମୟ ଜୀବନକୁ ଭୁରି ଭୁରି ପ୍ରଶଂସା କରି ଲେଖିଯାଉଥିବାର ଦେଖାଯାଉଅଛି । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନଙ୍କର ତ୍ୟାଗପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂଗ୍ରାମ ଭାନ୍ତୁ ସଦୃଶ । ତାକୁ ମିଥ୍ୟାପ୍ରଚାର ଓ ନିନ୍ଦା ଅପବାଦର ବାଦଲ କେବେହେଲେ ଢାଙ୍କି ପାରିବ ନାହିଁ । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ସାଥୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଠକରାୟ ଜଣେ

ଭଲ ବିଧାୟକ ଥିଲେ । ବିଧାନସଭା ଉଚ୍ଚିତ୍ରାସରେ ତାଙ୍କର ସୁନାମ ଅଛି । ଲଗାତର ୪ ଅର ସେ ବୋଲଗତ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଆସି ନିର୍ଦ୍ଧାରିତାବେ ଚାଷୀ ଓ ମୂଲିଆର ଦାବିକୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିପାରିଥିଲେ । ବିଧାନସଭାରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ସାଥୁ ପାଇକରାୟଙ୍କ ଯୁକ୍ତି ଥିଲା ଅକାଟ୍ୟ । ତାଙ୍କର ରୋଚିଏ କଥା ମୋର ମନେ ପଡ଼େ । ସେଇଟି ହେଉଛି :- ମଠଧନ-କୋଠ ହେଉ । ଏର କଥାଟି ସେ ବାରମ୍ବାର ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଥିଲେ । ଲେଖକ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଜଣେ ସାଧାରଣ କର୍ମୀ । ସ୍ୱର୍ଗତଃ ସାଥୁ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ସହିତ ଅନେକ ଦିନ ରହିଛି । ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପାର୍ଟି କାମ କରିଛୁ । ସେ କେତେ ସରଳ ଓ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ବଂଧୁ । ଅନୁଭବୀ ବିନୁ ତାହାକୁ ଅନ୍ୟ କେହି ଜାଣିବା କଷ୍ଟକର ।

୧୯୭୮ ମସିହାରେ ମୁଁ ଶ୍ଯାସ ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ବହୁତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଉଥିଲି । କେଉଁଆଡ଼େ ଯାଇ ଆସିପାରୁ ନଥିଲି । ପାର୍ଟି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ଉଡ଼ା ଘରଟିରେ ଶୋଇ ରହିଥାଏ । ହଠାତ୍ ଦିନେ ସକାଳ ୯ଟା ବେଳେ ଦେଖିଲି ସ୍ୱର୍ଗତଃ ସାଥୀ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ମୋତେ ଖୋଜି ଖୋଜି ମୋ ଘରକୁ ପଶି ଆସୁଛନ୍ତି । ମୋତେ ଯେତେ କଷ୍ଟ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବିଛଣାରୁ ଉଠି କାନ୍ଦୁ ଆଉଟି ବସି ପଡ଼ିଲି । ସେ କିନ୍ତୁ ମୋ ଘର ଦେଖୁ ନଥିଲେ । ପଚାରି ପଚାରି ଏତେ ବାଟ ଚାଲିଆସିଆସାନ୍ତି । ମୋର ସ୍ୱର୍ଗତ ସ୍ତ୍ରୀ ଚୌକିଟି ଆଣି ଦେଉ ଦେଉ ସେ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ମୋ ବିଛଣା ଉପରେ ବସିପଡ଼ି ମୋ ପିଠି ଆଉଁଷି ଦେଲେ । ଆଖି ଦୁଇଟି ତାଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ଛଳଛଳ ହୋଇଯାଇଥାଏ । ଯୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ମୋ'ଠାରୁ ସବୁ ଶୁଣିଲେ । ସାଂରେ ସାଂରେ ମୋତେ ପୁରାକୁ ନେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ । ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ପୁରୀ ଗଲୁ । ତାଙ୍କର ଜଣେ ପୁରାତନ ବଂଧୁ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାର ଠାରେ ହୋମିଓପାଥ୍ ଚିକିତ୍ସାକର୍ମ ଖୋଲିଆଆନ୍ତି ସେଇ ସ୍ଥାନକୁ । ପୁରୀ ବସଷ୍ଟାଣ୍ଡରେ ଓହ୍ଲେଇ ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ମୋ ହାତକୁ ଧରି ସେ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ତାଙ୍କର ସେଇ ପଂଚାନବେ ବୟସର ବନ୍ଧାୟ ବଂଧୁ ହୋମିଓପାଥ୍ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ନିକଟକୁ ।

ସେଇ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବଂଧୁମାନେ ଆଜି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ଥିଲେ ଉପର ବରତା, ଖସିଗଲେଣି । ଆମେମାନେ ମଧ୍ୟ କେଉଁଦିନ ଯିବୁ ଅପେକ୍ଷାରେ ରହିଛୁ । ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର ପରିବାର କେବେ ଶୂନ୍ୟ ପଡ଼ିବନି । ଆମ ପରିବାରର ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କର ସ୍ନେହ ଅତୁଟ ରହିବ । ବେଗ ବଢ଼ି ସ୍ରୋତସ୍ରୋତ ପ୍ରବାହ ଯେପରି ବାଧାହାନ, ଆମମାନଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । □

ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଙ୍ଗାଧର

• ଗୁରୁ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ

ଖ୍ୟାତ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାର ବେଗୁନିଆ ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଗ୍ରାମ୍ୟଜୀବନ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବେଶ ସହିତ ଏତେ ପରିମାଣରେ ଓଡ଼ିଆତା ଗାବେ ଜଡ଼ିତ ଥିଲେ ଯେ, ସରଳ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ତେଲଲୁଣ ସଂସ୍କାରର ଦୁଃଖସୁଖରେ ଗାରିବାର ହେବାକୁ ପଛାଇ ନଥିଲେ ସେ । କେଉଁ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଘରେ ଚାଉଳ ନାହିଁ ତ କାହାର ଝିଅ ବାହାଘର ହେବ, କାହାର ପୁଅ ମାଧ୍ୟମିକ ପରୀକ୍ଷା ଦେବ ତ କିଏବା ତା'ର ବୁଢ଼ୀମା'କୁ ଧରି ଡାକ୍ତରଖାନା ଯିବ । ନିଜର ଅତୀତ ଅସୁବିଧାକୁ ପୂରଣ ପାଇଁ ଅସହାୟ ଆଦିବାସୀମାନେ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ପାଖରେ । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ସଂଗେ ସଂଗେ ସାହାଯ୍ୟର ହାତ ବଢ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ନିରଳସ ଜୀବନ ପାଖକୁ । ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଜୀବନ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବେଶକୁ ସରସ ସୁନ୍ଦର କରି ରଖି ତୋଳିବାରେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଅବଦାନ ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ।

ଆଦିବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କଳହ ଲାଗିଲେ, ସାହି ସାହି/ଗ୍ରାମ ଗ୍ରାମ ଭିତରେ ଝଗଡ଼ା ହେଲେ, ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଖୋଜାଚାଲେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ କେଉଁଠି ବା ସୁଲ ଘରେ ଲାଉଟ ଲଗାଇ ସମସ୍ତେ ଜମା ହୋଇ ସଭାସ୍ଥଳକୁ ପାଛୋଟି ନିଅନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ । କଳହର ଫଇସଲା କରି ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆପଣାର ହୁଅନ୍ତି ।

ସରକାରୀ ସହଯୋଗ ପାଇବାରୁ ନିଷ୍ପତ୍ତ ଆଦିବାସୀମାନେ ସର୍ବଦା ବଂଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଗଭୀରତା ସ୍ବାର୍ଥପର ନୀତି ଓ ବୁଦ୍ଧି/ଜିଲ୍ଲା କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅସହଯୋଗ ହେତୁ ଆଦିବାସୀମାନେ ବାରମ୍ବାର ନିଷ୍ଠେସିତ ହୁଅନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆସିଥିବା ଅର୍ଥ ହରିଲୁଟ ହୁଏ । ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ଅଣ୍ଟାରେ ଲୁଗାଗିତି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଯାଆନ୍ତି ବୁଦ୍ଧି/ଜିଲ୍ଲା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟକୁ ସେଠି ବୁଦ୍ଧି/ଜିଲ୍ଲା କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଘେରାଇ ହୁଏ, ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲେ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଅନ୍ତି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ । ବାସ୍ତବିକ ଆଦିବାସୀଙ୍କ ଜୀବନ ପାଖରେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଶରୀରର ପ୍ରତିଟି ରକ୍ତବିନ୍ଦୁ ମିଶିଯାଇଛି ସେମାନଙ୍କ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ, ସେମାନଙ୍କ ଦାବିକୁ ସରକାର ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ପାଇଁ ଓ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆସୁଥିବା ସରକାରୀ ଅର୍ଥକୁ ହରିଲୁଟ କରାଇ ନଦେବା ପାଇଁ । □

ପୋଡ଼ାଟିଆ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା-୨୫୨୦୨୧

ନେତା-ଅଭିନେତା

• ଜି.ବି.ଗୁମାନସିଂହ

୧୫୦୦ କଥା । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାନ୍ଦ୍ରଚର ହୋଇଥାଏ । ଖୋର୍ଦ୍ଧା, ବେଗୁନିଆ, ବୋଇଗଡ଼ରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଜବାଦୀ ନେତା ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଇତ୍ୟାଦିଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଥିଲା । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ସାନପଦର ଏହାର ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା କରୁଥିଲା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନି । ଏଇ ଗାଁରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସ୍ୱର୍ଗାୟ ଭଗବତୀ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସ୍ୱତ୍ରପାତ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଭାରତର ବଡ଼ ବଡ଼ ନେତାଙ୍କର ଏଇ ଗାଁଟି ଥିଲା ଏକ ମିଳନସ୍ଥଳୀ ।

ପାର୍ଟିର ବହୁମୁଖୀ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଇତିଆନ ପିପୁଲ୍ସ ଏସ୍‌ଏଚ୍‌ଆର୍ ଆସୋସିଏସନ ସାଧାରଣ ବର୍ଗ ଲୋକଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଆକର୍ଷିତ କରୁଥାଏ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଯାରି ମାଧ୍ୟମରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଇଟି ନାଟକ ଏଠି ମଂଚସ୍ଥ କରାଯାଉଥିଲା । ସେଇବର୍ଷ ‘ମୂରିଆ’ ନାଟକ ମଂଚସ୍ଥ ପାଇଁ ଠିକ୍ ହେଲା । ଛୋଟପିଲାଉ ଭୂମିକା ପାଇଁ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ମୋଡେ ଡାକିଲେ । ଔଷଧସାଲରେ ବେତଟିଏ ଧରି ବସିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କେବେହେଲେ ବେତ ଉପରକୁ ଉଠେଇ ନାହାନ୍ତି । ଖାଲି ମୁରୁକି ହସି କହନ୍ତି, ଯିଏ ଭୁଲ କରବ ବାଡେଇ ପକେଇବି । ବାସ୍ ଏତିକିରେ ସମସ୍ତେ ଘୋଷାଘୋଷି କରି ପାର୍ଟି ମୁଖସ୍ଥ କରିପକାନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ନାଟକ ଆରମ୍ଭରୁ ଗୁପ୍ତତାନ୍ୱର ପରମ୍ପରା ଥିଲା । “ଦୂରବଚନ ବର୍ତ୍ତମାନ...” ଗାତ ଗାର ତ୍ୟାନ୍ତୁ କରିବାକୁ ଆଠଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମୋଡେ ସାମିଲ କରାଗଲା । ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କୁ ତ୍ୟାନ୍ତୁମାଷ୍ଟର ହାରମୋନିୟମ ବଜାଇବାକୁ ଦେଲେ । ମୋର ଗାତ ଭିତରେ ଗୋଡର ଚାକ ପକାଇବା ଟିକିଏ ଭୁଲ ହୋଇଗଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ହାରମୋନିୟମ ଛାଡି ମୋ ଆଡକୁ ଘୃଷ୍ଣିଆସି କହିଲେ, ତୁ ତଗଲାମି କରିବାରେ ତ ଖୁବ୍ ଓଷାଦ୍, ଏଇ ସାମାନ୍ୟ ଗୋଡ ଠିକ୍ କରିପକେଇପାରୁନୁ କହି ସେ ନିଜେ ଗୋଡ ବାଡେଇ ମୋଡେ ନଟେଇବା ଶିଖେଇଲେ । ମନେ ମନେ ଭାବିଲି ଆରେ ବାଃ ନେତା ହେଇ ପୁଣି ଅଭିନେତା । ନାଟକ ମଂଚସ୍ଥ ହେବାର ଦିନ ଆସିଲା । କଟକରୁ ସିନ୍ଦ୍ର ଆସିଲା । ଚାରିଆଡୁ ନେତାଙ୍କର ସୁଅ ଛୁଟିଲା । ଲୋକଙ୍କ ଭିଡ ଯେ କାହିଁକୁ କ’ଣ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଖୁସି । ନାଟକର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ ବହିଧରି ପ୍ରମତିଭ୍ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥାନ୍ତି । ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ ଅତିଥି ସଜ୍ଜାର କରିବା ସାଂଗେ ଅଭିନେତା ମାନଙ୍କର ମଂଚରେ ପ୍ରବେଶ ପ୍ରସ୍ଥାନ ଇତ୍ୟାଦି ପରିଚାଳନା କରୁଥାନ୍ତି । ନାଟକ ଶେଷରେ ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ ଟିକି ହସଟିଏ ହସିଦେଇ ମୋ ଆଡକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଆ କରିବୁ । ସେତିକିବେଳେ ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ କୋକେଇ ପକେଇ କହିଲେ, ବଡ଼ ହେଲେ ତୁ ଭଲ ଅଭିନେତାଟିଏ ହବୁ । ତାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ମୋ ପାଇଁ ଆଜି ଫଳବତୀ ହୋଇଛି । କଳାକାର ଭାବେ ଆଜି ମୁଁ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଛି । କେବଳ ମୁଁ ନୁହେଁ, ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ହୃଦୟର ବିଶ୍ୱାଳତା, ଉଦାରତା ଅସଂଖ୍ୟ ଯୁବକଙ୍କୁ ଦିରଘଦର୍ଶନ ଦେଇଛି ସମାଜକୁ ସୁଧାରିବାରେ ସଫଳ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ । □

ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଙ୍ଗାଧର

• ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ନାୟକ

୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ । ବହୁ ପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ସ୍ବାଧୀନତାର ଶୁଭ ଆରମ୍ଭନୀକୁ ସ୍ମରଣ କରିବା ପାଇଁ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସର ସ୍ବାମୀନାଥ ସତ୍ତାପତି ଏ ଲୋକନାଥ ମିଶ୍ର (ପଙ୍କ ବାବୁ) ଯେଉଁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଣୟନ କରିଥିଲେ ସେଥିରେ ପ୍ରଚାର ଦାୟିତ୍ବ ମୁଖ୍ୟତଃ ମୋତେ ଦିଆଯାଇଥିଲା । କଟକରେ ରାଜବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ବିଚାର ହେଉଥିବାରୁ ସେହିଠାରୁ ଏକ ପୁଲିସ ଗାଡିରେ ସ୍ବାଧୀନତା ଦିବସ ପାଳନର କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ଘୋଷଣା ତଥା ବେଗୁନିଆ ଥାନା ସଦର ମହକୁମାରେ ଆହୂତ ବିରାଟ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମୋତେ ବରାଦ କରାଯାଇଥିଲା । ମୁଁ ସେହି ଶୁଭ ପ୍ରକାଶରେ ଟ୍ରେନରେ ଖୋରଧା ଯାଇ ଏକନାମକା ପଟନାୟକଙ୍କ ପୌରୋହିତ୍ୟରେ ଚାନ୍ଦମାରୀ ପଡିଆରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତର ତ୍ରିଭଙ୍ଗା ଝଣା ଉତ୍ତୋଳନରେ ଧ୍ବଜନା ଗାବରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଂପାଦନ କରି ବେଗୁନିଆ ଯାତ୍ରା କଲି । ସେହିଠାରେ ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ହେଲା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନିଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ବାଳକନିଧି ସୁବୁଦ୍ଧିଙ୍କ ସହ । ସେ ଦୁହେଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ଅନୁଗତ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ ଓ ଦକ୍ଷିଣ ପ୍ରଚାରରେ ବୋଲଗତ ବେଗୁନିଆକୁ ନେତୃତ୍ବ ଦେଉଥିଲେ । ଅନ୍ତିମ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ “ଭାରତ ଛାଡ଼”ରୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମାନେ ଓହରି ଯାଇଥିବାରୁ ଜେଲ ଫେରନ୍ତା ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମିତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁନଥିଲେ । ଆମେମାନେ ବନ୍ଦୀ ଥିବା ବେଳେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଇଣ୍ଡର ନ୍ୟାସନାଲ ଗାନ୍ଧିଯିବାର ସମାଦ ମିଳିଲା । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ଶାସନତନ୍ତ୍ରକୁ ଆସିବାର ବୈଧାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆଡ଼କୁ କ୍ରମେ ମୁହାଁଇଲେ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର ସ୍ବାଧୀନତା ଆସିଯିବ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟୟ ନଥାଏ । ଯାହାହେଉ ସେ ଦିନ ବେଗୁନିଆଠାରେ ମୁଁ ମୋର ବଡ଼ଭାଇ ତୁଲ୍ୟ ଗଙ୍ଗାଧର ଓ ବାଳକନିଧି, ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କଠାରୁ ଅଳ୍ପ ସହଯୋଗ ପାଇଥିଲି ଓ ସେ ଦୁହେଁ ସ୍ବାଧୀନତାକୁ ସ୍ମରଣ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇଥିଲେ । ମୋର ଠିକ୍ ସେହି ୫୨ ବର୍ଷ ତଳର କଥା ମନେଅଛି । ମୁଁ ସଭାରେ ଅନୁରୋଧ କଲି ଯେ ଦୀର୍ଘ ତିନି ଶତ ବର୍ଷର ଇଂରେଜୀ ଶାସନ ଲୋପ ପାଇଥିବାରୁ ସର୍ବପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସ୍ବରୂପ ବିଦେଶୀ ସରକାରଙ୍କ କଟକରାର ସେ ଅଂଚଳର ଯେତେ ମୋକଦ୍ଦମା ଅଛି ତାହାକୁ ଆପୋଷରେ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରାଯାଉ ଓ ଏହାର ନେତୃତ୍ବ ନିଅନ୍ତୁ ସେ ଅଂଚଳର ଜନପ୍ରିୟ ନେତା ଗଙ୍ଗାଧର । ବିପ୍ଳବ ହର୍ଷଧ୍ବନି ଓ

କରତାଳିରେ ସଭା ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଲୋକକର କାନ-ମନ-ଧ୍ୟାନ ବହୁତ ଏକାଗ୍ର ଥାଏ । ସମସ୍ତେ ନୀରବ ନିଶ୍ଚଳ ସଭା ଉପରୋଗ କରୁଥାନ୍ତି ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ମୁଁ ବାପୁଜୀଙ୍କ ପରିକଳ୍ପିତ ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାରେ ତାଲିମ ନେଇ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦେବା ଓ ତା'ପରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଆଧୀନରେ ଲୋକସମ୍ପର୍କ ଅଧିକାରୀ ଭାବରେ ପୁରୀ ସଦର ଓ ଖୋରଧାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଅବସରରେ ତାର ଗଢାଧରଣ ସହ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲି । ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସମ୍ମାନ ପେନ୍‌ସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଦ୍ଵାରା ଆଜାଦ-ହିନ୍ଦ-ଫୋର୍ଟ ସଂଗଠନ ପାଇଁ ଗଢାଧରଣ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ଲାଗିପଡିଲେ । ତାଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ବହୁ ବର୍ମା ଫେରନ୍ତା ତଥା ସେମାନଙ୍କ ପରିବାର ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି । ଗଣପୁର ବେଙ୍ଗଲଗେଟ୍ ହତ୍ୟା ଘଟଣାରେ ସହାୟତା ଲାଭ କରିଥିବା ଗନ୍ଧୁ ଦିବାକର ତଥା ଖୋରଧା ଅଂଚଳର ସମାଜବାଦୀ ନେତା ଏପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସ୍ମରଣୋତ୍ସବ ପ୍ରତିବର୍ଷ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ସେ ପାନନ କରାଉଥିଲେ । ପୁରୀ ଆସିଲେ ବଗଲା ଧର୍ମଶାଳାରେ ରହନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ ଆମେ ଦୁହେଁ ରାଜନୀତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଅସ୍ଥିରତା ସମ୍ପର୍କରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁ । ସମାଜ ଓ ଶାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାଜବାଦ ରୂପାୟିତ ହେଉ ନଥିବାର ସେ ମର୍ମହୃଦ ବେଦନା ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଗ୍ରାମ ସାନପଦରରେ ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ଶିକ୍ଷା ସଂସ୍କାରବିତ୍ ଶ୍ରୀ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ, ଏଭଦ୍ରନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଏ ବାମନ ଚରଣ ମିଶ୍ର, ବାଇଧର ପାଠୀ ଓ ଭଦ୍ରନାଥ ମହାନ୍ତି ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ ଓ ସହଯୋଗ ଥିଲା । ବିଦ୍ୟାଳୟର ଗୁରୁଜୀମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମାନ୍ୟ ଡରାଉବାରେ ସେ ଆଦୌ କୁଣ୍ଡାବୋଧ କରୁନଥିଲେ । ମୁଁ ଖୋରଧାରେ ଉପଖଣ୍ଡ ସୂଚନାଧିକାରୀ ଥିଲା ବେଳେ “ଓଡ଼ିଶା ଦିବସ” ପାନନ ସମାରୋହକୁ ଖୋରଧା ଅଂଚଳରୁ ପାଇକ ଆଖଡ଼ା ବୁବନେଶ୍ଵର ନେଉଥିଲି । ସେଥିରେ ତାଙ୍କ ଗଂଗାଧର ଓ ବାକନିଧିଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗ ଥିଲା । ରାଜନୀତିକ ପ୍ରତିପକ୍ଷକୁ ସାମନା କରିବା ସତେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ଆଚରିତ ଧର୍ମ ଥିଲା । ପଦ୍ମଭୂଷଣ ଡଃ ରାଧାନାଥ ରଥଙ୍କୁ ବିବାଦୀୟ ପୀଠ ଗଡମାଣିଡ୍ରାକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ନେବା ଓ ପ୍ରତିପକ୍ଷକୁ ଦ୍ଵାରା ଆହତ ହେବା ଏହାର ପ୍ରମାଣ ।

ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ବେଲଗଡ଼-ବେଗୁନିଆ ଅଂଚଳର ବହୁ ପ୍ରଖ୍ୟାତି । ଆଦ୍ୟରୁ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କହିଲେ ଋତନାୟକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ପ୍ରମୁଖ ମାଧ୍ୟମ ଧରାଯାଉଥିଲା । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ କୋହୁଅବେରେଣି, ଚମ୍ପାଇଲୋ ଓ ବୋଲଗଡ଼ରେ ଖଦୀ କେନ୍ଦ୍ରମାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ସେ ଅଂଚଳକୁ ଆସିଥିଲେ । ସୂତାକଟା ଓ ଲୁଗାବୁଣା ପରି ଶ୍ରମାଳୟରେ ବହୁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଝିଅ ବୋହୂ ତାତ ସଙ୍ଗକୁ ଟିପେ ଲୁଣ ସମ୍ମାନର ସହ

ଯୋଗାଯୋଗ କରିପାରୁଥିଲେ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଚକ୍ରଧର ତ୍ରିପାଠୀ, ଏବାଙ୍କନିଧି ପରିତା, ଏବିଶ୍ୱନାଥ ସାମନ୍ତ, ଏବନଭଦ୍ର ସାହୁ, ଏଜନାର୍ଦ୍ଦନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ମହାଦେବ ପ୍ରଧାନ, ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ନାଗ ଓ ବକିମ ବିହାରୀ ପାଲ ପ୍ରମୁଖଙ୍କୁ ଲୋକେ ମନେ ପକାନ୍ତି । ସେମାନେ ଥିଲେ ନିଜ୍ଜିବ ଖଦୀ କର୍ମୀ ଓ ସଂସ୍କାରଧର୍ମୀ । ବ୍ରିଟିଶ ପ୍ରଶାସନରେ ଆତଙ୍କ, ବିପ୍ଳୟ ଓ ଆଲୋତନ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ବାନରସେନା ପରି ବେତ୍ରାଘାତ ସହି ମଧ୍ୟ ନିଶା ଦୋକାନରେ ପିକେଟିଂ କରି ମୁଠାଏ ଲୁଣ ମାଧ୍ୟମରେ ବିରାଟ ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟକୁ ଧୁନିସାଦ୍ କରି ଦେଉଥିଲେ । ଗଙ୍ଗାଧର ସେହି ପର୍ଯ୍ୟାୟର ସଂଗ୍ରାମୀ । ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ତାଙ୍କ କାରାବରଣ ସଂଗ୍ରାମୀ ଭୂତିହାସରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ।

ବୋଲଗଡ଼ ପଂଚାୟତ ସମିତି ବୈଠକରେ ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ କଂଗ୍ରେସ ଓ ସଦସ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତୁମ୍ଭେ ହଜଗୋନ ଲାଗେ । ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କ କାନକୁ କଥାଯାଏ । ମାତ୍ର ସେ ଏହାକୁ ପସନ୍ଦ ନକରି ଲୋକଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ କ'ଣ କରାଯିବ ତା ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଅନ୍ତି । ସେ ଉପରୁ ଲଢ଼ି ଦିଆଯାଉଥିବା ଦଳୀୟ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ନିଜସ୍ୱ ବିଚାର ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଥିଲେ । ଦଳୀୟ ଚାପ ତାଙ୍କୁ କାନ୍ଦୁ କରିପାରୁନଥିଲା । ପିତୃକୁଳି ବଞ୍ଚଳା ହତାରେ ସେ ସଜା କରନ୍ତି । ଉପଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମୁଁ କେତେଥର ତାଙ୍କ ସତାକୁ ଯାର ଚିକିନିଷ୍ ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରି ଜଣାଇଛି । ମୁଁ ଉପଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ଭାବରେ ଆସିଛି ବୋଲି ସଭାରେ ପ୍ରକାଶ କରି ସେ ମୋତେ ବହୁତ ମାନ୍ୟତା ଦିଅନ୍ତି । ଚାରିଥର ଏମ୍ବୁଲେନ୍ସ ହେବା ତାଙ୍କ ଲୋକପ୍ରିୟତାର ପ୍ରମାଣ ।

ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ତରଫରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପରଲୋକରେ ଶୋକାଞ୍ଜନି ନିବେଦନପୂର୍ବକ ଦିବଂଗତ ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି କାମନା କରୁଛି । □

ସଂଗ୍ରାମୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବର ପରିଭାଷା

• ପ୍ରମୋଦିନୀ ପାଇକରାୟ

ତାଃ ଧର୍ମ ପିତାଃ ସ୍ବର୍ଗଃ, ପିତା ହି ପରମ ତପଃ

ପିତରି ପ୍ରୀତିମାପର୍ଣ୍ଣେ ପ୍ରିୟତେ ସର୍ବ ଦେବତାଃ ।

ଏହାର ଅର୍ଥ ସବଜନବିଦିତ । ମାତ୍ର ମୋ ମତରେ ଯଦି ପିତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ ଆଦର୍ଶମୟ ଓ ନୈସର୍ଗିକ ହୁଏ- ତେବେ ସନ୍ତାନସନ୍ତତିମାନେ ସକଳ ଦେବତାଙ୍କ ଆରାଧନାକୁ ପଛରେ ପକାଇ ପ୍ରଥମେ ପିତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଗଭି ନିବେଦନ କରିବାକୁ ଶ୍ରେୟ ମଣିବେ ।

ଏହା ଲେଖିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା- ମୋର ପରମ ପୂଜନୀୟ ଶୁଶ୍ରୁର ସ୍ବର୍ଗତ ପାଇକରାୟ ଭାରତୀୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଅପ୍ରତିଦ୍ବନ୍ଦ୍ବୀ ନେତା ଥିଲେ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ନେତୃତ୍ବ ନିଷ୍ପତ୍ତ, ନିଷ୍ପପତ୍ତ ଥିଲା । ଆଜିକାଲିର ନେତାମାନଙ୍କ ପରି ସତ୍ତା, ସମିତିରେ ସାରସର୍କି ଗାଣଣ ଦେଇ ଆଦର୍ଶବାଦର ବନ୍ୟା ବୁଝାଇ ଘରକୁ ଫେରି ଚାର ଓଲଟା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁ ନଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ମୁଖନିସ୍ବୃତ ଆଦର୍ଶବାଣୀ ଓ କାମରେ ସୂତାଏ ମଧ୍ୟ ପାଙ୍କ ନଥିଲା । ନାରୀ ଶିକ୍ଷା, ନାରୀ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଯୌତୁକର ତାନ୍ତ୍ର ବିରୋଧି ସେ ଥିଲେ । ମୋର ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ଦୁରପତ ତାଙ୍କରି ସ୍ମୃତି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନିମ୍ନରେ ଲେଖୁଛି ।

୧୯୭୧ ମସିହା କଥା । ଶୈଳବାଳା ମହିଳା କଲେଜରେ ପ୍ରି-ୟୁନିଭରସିଟିରେ ନାମ ଲେଖା ହୋଇଥାଏ ମୋର । ଦଶହରା ଛୁଟିରେ ଗାଁକୁ ଆସିଥାଏ । କେଉଁଠୁ ଖବର ନେଇ ବାଟ ପଚାରି ଆମ ଘରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସାଂଗରେ ଆଆତି ମୋର ବଡ଼ ଭାଇ (ବଡ଼ବାପାଙ୍କ ପୁଅ) ସରପଞ୍ଚ ଭାସ୍କର ଚନ୍ଦ୍ର ଜେନା । ମୁଁ ସାହି ମଝିରେ ଆମର ଆଡ଼ାସ୍ଥଳ କରି କୃଷ୍ଣରେ ଜଳଖିଆ ଘୋଡ଼ଣିଟିଏ ବୁଣୁଥାଏ । ଅବଶ୍ୟ ବସିବା ସ୍ଥାନକୁ ଆମ ଘର ଉପର ମହଲା ସ୍ତର ଦେଖାଯାଏ । ଉପର ବାରଣ୍ଡାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଗାସ୍କରଭାଇ ତାଙ୍କ ପକାଇଲେ । ମୁଁ ଉପରକୁ ଗଲି । ସେଇମିତି ଘର ପିନ୍ଧା ଲୁଗା, ମୁଣ୍ଡ ଅଲଗା, ହାତରେ କୃଷ୍ଣ କଣ୍ଠା ଲାଗି ରହିଛି । ସମ୍ମୁଖରେ ତାଙ୍କ ଡେଇଁବାସ୍ତ୍ର ସୁଜାଘି, ବକିଷ୍ଟ ଚେହେରା ଦେଖି ମୋର ସ୍ବତଃ ମୁଣ୍ଡ ନର୍ତ୍ତ ଗଲା । ପ୍ରଣାମ କଲି । ଗାସ୍କର ଭାଇ କହିଲେ, ଏ ହେଉଛନ୍ତି ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ । ନାଁଟି ଶୁଣିଲା ଶୁଣିଲା ପରି ଲାଗିଲା । କାରଣ ରେଡ଼ିଓ ନିଉଜରେ ପ୍ରାୟ ନାଁଟିକୁ ଏକାଧିକବାର ଶୁଣିଥିଲି ।

ସେତେବେଳକୁ ବାପା ଘରେ ନ ଥାନ୍ତି । ବୋଉକୁ ଜଣାଇଲେ । ବୋଉ ତାଖଣ୍ଡେ ଓଡ଼ଣା ପକାଇ ବାରଣ୍ଡାରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । କହିଲେ- ‘ଆଜି ଠାରୁ ଆପଣ ମୋର ‘ସମୁଦିଆଣୀ’ ହେଲେ । ବୋଉ ତରତରରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯାଇ କ୍ଷୀର ଗ୍ଲାସଟିଏ ଆଣି ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ବାସ୍ ସେତିକିରେ ବାହାଘର ସ୍ଥିର ହୋଇଗଲା । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଡିମାଣ୍ଡ ଥିଲା ‘ଜାତ-ତାଲମା ପଛକେ ଦିଅ, କିନ୍ତୁ ବରଯାତ୍ରୀ ପେଟପୁରା ଖାଇବେ ।’

ମୋ ପରେ ଆଉ ଦୁଇଟି ବାହାଘର ହୋଇଛି । ସେହି ଏକା କଥା । କେବଳ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କ ଖାଇବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ନିବେଦନ । ବିଭାଘର ପରେ ମଧ୍ୟ ରମାଦେବୀରେ ବି.ଏ. ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଲେ ।

ଖାଲି ସେତେକ ନୁହେଁ । ପଢ଼ିବା ସମୟରେ କଲେଜରେ ତଥା ମହିଳା ସମିତିରେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାରେ ତାଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । ୧୯୭୬ ମସିହାରେ ଉତ୍କଳ ମହିଳା ସମିତି ତରଫରୁ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଉପସଭାନେତ୍ରୀ ରୂପେ ମୁଁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲି । ସେଦିନ ବାପା ଖୁସି ହୋଇ ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ସାଲ ଆଣିଥିଲେ । ଖଣ୍ଡେ ମୋ ପାଇଁ ଓ ଆଗଟି ଶାଶୁଙ୍କ ପାଇଁ ।

୧୯୯୨ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ମୁଁ ବୋଲଗଡ଼ ବୁକର ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷା ଓ ଅଧ୍ୟକ୍ଷା ରୂପେ ଥିଲି ସେତେବେଳେ ମୋତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇଥିଲେ । କେବେ ହେଲେ ମୋ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ନାହାନ୍ତି । ବରଂ ଦଳମତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ମୁଁ କାମ କରେ ବୋଲି ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି- ତାହା ମୁଁ ବାହାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ପାଏ ।

ଏହି ମହାନ ନେତାଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ମୋତେ ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ନିଜର ଝିଅ ନଥିଲା । ମୋତେ ସେ ପ୍ରଥମରୁ ଝିଅ ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ତେଣୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି ତାଙ୍କର ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ (ଝିଅସ୍ଥାନ) ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ । ମୋର ପ୍ରତିଜ୍ଞା କେତେ ଦୂର ସଫଳତା ହାସଲ କରିଛି ତାହା ସେହି ପୂଜନୀୟ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାଙ୍କୁ ଜଣା । ଶେଷରେ ପ୍ରଭୁ ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କ ନିକଟରେ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି କାମନା କରୁଛି ।

ଗୋଟାଏ ଯୁଗର ପ୍ରତୀକ

• ଶିବାଜୀ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଥା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଞ୍ଚକରାୟକ ବିୟୋଗ ଘଟିବାର ବର୍ଷେ ପୁରି ଯିବ । ସେ ଥିଲେ ଗୋଟାଏ ଯୁଗର ପ୍ରତୀକ । ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରୁ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଏବଂ ଜୀବନର ଶେଷ ବିଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ କଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ସଂଗ୍ରାମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ସେ ଥିଲେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ । ସେଇ ସଂଗ୍ରାମର ଭିତ୍ତିଭୂମି ଉପରେ ବଢ଼ି ଉଠି ଓ ତାର ପରମ୍ପରା ବହନ କରି ସେ ଆସିଥିଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଓ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ । ଗାନ୍ଧି ଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନ, କୃଷି ଶ୍ରମିକଙ୍କ ଆନ୍ଦୋଳନ, ଆଦିବାସୀ ହରିଜନମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଧାରାର ବିକାଶ ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ସେ ଖ୍ୟାତି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । ସେଇ ମାନଙ୍କ ବକ୍ତିରେ ଆତ୍ମରୋପନ ଜୀବନ ବିତାଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରୁ ୧୯୫୨ରେ ସେ ଆସିଥିଲେ ବିଧାନସଭାକୁ । ପ୍ରାୟ ଦୁଇ ଦଶନ୍ଧି ବ୍ୟାପୀ ତାଙ୍କର ଏହି ଅଭିଜ୍ଞତା ନେଇ ବିଧାନସଭାକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ହେତୁ ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନରେ ଗଠିତ ବିଧାନସଭାରେ ହିଁ ସେ ହେଲେ ଜଣେ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ବିଧାୟକ । ତାପରେ ବାରମ୍ବାର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଛନ୍ତି । କେତେବେଳେ ହାରିଛନ୍ତି ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ଜିତିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ସେଇ ସଂଗ୍ରାମକୁ ଜାରି ରଖୁଛନ୍ତି । ବିଧାନସଭା ଭିତରେ ଆଥାନ୍ତ ବା ବାହାରେ ଆଥାନ୍ତ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା, ଗଣତନ୍ତ୍ର, ଏକତା ଓ ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷତାର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଏବଂ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଉପରେ ଲଦା ହେଉଥିବା ଶୋଷଣ କଷଣ ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଆସିଛନ୍ତି ।

ଏସବୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନକୁ ସାର୍ଥକ କରିଛି । ମାତ୍ର ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁ ସେ ଓ ତାଙ୍କ ପିତୃର ସାଥୀମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଓ ପରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଝାସ ଦେଉଥିଲେ ତାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ୀ ପାଇଁ ରହି ଯାଇଛି ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଭାବେ । ପରାଧୀନତାର ଶୃଙ୍ଖଳ ଛିଡ଼ି ସ୍ୱାଧୀନତା ଅର୍ଜନ ହେବାର ଅର୍ଥ ଶତାବ୍ଦୀ ବିତିଲା ବେଳକୁ ପୁଣି ଏ ଦେଶ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଯାଇଛି ନୂଆ ପ୍ରକାରର ଗୋଲାମୀ ବନ୍ଧନରେ । ଆମ ଦେଶର ବଙ୍ଗର, ଶିଳ୍ପ, କୃଷି ଓ ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସେଇ ବିଦେଶୀ ବଣିକଙ୍କ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଜାରି ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସେମାନଙ୍କ ଦୌରାନ୍ତରେ ଦେଶୀୟ ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟ ଡାଙ୍ଗି ପଡ଼ୁଛି । ଆମର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଓ ବୈଦେଶିକ ନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ଏପରିକି ଅନ୍ୟ କେତେକ ଆତ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବ୍ୟାପାରରେ ବିଦେଶୀ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ମାନେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଛନ୍ତି । ଦେଶରେ ଏପରି ଏକ

ସରକାର ଗଠିତ ହୋଇଛି, ଯେକି ଏ ସବୁ ପାଇଁ ଆଦୌ ବିଚଳିତ ନୁହେଁ ବରଂ ଗର୍ବିତ । ସ୍ବାବଲମ୍ବନ ନୀତି ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିତ୍ୟକ୍ତ । ସ୍ବାଧୀନତା ପରେ ଆମ ଦେଶ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହୋଇ ସମ୍ବିକ୍ଷିତ ମାର୍ଗ ଧରିବ ବୋଲି ସାଥୀ ପାଇକରାୟ ଯେଉଁ ସ୍ବପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ତାହା ଆଜି ସୁଦ୍ଧା ପରାହତ । ସେଥିପାଇଁ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟତ୍ତ ଶକ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ମାଧ୍ୟମରେ ଯେଉଁ ଗିରି ଛାପନ ହୋଇଥିଲା ସେଇ ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ ହେଉଛି ପ୍ରବନ୍ଧ ଆଘାତ । ସାଥୀ ପାଇକରାୟଙ୍କ ପିଢ଼ି ଯାହା କିଛି ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ୀ ତାକୁ ହରାଇଛନ୍ତି । ଏହି ସତ୍ୟକୁ ଲୁଚାଇବା ପାଇଁ ନାନାଦି ଛଦ୍ମ ଆବରଣର ଆଶ୍ରୟ ନିଆଯାଇଛି । ଲୋକଙ୍କ ଆଖିରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଅନ୍ଧପୁରୁଷି ବାନ୍ଧି ଦେବାର ପ୍ରୟାସ ଚାଲିଛି । ଏହି ପରିସ୍ଥିତିର ମୁକାବିଲା କରିବାର ଆହ୍ୱାନ ଆଜି ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ୀ ଆଗରେ । ଏହାର ବୀରତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକାବିଲା କରି କେବଳ ସାଥୀ ପାଇକରାୟଙ୍କ ପରମ୍ପରାକୁ ଆଗେଇ ନେଇ ହେବ ।

ଯେଉଁ ବାମପନ୍ଥୀ ଧାରାର ଶ୍ରମିକ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ବିକଶିତ ହେବାର ସ୍ବପ୍ନ ସେ ଦେଖୁଥିଲେ ତାହା ହୁଏତ କିଛି ପରିମାଣରେ ଘଟିଛି । ବାମପନ୍ଥୀମାନଙ୍କର ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ ଶକ୍ତି ବିକଶିତ ହୋଇ ଦେଶର ଅନ୍ୟତମ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି ଏବଂ ତାହା ହିଁ ଆଜି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ଶାସକ ଗୋଷ୍ଠୀର ଆକ୍ରମଣ ବିରୋଧରେ ପ୍ରଧାନ ପ୍ରତିରୋଧକାରୀ ଶକ୍ତି । ମାତ୍ର ସେ ପ୍ରତିରୋଧ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ନୁହେଁ । ଶାସକ ଗୋଷ୍ଠୀ ତାର ଗୋଲାମୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ନୀତି, ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା ଓ ନାନାଦି ଜନବିରୋଧୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ଚଳାଇଛି ବିରାମହୀନ ଆକ୍ରମଣ । ଏ ଆକ୍ରମଣକୁ ପରାହତ କରିବାର ଶକ୍ତି ବାମପନ୍ଥୀ ମାନେ ହାସଲ କରି ନାହାନ୍ତି । ଏ ଆକ୍ରମଣର ମୁକାବିଲା ପାଇଁ ରଣ କୌଶଳ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବା ଏବଂ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରେ ଆପଣାର ଶକ୍ତିକୁ ଦୂରାନ୍ୱିତ ଭାବେ ବୁଝି କରିବା ଆଦି ଅଧିକ ଜରୁରୀ । ଏ ଆହ୍ୱାନର ଜବାବ ବାମପନ୍ଥୀମାନେ ଦେଇ ପାରିଲେ ଗୋଟାଏ ନୂଆ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ନୂଆ ପିଢ଼ୀ ଏଥିପାଇଁ ଭାଜନ ହୋଇ ସାଥୀ ପାଇକରାୟଙ୍କ ସ୍ବପ୍ନକୁ ସାର୍ଥକ କରିବେ ବୋଲି କାମନା କରୁଛି । □

ସାମ୍ୟବାଦୀ ଗଂଗାଧରଙ୍କ ଜୀବନର ବୈପ୍ଳବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ

• ଗନ୍ଧାଧର ବାରିକ

ଢ଼ିଶାର ବୀରଭୂମି ଭାବେ ଖ୍ୟାତ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାର ପାଇକ କୁଳଡିଳକ, ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଅନ୍ୟତମ ରଥୀ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ନୂତନ ସନ୍ଧ୍ୟାମ ପ୍ରଣୀତ ହେବା ପରେ, ୧୯୫୨ ମସିହାରେ ସାବାନକ ଗୋଟ ପ୍ରଥା ପ୍ରଚଳିତ ହେବା ପରେ ପୁରୀ ଜିଲ୍ଲାର ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସବ୍‌ଡିଭିଜନର ବେଗୁନିଆ ନିର୍ବାଚନମଣ୍ଡଳରୁ ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭାବେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ଲଘାତର ଭାବେ ୪ଥର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳର ନେତାଭାବେ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ କୃଷକ ଓ ଶ୍ରମିକ ଶ୍ରେଣୀର ମଙ୍ଗଳ କଷ୍ଟ ବିଭିନ୍ନ ଆରମ୍ଭ ପ୍ରଣୟନରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରି ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ଚହନ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବା ସର୍ବଜନପ୍ରିୟ ନେତା ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ ବର୍ଷକ ତଳେ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି । ଏଭଳି ତ୍ୟାଗୀ, ଜନସେବୀ, ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର, ଦୁର୍ନୀତିମୁକ୍ତ ନେତାଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଦେଶର ଅନୁସୂଚିତ ପୂଜ୍ୟପୁଜା ପରମ୍ପରାକୁ ଭୁଲିଗଲେ ସେ ଜାତିକୁ ରବିନ୍ଦ୍ରୀୟ ନିଷ୍ଠା ଭାବେ ଅନ୍ଧକାରାନ୍ଧ୍ର ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ଗଂଗାଧର ବାବୁ ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ । ସେ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧିଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଚାଲିଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦାନ କରି ଭାରତମାତାର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦାନ କରି କାରାବରଣ କରିଛନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ସେ ବନ୍ଦୀଶାଳାରେ ଥିବା ଅବକାଶରେ ବିଶ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ମତବାଦର ଚିନ୍ତାମାୟକ ମାନକର ଜୀବନୀ ପଢ଼ି ଶେଷରେ କାଲିମାନ୍ତ, ଲେନିନ୍‌ଙ୍କ ଭଳି ମହାନ ତ୍ୟାଗୀ, ବିପ୍ଳବୀ ନେତାଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣୀତ ହୋଇ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଆଦର୍ଶକୁ ବନ୍ଦୀଶାଳାରୁ ହିଁ ଆପଣେଇ ନେଇଛନ୍ତି । ସମାଜର ଦଳିତ, ସର୍ବହରା, ଶୋଷିତ, ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ, ଅବହେଳିତ ଗୋଷ୍ଠୀର ମଂଗଳ ସାଧନ ପାଇଁ ପ୍ରାଣପାତ କରିବାର ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ନେଇଛନ୍ତି । ଜେଲରୁ ଶେଷଥର ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରିବା ଭାରତରେ ସତ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଥିବା ସାମ୍ୟବାଦୀ ଦଳର ସତ୍ୟ ଓ କର୍ମୀ ଭାବରେ ଯୋଗଦାନ କରି ସେ କାଳର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ଏସ୍.ଏ. ତାଙ୍ଗେ, କେରଳର ନମ୍ବୁଦ୍ରିପଦଙ୍କ ସହିତ ମିଶି ଜଣେ ବିପ୍ଳବୀ କର୍ମୀ ଭାବେ ସାରାଜୀବନ ଭରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସହ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳକୁ ଓହରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଏକ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ କଥା ମୋର ମନେ ପଡୁଛି । ପ୍ରାୟ ୧୫ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଭାରତର ବିଶିଷ୍ଟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ନମ୍ବୁଦ୍ରିପଦ ଆମ ଉତ୍କଳ ଓକିଲସଂଘ

ଦ୍ଵାରା ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଓକିଲ ସଂଘ ସଦନକୁ ଆସିଥିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଆମେ ଯଥୋଚିତ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଦେଇଥିଲୁ । ସେହି ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ସତ୍ତାରେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିଥିଲି- ଆପଣ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଦଳରେ ଥିଲେ ? ସେ ଉତ୍ତରରେ କହିଲେ ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲି । ପରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳରେ ଯୋଗ ଦେଲି । ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ରାଜନୈତିକ ଜୀବନରେ ତାହାହିଁ ହୋଇଥିଲା । ଯେହେତୁ ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧି ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରୁ ୧୯୧୪ରେ ଭାରତକୁ ଫେରିବା ପୂର୍ବରୁ ଭାରତରେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରାଜନୈତିକ ଦଳର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇନଥିଲା ।

ଶେଷରେ ଏକ ମର୍ମାନ୍ତକ କାହାଣୀ ଓ ତହିଁରେ ଗଂଗାଧର ବାବୁ କିପରି ୧୯୫୮ରେ କନିକାର ବିପ୍ଳବ ପ୍ରଜାନେତା ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ ଏ ଚକ୍ରଧର ବେହେରା ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କର ଜାମାତା ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ, ଓଡ଼ିଶାରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂଦାନ କର୍ମୀ, ଗାନ୍ଧିବାଦୀଙ୍କ ଜୀବନକୁ ଆହଳ ହତ୍ୟାରୁ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ସହାୟକ ହୋଇ ସେ ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଧୁ ବସନ୍ତଦାସ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ଉଦାହରଣ ରଖିଯାଇଛନ୍ତି- ତାହା ୧୯୫୮ ମସିହାର ବିଧାନସଭା ବିବରଣୀରୁ ମିଳିପାରିବ । ୧୯୨୨ରେ କନିକାରେ ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନ ଏ ଚକ୍ରଧର ବେହେରାଙ୍କ ନେତୃତ୍ଵରେ ଗଢ଼ି ଉଠି ୧୯୩୭ରେ ଅତ୍ୟାଚାରୀ କନିକା ରାଜା (ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦେଓ) କ ପୁତ୍ର ଏ ଗିରିଶ ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟଙ୍କୁ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭାବେ ଚକ୍ରଧର ବାବୁ ବିପ୍ଳବ ଜୋରରେ ପରାସ୍ତ କରି ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେବା ସହ ସାରା ଓଡ଼ିଶାରେ ଚହଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ । ଯେହେତୁ କନିକା ରାଜା ବିହର ଓଡ଼ିଶା କାଉନସିଲରେ ବ୍ରିଟିଶ ରାଜତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଜଣେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥାଇ ଓଡ଼ିଶାରୁ କଂଗ୍ରେସ ଦଳକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବାର ଦାୟିତ୍ଵ ନେଇଥିଲେ । ୧୯୩୭ ନିର୍ବାଚନରେ ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ କନିକା ରାଜା ପ୍ରାର୍ଥୀ ଛିଡ଼ା କରାଇଥିଲେ । ମାତ୍ର ଫଳତଃ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ବିପ୍ଳବ ବିଜୟ ହେବା ସହ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏ ବିଶ୍ଵନାଥ ଦାସଙ୍କ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀତ୍ଵରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରମଣ୍ଡଳ ଗଠନ ହୋଇଥିଲା । କନିକା ରାଜାଙ୍କର କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତି ଆକ୍ରୋଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ପଶ୍ଚିତ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାଶ, ତତ୍କାଳୀନ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ ଡେଇଁ ଦଣ୍ଡ ଜୋର କରିଥାନ୍ତେ । ଚକ୍ରଧର ବାବୁ (ମୋର ଶ୍ଵଶୁର) ୧୯୩୭ରୁ ୧୯୪୬ ଓ ପରେ ୧୯୫୨-୫୭ ବିଧାୟକ ଥିଲେ । ଗଂଗାଧର ବାବୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ୧୯୫୨-୫୭ ବିଧାୟକ ଥିଲେ । ଉଭୟ କୃଷକ ନେତା ଥିବାରୁ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିବିଡ଼ ବନ୍ଧୁତା ଗଢ଼ି ଉଠିଥିଲା । ମାତ୍ର ଭାରତୀୟ ବିତନ୍ତ୍ରା ଯେ ୧୯୫୭ ପରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରେ ରାଜା, ପୂର୍ବପତି, ଜମିଦାରମାନେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ପାଇଁ ଡକ୍ତାନ୍ତାନ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନେ ସାହାଣ ମେଲି କରିଦେଲେ ଫଳରେ ରାଜା ଏ ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେଓଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେଓ ଆଜି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର କଂଗ୍ରେସ

ଦଳର ପ୍ରାର୍ଥୀ ତାବେ ବିଜୟ ଲାଭ କରି ଓଡ଼ିଶାର ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । କଂଗ୍ରେସ ନୀତିରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରି ୧୯୫୭ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ଆଜ୍ଞାବନ ସଂଗ୍ରାମୀ କଂଗ୍ରେସ କର୍ମୀ, ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଚକ୍ରଧର ବେହେରା କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ - ସ୍ଵାଧୀନ ଚାବରେ ବାସୁଦେବପୁର-ଚାନ୍ଦବାଲି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳିରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରାର୍ଥୀ ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ ଓ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ଆଦି ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରେ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଜଞ୍ଜକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରାର୍ଥୀ ହୋଇ ନିର୍ବାଚନ ଲଢ଼ିଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ ମଧ୍ୟ ବାସୁଦେବପୁର- ଚାନ୍ଦବାଲି ଦୈତ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ବିଦାୟ ଲାଭ କରି- ଓଡ଼ିଶାର ସରକାରଙ୍କର ଜଣେ ବରିଷ୍ଠ ମନ୍ତ୍ରୀ ହେଲେ । ଏହାପରେ ସମ୍ଭବତଃ ଘରୋଇ ବିଭାଗ ମନ୍ତ୍ରୀ ପକ୍ଷରେ କାଳରାତ୍ରି ଘୋଡ଼ି ଆସିବା ସହ କନିକାର ପ୍ରଜା ସଂଗଠନର ବିପ୍ଳବୀ ନେତା ଚକ୍ରଧର ବାବୁ ଓ ବିଶିଷ୍ଟ କର୍ମୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ରାଜନୈତିକ ଆକ୍ରମଣ ଚାଲିଲା । ଦୁଇ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରଜାକର୍ମୀ ମାସକ ମଧ୍ୟରେ ନିହତ ହେଲେ । ଚକ୍ରଧର ବାବୁ ନିଜ ଜୀବନର ନିରାପରା ପାଇଁ କନିକା ଅଞ୍ଚଳ ଛାଡ଼ି ଉତ୍ତରରେ ରହିଲେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଜୀବନର ନିରାପରା ପାଇଁ ଭୂଦାନ କାର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ି ନିଜ ଜୀବନକୁ ବଂଚାଇବା ପାଇଁ ୪ ବର୍ଷ କାଳ କଟକ ସହରର ନୂଆ ବଜାର ହାଇସ୍କୁଲରେ ଶିକ୍ଷକତା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲି । ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ପ୍ରଜାକର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ମାତ, ଲୁଚତରାଜ, ମିଥ୍ୟା ମୋକଦ୍ଦମା ଉତ୍ପତ୍ତି ଭାବେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା- ଏହି ରାଜନୈତିକ ସଂକଟ ସମୟରେ ବେଗୁନିଆର କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ବିଧାୟକ କୃଷକନେତା ଗଂଗାଧର ପାଠକରାୟ ବାରମ୍ବାର କନିକା ପ୍ରଜାଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ରାଜନୈତିକ ଅତ୍ୟାଚାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ବିଧାନସଭା ଗୃହରେ ପ୍ରଜା କର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାରର ବିଲୋପ ସାଧନ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ବିଧାନସଭା ସଂବାଦ ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ଦିଲ୍ଲୀ, ବେଙ୍ଗଲ ଆଦି ସ୍ଥାନରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଜାତୀୟ ଇଂରାଜୀ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ମାନଙ୍କରେ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ଫଳରେ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପୋଲିସ ଆସି କନିକା ପ୍ରଜା କର୍ମୀଙ୍କ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅତ୍ୟାଚାର ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ଭାରତ ସରକାରଙ୍କୁ ଜଣାଇବା ପରେ ଉପରୋକ୍ତ ଅତ୍ୟାଚାରମାନ ପ୍ରଶମିତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ବିପ୍ଳବୀ କନିକା ପ୍ରଜାନେତା, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ମୁଁ ଓ ସେ ସମୟରେ ଆଡ଼କିତ ପ୍ରଜାଗଣ ବିପ୍ଳବୀ କୃଷକନେତା ସ୍ଵର୍ଗତ ଗଂଗାଧର ପାଠକରାୟଙ୍କ ଠାରେ ଚିର ଗଣା- “କାର୍ତ୍ତିକ ଯସ୍ୟ ସ ଜୀବତେ” ତେଣୁ ଗଂଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ଦେହାବସାନ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅମର ଓ ଆମର ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ରକ୍ଷାକର୍ତ୍ତା ଥିଲେ । ସେ ନିଜର ସାଧନା, ତ୍ୟାଗ, କଷ୍ଟବଳରେ ଯେଉଁ ଅକ୍ଷୟ କାର୍ତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରି ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଅମର ହୋଇ ରହିବ ।

ବାପା ଚାଲିଗଲେ

• ବସନ୍ତ କୁମାର ପାଇକରାୟ

ଶ୍ରୀଘ କରିପାରୁନି ବାପା ଚାଲିଗଲେ । ଯେତେବେଳେ ବାହାରକୁ ଯାଇଥାଏ, ଘରକୁ ଫେରି ସେ ରହୁଥିବା ରୁମକୁ ପ୍ରଥମେ ଦେଖେ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଏକ ବର୍ଷ ପୁରିଗଲା । ତାଙ୍କର କଥାବାର୍ତ୍ତା, ଚାଲିଚଳନ ଏବେ ବି ମୋ ମନରେ ଆୟୋଜିତ କରୁଛି । ୧୯୭୨ ମସିହାରେ ମୁଁ ବିଜେବି କଲେଜରେ ସଭାପତି ଭାବେ ପ୍ରତିଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵିତା କରୁଥାଏ । ମୋତେ ସେ ଉତ୍ସାହିତ କଲେ । ମୋତେ ୨ମାଟଙ୍କା ନିର୍ବାଚନରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଦେଲେ । ନିର୍ବାଚିତ ହେଲା ପରେ ବାପାଙ୍କର କି ଅପାର ଆନନ୍ଦ । ମୁଁ ଯଦି ଆଜି କାହା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି ତେବେ ମୋର ବାପାଙ୍କର ଅବଦାନ ବେଶୀ ।

ବାପା ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଆମ ନିଜ ଘର କଥା କେବେ ଭାବି ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରତିଦିନ ନିଜର ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି ନିଶ୍ଚିତ କୁଆଡ଼େ ବାହାରକୁ ବସରେ ଯିବେ । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଖାଇବା, ଶୋଇବା ଏବଂ ରାତ୍ର ୪ଟାରେ ଉଠି ୧୦ କିଲୋମିଟର ଚାଲିବା ଏବଂ ବାଟକୁ କରଖି ଦାନ୍ତକାଠି ଖଣ୍ଡିଏ ଆଣି ଘଷିବା ତାଙ୍କର ପ୍ରତିଦିନର ଅଭ୍ୟାସ । ଭୁବନେଶ୍ୱରରେ ଥିବା ବେଳେ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ଆସୁନା କାହିଁକି ତାକୁ ନିଶ୍ଚିତ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅର୍ପିସରେ ଅର୍ପିସରମାନଙ୍କୁ ଏପରି କଥା କହିବେ ଯେ, ପ୍ରଥମେ ନିଜର କରି ନେବେ । ଘରେ ଥିବା ବେଳେ ଉପରବେଳା ଗୋଟିଏ ବାଲୁଟି ଧରି ଗଛରେ ପାଣି ଦେବେ । ରାଜଧାନୀର ଏତେ ସଂଘ ସହିତ ସଂପୃକ୍ତି ଥିଲେ ମୁଁ ତାହାକୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ମାଳାସଂଘ, ଟେଲର ସଂଘ, ସେକ୍ରେଟାରିଏଟ୍ କର୍ମଚାରୀ ସଂଘ, ପିଏଚ୍‌ଡି ସଂଘ, ରାଜଧାନୀ ରିଲିଫ୍ କମିଟି, ପ୍ରେସ୍ ଡ୍ରାକର୍ସ ସଂଘ, ସଂଗୀତ ଶିକ୍ଷକ ସଂଘ, ଶାନ୍ତି, ମୈତ୍ରୀ ସଂଘ, ରିହା ଚାଳକ ସଂଘ, ପ୍ରେସ୍ କଲୋନା ହାଇସ୍କୁଲର ସ୍ଥାପୟିତା ପ୍ରଭୃତି ।

ଘର ଭିତରେ କାହାକୁ ରାଗିବା ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ଥରେ ଥରେ ବୋଉ ରାଗି ଯାଇ ପାଟି କରେ, ସେ କହନ୍ତି- ଗୋଟିଏ ଧାଡ଼ିରେ କହିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ, କାହିଁକି ଏତେ ବଡ଼ ପାଟି କରୁଛ ? ମୁଁ ମଫସଲ ଗ୍ରାମକୁ ଉଲା ବେଳେ ମୋତେ କହନ୍ତି ଚର୍ଚ୍ଚି ସଂଗରେ ନିଏ, କହି ତାଙ୍କ ନିଜ ଚର୍ଚ୍ଚି ଦିଅନ୍ତି । ପରିବା ପାଇଁ ବଜାର ଗଲେ କହିବେ ଶାଗ ଆଣିବୁ, ଚୁନା ମାଛ ଆଣିବୁ, ତାଙ୍କର ଏହା ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ । ତାଙ୍କର ରୁମ୍‌ରେ ଆଦିବାସୀ, ହରିଜନମାନଙ୍କୁ ଶୁଆନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଲୁଙ୍ଗି, ଚଦର ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଅନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ

ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଦିଅନ୍ତି । ଖୋରଧା, ବେଗୁନିଆରେ ଯେତେ ଆନ୍ଦୋଳନ ହୁଏ ତାଙ୍କର ସଠିକ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଦାବି ହାସଲ କରାନ୍ତି । ଯେଉଁ କାମରେ ହାତ ଦିଅନ୍ତି ସଫଳ ନ ହେଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ବୃତ୍ତର ଚଳସେଚନ ଏବଂ ଖୋରଧା ବଲାଙ୍ଗୀର ରେଳପଥ ଦାବି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦାବି ପତ୍ରରେ ଦେବାକୁ କହନ୍ତି । କେତେବେଳେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଃଖ କରିବା, ଲୁହ ଗଡ଼ାଇବା ମୁଁ ଦେଖୁ ନାହିଁ । ଥରେ ୧୯୮୬ ମସିହାର ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୮ ତାରିଖରେ ଗଡ଼ମାଣ୍ଡବୀର ଗ୍ରାମରେ କଲେଜ ମିଟିଙ୍ଗ ଶେଷ କରି ଡ. ରାଧାନାଥ ରଥ, ସାମ୍ବାଦିକ ଅଶୋକ ଦାସ, ବାପା ଫେରୁ ଥିବା ବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ରାସ୍ତାରେ ଗାଡ଼ି ଅଟକାଇ ବୋମା ପକାଇଲେ । ଏଥିରେ ମୋର ବାପା ଅଧିକ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ । ରକ୍ତ ଛୁତୁଛୁତୁରେ ରାଜଧାନୀ ଡାକ୍ତରଖାନା ଆସିଲେ । ସେତିକିବେଳେ ମୋତେ ଧରି କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ଘରେ ମୋର ପୁଅ ଲିଟୁକୁ ବସାଇ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟ ଲେଖାନ୍ତି । ନାତି, ନାତୁଣୀମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ପ୍ରଦୋଷକୁ ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ୧୯୯୮ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଦୁରଶ ଶକ୍ତି କମିଗଲା, ତଥାପି ପ୍ରଦୋଷ ନାମଟି ମନେ ରଖୁଥାନ୍ତି । ଶେଷ ଅବସ୍ଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟରେ ୨/୩ଟି ଗାତ ବୋଲନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ହଳଦିଆ, ନାଲି ବାନ୍ଧ ଉପରେ । ଅନ୍ୟଟି ହେଲା- କହ କେଉଁ ଜାତି ପାଇଛି ମୁକତି

କରି ହାରି, ହରି ଗୁହାରି
କହି ପାଇଛି କି ସୁଖ, ଲିଭାଇଛି ଦୁଃଖ
ମାଗି ମାଗି ପଥ ଭିକାରୀ ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗାତ-

କି ହେବ ଏ ସ୍ୱରାଜ ଘେନି
ଯେବେ ଭାଇ ମୋର ନ ପୁରେ ପେଟ
ମୋ ଭାଇର ବାଟକୁ ବାଟି, ମୋ ଭାଗରେ ନ ପଡ଼େ ମାଟି
ମୋ ଭାଇ ଶୋଇଛି ଖଟ ପଲକରେ, ମୋତେ ନ ମିଳଇ କନା କବାଟୀ ।

୧୯୭୮ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୦ରେ ମୁଁ ଏବଂ ବାପା ଦରଦାମ ବୁଦ୍ଧି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରି ବିଧାନସଭା ସମ୍ମୁଖରୁ ଗିରଫ ହୋଇ ଝାରପଡ଼ା ଜେଲରେ ୨୦ ଦିନ ରହିଲୁ । ସେତେବେଳେ ମୋତେ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ ଯେ, ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଯୁବକ ସଂଗଠିତ କରେ । ସେମାନେ ବହୁ ଅବହେଳିତ ।

ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶକୁ ମୁଁ ପାଥେୟ କରି ଚାଲିବି ବୋଲି ଶପଥ ନେଉଛି ।

କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ ପାଇକରାୟ

• ଆଶିଷ ମହାପାତ୍ର

ଆ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହେବା ପରେ ଏକ ବର୍ଷ ବିତିଯାଇଛି । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଓ ତାଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ କାମଦାମର ସ୍ମୃତି ଅତ୍ୟାଦି ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ଭାସିଆସୁଛି । ଓଡ଼ିଶାର ସାଧାରଣ ଜୀବନରେ ଏକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷ ସାଥୀ ପାଇକରାୟ । ଏକାଧାରରେ ସେ ଥିଲେ ବରିଷ୍ଠ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, କୃଷକ ମୁଲିଆ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକ ଅଟଳ ସ୍ତମ୍ଭ, ଗଡ଼ଜାତ ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରେରଣାଦାତା, ସାମ୍ୟବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପାତ୍ରର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ବହୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ । ସେ ଥିଲେ ନିଜେ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଓଡ଼ିଶା କୃଷକ ସଭାର ସଭାପତି ଦାୟିତ୍ୱ ନେଲେ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କର ବିରୋଧରେ ଅବୃତ୍ତିନ ପୂର୍ବରୁ । ଗରିବ ଭାଗଚାଷୀ ମୁଲିଆ, ବୁଣାକାର, ରଂଗଣୀ, ଆଦିବାସୀ ହରିଜନ ଇତ୍ୟାଦି ଗରିବ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଉତ୍ସାହର ସ୍ଥଳ । ଯେଉଁଠି ଗରିବ ମୋହନଟି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ଶୋଷଣ ଅତ୍ୟାଚାର ହୋଇଛି ସେଠି ସେ ଝଟର ଇଗଲ ଭଳି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏକଥା ମୁଁ ବହୁ ପକ୍ଷରେ ନେଖୁଛି ଯେ ସେ ୧୯୫୨, ୧୯୬୧, ୧୯୬୭ ଓ ୧୯୭୧ର ବିଧାନସଭା ନିର୍ବାଚନରେ କ୍ରମଯୁକ୍ତ ହୋଇ ବିଧାୟକ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଗଣସମସ୍ୟାକୁ ବିଧାନସଭାରେ ଉଠାଇବାରେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ନେତା ଥିଲେ । ବିଧାନସଭାରେ ସଂଗ୍ରାମ ସାଂଗକୁ ବାହାରେ ଗଣସଂଗ୍ରାମକୁ ସେ ଏକତ୍ର ଚଳାଇଥିଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ସେ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତି ଓ ମୈତ୍ରୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁରୋଧା ଥିଲେ । ମାତ୍ର ସେ ତୁଙ୍ଗ କହିଲା ପରି "Learn from the masses, masses are your teachers, ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ବିଶ୍ୱେଷଣଭରା ଜୀବନର ବାସ୍ତବତାରୁ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଓ ତା'ର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଲଢ଼େଇ ଜାରି କରୁଥିଲେ । ସେ ଥିଲେ ବୀର ନେତା ଓ ଶୋଷିତ ଶ୍ରେଣୀର ନେତା । ଶାନ୍ତ, ସମାହିତ, ଅହିଂସା ଓ ନିରହଙ୍କାରୀ ଥିଲା ତାଙ୍କର ଚରିତ୍ର । ଛୋଟ ପିଲାଭଳି ସେ ଥିଲେ ସରଳ । ତା, ପାନ, ଗୁଡ଼ାଖୁ, ସିଗାରେଟ ଇତ୍ୟାଦି କିଛି ବଦଅଭ୍ୟାସ ତାଙ୍କର ନଥିଲା । ପରିଧାନ ଖୁବ୍ ସରଳ । ଧଳା ହାତସାର୍ତ୍ତ, ଧୋତି ଓ ପାଦରେ ହଳେ ଚପଲ । ଶୁଭ୍ରତା ତାଙ୍କର ପରିଚିତ ଥିଲା । ସେ ପରିବାରକୁ ଗରିବ ସପକ୍ଷବାଦୀ ଓ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ଆଭିମୁଖ୍ୟରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରାଇଥିଲେ । ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା ଓ ଜାତିଆଣବାଦର ସେ ବିରୋଧୀ ଥିଲେ ।

ସ୍ବାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ହୋମାଗ୍ରା ଭିତରୁ ସାଥୀ ପାଇକରାୟଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ । ୧୯୩୦-୩୧ରେ ଏହି କାରଣରୁ ପାଟନା କ୍ୟାମ୍ପ ଜେଲ୍‌ରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ କାରାଦଣ୍ଡ ।

ମହାନ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ପରଶୁରାମ ପଦାତିକ ରାୟ, ଗଂଗାଧର ମିଶ୍ର, ଅଧିକାରୀ ମହାନ୍ତି ଏମାନେ ଥିଲେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାବାଦୀ ସଂଘରେ ଗତିକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱାଇଁ, ସାଧୁଚରଣ ମହାନ୍ତି, କୁଂଦନରାମ, ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ସମେତ ରାଜ୍ୟପାଟିର ମୁଖ୍ୟନେତା ଉଗ୍ରବତୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଶରତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଏକତ୍ର କାମ କରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶାରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଏକ ବିରାଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ସଂଗଠନ ଏମାନେ ଠିଆ କରାଇଛନ୍ତି । ଜାତୀୟବାଦୀ ପରମ୍ପରା ସହିତ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ସାଂଗଠନିକ ନୀତିକୁ ଏକାଠି କରି ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଛଅ ଦଶନ୍ଧି ଧରି ଓଡ଼ିଶା ମାଟିର ସେବା କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଗଂଜାମରେ ବନ୍ୟା ବିପ୍ଳବ ହେଉ ବା ଭୁବନେଶ୍ୱର ବ୍ୟାପକ ଘରପୋତି ହେଉ, ଯେଉଁଠି ମୁହଁତ କଣ୍ଠର ଚିହ୍ନାର ଶୁଭିଚ୍ଛି, ସେଠି ସାହାଯ୍ୟ ନେଇ ହାଜର ପାଇକରାୟ । ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଦୁଃଖ ତାଙ୍କୁ ମିଶ୍ରମୁଣ୍ଡା କରାଇଛି । ନିଜ କାମ ଦାମ କରିଆରେ ଦେଶରେ ଏକ ନବପ୍ରଭାତ ଆଣିବା ପାଇଁ ସର୍ବଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦାନ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ସ୍ୱଚ୍ଛ ! ସେ ଠିକ୍ ଭାବେ ବୁଝିଥିଲେ ଯେ “ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସମାଜର ଦରିଦ୍ରତା ମଣିଷର ମୁକ୍ତି । ତା’ର ଅର୍ଥ ଗରିବ ମଣିଷର କ୍ଷୁଧା, ବେକାରୀ, ନିପାତନ ଓ ଦାରିଦ୍ର୍ୟରୁ ମୁକ୍ତି ! ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିବାର ପୂର୍ବରୁ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଜାଣି ସାରିଥିଲେ ଯେ, ଭାରତ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବ, ମାତ୍ର ଦେଶର ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ଜନସାଧାରଣ କ୍ଷୁଧା, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଓ ଅଶିକ୍ଷାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଗୋରା ବଦଳରେ କଳା ମାଲିକ ଦେଶ ଶାସନ କରି ଅର୍ଥନୀତି ତଥା କ୍ଷମତାର ରାଜଗାଦୀରେ ବସିବେ । ଜାତୀୟ କବି ବୀରକିଶୋର ଦାସଙ୍କ ଅନବଦ୍ୟ କବିତାର ପଂକ୍ତି ସେ ବାରମ୍ବାର ବୋଲୁଥିଲେ ।

ଧଳା ବଦଳରେ କଳା ହେଲେ ଯୋକ, ଘୁଂଟିବ କି ଭାଇ ଜନତାର ଦୁଃଖ

ତାହା ମୂର୍ତ୍ତିଆଙ୍କ ଠେଙ୍ଗୁରି ତୁରିକ ଦିଲ୍ଲା ଦରବାର ତୋଳିବ କି ?

ପୁଣି ଅନ୍ୟତମ ଜାତୀୟ କବି ବାସ୍ତାନିଧି ମହାନ୍ତିଙ୍କ କବିତାର ପଂକ୍ତି, “ଯଦି ତୋର ନପୁରେ ପେଟ କି ହେବ ଏ ସ୍ୱରାଜ ଘେନି, ଯାହାକୁ ଗଂଗାଧର ବାବୁ ଜୀବନର ଶେଷ କାଳ ଯାଏ ବୋଲୁଥିଲେ । ଏଇଥିପାଇଁ ସେ କଂଗ୍ରେସରେ ରହି ସରକାରଙ୍କର ମତ୍ସନଦର ମୋହ ଛାଡ଼ି କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଝାସ ଦେଇଥିଲେ । ଜୀବନଟା ସଂଗ୍ରାମରେ କଟିଗଲା ତାଙ୍କର । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଦିଗରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲା ଓ ବେଗୁନିଆ ଜିଲ୍ଲା ଗଠନ, ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ଥିଲା ।

୧୯୪୮ରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର କଳିକତା ମହାଧିବେଶନ ପରେ ପାର୍ଟି ଯେତେବେଳେ ବେଆରନ୍ ହେଲା । ଅନ୍ୟ ସାଥୀମାନଙ୍କ ଉକ୍ତି ପାଇକରାୟ ଆତ୍ମଗୋପନ କଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ସେ ଦେଖିଲେ ୧୯୪୩ର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ଉକ୍ତି ଅବସ୍ଥା, ସେହି କଳାଗାତି, ସେହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ସେହି ବେକାରୀ ! ୧୯୪୩ର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ବେଳେ ସେ, ପରଶୁକା, ବାବୁ ସୁବ୍ରତ୍ତିମାନଙ୍କ

ସହ ବୋଲଗତ ବେଗୁନିଆରୁ ଧାନ-ଶଗଡ଼ମାନୁ ନେଇ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଚନ୍ଦ୍ରକାର ଭୋଜିଲା
 ଜନସାଧାରଣକୁ ଯୋଗାଇ ଥିଲେ । ମାତ୍ର ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତରେ ଏ ଅବସ୍ଥା କାହିଁକି ରହିବ ?
 ଗାଗଡ଼ାଷୀ ତା'ର ହଞ୍ଜୁ ଚଢ଼ିତ ହୋଇ କାହିଁକି ଓପାସରେ ଦିନ କାଟିବ ? ଗଡ଼ଜାତ ରଜା
 ଗଲେ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ଭରା ପାଇଲେ, ଶହ ଶହ ବାଟି ସମଗି ରଖିଲେ । ତେବେ ବଦଳିଲା
 କ'ଣ ? ବ୍ରିଟିଶ ଅମଳରେ ରଣପୁରର ଅତ୍ୟାଚାରିତ ପ୍ରଜାକୁ ଉଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ବ୍ରିଟିଶ
 ପଲିଟିକାଲ ଏଜେଣ୍ଟ ବେଙ୍ଗଲଗେଟକୁ ବାଉଁଶ ରୂପରେ ପିଟି ପିଟି ମାରିବା ପରେ ରଣପୁରରେ
 ଯେଉଁ ଆତଙ୍କର ଶାସନ ଚାଲିଲା ସେଥିରେ ତ୍ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ ହଜାର ହଜାର ରଣପୁର ବାସୀ ନିଜ
 ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ଛାଡ଼ି ସାନପଦର ସକୋ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଥିଲେ । ସେ ଦିନର କଥା
 ଭୁଲି ହେବନି । ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ, ଗଂଗାଧର ବାବୁ, ପରଶୁ ବା ଏଇ ହତଭାଗ୍ୟ ବାସୁଦେବକୁ
 କେବଳ ଆଶ୍ରୟ ଦେଇନଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଖାଦ୍ୟପେୟ ଦେଇ ଅଭୟରେ ରଖିଥିଲେ ।
 ମାନସପତରେ ଭାସି ଆସୁଛି ସେ ଦିନର କଥା । ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତରେ ସେହି ସାମନ୍ତବାଦୀ
 କୁଳମ୍ବ ଅତ୍ୟାଚାର ହଟାଇବାକୁ ସାଥୀ ପାଇକରାୟ ଖରାବଖାଁ ଶୀତକୁ ଏକାକାର କରି
 ଅର୍ଦ୍ଧବାସରେ ଗାଁକୁ ଗାଁ ଚାଲିଲେ । ଗାଷୀ, ମୂଲିଆ, ସମଧରଣର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କଲେ ।
 ପୋଲିସ ତାଙ୍କୁ ଧରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଚଢ଼ାଇ କଲା । ମାତ୍ର ସାଥୀ ପାଇକରାୟ
 ଧରାପଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଜନଜାଗୃତି ଚାଲିଲା ଅବିରତ । ଶେଷକୁ ପାଇକରାୟ କଲିକତାରେ
 ଅଜ୍ଞାତବାସରେ ରହିଲେ ! ଶେଷକୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଆଇନ ସଂଗତ ଘୋଷିତ ହେବା ପରେ
 ସେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କଲେ ଓ ୧୯୫୪ ନିର୍ବାଚନରେ ଠିଆ ହୋଇ ବେଗୁନିଆ ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ
 ବିଧାନସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ । ବହୁ ନିର୍ବାଚନରେ ଜିତିଥିବା ଓ ହାରିଥିବା ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ
 ପାଇଁ ଜୟ-ପରାଜୟରେ ବିଶେଷ ପରକ ନଥିଲା । ପରାଜୟ ପାଇଁ ଶୋଚନା ନଥିଲା ।
 ଲଗାତର ଗଣସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଯିବା ଥିଲା ତାଙ୍କର ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଲଜୁଆ ଥିଲା ମନୋଭାବ । ମାତ୍ର
 ଅଶକମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ମହଲରେ ତାଙ୍କର ଅଜସ୍ର ପ୍ରଶଂସକ ଥିଲେ । ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ, ଭାରଗରା,
 ନିରହଙ୍କାର ମନୋଭାବ ତାଙ୍କୁ ଜନପ୍ରିୟ କରିଥିଲା । ଗଣମାଣିତ୍ରୀଠାରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ
 ମରଣଘାତୀ ବୋମା ପଡ଼ି ଦେହରେ ଅଜସ୍ର କ୍ଷତ । ଶରୀରରୁ ଗନ୍ଧୁଛି ଚପ୍ ଚପ୍ ରକ୍ତ । ମାତ୍ର
 ପରିପକ୍ଷ ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୋଧରେ ହିଂସା ପ୍ରୟୋଗ କଥା ସେ ସ୍ବପ୍ନରେ ଭାବିନାହାନ୍ତି । ଲେଖକ
 ତାଙ୍କ ସାଂଗରେ ବୋଲଗତ ବେଗୁନିଆ ଅସଂଖ୍ୟ ଅଂଚଳ ବୁଲିଛି । ଲେଖକ ତାଙ୍କ ସାଂଗରେ
 ବୋଲଗତ ବେଗୁନିଆ ଅସଂଖ୍ୟ ଅଂଚଳ ବୁଲିଛି । ସବୁଠି ଦେଖିଛି ଗରିବର ସାଥୀ ପାଇକରାୟ ।
 ଶୋଷଣ ଅତ୍ୟାଚାର ସହିତ ସେ କେବେ ସାଲିଭ୍ କରିନାହାନ୍ତି । ଏହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ପୁରୁଷର
 ଅଭାବ ଓଡ଼ିଶାରେ ଏକ ଶୂନ୍ୟତା ଆଣିଛି । ଆଦିର ଯୁବପାଢ଼ି ତାଙ୍କର ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣୀତ
 ହେଲେ ତାହା ହେବ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଯଥାର୍ଥ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ଡି-୧୧/୧, ଯୁନିଟ୍-୯ ଘାଟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭

ସ୍ନେହ ମମତାର ପ୍ରତୀକ

• ବିଷ୍ଣୁପ୍ରିୟା ରାୟ ଚୂଡ଼ାମଣି

ଜାଧର ବାବୁ ଜଣେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅମାୟିକ ଓ ସ୍ନେହୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ଏହି ଖୋର୍ଦ୍ଧା ବାଟ ଦେଇ ଗାଁକୁ ଯାଉଥିଲେ, ବାଟରେ ଅଟକି ତାଙ୍କ ଅତି ପ୍ରିୟ ଦାଦାଙ୍କୁ ଦେଖା କରୁଥିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ସହିତ, ମୋ ସହିତ ଦେଖା କରୁଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଧୂରନ୍ଧର ରାଜନୀତିଜ୍ଞ ଥିଲେ ଓ ବିଧାୟକ ହୋଇ ଚାଷୀମୂଲିଆଙ୍କ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୂର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ।

ଦିନକର କଥା ମୁଁ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ୯ ମହଲାରେ ଚାକିରି କରୁଥିଲି । ଠିକ୍ ଖାଇବା ସମୟରେ ଗଜାଧର ବାବୁ ମୋ ଅଫିସ୍ ଘରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ଅତି ମମତା ଭରା ସ୍ୱରରେ କହିଲେ, ବୋଦି ! ଚାଲମ ! ଆମ ଘରକୁ ଯିବା, ଯାହା ଥିବ ଘରେ, ଖାଇ ଆସିବ । ମୋତେ ଆଉ ଫାଇଲ କାମ କରାଇ ନ ଦେଇ ଜୋର କରି ଦିଅରଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଚାକି ନେଲେ ।

ସିଧା ତାଙ୍କ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଘରେ (ପ୍ରେସ୍ କଲୋନୀରେ) ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି ଓ (ପ୍ରମୋଦିନୀ ମୋର ଛାତ୍ରୀ) ବସନ୍ତର ସ୍ତ୍ରୀର ହାତ ରନ୍ଧା ଭାତ, ଡାଲି, ତରକାରି ଆଦି ଖାଇ ଫେରିଲି । ପୁଣି ତାଙ୍କ ଜିପ୍ସରେ ଆଣି ଛାଡ଼ି ଦେଇ ଗଲେ । ସେ ଦିନର ଏ ଆତ୍ମୀୟତା ମୁଁ ଜୀବନରେ ଭୁଲି ପାରିବିନି । ତାଙ୍କର ଏ ଅମାୟିକ ସ୍ନେହ ମମତା ମୋ ହୃଦୟରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

ତାଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟ ସଦ୍‌ଗୁଣ ତ ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇଥିବ । ତାଙ୍କର ଏକାଦଶାହ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଦୁହେଁଘୋର ବର୍ଷା ସବେ ଯାଇଥିଲା । ସେଠାରେ ତାଙ୍କର ପୁଅ, ବୋହୂମାନଙ୍କର ବ୍ୟବହାର ଓ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ନିଦର୍ଶନ ଦେଖି ଆସିଲା । ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଅତି ପ୍ରିୟ ସେ ଥିଲେ । ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ଝଡ଼ିବର୍ଷାକୁ ଖାତିର ନ କରି ତାଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ଲୋଚକପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଯେପରି କହୁଥିଲା “ପ୍ରାଣୀର ଭଲ ମନ୍ଦ ବାଣୀ/ମରଣ କାଳେ ତାହା ଜାଣି” ।

ମନେପଡ଼େ...

• ଦୁଷ୍ଟାର ଶତପଥୀ

ଗା

ହୁଁ ଚାହୁଁ ବର୍ଷେ ବିତି ଗଲାଣି । ଋତବର୍ଷ ଏଇ ସମୟରେ ଯେତେବେଳେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଚିରୋଧାନ ଖବର ଜାଣିବାକୁ ମିଳିଲା, ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ୧୯୬୭-୬୮ ମସିହା କଥା । ଆମେ ଅନେକ ନିମ୍ନମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଓ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ପିଲା ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୈଷୟିକ କଲେଜର ଛାତ୍ର ଥାଉ । ପାଠପଢ଼ାର ଏକମାତ୍ର ଉନ୍ନତ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ବାର୍ଷିକ ୯୩୫ ଟଙ୍କା ଶିକ୍ଷା ରଣ । ହଠାତ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏ ରଣ ପ୍ରଦାନ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ଆମମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଘୋର ହତାଶା ଖେଳିଗଲା । କାରଣ ଶିକ୍ଷା ରଣ ନ ମିଳିଲେ ପାଠପଢ଼ା ବନ୍ଦ । କେତେ ଜଣ ବନ୍ଧୁକୁ ଧରି ତତ୍କାଳୀନ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀ ବନମାଳୀ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ୬ ନମ୍ବରସ୍ଥିତ ସରକାରୀ ବାସଭବନକୁ ଗଲୁ । କଥାବାର୍ତ୍ତା ତ ଦୂରର କଥା, ଦେଖା ମଧ୍ୟ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ହତୋତ୍ସାହ ହୋଇ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. କଲୋନୀ ଗଲୁ । କୌଣସି ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. ଧରାକୁଆଁ ଦେଲେ ନାହିଁ । (ସେତେବେଳେ ସମସ୍ତ ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. ଏହି କଲୋନୀରେ ରହୁଥିଲେ- ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ସରକାରୀ ବାସଭବନରେ କୌଣସି ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. ରହୁ ନଥିଲେ ।) ବିବଶ ମନରେ ଫେରୁଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ ପାଇକରାୟଙ୍କ ସଂଗେ ଦେଖାହେଲା । ତାଙ୍କୁ ଆମର ଦୁଃଖ ଜଣାଇଲୁ । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରୁ ତାଙ୍କର ଏ ସଂପର୍କିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆମ ସାଇକେଲ ପଛରେ ବସି ସେ ଅନେକ ଥର ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ବିଧାନସଭାରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟତୋପାନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଶେଷରେ ସଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆମେ ଅନେକ ଛାତ୍ର ପାଠପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୋଜିତ, ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇପାରିଛୁ । ତାଙ୍କର ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭାର ଏ ଘଟଣା ଗୋଟିଏ ଝଲକମାତ୍ର । ବସରେ ଠିଆହୋଇ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନକୁ ଯିବା ନିଜ ଆଖିଆଗରେ ଦେଖୁଛି । ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଚରମ ନିଦର୍ଶନ । ଆଜିର ଏ ଅବସ୍ଥାମୁଖୀ ସମାଜ, ବିଚଳିତ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଏବଂ ତାଙ୍କ ପରି ଅନେକ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରିବା କଷ୍ଟକର । ଆଜିର ସମାଜ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ନାହିଁ ଯେ, ଏମ୍.ଏଲ୍.ଏ. ସାଇକେଲ ପଛରେ ବସି ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ରଣ ସୁବିଧା ତାଲୁ ରଖିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବାସଭବନକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସେ ଚିର ନମାସ୍ୟ ।

ପାଇକରା

• ରଘୁନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ

ରା କହିଲେ ହାତୀକୁ ବୁଝାଇଲା ଭଳି ପାଇକରା କହିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ସର୍ବତ୍ର ଓ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ, ଉତ୍ତର ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ଲୋକେ ବୁଝନ୍ତି ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ।

ସଦା ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ, ମିଷ୍ଟାନ୍ନାସୀ, ବହୁ ବସକ ଏ ଲୋକଟି ପଛରେ କୌଣସି ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଡିଗ୍ରୀ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ତଥା ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଉଚ୍ଚ କର୍ମକର୍ମୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବହୁ ପଦସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ଏ ଲୋକଟି ପରିଚିତ ଥିଲେ ।

କହିବାକୁ ଗଲେ ସେ ନିଜର ଜିଣେର ବୟସରୁ ରାଜନୀତି ସହିତ ସଂପୃକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ସବା ଶେଷରେ ଅର୍ଥାତ୍ ୧୮୦୩ ମସିହାରେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଓଡ଼ିଶା ଦଖଲ କରିଥିଲେ ଓ ଓଡ଼ିଶା ଦଖଲ ପରେ ବି ଖୋରଧା ପାଇକମାନେ ଥରକୁ ଥର ବ୍ରିଟିଶ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଲଢ଼େଇ କରି ଖୋରଧାର ପାଇକମାନେ ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ଦ୍ୱାରା ବହୁ ଭାବରେ ନିର୍ଯ୍ୟାତ ହୋଇଥିଲେ । ତେଣୁ ପାଇକରାୟଙ୍କ ପାଢ଼ିର ମଣିଷମାନେ ଆବାଲ୍ୟରୁ କାହିଁକି ବରଂ ମାତୃଗର୍ଭରୁ ବ୍ରିଟିଶ ବିରୋଧୀ ରକ୍ତ ମାଂସରେ ଗଢ଼ା ହୋଇ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଭାରତବର୍ଷରେ ବ୍ରିଟିଶ ବିରୋଧୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ତୀବ୍ର ହେବା ବେଳକୁ ପାଇକରା ପୋଥିରେ ଡୋରି ବାନ୍ଧି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଝାସ ଦେଇଥିଲେ । ସେଇ ଦିନୁ ସେ ଆଗକୁ ମାଡ଼ି ଚାଲିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ପଛକୁ ପେରି ଚାହିଁ ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରଥମରୁ ଚାଷୀମୁଲିଆଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ ସେ ବାମପନ୍ଥା ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ମୋର ସଂପର୍କ ପାଇକରାଙ୍କ ସହିତ ୧୯୩୬ ମସିହାରୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଓ କ୍ରମେ ଖୋରଧାର ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ଗୋକୁଳମୋହନ ରାୟଚୂଡ଼ାମଣିଙ୍କ ସହ କର୍ମୀ ହିସାବରେ ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଘନିଷ୍ଠତା ବଢ଼ି ଚାଲିଥିଲା । ପ୍ରାଣବାହୁଙ୍କ ସହଯୋଗୀ ମଂଜରୀ ଦେବୀ ଜଣେ ସର୍ବସଦ୍ଦା ମହିଷଣୀ ମହିଳା ଥିଲେ ଓ ପ୍ରାଣବାହୁଙ୍କ ସମସ୍ତ ସହକର୍ମୀଙ୍କୁ ନିଜର ଆତ୍ମୀୟ ରୂପେ ଆଦର କରୁଥିଲେ ଯାହାର ପ୍ରଭାବ ଯୁବ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠାପର ଭାବେ କର୍ମ ତତ୍ପର କରି ତୋଳୁଥିଲା । ସେ ସମୟର କାର୍ଯ୍ୟ ଧାରା ସ୍ପଷ୍ଟ ଥିଲା ।

ସେ ମୋର ପାଇକରା ଓ ମୁଁ ତାଙ୍କର ରଘୁଭାଇ । ପରିଣତ ବୟସରେ ତାଙ୍କର ମଣ୍ଡିଷ କ୍ରମେ ବିଘ୍ନରଣଶୀଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ବେଳେ ସେ ବହୁତ କିଛି ଭୁଲି ଯାଉଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରଘୁଭାଇକୁ ଭୁଲି ନଥିଲେ । ପାଇକରାଙ୍କର ବର୍ଷକ ତଳୁ ମହାପ୍ରୟାଣ ଘଟିଛି, ତାଙ୍କର ମହତ କର୍ମ ତାଙ୍କୁ ଅମର କରି ରଖୁଛି ଓ ରଖୁବ ମଧ୍ୟ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ

ସାଙ୍ଗ ଗଙ୍ଗାଧରଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି

• କୁନ୍ଦନରାମ

୧୯୩୪ରେ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଲି । ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନାଁରେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ତେଲେଙ୍ଗା ସାର୍ ହିଁ ‘ଜଂଜମେସ୍’ରେ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ, ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର, ଦୀନବନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର, ଗଙ୍ଗାଧର ମିଶ୍ର, ପର୍ଶୁରାମ ପଦ୍ମାବତ୍ତିରାୟ ପ୍ରଭୃତି ରହୁଥିଲେ । ମଞ୍ଜରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ (ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ), ରମା ମିଶ୍ର (ଗଂଗାଧର ମିଶ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ, ରଣପୁର) ପ୍ରଭୃତି ରହି ଦେଶ ପାଇଁ ପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଗତିକୃଷ୍ଣ ସ୍ୱାଇଁ, ନବଗୌଧୁରୀ, ମାଳତି ଗୌଧୁରୀ ଏମାନେ ଆସୁଥିଲେ ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଉଗବତୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକ, ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଆସି କଂଗ୍ରେସ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ପାଇଁ କାମ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ ଏ ଦଳର ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ମୁଁ ପାଠ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ପ୍ରଥମେ ମୋର ଦାମ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସଂଗେ ଦେଖା ହେଲା । ସେ କହିଲେ, ପାଠପଢ଼ା ତ ଛାଡ଼ିବ ଦେଶ କାମ ପାଇଁ ଆମ ସଂଗରେ ଆସ । ଆଗରୁ ମୁଁ ଥିଲି କଂଗ୍ରେସରେ । ପାଠ ପଢ଼ିବା ବେଳେ ସଭାସମିତି କି ଯାଏ, ଖବର ପିନ୍ଧେ । ତାପରେ ଦାମ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହ ଉଗବତୀବାବୁ ଓ ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ସହ ଦେଖା ହେଲା ।

୧୯୩୪ରେ ଗାନ୍ଧୀ ଓଡ଼ିଶା ଆସିଲେ । ପୁରୀ ସିଂହଦ୍ୱାରରେ ସଭା ହେଲା । ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରି ଥିଲା ବଡ଼ଦେଉଳ ଭିତରକୁ ହରିଜନ ପ୍ରବେଶ କରିବେ, ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସାଂଗରେ । ପୁରୀରେ ମଠ ମହନ୍ତ ପ୍ରଭୃତି କଡ଼ା ପୋଲିସ ପହରାରେ ଆଆନ୍ତି । ସିଂହଦ୍ୱାର ଆଗରେ ଦୋଳ ମଣ୍ଡପ ସାହିର ସାମ୍ନାରେ ବଡ଼ ଦାଣ୍ଡରେ ହୋଇଥିଲା । ବହୁତ ଲୋକ ସମାଗମ ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହରଙ୍କ ସହ ସଭା ମଣ୍ଡପରେ ବସିଥିଲି ।

ଗାନ୍ଧିଜୀ ପ୍ରଥମେ ଉଠି କହିଲେ “ମୈଁ ଓଡ଼ିଶା ଆସା ହୁଁ । ହରିଜନ କେ ଉଲାଈକେ କିଏ ମୈଁ ଜାମ କରତା ହୁଁ । ମୈଁନେ ସାମନେ ଦେଖା, ପୁରୀ ମୈଁ ବଡ଼େ ବଡ଼େ ମହନ୍ତ ମହାରାଜ ବନାରସରେ ଗୁଣ୍ଡେ ଲୋଗ୍ ଲେ ଆସେ ହେଁ । ଔର ପୁରୀ ଜଗନାଥ କେ ସିଂହଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ହୋଗିୟା । ଗାଈଲୋଗ ! ବିଚାର କରିୟେ ମୈଁ କ୍ୟା ଆପୋଷ ମୈଁ ଲଡ଼ାର କରନେ ମୈଁ ପୁରୀ ଆସା ହେଁ, ଯବତକ ଦେଶବାସୀ ନେ ହରିଜନ କୋ ସମାନ ରୂପ ମୈଁ ଦେଖୋଗେ, ଉସିରୋଜ୍ ଓ ସବ୍ ମିଲକୁଲ୍ କେ କାମ କରୋଗେ । ଯବତକ୍ ହରିଜନ ଭାଇୟୋ ଜଗନାଥ ମନ୍ଦିର ମୈଁ ପ୍ରବେଶ କରୋଗେ- ମୈଁ ଭି ଉନ୍ନେକ ସାଥ ଯାଏଁଗେ । ଏ ବାଦ୍ ପକି ହୋନେକେ ବାଦ୍ ମୈଁ ଜଗନାଥ ମନ୍ଦିରକୋ ଯାଉଗେ ।” ଗାନ୍ଧୀ ହରିଜନ ଯାତ୍ରାରେ ପୁରୀଠାରୁ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶକୁ ଚାଲି ଚାଲି କରି ଗଲେ ।

୧୯୩୮-୩୯ ମସିହାରେ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ କଟକ ଆସିଥିଲେ । ସେ କଂଗ୍ରେସ-
ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସର୍ବଭାରତୀୟ ନେତା । କଟକ ସଭାରେ ଅନ୍ୟମାନେ କହିଲେ- ଗଂଗାଧର
ପାତ୍ରକରାୟ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀ ଦେଇ ପାର୍ଟିକୁ ଡ଼କ୍ କରିବା ପାଇଁ କହିଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସଭାରେ
ଗୁପ୍ତରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟମାନେ ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନାମରେ କାମ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ
ଅଭିଯୋଗ କଲେ । ଏହି ସମୟରେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ବେଆଇନ ଥିଲା ।

ଭଗବତୀ ବାବୁ ଉକ୍ତ ସଭାରେ ପାର୍ଟିର ନେତା ହିସାବରେ ଏହାର ପ୍ରମାଣ ପାଇଁ
ନଦବାବୁକୁ ଟାଲେଜି କଲେ । ଜୟପ୍ରକାଶ କହିଲେ- ମିଳଜୋତକେ କାମ କରେ । ଜୟପ୍ରକାଶ
କହି ସାରିବା ପରେ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ମାକଡି ଚୌଧୁରୀ ଓ ଅନ୍ୟମାନେ ସଭାରୁ ଉଠି
ଚାଲିଗଲେ । ଭଗବତୀ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାଣନାଥ ବାବୁ, ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ, ରଘୁନାଥ ଦାସ
(ପଟ୍ଟନାୟକ) ଇନ୍ଦ୍ରଶ୍ୟାମ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଦାମ ମିଶ୍ର, ପର୍ଶୁରାମ ପଦାତିକରାୟ ପ୍ରଭୃତି ଉଠି ଆସି
ରେକେନ୍ଦ୍ରା କଲେଜର ପରିମିତ ପଡ଼ିଆରେ ସଭା କଲେ । ଉକ୍ତ ସଭାରେ ବହୁ ଲୋକ
ହୋଇଥିଲେ । ଉକ୍ତ ସଭାରେ କୃଷକ ସଂଗଠନ, ହରିଜନ ସେବା, ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ମୌଳିକ
ଅଧିକାର ସଂପର୍କରେ ଜନସଚେତନତା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରାହେଲା ।

ଏହି ସମୟ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ରଣପୁର ବେଜେଲଗେଟ୍ ମଠର ହେଲା । ଏହା ଆକାଶିକ
ପଟଣା ନୁହେଁ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ କଂଗ୍ରେସ-ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ବାମପନ୍ଥୀ ଦଳ ଭାବରେ ସାରା
ଓଡ଼ିଶାରେ ଆନ୍ଦୋଳନ କରୁଥିଲେ । ଡେକାନାକରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରଣପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଜା
ଆନ୍ଦୋଳନ କରାଯାଉଥିଲା ।

ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ନେତାମାନେ ଗଡ଼ଜାତରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ
ଗଡ଼ଜାତ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିବା ପାଇଁ କଟକରେ ଏକ ସଭା ହେଲା । ଏଥିରେ ସାରଙ୍ଗଧର
ଦାସ, ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ଵିବେଦୀ, ଭଗବତୀ ଚରଣ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ନବକୃଷ୍ଣ
ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରଭୃତି ଗଡ଼ଜାତ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କଲେ । ଡେକାନାକ ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂଗ
ସଂଗଠ ରଣପୁର ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଡେଇଁଲା । ରଘୁ-ଦିବାକରଙ୍କ ସହ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା
ପାଇଁ ଏକ ଡିମେଣ୍ଡ କମିଟି ଗଠାଗଲା । ଏହି କମିଟିର ସଂପାଦକ ଥିଲେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାତ୍ରକରାୟ ।
ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗଂଗାଧର ମିଶ୍ର ଓ ପ୍ରାଣନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ ଏ କମିଟିରେ ଥାଇ
ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଷ୍ଟେଟ ଡିପେଟ୍ଟ୍ କମିଟି ଗଢ଼ି ପ୍ରଜା ଆନ୍ଦୋଳନକୁ
କୋଇ ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ସେ ବିଧାନସଭାକୁ ୪ ଥର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ ଓ ଥରେ ବିରୋଧୀ ଦଳ ନେତା
ମଧ୍ୟ ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ମୋରଘନିଷ୍ଠ ସଂପର୍କ ସବୁବେଳେ ରହିଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ
ଚାଷୀମୂଲିଆ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଆମେ ସବୁ ସଭାସମିତିରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲୁ । ତାଙ୍କ
ବିଧୋଗରେ ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ କ୍ଷତି ସାଧିତ ହେଲା । ସେ ସ୍ଥାନ ଆଉ ପୁରଣ ହେବାର ନୁହେଁ ।

ତାଙ୍କ ଦେହାନ୍ତର ବର୍ଷ ପୂର୍ବରେ ମୁଁ ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ସାଥୀ ଗଙ୍ଗାଧର

• ଗୋକୁଳମୋହନ ରାୟଚୂଡ଼ାମଣି

ମଗ୍ର ବେଗୁନିଆ ଆନାରେ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ବାପା ରାଜାବ ପାଇକରାୟ ଥିଲେ ଜଣେ ମୁଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ବଡ଼ତାଷୀ । ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ତାଙ୍କର ସେ ସଂପର୍କ ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତିକୁ ବୁଝ କରି ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇ କେବଳ ଦକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ, ଭାରତବର୍ଷର ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ସେ ଦରିଦ୍ର ଚାଷୀମୂର୍ଦ୍ଧିଆଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥ ପାଇଁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବା ସକାଶେ ମହତାବଙ୍କ ସରକାର ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପାହାଡ଼ ଟଂଗଲରେ ଆଦିବାସୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ସରକାରଙ୍କର ସେ ଉଦ୍ୟମକୁ ବିଫଳ କରିଥିଲେ ।

ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସେ ମୁଖ୍ୟ ଭାଗ ନେଇ ଭାରତୀୟାମାନଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥରକ୍ଷା କରି ସମଗ୍ର ବେଗୁନିଆ ଆନା ଓ ରଣପୁର ଅଂଚଳରେ ଲୋକଙ୍କର ଅତିପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ । ସରକାରଙ୍କର ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ସତ୍ତ୍ୱେ ପାଇକରାୟଙ୍କୁ ଗିରଫ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥିଲା । ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନ ତାଙ୍କରି ଉଦ୍ୟମରେ ଓ ନେତୃତ୍ୱରେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ କେବଳ ବେଗୁନିଆ ନୁହେଁ ବୋଲଗଡ଼, ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଓ ବାଣପୁର ଅଂଚଳରେ ସେ ଚାଷୀମୂର୍ଦ୍ଧିଆ ସର୍ବହରାକର ଅତି ପ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ । ତାହାର ପ୍ରମାଣ ହେଉଛି- ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଦଶାହ କାର୍ଯ୍ୟରେ ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରୁ ଆସି ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁରେ ଏତେ ଲୋକ ଜମି ଥିବାରୁ ଜଣାଯାଇଥିଲା ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ହୃଦୟ ଜୟ କରିଥିଲେ ଓ ସେ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସଂପର୍କରେ ବିଶଦ ବିବରଣୀ ଦେଲେ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବ । ତେଣୁ ସଂକ୍ଷିପ୍ତରେ ଏହି ଦୁଇ ପଦ ଲେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଛି ।

ନିଜେ ଯେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିଥିଲେ ତାହା ନୁହେଁ, ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତୃବୃନ୍ଦଙ୍କ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ରହିବାର ସବୁ ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ତ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଆଉ ଅଧିକ କ'ଣ ଲେଖିବି ? ସେ ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହନ୍ତୁ । ଏତିକି ଲେଖି ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

ସ୍ଵାତିରୁ ଖୁଏ

• ଆରତୀ (ପିଙ୍କି)

ଆଜି ବୁଢ଼ା ବାବା ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସେଇ ଖୁସିର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆଜି ହଜି ଯାଇଛି । କେବଳ ରହି ଯାଇଛି ତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି । ମୋର ମନେ ଅଛି ସେ ଦିନ ଅଗଷ୍ଟ ୩୧ର ସଂଧ୍ୟା ଠିକ୍ ୭ଟା ୩୦ ମିନିଟ୍ରେ ଘୋଡ଼ ଆସିଲା । ବୁଢ଼ାବାବା ଚାଲିଗଲେ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିବସରେ ହାତରେ ଫୁଲତୋଡ଼ା ଧରି ତାଙ୍କୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଇବାକୁ ଆସୁଥିଲେ ଆଜି ସେଇ ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କର ଅକାଳ ବିୟୋଗରେ ହାତରେ ଫୁଲ ଧରି ତାଙ୍କ ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛନ୍ତି ।

ମୋର ମନେ ଅଛି ଛୋଟବେଳେ ମୁଁ କିଛି ଭୁଲ କରୁଥିଲେ ମାମା ଯେତେବେଳେ ମତେ ମାରିବା ପାଇଁ ବାହାରନ୍ତି ସେତେବେଳେ (ବୁଢ଼ାବାବା) ମତେ ଲୁଚାଇ ଦେଇ ନିଜ ରୁମ୍‌ରେ ଶୁଆର ଦେଉଥିଲେ । ମାତ୍ର ଏବେ ମତେ ଆଉ ସେମିତି କେହି ଲୁଚାଇ ଦେବେ ନାହିଁ, ପିଙ୍କି ନାନୀ ପିଙ୍କି ନାନୀ କହି କେହି ଆଉ ଡାକିବେ ନାହିଁ । । କେହି ଆଉ ଲଜେନ୍ଦ୍ର ଦେବେ ନାହିଁ ଆଉ ମଧ୍ୟ କେହି ତାଙ୍କ ପରି ଗେହ୍ଲା କରିବେ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ନେହ, ମମତା ମୁଁ ତାଙ୍କଠାରୁ ପାଇଛି କହିଲେ ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ ।

ରାଁ ଋହନିରୁ କେତେ ଲୋକ ଏହି ଶୋକବାର୍ତ୍ତା ଶୁଣି ଏଠାକୁ ଆସିଲେ ତାହାର ସୀମା ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଲୋକମାନେ କେତେ ଯେ ଡଲ ପାଉଥିଲେ ଆଜି ମୁଁ ତାହା ଜାଣି ପାରୁଛି ।

ସଂଗ୍ରାମୀ ନେତାଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି

• ଡାକ୍ତର ଆନନ୍ଦ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ଖୋର୍ଦ୍ଧା ସ୍ଵାତ୍ରିଭିଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଂଚଳର ଭାରତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଉନ୍ନାୟର ପାଇକରାୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେଥିରେ ଆମେ ସଫଳତା ଲାଭ କଲୁ । ବାଜପୁର ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ ସହ ୧୦ଟି ଗ୍ରାମର ଭାରତୀୟମାନେ ଉପକୃତ ହେଲେ । ଏହି ବାଣିଜ୍ୟ ମୁରଶିକାରେ ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି ।

ବାଜପୁର (ଖୋର୍ଦ୍ଧା)

ବିପ୍ଳବୀ ନେତା ଗଙ୍ଗାଧର ସ୍ଵରଣେ

• ଭାସ୍କର ଚନ୍ଦ୍ର ଭୂୟାଁ

ମୟର ଏହି ଗଡ଼ାନ୍ତରାଳିକା ଧାରାରେ ଗଳି ଗଲେ ପରମ ପୂଜନୀୟ ମଉସା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ । ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ହରାଇଲେ କୃଣେ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଦକ୍ଷ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ, ନିର୍ଭୀକ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ସମାଜସେବୀ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା କମ୍ରେଡ଼ ଗଙ୍ଗାଧରକୁ । ତାଙ୍କର ସରଳ ବ୍ୟବହାର, ଚକିଷ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ଵ, ସାହସ, ଦାୟିଜତା, ନିରପେକ୍ଷ ନ୍ୟାୟ, ଅନେକ ସଦୃଶଦେଶ ଆତ୍ମମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଥିଲା ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ । ତାଙ୍କର ପୁଅମାନଙ୍କ ଭଳି ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେ ସମାନ ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅନେକ ଜ୍ଞାନ, ଅନୁଭୂତି, ଅଭିଜ୍ଞତା ସହୃଦୟତା ଆତ୍ମମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁଥିଲା । ସେଥିରେ ଚାଷୀ ମୂଲିଆର ବିପ୍ଳବୀ ନେତା, ଦରିଦ୍ରର ଦ୍ଵାରପାଳ, ସେ ଦେଶର ସ୍ଵାଧୀନତାର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସାମିଲ ହୋଇ ଗୋରା ସରକାରର ଲାଠିମାଡ଼ ଖାଇ ବହୁ ଦିନ ଜେଲ ଡୋଳି ଥିଲେ ଦେଶ ସ୍ଵାଧୀନ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସଂଗ୍ରାମ ତାଙ୍କର ଶେଷ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଦରିଦ୍ର ଜନତାଙ୍କ ଉପରେ ଗାଁ ଜମିଦାରଙ୍କର ଶୋଷଣ, କଷଣ, ଅନ୍ୟାୟ ବିରୋଧରେ ସେ ଥିଲେ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ । ଅବଶ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷଣାଳୟ ବୋମା ଓ କମାଣ୍ଡର ସମ୍ବୃତ୍ତିର ପଡ଼ିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଅନୁଶୋଚନା ନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଶେଷ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ କବିତାଟିଏ ଗାଉଥିଲେ, “କହ କେଉଁ ଜାତି ପାଇଛି ମୁକତି କରି ହାରିଗୁହାରୀ/କହ ପାଇଛି କେ ସୁଖ ଲିଭାଇଛି ଦୁଃଖ ମାଗି ମାଗି ପଥ ଭିକାରୀ ।”

ଭୁବନେଶ୍ଵରରୁ ସାନପଦରକୁ ତାଙ୍କର ମର ଶରୀରକୁ ନେବା ବାଟରେ ବହୁ ଜନସମାଗମ, ସହୃଦି ମନରେ ଦୁଃଖ ଓ ଆଶ୍ଚରେ ନୁହ ହେଲେ କ’ଣ ହେବ, ସେ ମହାଯାତ୍ରାର ଆଟ ପଡୁଆରକୁ ଅଟକାଇବ କି ସେ କାଳର ସତର୍କ ପକ୍ଷି । କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ- “ନିରପେକ୍ଷକାନ ନ ଚାହିଁଲା କ୍ଷଣେ/ଉଦ୍‌ବୋଧର ପ୍ରିୟ ନାହିଁ କେହ ଜଣେ ।”

ଗାଁ ଗାଁ ବେଶ୍ୟ ଗଳିଗଲା । ତାଙ୍କର ସେହି ଜୀବନ୍ତ ରୂପ, ଉପଦେଶାତ୍ମକ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦୂରରେ ଯାଇନି । ଲିଭି ନାହାଁନ୍ତି ସେ ମନରୁ । କାଳଜୟୀ ସେ ମୃତ୍ୟୁ ତାଙ୍କର ନାହିଁ ସେ ଅମର ତାଙ୍କର କର୍ମ ହାତ ତିଆରି ଅନୁଷ୍ଠାନ, ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଯୁବକ ସଂଘମାନେ ସୂର୍ଯ୍ୟଚନ୍ଦ୍ର ଥିବା ଯାଏ ତାଙ୍କର ଜୟଗାନ କରିବେ । ଆମେ ତାଙ୍କର ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରି ତାଙ୍କର ଅନେକ ସ୍ଵପ୍ନକୁ ରୂପ ନେଇ ପାରିଲେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ତାହା ହିଁ ହେବୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।

ପରମାରାଧ୍ୟ ପୁରୁ ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ନିକଟରେ ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା ତାଙ୍କର ପବିତ୍ର ଆତ୍ମା ସଦଗତି ଲାଭ କରୁ ଓ ଶାନ୍ତି ପାଇ ।

ଗଙ୍ଗାଧର ଏକ ଅମ୍ଳାନ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବ

• ତପନ କୁମାର ଜେନା

ଶିଷ୍ଟ ସମାଜସେବୀ, ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ତଥା ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ ଗଙ୍ଗାଧର ପାରିକରାୟଙ୍କ ବିରୋଧ ପଡ଼ିଶାରେ ଯେଉଁ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି କରିଦେଲା ତାହା ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଅପୂରଣୀୟ । ଏହି ମହାସତ୍ୟକୁ ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ଏ ମାଟିରେ ବହୁ ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ତଳୁ ନେଇଛନ୍ତି । କୌଣସି ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିଭା ପରିସ୍ପ୍ରିତ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଭଳି ଅନନ୍ୟ ସମାଜସେବୀ, ସଂଗ୍ରାମୀ, ଖଟିଖିଆଙ୍କ ନେତା, ପରୋପକାରୀ, ଅନୁଷ୍ଠାନପ୍ରେମୀ ଏ ଯୁଗରେ ଦୁର୍ଲଭ ।

ସବୁଠାରୁ ବଡ଼କଥା ହେଉଛି ତାଙ୍କର ନିର୍ଭୀକତା ଓ ଜୀବନବୋଧ । ସମସ୍ତାନୁବର୍ତ୍ତୀ ତାର ପ୍ରତୀକ ଥିଲେ ସେ । ପ୍ରତିକୂଳ ପରିବେଶକୁ ଅନୁକୂଳ କରୁଥିଲା ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି । ସାଧାରଣ ଚାଷୀ ପରିବାରରେ ଚନ୍ଦ୍ରହୋଇ ଗଂରେଜ ସରକାର ବିରୋଧରେ ଲଢ଼ିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ବାର ସାହସ କୃତିତ ଭାରତୀୟଙ୍କଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଛି । ମାତ୍ର ସତରବର୍ଷ ବୟସରେ ସ୍ୱର୍ଗତ ପାରିକରାୟ ୧୯୩୬ ମସିହାରେ ସ୍ବାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଭାଗ ନେଇ ଏକ ବର୍ଷ କାଳ ପାଟନା ଜେଲ୍‌ରେ ରହିଥିଲେ ।

୧୯୯୦ ମସିହାରେ ରଘୁନାଥ କଲେଜ, ଦେଉଳିରେ ମୁଁ ଅଧ୍ୟାପକ ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଲି । ପରେ ପରେ କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଦାୟିତ୍ବ ମିଳିଲା । ସେତେବେଳେ କଲେଜର ସରାଫିତି ଭାବେ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ସେହିଦିନଠାରୁ ତାଙ୍କ ସହ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ । କଲେଜ ପାଇଁ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ପାହାଚ ଉପରେ ପାହାଚ ଚଢ଼ି ବିଭିନ୍ନ ଦସ୍ତର ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଆଗେଇ ନେଉଥିଲେ । ଆଖି ବୁଜିବା ପୂର୍ବରୁ ଅକ୍ତିପତି ନଥିଲେ । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଛି ଓ ସେ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଲେଜ ସରାଫିତି ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଓ ପରାମର୍ଶ ବଳରେ ଆମ କଲେଜ ଦୟାୟମାନ । ତାଙ୍କର ସ୍ବପ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର । ନିରବସ ଜୀବନ, ହାୟସାର୍ତ୍ତ ଓ ଧୋତି ପରିହିତ ମଣିଷଟିକୁ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଗ୍ରାସ କରିନଥିଲା । ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସରକାରୀ ଦସ୍ତର ବୁଲି ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ସେବା କରି ଚାଲିଥିଲେ । ଭାରତର ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ସ୍ବର ଗ୍ରାମାଂଚଳରେ ପୁଟି ଉଠିଥିଲା ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ବରେ । ଏଥିପାଇଁ ବହୁବାର ଜେଲ୍ ବରଣ କରିଛନ୍ତି । ଭାରତର ସ୍ବାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ସ୍ବାଧୀନତା ପାଇଁ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ । ବିଧାନସଭାକୁ ଚାରିଥର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ଗରିବ ଖଟିଖିଆଙ୍କ ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ସ୍ବର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ । ବହୁ ପ୍ରଲୋଭନକୁ ପକ୍ଷରେ ପକାଇ ମୃତ୍ୟୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ପଥତ୍ୟୁତ ହୋଇନଥିଲେ ତାଙ୍କ ଆଦର୍ଶରୁ । ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଣ୍ଡେ ସତୋଟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ହିସାବରେ ଜଗାଉଥିଲେ । ତଃ ରାଧାନାଥ ରଥ, ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ଭଗବତୀ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ପ୍ରଣବକୃଷ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ପ୍ରମୁଖଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ ସେ । ରଘୁନାଥ କଲେଜ, ଦେଉଳିର ଅଂଗ ଜିତିପତିଲା ଭଳି ଅନୁଭବ ହେଉଛି । ଶୁଭେଚ୍ଛୁ, ପରାମର୍ଶଦାତା, ଆଶୀର୍ବାଦକ ହିସାବରେ ଯାହାଙ୍କ ଉପରେ ଭରସା କରିହୁଏ ସେ ଆମକୁ ଗଭୀର ଶୋକରେ ଭସାଇ ଦେଇ ବାହୁଡ଼ି ଗଲେ । ତାଙ୍କ ଆତ୍ମା ଶାନ୍ତି ପାଇ । ସେହି ପବିତ୍ର ଆତ୍ମା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭକ୍ତିପୂର୍ବ ପ୍ରଣାମ ।

ପ୍ରଣାମ ଘେନ ହେ ସଂଗ୍ରାମୀ ବୁଦ୍ଧ

• ୭୫ ପ୍ରସନ୍ନ ପାଟଗାଣୀ

ଜୀବନରେ ଯେ ପରାଜୟକୁ ଗ୍ରହଣ ନକରିଛି
ସେ ବିଜୟକୁ ଭେଟିବ ପାରିବ ନାହିଁ ।
କିନ୍ତୁ ତୁମ ସଂଗ୍ରାମ ଭିତରେ ତମେ
ବହୁବାର ଭେଟିଛ ପରାଜୟକୁ,
ପରାଜୟ ଭିତରେ ବିଜୟ ଜୀବିତ ଅଛି
ବାଜୁ ଭିତରେ ଡୁଣ ପରି ।
ସେ ଶାଖା ମେଲେଇ ଉଠେ
ଅନନ୍ତ ଆକାଶକୁ ବାହୁ ମେଲେଇ
ଠିଆ ହୋଇପଡେ ତମେ ଯେମିତି
ଆଲିଙ୍ଗନ କରିଥିଲ ସଂଗ୍ରାମକୁ
ଦର୍ଶନର ବାଜୁ ଭିତରେ ॥
ତୁମକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ମରଣ ହାରିଛି
ଅଧାବାଟକୁ ଫେରିଯାଇଛି ଯମ,
ଜହ୍ନୁଦ ହାତରୁ କୃପାଣ ଖସିପଡିଛି ଧର୍ମର ଗହ୍ୱରକୁ,
କ୍ରାନ୍ତିର ଲେଲିହାନ ଶିଖାରେ ତୁମେ ନିଜେ ଜଳିଛ
ତମ ଜଳିବାର ଶେଷ ନାହିଁ ।
ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜୟ କରିପାରିଥିବା ହେ ଯୋଦ୍ଧା
ଯୁଦ୍ଧର ଶେଷ ନାହିଁ ।
ଜୀବନର ଅନ୍ୟ ନାମ ସଂଗ୍ରାମ
ସଂଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟ ନାମ ଯୁଦ୍ଧ
ପ୍ରଣାମ ଘେନ ହେ ସଂଗ୍ରାମୀ ବୁଦ୍ଧ ॥

ଭକ୍ତିଅର୍ଘ୍ୟ

ଅଧ୍ୟାପକ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ସୁବୁଦ୍ଧି

ଛେଚରଣ, ପିଣ୍ଡାକ କବି, ଦନେଇ ଦାସର ଜନମ ପାଠ
କେତେ ସାଧନର ମନ୍ତ୍ରାନ୍ତ, ଯା ପାଣିପବନେ ସଂଜାବିତ
ସେ ମାଟିରେ ତୁମ ଜୀବନ-ରବି ଉଇଁଲା ଯେ ଦିନ ରଞ୍ଜରାଗେ
କିଏ ଜାଣିଥିଲା ତିନି ସାଧକ ସମାଗତ ଏଇ ଜାତିର ଆଗେ ?
କର୍ମ ହୋଇଲା ଦାକ୍ଷା ତୁମର, ସଂଗ୍ରାମ ଥିଲା ଜୀବନ ସାଥୀ
ଦେଶ ମାତୃକାର ମୁକ୍ତି ମନାସୀ ତରୁଣ ଜୀବନେ ହୋଇଲ ବ୍ରତୀ ।
ସ୍ବାଧୀନ ଚାରତ ଆନ୍ଦୋଳନ ପଥେ ଚୋଳିଥିଲ ତୁମେ କ୍ରାନ୍ତିଗାଥା
ବରି ନେଇଥିଲ କାରାରକ୍ଷଣ ବନ୍ଦନା କରି ମାଟିର ମାତା ।
ସ୍ବାଧୀନତାର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁଲା ଜଣାଇ ଗାରତ ନବୀନ ମନ୍ତ୍ରେ
ବିଧାୟକ ରୂପେ ଧରିଲ ଲଗାମ ଜାତି-ନନ୍ଦିଘୋଷ ପ୍ରଗତି ପଥେ ।
ଦଳିତ, ପତିତ, ନିଷ୍ପେସିତର ସାରଥୀ ହେ ! କିମ୍ବା ପତିଲ ଶୋଭ
ସର୍ବହରାର କମ୍ବୋଡ଼ ତାଙ୍କ କର୍ଷ ଗହ୍ବରେ କି ପଡ଼ୁନାହିଁ ?
ସ୍ବପ୍ନସାକାର ହୋଇନି ଏବେବି ଭୋଖୁଲା ମଣିଷ ମକୁଛି ନିତି
କୁଳ ଦୁଆସୁଣୀ ବିକ୍ରି ହେଉଛି ପଣ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ବନିଛି ସତୀ !
ଶିକ୍ଷା ଓ କୃଷି ବିକାଶ ପାଇଁ କି ଗଢ଼ିଥିଲ ଯେତେ
ସଂଗଠନ ସାମ୍ୟବାଦର କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ ହେ ! କିଏ ଚଳାଇବ ସେ ଅଭିଯାନ ?
ଧୂର୍ଜଟୀ ତୁମେ ଏ ଜାତିର ପ୍ରାଣେ ତୋଳୁଥିଲ ସଦା ନିର୍ଜୀବତା
ପ୍ରକୟ-ତମ୍ଭରୁ ପ୍ରକାଶିତ କରି ଜଗାଇ ପରାଣେ ଅଗନ୍ୟବାର୍ତ୍ତା ।
ନିରାଶ ଜୀବନେ ଆଶାର ମଶାଲ ଜାଳିଦେବ କିଏ ଅସ୍ମୃତ ବୁଦ୍ଧେ ।
ଜାତିର ବୋଇତ କିପରି ଚାଲିବ ବତୀଘର ବିନା ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଲୋକେ ।
କର୍ମଯଜ୍ଞର ସଫଳ ସାଧକ ପୁଣ୍ୟମାଟିର ମହାନ ନେତା
ସରଗ ପୁରୁଷ ! ତୁମରି ସ୍ମୃତିରେ ବାଦୁଛି ସଶ୍ରବ୍ଧ ଉକ୍ତିମତୀ ।

ବେଗୁନିଆ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ବେଗୁନିଆ (ଖୋର୍ଦ୍ଧା)

ସରିନାହିଁ ଯାତ୍ରା

ବିଭୂତି ରଥ

ବଂଧୁ !

ଲାଲ୍ ସଂଗ୍ରାମର ତୁମେ ଇତିହାସ !
ତୁମେ ପ୍ରସ୍ତା, ତୁମେ ଯୋଦ୍ଧା,
ତୁମେହେ ସଂଗ୍ରାମୀ
ମାର୍ଗବାଦର ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ
ବାହିଥିଲ ସ୍ବାଧୀନତା ନାବ ଏ ଜାତି
ବୁକୁରେ !
ଦେଇଥିଲ ଯାହା ଶିକ୍ଷା-
ଶପଥ ନେଇଛୁ ଆମେ ଲଢ଼ିବୁ ବୋଲି
ଲଢ଼େଇ କରି ବଂଚିବୁ ବୋଲି ।
ସଂଗ୍ରାମଟା ମନ୍ଦ ଆମ ଜୀବନର
ବଂଧୁକ ବି ଧରିବୁ ଆମେରେ,
ଯଦି ଦରକାର ।
ସୈନିକ ଆମେରେ ମାର୍ଗବାଦର
ବରଂ ହୋଇଯିବୁ ଶହାଦ ଆମେ, ଆମ
ଆଦର୍ଶର
ଆମେ ବଂଚିବୁନି ହୋଇ ବଚସ୍ବର
ଆମେରେ ଖେଳିବୁ ହୋଲି ରକ୍ତର
ଶପଥ ଏ ଅଟେ ଆମର ।
ଆମେରେ ସୈନିକ ସମାଜବାଦର ।
ତୁମେ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଯୁଗବୀର ଜ୍ବାଳିତ ସାରଥୀ
ତୁମରି ସଂଗ୍ରାମୀ ଧୂଜା ବାହି ନେବେ
ଯୁବକୂଳ
ସରିନାହିଁ ଯାତ୍ରା
ମରିନାହିଁ ଶୋଷକ ଅରାତି ।

ସଂଗ୍ରାମୀ ଘେନ ପ୍ରଣାମ !

ନବକିଶୋର ରାଉତରାୟ

ଗାରତ ମାତାର ଲତୁଆ ସୈନିକ
ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରେ ଜାତ
ଦେଶପ୍ରେମେ ମାଟି ପାଗଳ ହୋଇଣ
ଗୋରିଲେ ବନ୍ଧନ କଷ୍ଟ ।
ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳର ଅଧିନାୟକ ହେ
ଗଡ଼ଜାତ ଆନ୍ଦୋଳନେ
ରାଜା ରାଜୁଡାକ ବିରୁଦ୍ଧେ ସଂଗ୍ରାମ
ଚଳାଇଲ ହୀନିମାନେ ।
ଲୁହ ଲୁହ ଢାଳି ତ୍ୟାଗ ବଳେ ତୁମେ
କରିଲ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମ,
ବିଦେଶୀ ଶାସନ ହଟାଇ ଦେଶରୁ
ଆଣିଥିଲ ସ୍ବାଧୀନ ।
ଦେଶ ମାତୃକାର ଚକ୍ଷୁ ଲୁହ ପୋଛି
ରଖିଛ ଆତ୍ମାନ ଯଶ
ହେ ଯୁଗ ପୁରୁଷ ଜୁଲିବନି କେବେ
ଏ ଜାତି ତୁମ୍ଭର କ୍ଳେଶ ।
ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ଲଗାତର ଜାବେ
ହୋଇ ସଦା ନିର୍ବାଚିତ,
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ବିଧାନସଭାକୁ
କରୁଥିଲେ ବିମୁକ୍ତିତ ।
କୃଷକର ନେତା, ଜୁଲି ଖଟିଖୁଆ
ଦରିଦ୍ରର ଚିର ସାଥୀ
ଜନହିତକର କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ସଦା
ଥିଲା ଜୀବନରେ ବ୍ରତ ।
ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟେ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ

ସଙ୍ଗେ ଥିଲ କର୍ଣ୍ଣଧାର
 ତବ ବିୟୋଗରେ ସଂଗ୍ରାମୀ ହୃଦରେ
 ପଡ଼ିଅଛି ହାହାକାର ।
 କିଏ ସେ ବୁଝିବ ତାଙ୍କର ବେଦନା
 ନିଷ୍ଠୁର ତ ସରକାର,
 ଅନ୍ଧାରି ଗୃହରେ ଶୀତଳ ଉଦ୍‌ଧାରେ
 ପଡ଼ିଛି ନଥି ତାଙ୍କର ।
 ଜୀବନର ଶେଷ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଲାଣି
 ନ ପୁଂତିଲା ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ,
 ଅଲୋଡ଼ା ଆଦିଏ ଅଣବନ୍ଦୀ ମାନେ
 ରଖୁଥିଲେ ଯିଏ ଟେକ ।
 ସଂଗ୍ରାମୀ ଗୌରବ ରଜାଧର ତବ,
 ଠିକଣା ତ ଜଣା ନାହିଁ,
 ସମାଧି ପାଠରେ ଅଶ୍ରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି
 ଜାଳନ୍ତି ସଂଗ୍ରାମୀ ଚାର ।
 ଘେନିବ ସାଦରେ ତବ କୃପା ବନେ
 ଆମର ଏତକ ଅନି,
 ଯେତେ ଦୂର ଆଥ ଦିଅ ହେ ଆଶିଷ
 ନୟିବ ସାଥୀକୁ ବୁଲି ।

ସା/ପୋ-କଲେଇଁ, ଗଦ୍ରକ

ମୋ ସ୍ମୃତି

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ଦାସ

ଝୁମ କଅଣ ମୋତେ ଦୁଲିଗଲ
 ମୁଁ ସିନା ଚାଲିଗଲି,
 କିନ୍ତୁ ମୋର ସ୍ମୃତି ଯାଇନାହିଁ ।
 ଦୁଃଖରେ ପ୍ରିୟମାଣ ହୋଇପଡ଼େ
 ସାଗର ମଥା କୋଡ଼େ
 କୁହ ତା'ର ଫେଣ ପାଲଟଇ ।

ଚଟିନୀ ଗାବୁଛି ସେକାନ କଥା
 ରକ୍ତରେ ସେ ପୁରାବିତ
 ଆବାନ-ବୃଦ୍ଧ-ବନିତା ରକ୍ତେ ।
 ଫିରିଙ୍ଗିର ନିଷ୍ଠୁର ନିର୍ଯ୍ୟାତନା
 ମଉଜାଇ ଦେଇଛି,
 ଏ ଦେଶେ ଆନନ୍ଦ ଫୁଲ ଯେତେ ।
 ସେ ଦେଶ ମାଟିରେ ତୁମ ଜନ୍ମ,
 ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ,
 ବୀର ପୁରୁଷକର ଦାୟାଦ ।
 ତରି ଯାଅ ନାହିଁ, ପଣ କର
 ଏଦେଶ ରକ୍ଷା ପାଇଁ,
 ସଜିବ ମୁଖେ ଦିଅ ଆନନ୍ଦ ।
 ଗାନ୍ଧୀ-ଗୋପବନ୍ଧୁ-ଭରତ ସିଂ-
 ବାଜିଆ-ରାଜଗୁରୁ-
 ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ, ଖୁଦିରାମ ।
 ବୀରା ଝାନ୍ସୀ ରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବାଇ ।
 ଶିବାଜୀ ଆଉ ରାଣୀ
 'ଜୟହିନ୍ଦ' .. ସୁବାସ ସଂଗ୍ରାମ ।
 ଏ ମାଟି-ବୀର ଜବାନ ଗଣ ।
 ସ୍ମୃତି ଅନୁସରଣ ।
 କରି, ଦେଶ ମାଆ ରକ୍ଷା କର ।
 କୃଷକ ଶ୍ରମିକ କାରିଗର,
 ଦେଶ କାମେ ଲାଗରେ,
 ଶିକ୍ଷକ ଦୁର୍ବିଜାବୀ-ତାନ୍ତ୍ରର ।
 ଆମେ କେହି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କୋହୁ
 ଏ ମାଆ କୋଳେ ରହୁ
 ଖାଇ ପିଇ ଖେଳି ବଡ଼ ହେଉ ।
 ଆମରି ଦେହରେ ଏକ ରକ୍ତ
 ସତ୍ୟ ହିଁ ଆମ ଧର୍ମ

ବିଦେଶ-ଜୀବ ମନେ ନରହୁ ।
 ଗୋଟିଏ ଜାତୀୟ ଧୂଳି ତଳେ
 ଆମେ ସଂଗୀତ ଭାଉ,
 ଜାରତ ଆମର ମହାୟାନ
 ଅମର ଆତ୍ମାଙ୍କ ଗୁଣାବଳୀ
 ସ୍ମରଣ କରୁ ଉଦ୍ଧେ
 କମିତେ ଗଗନ ପବନ ।
 ମହାମହାୟାନ ଦେଶପ୍ରେମୀ
 ଅମର ଆତ୍ମାବାଣୀ
 ଜୀବନେ ପାଳିବା ତାକୁ ଆମେ ।
 ହେ ଗଂଗାଧର ପାଇକରାୟ
 ଆତ୍ମାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି
 ଦେଖିବାସୀ ଦେଉ ଲୁହ ଦାନେ ।

କବିଲୋ, ଚନ୍ଦ୍ରୋଦା, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା

ବିପ୍ଳବୀ ଗଂଗାଧର

ସୁମନ୍ତ ଛୋଟରାୟ

ହେ ମହାନ ବିପ୍ଳବୀ !
 ମୃତ୍ୟୁ ଆସେ ନୁହଁ ଛପି,
 ଖୋଟି ଖୋଟି ନେଇଯାଏ,
 ତା ମାର୍ଜିତରୁ ...
 ଭଲ ମଣିଷକୁ - ସୂର୍ଯ୍ୟସେନର ମୁଣ୍ଡ ଗଢି
 ମୁଣ୍ଡକୁ ।
 ମୃତ୍ୟୁ ପଛ ପୁଂଜା ଦିଏ,
 ନେଇପାରେ ନାହିଁ ସଂଗ୍ରାମୀ ତେଜନୀ
 ଅବା ... ବିପ୍ଳବର ରୁଦ୍ର ଗାଞ୍ଜିନ୍
 ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦାକତା/କର୍ମଠତା ସ୍ଵାକ୍ଷରକୁ ।
 ମୃତ୍ୟୁ ସାଲିସ କରେ ...
 ଏବଂ ଲାଲ ସରାମ ଦିଏ

ସର୍ବହରା ନେତାର ନେତୃତ୍ବ
 ସାଂଗଠନିକ ସଂଗ୍ରାମକୁ ।
 ହେ ମହାନ ସ୍ଵାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ?
 ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ,
 ଏକଥା ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣିଛ ।
 ତଥାପି ... ବ୍ରିଟିଶ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦ ଚିରୁଦ୍ଧରେ
 ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ବୁଝଂସାର ଗଢି ଆନ୍ଦୋଳନ କାଳେ
 ଶୋଷଣ ଜଷଣର ଅବସାନ ପାଇଁ ...
 ତୁମ ବିପ୍ଳବ ଥିଲା ଚିରଚନ/ଅସ୍ଥି ହୁରିଙ୍ଗ ।
 ହେ ପ୍ରବାଦ ପୁରୁଷ ?
 ବିପ୍ଳବୀଟା ମରିପାରେ... ବିପ୍ଳବଟା ନୁହେଁ
 ସଂଗ୍ରାମୀ ବିଦାୟ ନିଏ,- ସଂଗ୍ରାମଟା ନୁହେଁ ।
 ସର୍ବହରାର ମୁଣ୍ଡେ ହସ ପ୍ରତୀକରା ପାଇଁ ।
 ମୃତ୍ୟୁ ତୁମକୁ ସର୍ବ କରି ପାରିନଥିଲା
 ବ୍ରିଟିଶ ଯୌତର ଲାଠି ଚାଟି ବେଳେ ।
 ଗଡ ମାଣିତିର ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୋମାର
 ମରଣାଚଳ ଆକ୍ରମଣ ବେଳେ,
 ଏବଂ... ମଣିନାର ପାହାଡର ତଳେ,
 ରାତ୍ରି ସାରା ରଣାସର୍ପ ପରେ ଆଶ୍ଵାନ କରିଥିଲା
 ବେଳେ
 ଅଥବା ଗାରତାଷ୍ଠୀ ଆନ୍ଦୋଳନର
 ପ୍ରବଳ ପୂର୍ଣ୍ଣବାତ୍ୟା ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ।
 ହେ ସର୍ବହରାର ନେତା ?
 ତୁମକୁ ଅସ୍ମୃତ ଅସ୍ମୃତ ଲାଲସରାମ,
 କୋଟି ଜନତାର ।
 ତୁମେ ଚିର ନମସ୍ୟ
 ତୁମେ ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ
 ଯାବତ୍ ଚନ୍ଦ୍ରାତକ ।

ବୋଲଗଡ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା

ବିଦାୟ କମ୍ବୋଡ

ସୀତାରାମ ପଣ୍ଡା

ସଂଗ୍ରାମୀର ହେ ଚିର ସାଧକ
ସଂଗ୍ରାମ ତୁମ ସରିନାହିଁ
କୃଷକ ତାହାର ନ୍ୟାୟ୍ୟ ଦାବିକୁ
ପାଇନାହିଁ କାହିଁ ପାଇନାହିଁ
କମ୍ବୋଡ ତୁମେ ଚାଲିଗଲ
ଝୁରୁଛି ତୁମକୁ କୃଷକ ଭାଇଟି
କିଏ ହେବ ତବ ସମତୁଲ ।
କହିଥିଲ ପରା ଆଗେଇ ଯିବାକୁ
ବାଧା ବନ୍ଧନ ସବୁ ଫେର
କୃଷକ ହିଁ ସାର ଜଗତଯାକର
ଜଗତ ବଂଚିଛି ତାର ପାଇଁ
ସେ ଯଦି ଭୋକରେ ସତୁଆଏ
କିଏ ସେ ବୁଝିବ ଜଗତ ଖବର
ଜଗତଟା ହୁଏ ହାଏ ହାଏ ।
ସେହି କୃଷକର ଅଭାବବୋଧକୁ
ମାଳା କରି ଗଳେ ଝୁଲାଇଲ
ଆନ୍ଦୋଳନର ତାକରା ଦେଇ
କୃଷକକୁ ନେଇ ମେଳି କଲ
ସାଜିଥିଲ ତୁମେ କର୍ଣ୍ଣଧାର
ଅର୍ପିସ ଦସ୍ତରେ ସରକାର ଘରେ
ଦାବି ଟଣାଇଲ ବାର ବାର ।
ତାହାରି ସୁପକ ପାଇବାକୁ ଯେବେ
ହୋଇଗଲା ଆମେ ହକଦାର
ତୁମେ ଚାଲିଗଲ ତୁମରି ବାଟରେ
ଆମେ ଆଜି ହେବୁ ବାରଦ୍ଦାର
ଯେଉଁଠି ବୁହ ଶାନ୍ତିରେ ବୁହ

ଗଲ ପାଉଥିଲ ଆମକୁ ଯେମିତି
ଆଶିଷ ତୁମର ଝରାଇ ଦିଅ ।

ଯୁନିଟ-୧ ମାର୍ଚ୍ଚେଟ, ଦୁବନେଶ୍ୱର

ନୀରବ ଆହ୍ୱାନ

ଅରୁଣା ଦାସ

ଯନ୍ତ୍ରଣାର ନରକକୁ
ଉଦ୍ଧାରିବାକୁ ମନୁର ବଂଶକୁ
ଜିଦ୍ଦଖୋର, ସ୍ୱାଭିମାନୀ
ମୁଣ୍ଡି ସେନାନୀ
ଖୋର୍ଦ୍ଧାର ପାଇକ ପୁଅ
ପାଲଟି ଗଲ ଏ ମର୍ତ୍ତ୍ୟର 'ଗଙ୍ଗା'
ସାମ୍ୟତାର ଜଳବିନ୍ଦୁ
ବାଣି ବାଣି ଆସି ନଥିଲା
ଥକି ପଡିବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତ ।
... ହଠାତ୍ ଏ ଅବେଳରେ
ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ପ୍ରହର
ସମସ୍ତେ ଅନ୍ଧକାରରେ
ବୁଡିଥିବାର ବେଳରେ
ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷର ଘୋଷଣା କରି
ଅସ୍ତ୍ର ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ
ଶୋଇଗଲେ ସେନାପତି, ଶରତ
ଆକାଶକୁ କରି ମେଘାଢ଼ଳ
ଉଡୁଡି ଗଲା ମେହନତି କୃଷକର ସ୍ୱପ୍ନ
ବିଶ୍ୱରେ ବସନ୍ତ ସତେ ହେଲା ଶିରୀହୀନ
ଲିଗିଗଲା କୁନିପୁଅ ମୁହଁର
ପ୍ରଶାନ୍ତ ହସ ।
ନିର୍ଜୀବ ହୋଇ ପଡି ରହିଲେ

ଶିବିରରେ ଯୁବାସ୍ର, ପୁରସ୍କାର, ମାନପତ୍ର
ପ୍ରାଣନାଥ ସ୍ମୃତିର ପକକ
ନିର୍ବେଦ ହୋଇଗଲା ରାଜଧାନୀରୁ
ସାନପଦର
ଆକାଶ ପବନ ।
କିଛି କ୍ଷଣ ବଢ଼ିଗଲା ରାତ୍ରିର ସନ୍ଦନ ।
ଆସନ୍ତାକାଲି ଯୁବ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପାଇଁ
ଚଉଦିରେ ଶୁଭିଯାଏ ପୁଣି ଅବନୀର
ନୀରବ ଆହ୍ୱାନ ।

ମଣିଷର ନେତା

ବଳରାମ ମିଶ୍ର

ସାମନ୍ତବାଦର ବିରୁଦ୍ଧେ ଲଢ଼ିଲ ବେଠି
ବେପାରୀକୁ ନେଇ ଦୂରେ
ଅନ୍ଧାରୀ ଶାସନ ଲୋପ ପାଇଁ ଗଲ
ତା ଗୁଣ୍ଡା ରଖିଲା କାରାଗାରେ ।
ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦକୁ ତଡ଼ିବାର ପାଇଁ
ଛାମୁଆଁ ବାହିନୀ ଗଢ଼ିଥିଲ
ସସାଗରାଧରା ମେଦିନୀ ମାଲିକ
ସାଞ୍ଜସଞ୍ଜ ତାକୁ ବି ଚଢ଼ିଥିଲ ।
ସେ ସମୟେ ଦେଶୀ ବିଦେଶୀ ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ
ଚକ୍ରାନ୍ତର ଜାଲ କାଟିଥିଲ
ସେ ପଥେ ଜୀବନ ପଣ କରି ତୁମେ
ସତ୍ୟ ନ୍ୟାୟ ମାର୍ଗ ବାଞ୍ଛିନେଲ ।
ସ୍ୱାଧୀନ ଆଣିଲ ସଂଗ୍ରାମରେ ପଶି
ଦେଶ ହୋଇଗଲା ସ୍ୱାଧୀନ
ଆରାମ ନକରି ତା ସ୍ୱାଦୁ ନଗାଶି
ପୁଣି ଧରିଥିଲ ତୁମେ ସଂଗ୍ରାନ୍ ।

ବିଦେଶୀ ପୁଲିସ୍ ମାଡ଼ ତ ମାରିଲା
ଦେଶୀ ପୁଲିସ୍ ବି ବାନ୍ଧିଲା
ବିଦେଶୀ ବଣିକ ଶୋଷୁଥିଲା ପୁଣି
ଦେଶୀ ସରକାର ଶୋଷିଲା ।
ଶୋଷଣ କଷଣ ଅତ୍ୟାଚାର ବେଳେ
ତମେ ଶୋଷିତର ମଉତମଣି
ପ୍ରଜା ମଣ୍ଡଳରେ ଚେତନା ଉଗିଲ
ହେଲ ନୂଆ ସମାଜର ବିନ୍ଧାଣୀ ।
ରକ୍ଷି ହିତ କେତେ ତୁମେ ବୁଲୁଥିଲ
ପୁଣି ଶ୍ରମିକର କଲୋନୀରେ
ଦର ବୃଦ୍ଧି ବେଳେ ରାଜପଥେ ତୁମେ
ଗୋରୀ ସେବା ବେଳେ କୁଟିଆରେ ।
ମଣିଷ ଉପରେ ମଣିଷ ଶୋଷଣ
ଚିରଦିନ ଲୋପ କରିବା ପାଇଁ
ସମାଜବାଦର କଣ୍ଠକିତ ପଥ
ବାଞ୍ଛିନେଲ କୋଟି ଜନତା ପାଇଁ ।
ବସନ୍ତକୁ ତୁମେ ହାତରେ ଗଢ଼ିଛ
ଗଢ଼ିଛ ଆହୁରି ଯୁବକ କେତେ
ତୁମ ନକ୍ସର ଶରୀର ଗଲେବି ଧରାରୁ
ସ୍ମୃତି ଲିଭିବନି ଶତାବ୍ଦୀ ଅନ୍ତେ ।
ତାଷୀ ମୂଲିଆର ବଳ ଥିଲ ତୁମେ
ଖଟିଶୁଆକର ପ୍ରେରଣା ଦାତା
ତୁମ ସାହସ ଓ ତ୍ୟାଗ ଆଦର୍ଶ ହେଉ
ହେ ... ମଣିଷ ଜାତିର ମହାନ ନେତା ।

ଗୋପାଳପୁର, ଚାନ୍ଦବାଲି, ଚନ୍ଦ୍ରକ

ସ୍ମୃତିର କବିତା

ତ୍ରେଲୋକ୍ୟନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଭୟ ସେଇ ପୂତ ମାଟି ଯହିଁ ଜନ୍ମ ନେଲେ
ଭଦ୍ର ଚରଣ, ଦନେଇଁ ପିଣ୍ଡିକ ଶ୍ରୀଚନ୍ଦନ
ଯା ଲେଖନୀ ଝରା ଭାସି ପ୍ରେମ ସ୍ରୋତ
କାବ୍ୟ ଜଗତରେ ଡାକି ପାରିଲା ଅମୃତ
ମଥୁରା ମଙ୍ଗଳ, ରାସ, ଗୋପୀ ଗାଥା-
ଉତ୍କଳ ବାଣୀ- ମନ୍ଦିର କରେ ସୁ-ଶୋଭିତ ।
ଯେଉଁ ମାଟି ବର୍ଷା, ପଠାଣ, ଫିରିଙ୍ଗୀ ଶାସନ ଚାଖୁଛି
ପାଉକପୁଅର ବୀରତ୍ବ, ସଂଗ୍ରାମ ଦେଖୁଛି, ଶତ୍ରୁ ରକତର ସ୍ବାଦ ଚାଖୁଛି-
ସେ ମାଟିରେ ଶତାବ୍ଦୀର ବୀର ଜନ୍ମ ନେଇ
ତୁମେ ଗଂଗାଧର
ଦେଶ ମାତୃକା ସେବାକୁ ଧରିନେଇ ପ୍ରମୁଖ ସମ୍ମାନ ।
ଏଇଠାରେ ସ୍ବାଧୀନତାଠାରୁ ସାମ୍ୟବାଦୀ ଧର୍ମ
ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା ତୁମ ଦାୟାଦେ ଅସୀମ
ସାହସେ ରଚିଲେ ବ୍ୟୁତ ଆନ୍ଦୋଳନ ପାଇଁ
ତୁମେ ଥିଲ କର୍ତ୍ତାଧାର ବିପ୍ଳବର ଗୀତ ଗାଇ ।
ନାଲି ମାଟି ନାମ ବହେ ତୁମରି ଅଂଚଳ-
ଅସୀମ ଅକ୍ଷୟ ସ୍ମୃତି ବାହକ ଚିର-ଚଂଚଳ
ହେଉଥିଲା ଆଜି କିବା ହୋଇଛି ତାର
ଜନତା ଆଦି ଶ୍ରୀହୀନ ବିରୋଧେ ତୁମର ।
ସଂଗ୍ରାମୀ ସଂଗ୍ରାମୀ ଦିନେ କାହିଁ ପାରେ ରହି
ଫେରି ଆସ ଆରପାରୁ ଆଉ ଅରେ ଭାଇ
ନବଶକ୍ତି ବହି
ଯୁଦ୍ଧ ସରିନାହିଁ, ଯୁଦ୍ଧ ସରିନାହିଁ ।

ବେଗୁନିଆ, ଖୋର୍ଦ୍ଧା

ମରି ତଥାପି ଅମର

ବିକ୍ରମ କେଶରୀ ବର୍ମା

ଲାଲ୍‌ସଲାମ୍

ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଖୁଣ୍ଟିଆ

ତୁମେ ଥିଲ ଯୋଗୀ ଓ ତ୍ୟାଗୀ

ପାରକ ବୀରଙ୍କ ପରି ଥିଲ ଅସୀମ ସାହସୀ

ତୁମେ ଗଙ୍ଗାଧର ମରି ହୋଇଛ ଅମର

ଭୁଲିବାର ତୁହେଁ କାରତି ତୁମର

ତୁମ କଥା ଆଜି ମୋର ମନେ ପଡେ ବେଶୀ ।

ସର୍ବହରା ଶ୍ରମିକ ଓ ଗରିବ କୃଷକଙ୍କ ଦୁଃଖ

ତୁମ ଭାରି ଆସିଥିଲା ବିପ୍ଳବ-ତୁଆର

ହେ ବିପ୍ଳବୀ, ତାବନଟା ସାରା

ସେହି ହତଭାଗୀ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ

ସଂଗ୍ରାମ କରି ପାଉଥିଲ ଆନନ୍ଦ ଅପାର

ନିଜ କଥା ନଥିଲ ତ ଭାବି

ସବୁବେଳେ ଥିଲା ଚିନ୍ତା

ତୁମ ହୋଇବ କିପରି ଗରିବ ବ୍ୟଥା ।

ଆଜି ଯେତେବେଳେ ଆମେମାନେ

‘ସେବା’ର ଚିତ୍ତମ ଚିତି

‘ନେବା’ଟାକୁ କରିଅଛୁ ସାର

ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଗଙ୍ଗାଧର

ସରଗରେ ଥାଇ ଭାବୁଥିବ

ଏ ଡାକିବା ସତେ କେତେ ସ୍ୱାର୍ଥପର ?

ତୁମରି ଆଦର୍ଶ ଯୁବପାଠିକର

ମନକୁ ନପାରି ପାରେ

ଏ ସ୍ୱାର୍ଥର ସାଗରେ

ତୁମର ସ୍ୱାର୍ଥ ନାବଟା ତୁଟି ଯାଇପାରେ

କିନ୍ତୁ, ତୁମ ତ୍ୟାଗ ହେବନି ବିଚଳ

ଚାଗ୍ରତ ହେବେ କୃଷକ କୂଳ

ତାହା ଆଉ ନାହିଁ ବେଶୀ ଦୂର ।

ପୂର୍ବତନ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ରାଜ୍ୟ ବିହନ ନିଗମ,

ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନଗର, ମଧୁପାଟଣା, ଜଟକ-୧୦

‘ଲାଲ୍‌ସଲାମ୍’ ଘେନ ‘କମ୍ପୋଜିଟ୍‌ସ’ ...

ତୁମର ସାଥୀ, ଚରିତ୍ର ନିରନ୍ତର ଜନତାର

ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ତାବନ ସାରା କରି ସଂଗ୍ରାମ ...

ଅମର ହୋଇ ରହିବି ସେ, ‘ନେବା ମହାନ୍’ ... ।

ତାବନ ତୁମର ସଂଗ୍ରାମ ଭରା, ବିସ୍ମାମହାନ ...

ତାମ ଦଳିତର ଚିର ସାଥୀ ତୁମେ ମହାତ୍ମ୍ୟନ ...

ଶ୍ରମିକ, କୃଷକ ବୁଲିଯାନ୍ତି ଥିଲ ଯେ ସାହାରା ...

‘ତାଜି ଦେଉଥିଲ ବିପ୍ଳବର ଅସ୍ତ୍ର ରାଜ୍ୟସାରା ...’

ବୟସ, ହାର ମାରିଥିଲା ତୁମଠାରେ...

ମୁଖରେ ହସ, ଅନାଦିନ ସ୍ୱେଦଭରା ଅନ୍ତରେ

ସଂପୃକ୍ତ ଥିଲ, ଶତ ଅନୁଷ୍ଠାନେ, ଜର୍ମା ପ୍ରବର

ସହି ପାରିନାହିଁ, ତାବନରେ ତୁମେ, ଦୁଃଖ କାହାର ... ।

ତରି ନାହିଁ ତୁମେ ବଞ୍ଚିବର ସୁଦ୍ଧି ଅବା ଲାଠିକୁ ...

“ବୋମା ମାଡେ ରକ୍ତ ଘୋର ସିନ୍ଧୁ କଳ ବୁଲିବୁ” ...

ଶୋଷଣ, ଦୁର୍ନୀତି, ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧେ ସ୍ୱର ଉଠାଇ

ମାଟିରେ ମିଶିଲ ସିନା ହୋଇଗଲା ମରଣ ତୟା ।

ତୁମରି ଅଧିରା ସପନ, ସାକାର, ହୋଇବ ଦିନେ ...

ତୁମ୍ଭି ଇତିବ, ଆମ୍ଭା ତୁମର, ଆଉ ସମୟେ ...

ସାଥୀମଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବେ ତୁମରି ଅପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ

“ଘେନହେ କମ୍ପୋଜିଟ୍‌ସ, ଗଙ୍ଗାଧର” ଆମ ଭାବ ସଲାମ୍ ।

ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ, ପୁରୀ-୭୫୨୦୧୪

ମହାନାୟକ

• ବିନୋଦ

ପଥ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ଶୁଭୁଛି ବହୁ- ଧମନୀର ମହାଛନ୍ଦ
ଗିରି ହିମାଳୟେ ଶତ୍ରୁ ନାଟୁଛି ପଥ କରିଥୁଛି ବୁଝ
କେଉଁ ବନ୍ୟାର ଲୋତକ ନଦୀରେ ଗତି ହୋଇଥୁଛି ଦ୍ରଷ୍ଟ
ନଷ୍ଟ ରାତିର ଗନ୍ଧ ଲେଖୁଛି, ଆସିନି ତଥାପି କ୍ଳାନ୍ତ
ଲୋହିତ ଚିତ୍ର ଆଙ୍କୁଥୁଛି ମୁଁ ମଣିଷର ଚିତ୍ତ ତନ୍ତ୍ର
ମୁକ୍ତି ଦୁଆରେ ଖସୁଛି ଉଲ୍ଲାସ, ଚନ୍ଦ୍ର, ତାରକା ପୃଷ୍ଠେ
ଚାହିଁଲି ମୁଁ କବି ନୟନ ବାଣୀର ବାତୁଳ ବ୍ୟଥା ଚିତ୍ରେ
ଦେଖୁଛି ଦୁଆରେ ଗରା-କାଂଚନ, ଶାସନ-ଶୋଷଣ ପତ୍ରେ
ଯେଉଁ ସଂଧ୍ୟାର ବନ୍ଧ ଚିରି ମୁଁ ରାତ୍ରିକୁ କଲି ସନ୍ଧି
କରମ କାଳିରେ ଉଚିଲି ରକ୍ତ, କବି ମୁଁ ସାଜିଲି ବନ୍ଦୀ
ଏହି ଜଉରତ୍ନ ଧୂସ ସ୍ତମ୍ଭରେ ତରବାରୀ କଲି ଶକ୍ତ
ଆଜି ଲିଭିଲେ ବି କାଲି ମୁଁ ଜଳିବି, ଆଜି ହୋଇପାରେ ଧୂସ
ସେଦିନ ସକାଳ ସଂଜେ
ତୁମେ ତ ‘ଗଂଗା’, ଖୋର୍ଦ୍ଧାଉତ୍ତର, ଠିଆ ହୋଇଥିଲୁ ଦମ୍ଭେ !
ଯା ପାଇଁ ଲେଖୁଛି କାବ୍ୟ କବିତା, ମମତାର ରାତି ଜହେ
ତା ପାଇଁ ତୁମରି ଉଦୟ ଘଟିଲା ମହାଜଗତର ପୁଣ୍ୟେ ।
ତୁମେ ମୋ ଲେନିନ, ସ୍ତାଲିନ, ଗର୍ଜା, ଉଗ୍ରବତୀ ବୀରପୁତ୍ର
ତୁମରି ପାଇଁ ତ ବଦଳିଛି ଏହି ମହା ସମାଜର ଚିତ୍ର ।
ପକ୍ଷୀ ପରି ତୁମ ହାଲୁକା ନୁହଁ ତ ମୃତ୍ୟୁ
ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଧରଣୀ ପରେ ତୁମେ ହେଲ କୋଟି ବନ୍ୟାର ରତ୍ନ ।
ପଚାଶବର୍ଷ ପର ସ୍ବାଧୀନତା, ପୁଣି ହୋଇଥୁଛି ବନ୍ଦୀ
ଗୋଟିଏ ବ୍ରିଟିଶ ବଦଳେ ଶତେକ , ବିଦେଶୀ କରନ୍ତି ସନ୍ଧି
ନାହିଁ ସିନା ଏଠି ଚାନ୍ଦୁକ ମାଡ଼ର ସପାଞ୍ଚ ସପାଞ୍ଚ ଶବ୍ଦ
ଦେଖ ତ କାହେ ଗରୀବ ପିଠିରେ ଉଦାରାକରଣ ବାଦ୍ୟ

କିଏ ଚଢ଼ୁଅଛି ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା, ବ୍ୟୋମଯାନ ନର ଗର୍ଭେ ।
 କିଏ ତ ଡଳାର ବାଦଣୀ ଆସେ ପୁଞ୍ଜି ବଜାର ସ୍ବର୍ଣ୍ଣେ ।
 ଗରୀବର ମଥା ଗିଲୋଟିନ୍ ଦାଡ଼େ ଛିଣ୍ଡେ
 ଏହି ମୋ ଭାରତ ମାଟିର ପୁତ୍ର ମାଗୁ ଅଛି ଭିକ ଦାଣ୍ଡେ
 ଯେଉଁ ସନ୍ତାନ ଆଗାମୀ କାଲିର ସକାଳେ ହୋଇବ ଜହ୍ନ
 ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟର ରଣ ଯନ୍ତାରେ ଲିଟିବ ତାହାର ଚିହ୍ନ ।
 ତୁମ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଉଡୁଛି ସିନା ଫରଫର ସ୍ବମେ
 ଦେଖୁଛି ମୁଁ କିନ୍ତୁ ବିକ୍ରି ହୋଇଛି ଏ ପତାକା ଏକ ସଂଗେ
 ଗୁଞ୍ଜରି ବୁଲେ ତୁମ ସ୍ବାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ବାହି ଆସି
 ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଖୋଜୁଛି ଆଉ ଏକ ନୂଆ ମହା ସଂଗ୍ରାମ ସଂଜ୍ଞା
 ଅତୀତ ରାତିର ବନ୍ଦିନୀ ଉଷା ଆଜି କି ଉଠିବ ଝଲ୍‌ସି
 କିଏ ତ ବଂଧୁ, ସଖା ସହୋଦର, ଭଗିନୀ, ନାୟିକା ଝାନୁସୀ ।
 ଧୂମାୟିତ ମୋର ଲୋଚକ ବାଷ୍ପ, ଶ୍ଳାଣନେ ପାଇଟେ ଗନ୍ଧ
 ନବ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ, ପୁଞ୍ଜିବାଦର ବିପଦ କରିବ ଧ୍ବଂସ-
 ନିବେଦିତ ଯେତେ ମଣିଷ ସଂଜ୍ଞା, ଏଡ଼ାର ଦେବାକୁ କଣ
 ମାର୍ଜିନ ଜାଲ ବିଛାଇ ହୋଇଛି ମଣିଷକୁ ହେବ ବନ୍ଧା ।
 ଶାନ୍ତ ନୁହେଁ ମୁଁ ପ୍ରଳୟର ଝଡ଼େ, ପଡ଼େ ମୁଁ ନୂତନ କାବ୍ୟ
 ତୁମେ ମୋ କାବ୍ୟ, କବିତାର ମହା ଦୀର୍ଘିକା ଜୟ ଅର୍ପଣ
 ଶ୍ରାବଣ-ନିଶୀଥେ-ବନ୍ୟାଜଳରେ ତୁମେ ମୋର ଗୋପବନ୍ଧୁ
 କୋଟି ମଣିଷର ମୁକ୍ତି- ଯୁଦ୍ଧେ, ଥିଲ ପରା ମହାସିଂଧୁ
 ଯେତେ ଲେଖିଲେ ବି ତୁମେ ସର ନାହିଁ, ଅଲିଭା ଆଲୋକ ପିଣ୍ଡ
 ଯେତେ ମରିଲେ ବି ତୁମେ ମର ନାହିଁ, ତୁମେ ରସପାତ ଖଣ୍ଡ ।
 ତୁମରି ଜୀବନ ରେଣୁ ସୌରରେ କଲମୁ ଆସେ ମୋ କାବ୍ୟ
 ଶତ ନିବେଦିତ ସାମ୍ୟବାଦର ତୁମେ ପରା ମହାଗୋରୀ ।

୦୧୪.୮.୨୦୦୦

ଜି.ଆଇ.ଆର୍.-୮, ଯୁନିଟ୍-୬, ବ୍ରହ୍ମନେଶ୍ବର

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ
ବିୟୋଗରେ ବିଭିନ୍ନ ମହଲରୁ
ଆସିଥିବା ଶୋକବାଣୀ

ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଇ ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ଓ ମର୍ମାହତ । ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ତଣେ ଲୋକପ୍ରିୟ ନେତା ଓ ଦକ୍ଷ ବିଧାୟକ ଭାବରେ ତାଙ୍କର ସୁନାମ ରହିଥିଲା । ତାଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଏବେ ରାଜ୍ୟ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଏକ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ମୁଁ ସ୍ୱର୍ଗତ ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗୁଣ କାମନା କରୁଛି ।

ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପୂର୍ବେନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ଓଡ଼ିଶା

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ପରଲୋକ ସମ୍ବନ୍ଧ ମୋତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖାନ୍ବିତ କରିଛି । ତଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ କର୍ତ୍ତାବୀ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜନତାଙ୍କ ହିତ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଉତ୍ସର୍ଗାକୃତ ଜୀବନ ସର୍ବଦା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରୁଥିବ ।

ବିରିଧର ଗମଙ୍ଗ

ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ, ଓଡ଼ିଶା

ସ୍ୱର୍ଗତ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ନିଜ ଜୀବନ କାଳ ମଧ୍ୟରେ ତଣେ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ଦେଶପ୍ରେମୀ ଭାବେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସେବା ଲାଗି ନିଜ ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲେ । ବୀର୍ଷ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଦୁଃଖ ସୁଖରୁ ସେ ଦୂରେଇ ଯାଇନଥିଲେ । କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନ ମାଧ୍ୟମରେ ଦେଶରେ ସାମାଜିକ କ୍ଲାନ୍ତି ଆଣିବାକୁ ଜୀବନରେ ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ପାଇକରାୟ ମୃତ୍ୟୁ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଏଥିରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନଥିଲେ ।

ନବୀନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ବିଜେଡି ସରାପତି ତଥା କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ

କୃଷକ, ଶ୍ରମିକ ଓ ଖେତିଶିଆ ଜନତାର ମୁକ୍ତି ଲାଗି ସଂଗ୍ରାମ କରି ଆସିଥିବା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ବିରୋଧ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ଅପୂର୍ଣ୍ଣାୟ ଯତି ।

ଡିଲ୍ଲୀପ ରାୟ

କେନ୍ଦ୍ର କୋଇଲା ମନ୍ତ୍ରୀ

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ପରି ତଣେ ନିର୍ଦ୍ଦୀକ ରାଜନୀତିଷ୍ଟ, ଦେଶପ୍ରେମୀ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ବିପ୍ଳବୀ ବିରଜ । ତାଙ୍କ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ପଥ ପାଥେୟ ହେଉ ।

ଚିତାମଣି ଦ୍ୟାନ ସାମନ୍ତରାୟ

ବାଚସ୍ପତି, ବିଧାନସଭା

କୃଷକ ନେତା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ଆକାବନ ସଂଗ୍ରାମ, ସାଲିସବିହୀନ
ରାଜନୀତି ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସରେ ଚିର ଯାଦୁଲ୍ୟମାନ ।

ନନ୍ଦିନୀକାନ୍ତ ମହାନ୍ତି

ବିଜେଡି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ସରାପତି

ମହାନ ସଂଗ୍ରାମୀ, ବିପ୍ଳବୀ, କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନର ସାରଥୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ
ବିୟୋଗ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ।

ଶିବାଜୀ ପଟ୍ଟନାୟକ

ପୂର୍ବତନ ସାଂସଦ

ଶତ ସଂଗ୍ରାମର ସାରଥୀ, ମହାନ ଜନନାୟକଙ୍କ ବିୟୋଗ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶାବାସୀ ଜଣେ
ଦକ୍ଷ ରାଜନୀତିଜ୍ଞ, ଜନସେବୀଙ୍କୁ ହରାଇଲା । ଏହି କ୍ଷତି ଅପୂରଣୀୟ ।

ସୁରେଶ କୁମାର ରାଉତରାୟ

ଅବକାରୀ, କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ଯୁବସେବା ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ

ପ୍ରଜାମଣ୍ଡଳ ଆନ୍ଦୋଳନର ନେତା, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ
ବିୟୋଗ ଯୋଗୁଁ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଜ୍ୟୋତିଷର ଅବସାନ ଘଟିଲା ।

ବିଜୟଲକ୍ଷ୍ମୀ ସାହୁ

ହସ୍ତଚିତ୍ର ଓ ବୟନଶିଳ୍ପ ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ

ବାମପନ୍ଥୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ, କୃଷକ ନେତା ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ
ଥିଲେ ବାସ୍ତବରେ ଅଗଣିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପ୍ରିୟ ନେତା । ତାଙ୍କ ବିୟୋଗ ଯୋଗୁଁ ଓଡ଼ିଶା
ଜଣେ ସୁଯୋଗ୍ୟ ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ହରାଇଲା ।

ରୁପିନ୍ଦର ସିଂହ

ନଗର ଉନ୍ନୟନ ଓ ସୂଚନା ଏବଂ ଲୋକସଂପର୍କ ମନ୍ତ୍ରୀ

ସ୍ୱର୍ଗତ ପାଇକରାୟ କୃଷକ ଆନ୍ଦୋଳନର ପୁରୋଭାଗରେ ରହି ଓଡ଼ିଶାର ଅଗଣିତ
ଚାଷୀ ଓ ମୂଲିଆଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ । ସେ ଅମର ।

ରଘୁନାଥ ପଟ୍ଟନାୟକ

ଅର୍ଥ ଓ ଆଇନ ମନ୍ତ୍ରୀ

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ବିୟୋଗରେ ରାଜ୍ୟ ଜଣେ ନିଷାପର ଜନସେବକ, ସମାଜ
ସେବକ, ମହାନ ରାଜନୀତିଜ୍ଞଙ୍କୁ ହରାଇଲା ।

ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତି

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ବିୟୋଗ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ ଏକ ଅପୂରଣୀୟ କ୍ଷତି ।

ନିରଞ୍ଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ

ସ୍ବାୟଂ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ମନ୍ତ୍ରୀ

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟଙ୍କ ବିୟୋଗରେ ଓଡ଼ିଶା ଜଣେ ଅଗ୍ରଣୀ ସାମ୍ୟବାଦୀ ତଥା
କୃଷକ ନେତାଙ୍କୁ ଚିରଦିନ ଲାଗି ହରାଇଲା ।

ସୌମ୍ୟରଂଜନ ପଟ୍ଟନାୟକ,

ସଂପାଦକ, ସମ୍ବାଦ

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ କୃଷକ, ଶ୍ରମିକ ଓ ଦଳିତମାନଙ୍କ ସ୍ବାର୍ଥରକ୍ଷା ଲାଗି ସର୍ବଦା
ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନିଃସ୍ବାର୍ଥପର କାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଅମର କରି ରଖୁବ ।

ଗୋଲକ ବିହାରୀ ନାୟକ

ରାଜ୍ୟ ଉପସଭାପତି, ବିଜୁ ଜନତା ଦଳ

ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଥିଲେ ସମାଜସେବୀ ଦିଗଦର୍ଶକ । କୃଷକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କ
ଅବିଚଳିତ ସଂଗ୍ରାମ ଯୋଗୁଁ ସେ ଚିରଦିନ ଅମର ହୋଇ ରହିବେ ।

କ୍ଷିତୀଶ ବିଶ୍ୱାଳ

ସିପିଆଇ(ଏମ୍‌ଏଲ) ରାଜ୍ୟ ସଂପାଦକ

ରବିବ, ଖଟିଖୁଆ, ମେହନତି ମଣିଷ ଲାଗି ଗଙ୍ଗାଧର ପାଇକରାୟ ଥିଲେ ମୁକ୍ତି
ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶକ । ସେ ଥିଲେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନ୍ୟତମ ପୁରୋଧା । ତାଙ୍କ
ବିୟୋଗରେ ଏକ ଉତ୍କଳ ଜ୍ୟୋତିଷର ଅନ୍ତମିତ ହେଲା ।

ମାୟାଧର ନାୟକ

ସଭାପତି, ଗଣଅଭିଯାନ, ଓଡ଼ିଶା

ଗଙ୍ଗାଧର ବାବୁଙ୍କ ବକ୍ତିଷ୍ଟ ନେତୃତ୍ୱ ଶୋଷିତ, ଦଳିତବର୍ଗଙ୍କ ପାଇଁ ମୁକ୍ତିର ଉଦ୍ଧ ଥିଲା ।

ବିଶ୍ୱନୁଷଣ ହରିଚନ୍ଦନ

ବିଜେପି ବିଧାନଙ୍କ ଦଳ ନେତା

କମ୍ବୋଡ଼ ପାଇକରାୟଙ୍କ ବିୟୋଗ ଖବର ଶୁଣି ଗଭୀର ଦୁଃଖ ଲାଗିଲା । ମୋର ଜଣେ
ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବଂଧୁ ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

ଆମେ ଉଭୟେ ସମାଜର ଅଗ୍ରଗତି ପାଇଁ ସମାଜବାଦ ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି
ବିଶ୍ବାସ କରୁ । ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ବିଶେଷ ଭଲ ପାଉଥିଲୁ ଓ ବିଶ୍ବାସ କରୁଥିଲୁ ।

ମଧୁରାନନ୍ଦ ନାଥ,

ସୁରଦ୍ରା ଦେବୀ

The sad demise of Paikray has left a void in the public life of the state. Apart from being a distinguished freedom fighter & a popular leader his personal relationship with all was much above political perception.

Gangadhar Mahapatra

Chairman

State Law Revision Committee

Gangadhar Paikray's death is an irreparable loss to the state.

Prasad Harichandan

Minister of State for Home

Extremely grieved to know the sad demise of Gangadhar Paikray, a great freedom fighter who dedicated his life for the poor and downtrodden of the society.

Habibullah Khan

Nawarangpur.

My deepest condolence.

P.C. Trlpathy

S/o Late Sadasiv Tripathy

Ex-Chief minister of Orissa

The death of the veteran communist leader has created a void which can never be fulfilled. In his death Orissa has lost a strong leader, who had dedicated his whole life for uplift of the poor & the down trodden. Paikray will be remembered for his role in providing rehabilitaion to Burma repatriates.

Basant Kumar Biswal

Minister of Agriculture, Irrigation & Parliamentary affairs.

My deepest condolence.

Dambaru Dhar Majhi

The history of socialist movement in Orissa can not be written without Com. Gangadhar Paikray.

Rabi Singh

I am over whelmed with immerse grief on sad demise of Gangadhar Paikray which caused irrecoverable loss to people of Orissa. I am sure that people of Orissa will keep his in their minds for all times to come.

Satya Narayan Pattanayak

D.R.D.A. Balangir.

ସଙ୍ଗୀତ କଳା ଶିକ୍ଷକ ମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ।

ଡକ୍ଟରାଳାଳ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଗୋଷ୍ଠୀରେ ଏସ୍.ଏ. ଡାକ୍ତର ସହିତ ।

ଶାନ୍ତି ଓ ସଂହତି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ ।

ଶିକ୍ଷାବିତ ଶ୍ରୀ ବାମନ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସହିତ ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ

ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ଆଇ.ଏଚ୍.ଏ. ନେତୃବୃନ୍ଦଙ୍କ ଗହଣରେ ।

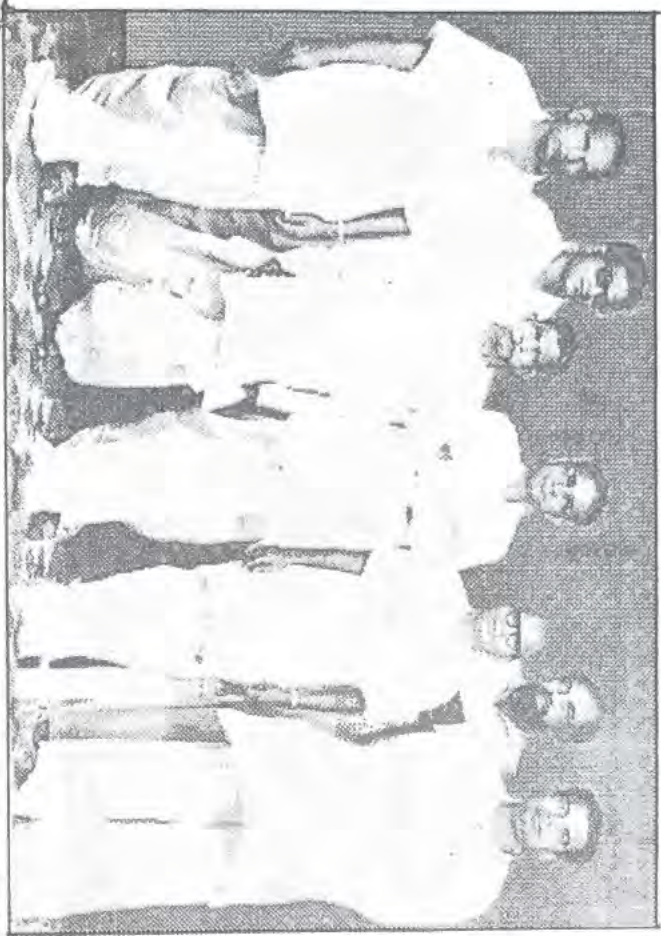
ରାଜ୍ୟ ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ସମ୍ମିଳନୀରେ ଶ୍ରୀ ପାଇକଗାୟ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛନ୍ତି, ପାର୍ଶ୍ବରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଳୀନ
ରାଜ୍ୟପାଳ ଫକୀରୁଦିନ୍ ଅଲ୍ଲା ଅହମ୍ମଦ ଏବଂ ଡ. ରାଧାନାଥ ରଥ ।

ଶାନ୍ତି ଓ ସାହୁତି ସମ୍ମିଳନୀରେ ଉଦ୍‌ଘୋଷଣ । ପାର୍ଶ୍ବରେ ରାଜ୍ୟପାଳ ବିଶ୍ୱନାଥ ପାଣି,
 କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ନେତା ଶ୍ରୀ ଗୁରୁଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଲୋକନାଥ ଚୌଧୁରୀ ।

ପରିବାର ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟ ।

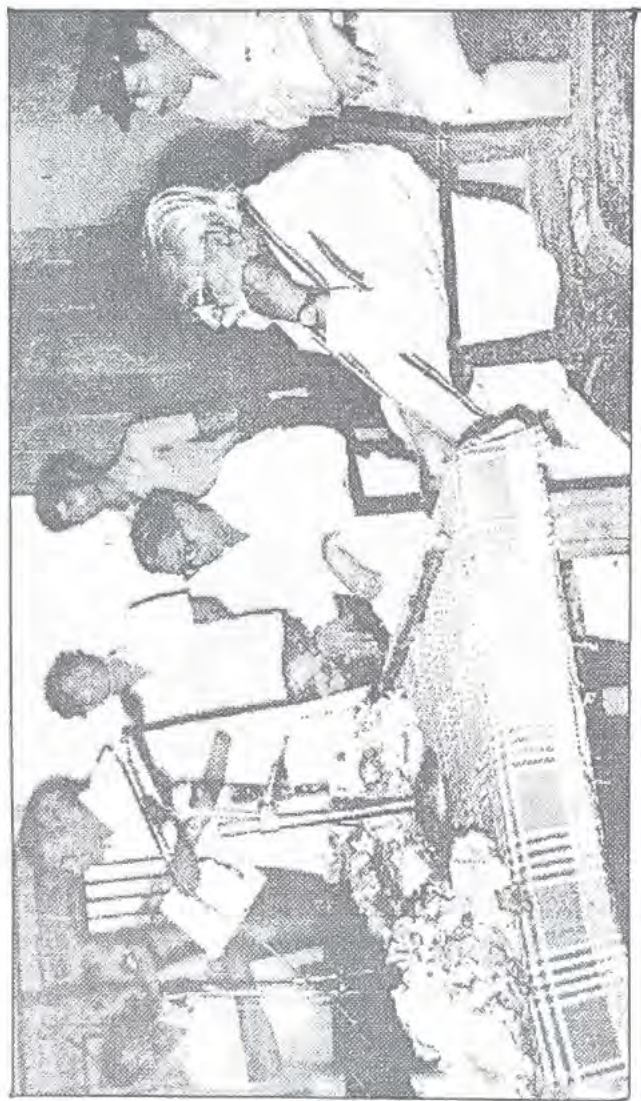
୧୯୬୭ ମସିହା : ଡକ୍ଟରାଳାନ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ (ବାମକୁ) ଗଙ୍ଗାଧର ପାଠକରାୟ, କୋଳକାଥ ଚୌଧୁରୀ,
ଦତ୍ତପାଣି ସ୍ୱାଇଁ, ହରିହର ଦାସ, ଗତିବୁଦ୍ଧ ସ୍ୱାଇଁ, ପ୍ରତାପ କୁମାର ପଣ୍ଡା ଓ କମ୍ପୁଟ ମହାପାତ୍ର ।

ଶ୍ରୀ ପାଞ୍ଚବୋଧାୟ ବୃତ୍ତିଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସଭାରେ ଭାଷଣ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ସହଧର୍ମଣୀ ଚମ୍ପାବତୀ ପାଢକରାୟ ଓ ପରିବାରବର୍ଗଙ୍କ ସହିତ ।

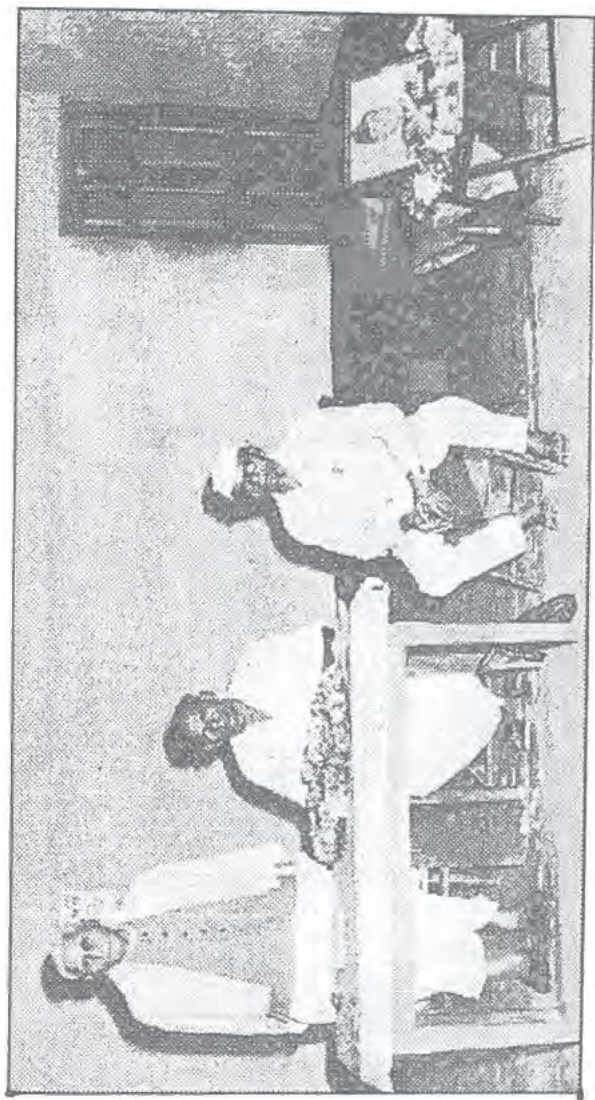
ଆଇ.ଏନ୍.ଏ. ସମ୍ମିଳନୀରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ । ପାଣ୍ଡୁରେ ଚନ୍ଦ୍ରକାଳୀନ ରାଜ୍ୟପାଳ ।

ତତ୍କାଳୀନ ରାଜ୍ୟପାଳ ଯଜ୍ଞବଲ୍ଲଭ ଶର୍ମା ଶ୍ରୀ ପାଲକରାୟଣ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଚିକିତ୍ସା କରୁଛନ୍ତି ।

ପୂର୍ବତନ ବିଧାୟକ କମ୍ବେଡ଼ ବରପାଣି ସ୍ବାଇଁ ଶ୍ରୀ ପାଇକରାୟକୁ ସମର୍ଥନ କରୁଛନ୍ତି ।

ପୁରୀ ଜୟନ୍ତୀ ଅବସରରେ ଶ୍ରୀ ପାଲକରାୟ ଏକ ସଭାରେ ବସିଛନ୍ତି ।

ଅତିନି ଶଯ୍ୟାରେ ବାରକୁମ୍ଭର ମହାନାୟକ ।

ଶବାଧାର ନିକଟରେ କମ୍ପ୍ୟୁଟିଷ୍ଟ ନେତା ଶିବାଜୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ଓ ପରିବାରବର୍ଗ ।

With Best Compliments From :

POPSING RICE MILL

BHADRAK

©431951

With best Compliments from :

TECHMEN CREATIVE CONSTRUCTION PVT. Ltd.

(Builders & Architec)
2132- 4301, Nageswar Tangi
Luiws Road, Bhubaneswar

Please Contact Us For :
Residential Buildings, Plots etc.

560197
560252

With best Compliments from :

COASTAL FURNITURE

1062 - Nayapalli, N. H. - 5
Bhubaneswar - 12

***Deals with any kinds of Steel & Wooden
Furnitures as per Costomer's Choices***

560197
Res: 411999

With best Compliments from

M/s Avtar

F 5-G - 125, Indradhanu Market
IRC Village, Nayapalli
Bhubaneswar

Deals in : All type of home appliances, Refrigerator,
Washing Machine, T. V., Air Cooler etc.

We salute the freedom fighters of India.

SHRI GOPAL AGENCY

Distribution House of
Consumer products

E-4, Kalinga Market, Unit-1 (Daily Market)
Bhubaneswar - 751 009

Ph. : (0674) 530548(S), 311727 (R)

With Best Compliments From :

PATNAIK
MINERALS (P) LTD.
MINE OWNER

At/Po : Boneikela, Joda
Dist : Keonjhar
Ph. : 72100, 72101
Fax : 72066

With Best Compliments From :

M/s BALAJI ENTERPRISES

40 EAST ASHOK NAGAR, BHUBANESWAR

Ph. : 530054, 530031, 531499

THE LEADING DISTRIBUTOR HOUSE IN ORISSA

WE DEAL : WHIRLPOOL OF INDIA LIMITED, ONIDA
COLOUR TV, T-SERIES COLOUR & B/W TV

M/s RAJALAXMI

(166-B), BDA Duplex
Baramunda, Bhubaneswar

Authorised Distributor :

1. RUCHI SOYA INDUSTRIES LTD.
(Banaspoti, Sunflower & Pomoline Oil)
2. RAMA PHOSPATES LTD.
(Mustard Oil)
3. SUJATA MILLS
(Coconut Oil, Atta, Suji, Maida, Biscuits etc.)

Manas Ranjan Misra

PH : 553785

With best Compliments from :

**M/s
Pattanaik
& Co.**

Joda, Keonjhar

With best Compliments from

M/S ESSEL MINING

**Po : Budafic
Keonjhar**

With Best Compliments From :

P.P. RICE MILL

BHADRAK

With Best Compliments From :

**CHARAMPA
RICE MILL**

BHADRAK

© (S) : 560197

(R) : 557866

With best Compliments from :

RAJSHREE PLYWOOD

1062 - Nayapalli, N. H. - 5
Bhubaneswar - 12

***Deals with all type of Plywood,
Laminated Board, Mica etc.***

© : 558206

With best Compliments from :

AMBUJA TRADING

Plot No. : N6/3 IRC Village,
Bhubaneswar

***Deals with Lafarge Cement, A. C. C.
Cement, Century Cement etc.***

Price Rs. 30/- only